

ประวัติการประพันธ์ นวนิยายไทย

สุพรรณิ วรรณ

ราคา ๑๘ บาท

ปจ กมล ภายว้ฒนะ

ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๑๘

จำนวนพิมพ์ ๓,๐๐๐ ฉบับ

ลิขสิทธิ์เป็นของมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

พิมพ์ที่ เจริญวิทย์การพิมพ์

48/54 ตลาดพานถม

บางลำพู กรุงเทพฯ

โทร. 2821994

นายสุรวิทย์ ไชยพงศาวลี

ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 2519

ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย
ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕

สุพรรณ วราทร

มูลนิธิโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
กรุงเทพมหานคร ๒๕๑๕

รายชื่อคณะกรรมการบริหารโครงการตำรา ฯ

นายป๋วย	อึ้งภากรณ์	ประธาน ฯ
นายเสนห์	จามริก	รองประธาน ฯ
น.ส. กุสุมา	สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	กรรมการ
นายโกศล	ศรีสังข์	กรรมการ
นางชลธิรา	กัลย์อยู่	กรรมการ
นายทักษ์	เฉลิมเตียรณ	กรรมการ
นายวิทย์	วิศทเวทย์	กรรมการ
น.ส. สดชื่น	ชัยประสาธน์	กรรมการ
น.ส. สวาท	เสนาณรงค์	กรรมการ
นายสังเวียน	อินทรวิชัย	กรรมการ
นายสมบัติ	จันทร์วงศ์	กรรมการ
นายสุลักษณ์	ศิริรักษ์	กรรมการ
นายเกริกเกียรติ	พิพัฒน์เสรีธรรม	กรรมการและற்றுณีก
นายชาญวิทย์	เกษตรศิริ	กรรมการและเลขานุการ

คำแถลงของมูลนิธิโครงการตำรา ฯ

โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙ ด้วยความร่วมมือร่วมใจกันเองเป็นส่วนบุคคลในหมู่ผู้มีความรักในภารกิจบริการการศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ. เมื่อเริ่มดำเนินงานโครงการตำรา ฯ มีฐานะเป็นหน่วยงานหนึ่งของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย โดยได้รับความร่วมมือด้านทุนทรัพย์จากมูลนิธิร็อกคีย์เฟลเลอร์เพื่อใช้จ่ายในการดำเนินงานขั้นต้น. เป้าหมายเบื้องต้นของโครงการตำรา ฯ ก็คือ ส่งเสริมให้มีหนังสือตำราภาษาไทยที่มีคุณภาพดี โดยเฉพาะในทางวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ทั้งนี้เพราะต่างก็เห็นพ้องต้องกันในระยณะนั้นว่า คุณภาพของหนังสือตำราภาษาไทยระดับอุดมศึกษาแขนงวิชาดังกล่าวยังไม่สูงพอ; ถ้าส่งเสริมให้มีหนังสือเช่นนี้เพิ่มมากขึ้น ย่อมมีส่วนช่วยยกระดับมาตรฐานการศึกษาในชั้นมหาวิทยาลัยไปโดยปริยาย, อีกทั้งยังอาจหนุนช่วยการสร้างสรรค์ปัญญา ความคิดริเริ่ม และความเข้าใจอันถูกต้องในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยส่วนรวม.

พร้อมกันนี้ โครงการตำรา ฯ ก็มีเจตนารมณ์อันแน่วแน่ที่จะทำหน้าที่เป็นแหล่งชุมนุมงานเขียนของนักวิชาการต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถาบัน เพื่อให้ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพได้เป็นที่รู้จักและเผยแผ่ออกไปโดยทั่วถึงทั้งในหมู่ผู้สอน ผู้เรียน และผู้สนใจงานวิชาการ. การดำเนินงานของโครงการตำรา ฯ มุ่งขยายความเข้าใจและความร่วมมือของบรรดานักวิชาการออกไปในวงกว้างยิ่ง ๆ ขึ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นด้านกาหนดนโยบายสร้างตำรา การเขียน การแปล และการใช้ตำรานั้น ๆ ซึ่งจะเป็นเครื่องส่งเสริมและกระชับความสัมพันธ์อันพึงปรารถนาตลอดจนความเข้าใจอันดีต่อกันในวงวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง.

นโยบายพื้นฐานของโครงการตำรา ฯ คือ ส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการจัดพิมพ์หนังสือตำรา ทุกประเภททั้งที่เป็นงานแปลโดยตรง งานแปล - เรียบเรียง งานถอดความ งานรวบรวม งานแต่ง และงานวิจัย. ในช่วงแรก ๆ เราได้เน้นส่งเสริมงานแปลเป็นงานหลัก ขณะเดียวกันก็ได้ส่งเสริมให้มีการจัดพิมพ์ตำราประเภทอื่น ๆ ด้วย. นับแต่ก่อตั้งโครงการตำรา ฯ มาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน, ซึ่งบัดนี้สามารถแยกตัวออกมาบริหารและดำเนินการโดยอิสระจากสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, มูลนิธิ

โครงการตำราสังคาศาสตร์และมนุษยศาสตร์—โดยความร่วมมืออย่าง
ดียิ่งของนักวิชาการหลายสถาบัน สามารถส่งเสริม - กลั่นกรอง
- ตรวจสอบ - และจัดพิมพ์ หนังสือตำราภาษาไทยระดับอุดม
ศึกษาที่มีคุณภาพตามเป้าหมาย เจตนารมณ์ และนโยบาย ได้
ครบทุกประเภท และมีเนื้อหาครอบคลุมสาขาวิชาต่าง ๆ ถึง ๘
สาขา ดังต่อไปนี้คือ ๑) สาขาวิชาภูมิศาสตร์ ๒) สาขาวิชา
ประวัติศาสตร์ ๓) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ๔) สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ ๕) สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ๖) สาขา
วิชาปรัชญา ๗) สาขาวิชาจิตวิทยา ๘) สาขาวิชาภาษาและ
วรรณคดี. นอกจากนี้เรายังมีโครงการผลิตตำราสาขาวิชาอื่น ๆ
เพิ่มขึ้นด้วย เช่นสาขาวิชาศิลปะ ซึ่งกำลังอยู่ในขั้นดำเนินงาน,
และยังได้ขยายผลงานให้มีการแต่งตำราเป็น “ชุด” ต่อซึ่งมี
เนื้อหาคาบเกี่ยวระหว่างหลายสาขาวิชา เช่น “ชุดชีวิตและงาน”
ของบุคคลน่าสนใจ ดังที่ได้จัดพิมพ์เผยแพร่ไปแล้วบางเล่ม.

ปัจจุบัน มูลนิธิโครงการตำรา ฯ ยังคงมีเจตนารมณ์อันแน่ว
แน่ที่จะขยายงานของเราต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง แม้ว่าจะประสบ
อุปสรรคด้านทุนรอน เพราะกิจการของเรามีใช้กิจการแสวงผล
กำไร หากมุ่งประสงค์ให้นักศึกษาและประชาชนได้มีโอกาสซื
หาหนังสือตำราในราคาถูกย่อมเยาพอสมควร

คณะกรรมการทุกสาขาวิชาของมูลนิธิโครงการตำรา ฯ ยินดี
น้อมรับคำแนะนำและคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อ่านทุกท่าน, และ
ปรารถนาอย่างยิ่งที่จะให้ทุกท่านได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ
ตำรา ฯ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนแนะนำอยู่ห่าง ๆ, ช่วยแต่ง
แปล เรียบเรียง หรือรวบรวม ตำราสาขาวิชาต่าง ๆ ให้เรา,
หรือเข้ามาช่วยบริหารและดำเนินงานร่วมกับเรา.

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ประธานกรรมการ

สารบัญ

หน้า

บทที่ ๑	นวนิยายคืออะไร	๑
บทที่ ๒	วิวัฒนาการของการประพันธ์ไทยสู่ยุคนวนิยาย	๒๑
บทที่ ๓	สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการประพันธ์นวนิยายไทย	๕๘
บทที่ ๔	วิวัฒนาการของการประพันธ์นวนิยายไทย	๑๑๕
บทที่ ๕	บทสรุป	๒๘๔

บรรณานุกรม

๒๙๓

นวนิยายคืออะไร

นวนิยายเป็นศัพท์ใหม่ในภาษาไทยที่คิดขึ้นสำหรับเรียกรวบรวมประเภทเรื่องสมมุติหรือบันเทิงคดี (Fiction) ที่เป็นร้อยแก้วแบบพรรณนาโวหาร ซึ่งในภาษาไทยแต่เดิมเรียกว่าเรื่องอ่านเล่นหรือเรื่องประโลมโลก

นวนิยาย แปลตามตัวอักษรหมายถึงนิยายแบบใหม่ ตรงกันกับความหมายของคำโนเวล (Novel) ในภาษาอังกฤษ และโนเวลลา (Novella) ในภาษาอิตาเลียน คำนี้ใช้เป็นครั้งแรกเพื่อเรียกนิยายอย่างใหม่ของบอคาจิโอ (Boccaccio) ซึ่งเป็นเรื่องสั้น ๆ เกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ในแง่ต่าง ๆ เมื่อราว ค.ศ. ๑๓๓๘ ถึง ค.ศ. ๑๓๔๐ ปัจจุบันคำนวนิยายหมายถึงเรื่องร้อยแก้วแบบพรรณนาโวหาร หรือเรื่องเล่าที่สมมุติขึ้นซึ่งมีความยาวเกินกว่า ๓๐,๐๐๐ ถึง ๔๐,๐๐๐ คำ นวนิยายตามแบบแผนเช่นปัจจุบันนี้เริ่มมีขึ้นเมื่อตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่า

- Gilbert Highet, *People Place and Books*. (New York : Oxford University Press, 1953), p. 203,

เป็นนักประพันธ์นวนิยายที่แท้จริงคนแรกของอังกฤษคือแดเนียล เดอโฟ (Daniel Defoe) ซึ่งแต่งเรื่อง *โรบินสัน ครูโซ (Robinson Crusoe)* เมื่อ ค.ศ. ๑๗๑๙ ส่วนนวนิยายในยุโรปก็เริ่มขึ้นในสมัยเดียวกันนี้ สำหรับนวนิยายไทยนั้นเพิ่งเริ่มขึ้นเมื่อปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งอยู่ในตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ นี้เอง

มีผู้อธิบายความหมายและลักษณะของนวนิยายไว้หลายท่าน อาทิ กิลเบิร์ต ไฮเอท (Gilbert Highet) กล่าวว่า

นวนิยายคือเรื่องเล่าขนาดยาวที่เกี่ยวกับบุคคลที่ไม่มีตัวตนจริง นวนิยายเป็นทั้งเรื่องจริงและเท็จ กล่าวคือแม้ว่าบุคคลและพฤติกรรมต่าง ๆ จะไม่ได้เกิดขึ้นจริง แต่ตัวละครในนวนิยายนั้นก็เป็นที่ยอมรับว่าเป็นแบบฉบับของบุคคลที่มีชีวิตจริง และพฤติกรรมของตัวละครก็สอดคล้องกับลักษณะความเป็นไปที่ปรากฏขึ้นจริงในสถานที่และยุคสมัยนั้น ๆ^๒

แอนโทนี ทรอลลอป (Anthony Trallope) อธิบายว่า นวนิยายเป็นสิ่งที่แสดงภาพชีวิตคนสามัญซึ่งทำให้คล้ายชีวิตจริง

^๒ Walter Ernest Allen, *Writers on Writing*. (Boston: Writer Inc., 1948), 123,

ด้วยการสอดแทรกอารมณ์ และทำให้น่าอ่านโดยแทรกเหตุการณ์
 เสียดอารมณ์ นวนิยายควรแสดงภาพชีวิตจริงซึ่งมิใช่ภาพของ
 บุคคลซึ่งเป็นที่รู้จักหรือเป็นบุคคลซึ่งผู้แต่งรู้จัก แต่เป็นตัวละคร
 ที่ผู้แต่งสร้างขึ้นโดยกำหนดให้มีลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์อันเป็น
 ที่รู้จักกันดี^๓

องค์ประกอบที่สำคัญของนวนิยาย

นักประพันธ์แต่ละท่านย่อมมีวิธีการในการประพันธ์นวนิยาย
 แตกต่างกันไปตามประสบการณ์และความชำนาญ บางท่านอาจ
 เน้นความสำคัญที่โครงเรื่อง ตัวละคร และบทเจรจา แต่บาง
 ท่านอาจมุ่งความสำคัญไปที่บรรยากาศ แนวการเขียน และพฤติ-
 กรรมในเรื่อง จากการศึกษาวิธีการและทำนองแต่งนวนิยายของ
 นักประพันธ์หลาย ๆ ท่านพบว่า สิ่งที่สำคัญของนวนิยายซึ่งต้อง
 มีวิธีการเฉพาะในการแต่งมี ๖ ประการ ได้แก่

โครงเรื่อง (Plot)

ตัวละคร (Character)

บทสนทนา (Dialogue)

^๓ Henry Shaw. *Dictionary of Literary Terms*. New York: McGraw Hill (c 1972), p. 257.

บรรยากาศ (Atmosphere)

ทัศนคติของผู้ประพันธ์ (Point of View)

ทำนองแต่ง (Style)

โครงเรื่อง หมายถึงเค้าโครงของพฤติกรรมในนวนิยายซึ่งผู้ประพันธ์กำหนดขึ้น คำว่าพฤติกรรมในที่นี้หมายถึงเหตุการณ์ ชุคหนึ่งหรือความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาในเรื่อง ซึ่งมีความผสมผสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีความสำคัญต่อเรื่อง เหตุการณ์เหล่านี้ดำเนินติดต่อกันตามลำดับตั้งแต่เริ่มเรื่องจนจบ

โครงเรื่องของนวนิยายมีสองชนิดคือ โครงเรื่องใหญ่ (main plot) และโครงเรื่องย่อย (Sub plot) โครงเรื่องใหญ่คือแนวที่ผู้ประพันธ์ต้องการให้เรื่องดำเนินไป ต้องมีการผูกปมเรื่องให้ซับซ้อนและคลี่คลายเงื่อนปมเหล่านี้ในตอนจบ โครงเรื่องย่อยหมายถึงเรื่องที่แทรกอยู่ในโครงเรื่องใหญ่ มีความสำคัญน้อยกว่า แต่เป็นส่วนที่เพิ่มความสนุกสนานแก่นเนื้อเรื่อง โครงเรื่องที่ดีต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญที่สุดสองประการคือ พฤติกรรม และความขัดแย้งที่มีความสำคัญรองลงมาได้แก่ การกินรันท่อสู้ และอุปสรรค

ตัวละคร หมายถึงผู้ประกอบพฤติกรรมตามเหตุการณ์ในเรื่อง หรือเป็นผู้ที่ได้รับผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามโครงเรื่องที่ผู้ประพันธ์กำหนดขึ้น ตัวละครที่ดีต้องมีชีวิต กล่าวคือแสดงบทบาท พูด คิด ทำกริยาและมีปฏิกริยาเช่นเดียวกับบุคคลจริงๆ ส่วนลักษณะและอุปนิสัยของตัวละครนั้นผู้ประพันธ์อาจนำมาจากบุคคลจริงๆ หรือจากจินตนาการ แต่ต้องพรรณนาให้ผู้อ่านมองเห็นรูปร่างลักษณะและเข้าใจอุปนิสัยของตัวละครที่สร้างขึ้นอย่างชัดเจนและสมจริง

ตัวละครในนวนิยายมีสองประเภทคือ ตัวละครที่ไม่เปลี่ยนแปลง (Static character) และตัวละครที่เปลี่ยนแปลง (Changing character) ตัวละครที่ไม่เปลี่ยนแปลงหมายถึงตัวละครที่มีลักษณะเฉพาะประจำตัวโดยไม่มี การเปลี่ยนแปลงเลยไม่ว่าสภาพเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมจะเป็นอย่างไร มีลักษณะที่ง่ายและเป็นแบบฉบับ เช่น เป็นคนดี หรือคนเลวอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่มีลักษณะผสมของสองแบบ จึงไม่เหมือนลักษณะของบุคคลที่มีชีวิตจริง เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าแฟลตชาร์แคเตอร์ (Flat character) ส่วนตัวละครที่มีความเปลี่ยนแปลงหมายถึงตัวละครที่เปลี่ยนอุปนิสัยและพฤติกรรมไปตามเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม

ตามโครงเรื่อง ความเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ทำให้ตัวละครนั้นมีลักษณะคล้ายบุคคลที่มีชีวิตจริงมากกว่าตัวละครประเภทแรก เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าราวต์คาร์แรกเตอร์ (Round character) มักเป็นลักษณะของตัวละครสำคัญในเรื่อง

บทสนทนา คือการสนทนาโต้ตอบระหว่างตัวละครในนวนิยาย เป็นส่วนที่ทำให้นวนิยายมีลักษณะคล้ายความจริงมากที่สุด บทเจรจาที่ดีต้องง่ายและเหมาะสมกับบุคลิกลักษณะของตัวละคร บทเจรจาสั้น ๆ ย่อมเข้าใจง่ายและน่าอ่านกว่าบทเจรจายาวที่มักเป็นการสั่งสอนหรือจูงใจซึ่งทำให้น่าเบื่อ บทเจรจาระหว่างตัวละครสองตัวควรมีขนาดสั้นและยาวสลับกันและควรใช้การพรรณนาหรือการบรรยายสั้น

บรรยายภาค คือรายละเอียดในนวนิยายส่วนที่ก่อให้เกิดอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งและเป็นพลังให้เกิดพฤติกรรมตามโครงเรื่องส่วนใหญ่ใช้วิธีพรรณนา

การสร้างบรรยายภาคในนวนิยายเกี่ยวข้องกับฉากและสภาพแห่งท้องถิ่น และภูมิหลังตามโครงเรื่องรวมกันเข้ากับความสัมพันธ์ทางอารมณ์ระหว่างสถานที่กับตัวละครซึ่งเป็นผู้ประกอบพฤติกรรมและผู้อ่าน สิ่งอื่นที่มีส่วนช่วยในการสร้างบรรยายภาค

ได้แก่ลักษณะโครงเรื่อง ตัวละคร ทำนองแต่ง สัญญลักษณ์ที่ใช้ในเรื่อง และจังหวะคำพูดที่ผู้ประพันธ์ใช้

ทัศนคติของผู้ประพันธ์ หมายถึงทัศนคติโดยทั่วไปของผู้ประพันธ์และความคิดเห็นของเขาในเรื่องต่าง ๆ ที่แสดงออกในนวนิยายเรื่องนั้น ๆ ซึ่งอาจเป็นการสนับสนุน เห็นอกเห็นใจ หรือคัดค้านในความหมายอีกอย่างหนึ่งหมายถึงตัวผู้เล่าเรื่อง กล่าวคือเหตุการณ์และพฤติกรรมในเรื่องนั้น ได้ถูกนำเสนอแก่ผู้อ่านโดยผ่านสายตาและทัศนะของผู้แต่งหรือตัวละครตัวใด

ทำนองแต่ง หมายถึงแบบแผนและลักษณะการแสดงความรู้สึกและความคิดของผู้ประพันธ์ในนวนิยายเรื่องหนึ่ง ๆ ซึ่งเป็นวิริเจเฉพาะของนักประพันธ์แต่ละคน ทำนองแต่งที่ดีต้องมีความชัดเจน ง่าย เป็นธรรมชาติ ใช้ภาษาเหมาะสม เข้าใจง่าย สละสลวยและมีความหมายตรง

การจำแนกประเภทนวนิยาย

นวนิยายเป็นวรรณกรรมที่สามารถเข้าถึงประชาชนส่วนใหญ่ และสังคมทุกชั้นได้เพราะรวมเรื่องทุกด้านที่อยู่ในความสนใจของคนทั่วไป ตั้งแต่เรื่องชีวิตในครอบครัวไปจนถึงวิทยาการแขนง

ต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้นวนิยายจึงได้รับความนิยมสูง มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และมีนวนิยายแนวใหม่เกิดขึ้นเสมอ

การจำแนกประเภทนวนิยายมีหลายวิธี เช่น จำแนกตามโครงสร้างของเรื่อง ชนิดของตัวละคร ทำนองแต่ง และเนื้อเรื่อง เป็นต้น วิธีที่สะดวกและเป็นที่ยอมรับมากที่สุดคือการจำแนกตามเนื้อเรื่องหรือโครงเรื่อง ซึ่งมีผู้จำแนกไว้หลายลักษณะ อาทิ เช่น

มานูเอล คอมรอฟ (Manuel Komroff) จำแนกนวนิยายตามเนื้อเรื่องเป็น ๑๕ ประเภทดังนี้

๑. นวนิยายเชิงชีวประวัติ (Biographical Novel) มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับตัวละครตัวหนึ่งที่เป็นตัวเอกในเรื่อง มักได้เค้าโครงจากบุคคลที่มีชีวิตจริง และกล่าวถึงตัวละครอื่นในฐานะเป็นตัวประกอบ

๒. นวนิยายสะท้อนสังคม (Social Novel) มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับสังคมส่วนใดส่วนหนึ่ง ในสมัยหนึ่ง

๓. นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ (Historical Novel) เนื้อเรื่องกล่าวถึงเหตุการณ์ในยุคสมัยต่าง ๆ นอกจากปัจจุบัน

๔. นวนิยายแสดงข้อคิด (Thematic Novel) เป็นนวนิยายที่มุ่งแสดงความคิดอย่างไรอย่างหนึ่ง

๕. จินตนิยาย (Novel of Fantasy) เนื้อเรื่องประกอบด้วยเหตุการณ์น่าตื่นเต้นและสนุกสนานอันเกิดจากจินตนาการของผู้ประพันธ์

๖. นวนิยายล้อเลียน (Satires) แต่งขึ้นเพื่อเยาะเย้ย ล้อเลียน หรือเสียดสีประชดประชันความเลวร้ายและความยุ่งยากในสังคม

๗. นวนิยายผจญภัย (Novel of Adventure) เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นหรือสำเร็จโดยไม่คาดหมายแก่ตัวเอง ประกอบด้วยเหตุการณ์ที่มีอันตราย มีการต่อสู้ สตรี และความรักรัก

๘. อาชญากรรมและเรื่องลึกลับ (Detective and Mystery) เกี่ยวกับเรื่องคดีต่าง ๆ ที่ต้องมีการสืบสวน มีความลึกลับที่ต้องพิสูจน์

๙. นวนิยายลึกลับเหนือธรรมชาติ (Horror and Supernatural) เป็นเรื่องภูติผีปีศาจ อภินิหารและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่พิสูจน์ไม่ได้

๑๐. นวนิยายเกี่ยวกับท้องถิ่น (Novel of the Soil) นวนิยายประเภทนี้มีแก่นสำคัญ คือสถานที่อันเป็นบ่อเกิดของเหตุการณ์และตัวละครในเรื่อง

๑๑. นวนิยายเป็นตอนต่อเนื่องกัน (Episodic Novel) เป็นเรื่องเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกัน แต่มีความสัมพันธ์กันด้วยการใช้ตัวละครชุดเดียวกัน

๑๒. นวนิยายผู้ร้ายผู้ดี (Picaresque Novel) คือนวนิยายที่ตัวเอกเป็นคนสามัญหรือเป็นผู้ที่มีความประพฤติเสื่อมเสียในสายตาของคนทั่วไป เช่น พวกมิจฉาชีพ คนเสเพล มีเรื่องราวเป็นตอน ๆ แต่ต่อเนื่องกันโดยใช้ตัวละครชุดเดียวกัน

๑๓. นวนิยายเชิงจิตวิทยา (Psychological Novel) เป็นเรื่องที่บรรยายความรู้สึกและจิตใจของตัวละครเอกซึ่งเป็นผลจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ประสบและจากสภาพชีวิตในต่างต่าง ๆ นวนิยายประเภทนี้มีพฤติกรรมและเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้นน้อย

๑๔. นวนิยายเชิงปัญหา (Problem Novel) เป็นเรื่องซึ่งแสดงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น ความชั่วร้ายทางการเมือง ความเหลวแหลกในสังคม ความขัดแย้งระหว่างผิวและปัญหาชีวิตครอบครัว เป็นต้น

๑๕. หัสนิยาย (Humor Novel) เป็นเรื่องเบาสมอง มุ่งให้ความบันเทิงเป็นสำคัญ^๑

๑. Manuel Komroff. *How to Write a Novel* (Borton : The Writer Inc., 1950), pp. 28-9.

แฟรงค์ เอ วิเซตลี (Frank A. Vizetty) จำแนกนวนิยายตามเนื้อเรื่องออกเป็น ๔ กลุ่มใหญ่ แล้วแบ่งย่อยอีกดังนี้

๑. นวนิยายเกี่ยวกับเหตุการณ์ (Novel of Incident) ได้แก่
นวนิยายผจญภัย

นวนิยายเชิงชีวประวัติ

นวนิยายเกี่ยวกับทะเล ทหาร และกีฬา

๒. นวนิยายทางประติษฐิ์เรื่อง (Novel of Artifice) คือ
นวนิยายที่ผู้ประพันธ์คิดวางโครงเรื่องให้ซับซ้อนน่าฉงน ได้แก่
อาชญาวิทยา

นวนิยายลึกลับมหัศจรรย์

นวนิยายเกี่ยวกับความคิดฝัน

๓. นวนิยายเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ (Novel of Ordinary Life) ได้แก่

นวนิยายที่มุ่งแสดงหลักธรรมหรือความคิด

นวนิยายสมจริง

๔. นวนิยายที่มุ่งแสดงผลอย่างใดอย่างหนึ่ง (Novel of the Inevitable) หมายถึงนวนิยายที่มีเนื้อเรื่องไปตามเหตุและผล
ได้แก่

นวนิยายเชิงปัญหา

นวนิยายเชิงวิเคราะห์หรือนวนิยายที่เกี่ยวข้องกับลักษณะ
นิสัยของมนุษย์

รอยัล เอ เกตแมน (Royal A. Gettman) แบ่งนวนิยาย
ออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ แล้วแบ่งย่อยอีกดังนี้

๑. นวนิยายเชิงสังคมวิทยา (Sociological Novel) ได้แก่
นวนิยายเชิงปัญหา (Problem Novel) คือนวนิยายที่เกี่ยวข้อง
กับปัญหาสังคมเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง เช่น เรื่องครอบครัว
หรือเชื้อชาติ

นวนิยายเชิงประชาสัมพันธ์ (Propaganda Novel) คือนวนิยาย
ที่สนับสนุนกลุ่มชนหรือสถาบันแห่งใดแห่งหนึ่ง แล้วทำห
ิตเตียนหรือกล่าวหาสิ่งอื่นหรือบุคคลอื่น

นวนิยายเพื่อกรรมกรชน (Proletarian Novel) คือนวนิยาย
ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความเห็นใจและเข้าใจปัญหาของชนชั้น
กรรมกรและผู้ใช้แรงงาน

นวนิยายเกี่ยวกับท้องถิ่น (Novel of the Soil) คือนวนิยาย
ที่ประกอบด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ อันเป็นผลจากธรรมชาติ เช่น
ความแห้งแล้ง แผ่นดินไหว น้ำท่วม เป็นต้น

๒. นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ (Historical Novel) ได้แก่ นวนิยายเกี่ยวกับยุคสมัย (Period Novel) คือนวนิยายที่แสดงรายละเอียดทางสังคมในอดีต โดยสร้างตัวละครขึ้นมาใหม่

นวนิยายโลดโผนอิงประวัติศาสตร์ (Historical Romance) คือเรื่องเหตุการณ์บ้านเมืองและการผจญภัยในอดีตนานมาแล้ว มีเรื่องตื่นเต้นเพื่อหนีความจริง

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง (Historical Novel Proper) เป็นเรื่องแสดงข้อเท็จจริงแห่งยุคสมัย โดยมุ่งให้อึดใจเป็นตัวอย่างแก่ปัจจุบัน

นวนิยายแสดงเบื้องหลัง (Confession Novel) คือนวนิยายที่ใช้เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ หรือข่าวซึ่งคนทั่วไปสนใจเป็นโครงเรื่อง มีประเภทย่อยคือ

นวนิยายลึกลับเกี่ยวกับสมัยโกธิค

อาชญากรรม

นวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์^๑

๑. Joseph Shepley (ed.), *Dictionary of World Literary Terms* (Boston: The Writer Inc., 1970), pp. 217-9,

เมื่อพิจารณาเนื้อเรื่องของนวนิยายไทยแล้วจัดจำแนกออกตามวิธีจำแนกประเภทนวนิยายตามเนื้อเรื่องของตะวันตกอาจแบ่งได้เป็น ๑๑ ประเภท ดังนี้

๑. นวนิยายรัก หมายถึงนวนิยายที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความรักระหว่างชายกับหญิงมีสามแนว คือ นวนิยายรักเบาสมอง นวนิยายรักสุข และนวนิยายรักโศก ซึ่งมีลักษณะดังนี้

นวนิยายรักเบาสมอง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความสนุกสนานแก่ผู้อ่านมากกว่าจะแสดงข้อคิด เป็นเรื่องชีวิตรักที่มีแต่ความสุขสดชื่นปราศจากอุปสรรคใด ๆ การดำเนินเรื่องมักแทรกบทตลกสนุกสนาน แง่งอน และจบอย่างเป็นสุข เช่นเรื่องเจ้าสาวของอาานนท์ โดย ว.ณ. ประมวลมารค เรื่องดวงใจ โดย สุภาวเทวกุล และเรื่องผู้กองยอดรัก โดย กาญจนา นาคพันธ์ เป็นต้น

นวนิยายรักสุข ได้แก่นวนิยายชีวิตรักซึ่งมีอุปสรรคแต่ก็จบอย่างเป็นสุข อุปสรรคต่าง ๆ ที่ประสบได้แก่ ความรังเกียจของบิดา มารดา หรือญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ความเข้าใจผิด การอิจฉาริษยา หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่ทำให้ต้องพลัดพรากจากกัน เป็นต้น แต่ในที่สุดทั้งสองฝ่ายก็สามารถเอาชนะอุปสรรคเหล่านั้นได้ด้วยความคิด ตัวอย่างเช่น เรื่องบ้านทรายทอง โดย

ก. สุรางคนางค์ และเรื่องปริศนา โดย ว.ณ. ประมวลมารค
เป็นต้น

นวนิยายรักโศก มีโครงเรื่องคล้ายกับนวนิยายรักสุข แต่
แตกต่างกันในตอนจบคือแทนที่ทั้งสองฝ่ายจะประสบความสำเร็จร่วมกันกลับมีเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความเศร้า เช่น การตายของฝ่าย
ใดฝ่ายหนึ่ง การแตกแยกกัน การเสียสละ นอกจากนี้มีวิธีจับ
อีกแบบหนึ่งคือผู้ประพันธ์ทิ้งเรื่องค้างไว้ให้ผู้อ่านตัดสินใจเองว่า
เรื่องควรจะจบลงอย่างไร เช่น เรื่องไม่มีคำตอบจากสวรรค์ โดย
ศรีวิรัตน์ สถาปนวัฒน์ และเรื่องคู่กรรม โดย ทมยันตี เป็นต้น

๒. นวนิยายสะท้อนสังคม มีเรื่องราวเกี่ยวกับสังคมส่วนใด
ส่วนหนึ่งในสมัยหนึ่ง ผู้ประพันธ์อาจแสดงสภาพความเป็นไป
ทั่ว ๆ ไป หรือมุ่งแสดงแต่เพียงด้านใดด้านหนึ่งของสังคมนั้น
ก็ได้ นวนิยายประเภทนี้มีลักษณะของนวนิยายสมจริงด้วย เช่น
เรื่องผู้ดี โดย ดอกไม้สด ท่วงมหाराช โดย เรียมเอง และ
เรื่องสงครามชีวิต โดย ศรีบูรพา เป็นต้น

๓. นวนิยายแสดงข้อคิดหรือปัญหา หมายถึงนวนิยายที่มุ่ง
แสดงทัศนคติของผู้ประพันธ์ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือชี้ให้เห็น
ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม มีลักษณะคล้ายกับนวนิยายสะท้อน

สังคม แต่เป็นการเน้นเฉพาะเรื่องที่เป็นปัญหาการใช้การแสดงรายละเอียดความเป็นไปในสังคมนั้น นวนิยายประเภทนี้ค่อนข้างหนัก แต่ผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากข้อคิดนอกเหนือจากความบันเทิงตามเนื้อเรื่อง เช่น เรื่องละครแห่งชีวิต โดย ม.จ. อากาศจำเริญ ระพีพัฒน์ และเรื่องน้ำเซาะทราย โดย กฤษณา อโศกสิน เป็นต้น

๔. นวนิยายชีวิตโลดโผน ตัวเอกในนวนิยายประเภทนี้ต้องเก่งกล้ามากเพราะมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับการต่อสู้ การเสี่ยงชีวิต เพื่อแสดงความกล้าหาญ และมักจบอย่างมีความสุข เช่น เรื่องศาลเพียงตา โดย ไม้ เมืองเดิม

๕. อาชญานิยาย คือนวนิยายที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการสืบสวนคดีต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยความลึกลับ การเผชิญอันตราย และการต่อสู้ เป็นนวนิยายประเภทที่เก่าแก่ของประเภทหนึ่ง เช่น เรื่องแพรดำ และหน้าผี โดยหลวงสารานุกรมประพันธ์ และเรื่องจากนั้นจนนิรันดร์ โดย ศรีรัตน์ สถาปนวัฒน์ เป็นต้น

๖. นวนิยายผจญภัย หมายถึงนวนิยายที่มีเหตุการณ์เสี่ยงอันตรายซึ่งบางครั้งอาจเป็นเหตุการณ์ที่มหัศจรรย์เหนือธรรมชาติ อันเกิดจากจินตนาการของผู้แต่ง นอกจากนี้ต้องมีการต่อสู้ และ

เรื่องราวเกี่ยวข้องกับสตรี และเหตุการณ์ร้ายแรงต่าง ๆ ซึ่งตัวเอกของเรื่องต้องเผชิญ แต่ในที่สุดจะคลี่คลายไปในทางที่ดี เช่น เรื่องเกาะกาเกี โดย พันธุ์งาม และเรื่องวารุณี โดย กาญจนาคพันธุ์ เป็นต้น

๓. **หัตถนิยาย** เป็นนวนิยายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อความสนุกสนานผ่อนคลายอารมณ์แก่ผู้อ่านเป็นประการสำคัญ เช่น นวนิยายชุดคุณตุ๊ก สีขาว โดย แสงทอง เรื่องอ้ายเบียด้วน โดยอบไชยวสุ และเรื่องนามนั้นสำคัญไฉน โดย สันต์ เทวรักษ์ เป็นต้น

๔. **นวนิยายอิงประวัติศาสตร์** หมายถึงนวนิยายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ มีหลายลักษณะ เช่น นวนิยายที่อาศัยเหตุการณ์สมัยใดสมัยหนึ่งในประวัติศาสตร์เป็นโครงเรื่อง ใช้บุคคลที่มีชีวิตจริงเป็นตัวละครบางตัว แต่กำหนดบทบาทและบทเจรจาขึ้นใหม่ หรืออาจอาศัยเพียงฉากและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เป็นภูมิหลังแล้วกำหนดเรื่องราวและตัวละครขึ้นใหม่หมด เช่น เรื่องดาบศักดิ์เหล็กน้ำพี้ โดย อายันโมเช และเรื่องสี่แผ่นดิน โดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

๕. **นวนิยายการเมือง** นวนิยายประเภทนี้ในต่างประเทศมี
 มาก แต่ของไทยยังมีน้อยเพิ่งเริ่มขึ้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว นวนิยายประเภทนี้อาจจัดเป็นนวนิยาย
 แสดงข้อคิดแนวหนึ่ง มีวิธีเสนอเรื่องสี่แบบคือ

กล่าวถึงสถาบันทางการเมืองสถาบันใดสถาบันหนึ่ง เช่น
 ประธานาธิบดี รัฐสภา นวนิยายประเภทนี้ยังไม่มีในเมืองไทย

กล่าวถึงการต่อสู้ทางการเมืองของตัวละครเอก นวนิยาย
 ประเภทนี้ของไทยมีหลายเรื่อง เช่น ขบวนการเสรีจีน โดย สด
 กุญระโรหิต จันทน์หอม โดย วศิษฐ์ เตชกฤษณะ และ
 เมืองนครมิตร โดย ม.ร.ว. นิมิตรมงคล นวรัตน์ เป็นต้น

กล่าวถึงการถกเถียงเกี่ยวกับปรัชญาการเมืองและลัทธิความ
 เชื่อถือต่าง ๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของตัวละครในเรื่อง
 นวนิยายของไทยประเภทนี้มีมาก เช่น เรื่องไฟแดง โดย ม.ร.ว.
 คึกฤทธิ์ ปราโมช พลับพลาชาติ โดย รัตน์ะ ยวาระประภาษ
 และพิทยา โดย ดาวหาง เป็นต้น

การเสนอเรื่องโดยใช้สัญลักษณ์เป็นการสื่อความคิด ของ
 ไทยคงมีเพียงเรื่องสั้น ๆ ทำนองตลกกล้อเลียนยังไม่มีลักษณะเป็น

นวนิยาย ของต่างประเทศที่มีชื่อเสียง เช่น เรื่อง Animal Farm โดย จอร์จ ออร์เวล (George Orwell)

๑๐. นวนิยายอิงพุทธศาสนา มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนา หรืออภิปรัชชาธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นโครงเรื่อง อาจจัดเป็นนวนิยายแสดงข้อคิดแนวหนึ่งได้ นวนิยายประเภทนี้ของไทย มีมานานแล้ว เรื่องแรกที่มีชื่อเสียงคือ กามนิต แปลจากฉบับภาษาอังกฤษของจอห์น อี โลจี (John E Logie) ซึ่งแปลมาจากภาษาเยอรมันอีกทีหนึ่ง โดย เสฐียรโกเศศ และนาคะประทีป นวนิยายเรื่องนี้แม้ว่าจะแปลจากภาษาต่างประเทศแต่มีสำนวน ภาษาไพเราะสละสลวยจนไม่รู้สึกว่าเป็นเรื่องแปล ในสมัยต่อมา มีผู้แต่งนวนิยายในแนวนี้มากขึ้น นักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงคือ สุชีโวภิกษุ หรือ สุชีพ ปุญญานุภาพ ซึ่งมีผลงานเด่น ๆ เช่น เรื่องนันทะ - ปชาบดี ลุ่มแม่น้ำนันทา และอาทิตย์ขึ้นทาง ตะวันตก เป็นต้น

๑๑. นวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์ นวนิยายประเภทนี้ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ประกอบในการวางโครงเรื่องและกำหนดเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยใช้จินตนาการของผู้ประพันธ์ ประกอบนวนิยาย

ประเภทนี้ของไทยมีน้อยแต่ก็มีมานานแล้ว เช่น เรื่องกู่โลก
และธิดารัชนีกร ซึ่งลงในวารสารเสนาศึกษาและแพทยศาสตร์
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับดาราศาสตร์และเรื่อง
กู่โลก ลงในวารสารเดียวกันเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ เป็นต้น

วิวัฒนาการของการประพันธ์ไทย

สู่ยุคนวนิยาย

การประพันธ์ของไทยมีวิวัฒนาการเช่นเดียวกับของประเทศอื่น ๆ กล่าวคือในระยะแรกเมื่อมีการรวมกลุ่มกันตั้งหลักแหล่งที่แน่นอนและมีภาษาพูดประจำกลุ่มแล้วจึงมีการเล่าเรื่องประเภทนิทานพื้นบ้านสู่กันฟังในโอกาสต่าง ๆ ความนิยมในการเล่าและการฟังเรื่องเหล่านี้ทำให้มีการถ่ายทอดกันต่อ ๆ มาหลายชั่วอายุคน เรื่องที่เล่าจะมีเกสิดต่าง ๆ กันแต่ยังคงรักษาเค้าโครงเรื่องเดิมไว้ เช่น เรื่องปลาบู่ทอง สังข์ทอง มณีพิชัย มโนราห์ และนิทานในปัญญาสชาดก เป็นต้น

นอกจากการเล่าเรื่องแล้วยังสันนิษฐานว่าในสมัยโบราณคงจะมีนักขับลำนำท่องเที่ยวไปทำนองเดียวกับพวกมินสเตอร์ล (minstrel) หรือทรูบาดูร์ (troubadour) ในยุโรป ดังที่มีกล่าวถึงในวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอซึ่งเชื่อว่าแต่งในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ตอนที่กล่าวถึงการที่นางรินกับนางโรยให้คนไปขับซอ

สรรเสริญพระสิริโฉมของพระเพื่อนพระแพงในราชสำนักของ
พระลอ เป็นต้น

ต่อมาเมื่อกลุ่มชนเจริญขึ้นจนมีภาษาเขียนจึงมีการบันทึก
นิทานพื้นบ้านลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษรโดยวิธีเขียนซึ่งก่อนไป
ทางร้อยกรอง คือมีสัมผัสและจังหวะเพื่อสะดวกในการเล่าและ
ท่องจำ นิทานพื้นบ้านเหล่านี้เมื่อกวินำไปรจนาให้ไพเราะก็ได้
กลายเป็นวรรณคดีของชาติ เช่น เรื่องพระลอ และมโนราห์

เมื่อประชาชนมีความเจริญและมีการศึกษาดีขึ้นจึงเพิ่มความ
สนใจในการประพันธ์ ทำให้เกิดแบบแผนการประพันธ์ชนิด
ต่าง ๆ เช่น นิยาย บทเพลง สุภาษิต และโคลง เป็นต้น

บทประพันธ์ของไทยที่เกิดขึ้นในระยะแรกมีลักษณะเป็น
ร้อยกรองเกือบทั้งสิ้น วรรณกรรมร้อยแก้วของไทยเพิ่งเริ่มมี
ความสำคัญขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้เอง ตัวอย่างร้อยแก้ว
ที่สำคัญในยุคแรกได้แก่ นิยายแปลอิงพงศาวดารจีนเรื่องสามก๊ก
ซึ่งแปลจากภาษาจีน และเรื่องราชาธิราชซึ่งแปลจากภาษามอญ
ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และตั้งแต่
บัดนั้นเป็นต้นมาบทประพันธ์ร้อยแก้วก็ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น
เรื่อย ๆ

บันเทิงคดีของไทยแต่เดิมนั้นเขียนเป็นร้อยกรอง โดยใช้
 คำโคลงเรื่องจากชาตกและนิทานพื้นเมือง บันเทิงคดีร้อยแก้ว
 ในระยะแรกส่วนใหญ่แปลจากภาษาอังกฤษโดยตรง ต่อมาจึงใช้
 เพียงโครงเรื่องแล้วดัดแปลงตัวละครและฉากให้เป็นไทย เมื่อมี
 การเปลี่ยนแปลงประเทศตามแบบตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ ๕
 เจ้านายและข้าราชการได้ไปศึกษาวิชาการในต่างประเทศ โดย
 เฉพาะในประเทศอังกฤษมีเป็นจำนวนมาก บุคคลเหล่านี้ได้ถ่าย
 ทอดบันเทิงคดีของตะวันตกเป็นภาษาร้อยแก้ว แต่เป็นที่นิยมอ่าน
 เฉพาะในหมู่ผู้มีการศึกษาและในวงสังคมชั้นสูง ส่วนชาวบ้าน
 ยังนิยมอ่านกลอนอยู่

ต่อมาเมื่อมีการออกวารสารและหนังสือพิมพ์จึงมีสารคดี
 บันเทิงคดี เรื่องแปล ตลอดจนร้อยกรองลงพิมพ์เผยแพร่มากขึ้น
 นักประพันธ์รุ่นแรกที่ตั้งเรื่องบันเทิงคดีร้อยแก้วคือ กรมพระ-
 นราธิปประพันธ์พงศ์ และกลุ่มผู้ที่กลบจากต่างประเทศซึ่งได้แก่
 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าพระยาธรรมศักดิ์-
 มนตรี พระยาสุรินทรราชา และกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ เป็นต้น
 อย่างไรก็ตามในสมัยรัชกาลที่ ๕ และ ที่ ๖ บันเทิงคดีร้อย
 แก้วประเภทนวนิยายของไทยก็ยังมีน้อยมาก เพิ่งเริ่มรุ่งเรืองขึ้น
 ในสมัยรัชกาลที่ ๗ เป็นต้นมา

ความเปลี่ยนแปลงด้านวรรณกรรม

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประเทศไทยมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมากในอันเป็นผลจากอารยธรรมตะวันตกซึ่งเริ่มแพร่เข้ามาตั้งแต่รัชกาลก่อนแล้ว ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เห็นได้ชัดเจนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการปกครอง ประเทศ ขนบธรรมเนียมประเพณี การสาธารณสุข การศึกษา และวรรณกรรม

สำหรับความเปลี่ยนแปลงด้านวรรณกรรมนั้นเป็นผลจากปัจจัยสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ ความเจริญด้านการศึกษา การส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศ ความก้าวหน้าในการพิมพ์ และการส่งเสริมการประพันธ์

ความเจริญด้านการศึกษา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้ที่ใฝ่พระทัยในการศึกษาและทรงส่งเสริมการศึกษาเป็นประการสำคัญ ทรงมีพระราชดำริในเรื่องนี้ว่า

วิชาหนังสือเป็นวิชาที่นับถือและเป็นที่สรรเสริญมาแต่โบราณว่าเป็นวิชาอย่างประเสริฐซึ่งผู้ที่เป็ใหญ่ยิ่งนับแต่พระมหากษัตริย์เป็นต้น ตลอดจนราษฎรพลเมืองสมควรแลจําเป็นต้องรู้ เพราะเป็นวิชาที่อาจทำให้การทั้งปวงสำเร็จไปได้ทุก

สิ่งทุกอย่างโดยการท่องจำว่าเรียน แลเป็นวิชาที่ทำให้ผู้รู้
 ความฉลาดได้เร็ว ได้ง่ายขึ้น....วิชาหนังสือในเวลาอันเป็น
 เวลาที่กำลังต้องการ....เพราะฉะนั้น ฉะนั้นจึงได้มีความมุ่งหมาย
 ตั้งใจที่จะจัดการเล่าเรียนทั่วไปทั้งบ้านเมืองให้เป็นการรุ่ง
 เรืองเจริญขึ้นโดยเร็ว^๑

ด้วยเหตุนี้จึงทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ตั้ง
 โรงเรียนหลวงขึ้นเป็นครั้งแรกในพระบรมมหาราชวังเมื่อ พ.ศ.
 ๒๔๑๔ ให้พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารียงกูร) เมื่อ
 ครั้งยังเป็นหลวงสารประเสริฐ ปลัดกรมพระอักษณ เป็น
 อาจารย์ใหญ่ นักเรียนได้แก่ พระเจ้าลูกยาเธอ พระราชวงศ์
 และบุตรขุนนาง ข้าราชการ แนวการสอนในโรงเรียนแห่งนี้ต่าง
 จากโรงเรียนแผนโบราณ คือมีสถานที่เรียนและหลักสูตรที่เน่
 นอน ต่อมาโปรดเกล้า ฯ ให้ตั้งโรงเรียนสอนภาษาอังกฤษขึ้นใน
 พระบรมมหาราชวังเพื่อให้พระเจ้าน้องยาเธอ และหม่อมเจ้าต่าง

๑. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, "พระราชดำรัสตอบในการพระ
 ราชทานรางวัลนักเรียนที่โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ เมื่อวันที่ ๕ เดือน
 ๕ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ปรกระกา จุลศักราช ๑๒๔๖ (พ.ศ. ๒๔๒๗)", พระราชดำรัส
 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๗ ถึง
 พ.ศ. ๒๔๕๓) พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒนาการ, ๒๔๕๘,
 หน้า ๓๕-๖.

กรมซึ่งได้เรียนอักษรวิธภาษาไทยแล้วได้เล่าเรียนภาษาต่างประเทศ
ให้มีความรู้สูงขึ้น

ใน พ.ศ. ๒๔๒๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียน
ขึ้นที่ตำหนักสวนกุหลาบเรียกว่า “โรงเรียนทหารมหาดเล็ก”
หรือ “โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ” อยู่ในสังกัดกรมทหาร
มหาดเล็ก มีความมุ่งหมายในตอนต้นเพื่อหัดวิชาทหาร แต่ต่อ
มาโปรดเกล้าฯ ให้ขยายบริเวณและเปลี่ยนเป็นโรงเรียนพลเรือน
เพื่อประโยชน์แก่ข้าราชการทั่วไป และตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๒๗ เป็น
ต้นมาได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนสำหรับสามัญชนตามวัด
ต่าง ๆ ทั้งในกรุงและหัวเมือง โรงเรียนสำหรับประชาชนแห่ง
แรกคือ “โรงเรียนวัดมเหยงคณ์” เมื่อการศึกษาขยายออกไป
จึงมีพระราชดำริให้แยกการจัดการโรงเรียนออกจากกรมทหาร
มหาดเล็ก จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรม
ศึกษาธิการขึ้นมีหน้าที่จัดการโรงเรียนสำหรับราษฎรอย่างแท้จริง
ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ
ให้ตั้งกรมธรรมการขึ้นเป็นกระทรวง นับแต่นั้นมาการศึกษาของ
ไทยก็เป็นหลักฐานขยายออกไปสู่ราษฎรอย่างแท้จริง

การส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศ คนไทยเริ่มศึกษาภาษาอังกฤษในสมัยรัตนโกสินทร์ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยศึกษาจากมิชชันนารีอเมริกันซึ่งเข้ามาตั้งสำนักงานในกรุงเทพฯ เป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๑ ต่อจากนั้นมา ก็มีการศึกษากันอย่างแพร่หลายจนถึงขั้นส่งนักเรียนไปศึกษาภาษาและวิชาการในต่างประเทศ โดยเฉพาะในทวีปยุโรป

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงอุดหนุนการศึกษารัฐบาลอังกฤษอย่างมาก ได้โปรดเกล้าฯ ให้สตรีชาวต่างประเทศเข้าไปสอนภาษาอังกฤษแก่พระเจ้าลูกเธอในพระบรมมหาราชวัง และได้ส่งนักเรียนไปศึกษาในทวีปยุโรปอีกสามคน คือ เจ้าพระยาสุรรวงศ์วัฒนศักดิ์ (โต บุนนาค) และนายสุคใจ บุนนาค (พระยาราชานุประพันธ์) ไปประเทศอังกฤษ และหลวงคำรองสุนทรฤทธิ (บั้น บุนนาค) ไปประเทศฝรั่งเศส ทั้งสามท่านนี้ ได้กลับมารับราชการในรัชกาลต่อมา

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงส่งเสริมการเรียนภาษาอังกฤษยิ่งกว่าในรัชกาลก่อน ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนขึ้นให้ครูชาวอังกฤษเป็นผู้สอน แล้วทรงส่งพระเจ้าน้องยาเธอส่วนใหญ่เข้าศึกษา นอกจากนี้ยังโปรด

เกล้า ๆ ให้เลือกสรรเจ้านายและข้าราชการเพื่อส่งไปศึกษาต่างประเทศจำนวน ๒๐ คน ในจำนวนนี้ได้ไปประเทศอังกฤษสองคน นับเป็นนักเรียนไทยชุดแรกที่ได้ไปยุโรปในรัชกาลนี้ ต่อมาได้ส่งนักเรียนหลวงรุ่นที่สองไปยุโรปอีก ๑๐ คน ส่วนใหญ่ศึกษาในประเทศอังกฤษ ในโรงเรียนอาชีพ และในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง เช่น อ็อกฟอร์ด เคมบริดจ์ เอคินบระระ และแมนเชสเตอร์ เป็นต้น

เมื่อนักเรียนหลวงรุ่นที่หนึ่งและสองประสบความสำเร็จในการศึกษาสมดังพระราชประสงค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ๆ จึงทรงส่งพระราชโอรสออกไปบ้าง รุ่นแรกมีสี่พระองค์คือ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ กรมหลวงปราจีนกิติบดี กรมหลวงนครชัยศรีสุระเดช และกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ต่อจากนั้นก็ได้ทรงส่งพระราชโอรสที่ทรงเจริญวัยออกไปทรงศึกษาวิชาการในต่างประเทศแทบทุกพระองค์

นอกจากนี้ยังทรงอำนาจโอกาสแก่บุตรข้าราชการและสามัญชนในการที่จะได้ไปศึกษาต่อในต่างประเทศ โดยโปรดเกล้า ๆ ให้มีการสอบไล่ประจำปีเพื่อคัดเลือกนักเรียนที่เรียนดีให้ได้รับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาก็มีผู้ไปศึกษา

วิชาการในต่างประเทศเป็นจำนวนมากทั้งผู้ที่ได้รับพระราชทาน
ทุนและผู้ที่เป็นนักศึกษาด้วยทุนส่วนตัว เมื่อบุคคลเหล่านี้กลับมาก็มี
บทบาทสำคัญในการปรับปรุงกิจการของประเทศในด้านต่าง ๆ
ตลอดจนเป็นสื่อนำวัฒนธรรมและความคิดแบบตะวันตกและแบบ
แผนวรรณกรรมอย่างใหม่ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ เรื่องสั้น
นวนิยาย และละครร้องมาเผยแพร่

ความเจริญด้านการพิมพ์และกิจการหนังสือพิมพ์ จากหลักฐาน
ที่ปรากฏเกี่ยวกับกำเนิดแท่นพิมพ์และตัวพิมพ์ภาษาไทยแสดง
ว่า แท่นพิมพ์และตัวพิมพ์ไทยเริ่มขึ้นในประเทศพม่า เมื่อ พ.ศ.
๒๓๕๙ โดยนางแอน จัดสัน (Ann Judson) และช่างพิมพ์ชื่อ
เฮาท์ (Hough) แล้วจึงย้ายไปตั้งถาวรที่โรงพิมพ์ของคณะแบป
ติสต์ในเมืองกัลกัตตา ประเทศอินเดียเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๙ แท่น
พิมพ์นี้ใช้พิมพ์ตำราไวยากรณ์ของร้อยเอกเจมส์ โลว์ (James
Low) เมื่อ ๒๓๗๑ ต่อจากนั้นนักสอนศาสนาชื่อโรเบิร์ต เบิร์น
(Robert Burn) และธอมสันได้ซื้อแท่นพิมพ์นี้ไปตั้งที่สิงคโปร์
รับพิมพ์หนังสือไทย จนกระทั่งนักสอนศาสนาคนหนึ่งได้ซื้อไว้
จากนิยายลอนดอน มิทซ์นารี โซไซตี้ (London Missionary
Society) และมอบให้หมอแดน บีช บรัดเลย์ (Dan Beech

Bradley) นำมาใช้ในกรุงเทพฯ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๘ และเริ่มใช้พิมพ์เป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๙^๑

การพิมพ์ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่เจริญนัก ส่วนใหญ่มีที่ชนนารีพิมพ์คำสอนศาสนาคริสต์ ในระยะนั้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงผนวชอยู่ทรงเห็นประโยชน์ของการพิมพ์หนังสือจึงโปรดเกล้าฯ ให้ส่งเครื่องพิมพ์มาตั้งที่วัดบวรนิเวศวิหาร จึงนับเป็นโรงพิมพ์แห่งแรกของไทย พิมพ์หนังสือเพื่อสอนพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกิจการการพิมพ์เจริญขึ้นมาก พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงพิมพ์ขึ้นในพระบรมมหาราชวังเรียกว่า “โรงพิมพ์หลวง” หรือ “โรงพิมพ์อักษรพิมพ์การ” และเริ่มพิมพ์หนังสือราชกิจจานุเบกษาเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๑ นอกจากนี้มีโรงพิมพ์ของเอกชนเกิดขึ้นหลายแห่งทั้งของชาวไทย จีน ญี่ปุ่น และยุโรป

หนังสืออ่านเล่นของไทยเริ่มมีการพิมพ์จำหน่ายในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยโรงพิมพ์หมอบรัดเลย์

๑. ฟ. ฮัลเลอร์, “การพิมพ์หนังสือไทยในประเทศสยาม, ครอบคลุม เล่ม ๕ (ของโรงเรียนอัสสัมชัญ) อ้างถึงใน ขจร สุขพานิช, ก้าวแรกของหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย. พระนคร: ไทยพาณิชย์การ, ๒๕๐๘ หน้า ๑๘.

พิมพ์เรื่องไทยและเรื่องแปลจากภาษาจีน เช่น สามก๊ก ซึ่งมีคนนิยมอ่านมาก ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ มีโรงพิมพ์ใหญ่ที่พิมพ์หนังสืออ่านเล่นจำหน่ายสองแห่งคือ โรงพิมพ์หมอบรัดเลย์ที่คลองบางหลวง พิมพ์หนังสือร้อยแก้ว และโรงพิมพ์หมอสมิท (Samuel John Smith) พิมพ์ร้อยกรอง ต่อมาจึงมีโรงพิมพ์อื่น ๆ เช่น โรงพิมพ์นายเทพที่ปากคลองตลาดซึ่งพิมพ์เรื่องจีน และโรงพิมพ์เรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ย่านวัดเกาะ สำเพ็ง สะพานหัน เป็นต้น

งานกิจการหนังสือพิมพ์ เนื่องจากในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประชาชนมีการศึกษาดีขึ้น จึงมีความสนใจและเห็นความสำคัญของหนังสือมากขึ้น มีหนังสือรายต่าง ๆ ออกเผยแพร่ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๑ - ๒๔๕๓ เป็นจำนวนถึง ๕๔ รายการ เป็นหนังสือพิมพ์รายวัน ๑๔ ฉบับ รายสัปดาห์ ๑๔ ฉบับ (เป็นภาษาอังกฤษเสียประเภทละ ๖ ฉบับ) รายบักซ์ ๗ ฉบับ และรายเดือน ๑๙ ฉบับ เป็นภาษาไทยทั้งสิ้น^๑

ความเจริญด้านการประพันธ์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการประพันธ์

๑. ราชบัณฑิตยสถาน, รายงานหนังสือพิมพ์ข่าวซึ่งออกเป็นระยะในประเทศไทยสยาม (พระนคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๔๗๒), หน้า ๑ - ๕.

นอกจากพระองค์จะทรงพระราชนิพนธ์เรื่องต่าง ๆ ทิ้งร้อยแก้ว และร้อยกรองเป็นจำนวนมากแล้ว ยังทรงส่งเสริมให้มีการแต่ง และแปลหนังสือจากภาษาต่างประเทศอีกด้วย ดังที่มีพระราช-
กระแสรับสั่งว่า

...ก็ในหนังสือภาษาไทยทั้งปวง ซึ่งนับว่าเป็นหนังสือวิชา
ความรู้อันได้มียุ่่น้อย เพราะผู้ที่จะรู้หนังสือแต่งหนังสือมี
น้อยทั้งไม่ได้ไปมาคุ้นเคยกับประเทศอื่น ๆ ที่จะได้แลกเปลี่ยน
ถ่ายโอนตำราวิชาการลงเป็นของเรา เพราะฉะนั้น
หนังสือซึ่งจะเป็นเครื่องเล่าเรียนวิชา ยังไม่มีแก่ผู้ที่จะเรียนแต่
เฉพาะภาษาของเราเลย แต่เรามีความหวังใจเป็นแน่ว่าเมื่อ
นักเรียนของเราได้มีความรู้ในวิชาหนังสือมากแล้ว ดังนั้นก็
จะมีความรู้และความอุตสาหะที่จะเขียนและแต่งหนังสือที่
เป็นประโยชน์มากกว่าแต่ก่อน ทั้งผู้ที่ได้ไปเล่าเรียนวิชา
มาแต่ต่างประเทศคงจะมีความอุตสาหะที่จะแปลวิชาการ
ต่าง ๆ จากภาษาต่างประเทศลงเป็นภาษาไทยให้เป็นการ
เกื้อกูลแก่การเล่าเรียนให้แพร่หลายขึ้นอีก...^๑

๑. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, "พระราชดำรัสตอบในการพระ-
ราชทานรางวัลแก่นักเรียนที่โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ เมื่อวันที่พุธ
เดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำ บจจ อัฐศก จุลศักราช ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๔๒๕),"
เรื่องเดิม, หน้า ๔๕ - ๖.

นอกจากนี้ ได้โปรดเกล้า ฯ ให้สร้างเครื่องหมายเกียรตินิยมทางวรรณศิลป์ พระราชทานกำเนิดแก่วรรณคดีสโมสร และทรงสร้างเหรียญวีรญาณอันเป็นเครื่องส่งเสริมความสนใจในการประพันธ์ ซึ่งทำให้การประพันธ์ของไทยในสมัยนั้นเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก

วรรณกรรมตอนต้นรัชกาล

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในตอนต้นรัชกาลวรรณกรรมซึ่งเป็นที่นิยมนอกจากคำประพันธ์ประเภทโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และความเรียงเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ แล้ว มีงานประพันธ์ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้อ่านสูงอีกสองประเภทคือ นิยายอิงพงศาวดารจีน และนิทานคำกลอนซึ่งเรียกว่าเรื่องประโลมโลกหรือเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ

นิยายอิงพงศาวดารจีน วรรณกรรมจีนได้เข้ามาสู่ความนิยมของคนไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ชนทุกชั้นตั้งแต่เจ้านาย ขุนนาง และชาวบ้านต่างก็ได้รับความเพลิดเพลินจากวรรณกรรมชนิดนี้ ในสมัยที่การพิมพ์ยังไม่แพร่หลายมีการคัดลอกเรื่องที่มีผู้แปลจากต้นฉบับไปอ่านกัน ต่อมาเมื่อการพิมพ์

เจริญขึ้นจึงมีการพิมพ์เป็นเล่มจำหน่าย ความนิยมเรื่องจีนมีสืบมาจนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลนี้มีหนังสือพิมพ์ออกจำหน่ายเป็นจำนวนมาก ทุกฉบับต้องลงเรื่องจีนเป็นประจำอย่างน้อยหนึ่งเรื่อง บางเรื่องก็เคยพิมพ์เป็นเล่มมาก่อนแต่ขาดตลาดแล้ว บางเรื่องก็เป็นเรื่องแปล แต่บางเรื่องนักประพันธ์ไทยก็แต่งขึ้นเอง โดยเลียนแบบนิยายอิงพงศาวดารจีน

การแปลนิยายอิงพงศาวดารจีนเป็นภาษาไทยนั้นเริ่มขึ้นในรัชกาลที่ ๑ โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าหลานเธอกรมพระราชวังหลังทรงอำนวยการแปลเรื่อง ไซ่ฮั่น และให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) อำนวยการแปลเรื่องสามก๊ก ในรัชกาลต่อมา ก็มีการแปลหนังสือพงศาวดารจีนเรื่องอื่น ๆ แล้วพิมพ์เผยแพร่ จนกระทั่งในรัชกาลที่ ๖ มีรวมทงสน ๕๕ เรื่อง

เรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ คือ นิทานคำกลอนเรื่องยาวซึ่งเป็นที่นิยมอ่านและฟังกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีลักษณะเฉพาะคือ ตัวเอกของเรื่องมักมีชื่อ "จักร" หรือ "วงศ์" มีโครงเรื่องเกี่ยวกับความรักและการรบ ตัวเอกฝ่ายชายเป็นโอรสกษัตริย์ที่มีรูป

โคมงตงาม เดินทางไปศึกษาวิชาต่างเมือง เมื่อสำเร็จเดินทาง
 รอนแรมมาในป่าเพื่อกลับบ้านเมืองก็ประสบอุปสรรคและอันตราย
 ต่าง ๆ เช่น สัตว์ร้าย ยักษ์ ภูติผีปีศาจ ในการต่อสู้พระเอกจะมี
 โอกาสได้แสดงความกล้าหาญจนได้ชัยชนะ ในโอกาสนี้จะมีการ
 ใช้เวทย์มนต์คาถาและสิ่งเหนือธรรมชาติประกอบ หลังจากนั้น
 พระเอกก็พบนางเอกซึ่งเป็นกุลสตรีมีความดีความงามพร้อม ใน
 ที่สุดเรื่องก็จบลงอย่างมีความสุขด้วยการอภิเษกสมรสของพระเอก
 และนางเอก

นักประพันธ์ในสมัยนั้นสร้างโครงเรื่องแบบเดียวกันนี้เป็นส่วน
 ใหญ่ แต่เปลี่ยนชื่อตัวละครและเหตุการณ์บ้าง ด้วยเหตุนี้หนังสือ
 ประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ จึงมีโครงเรื่องซ้ำกันแต่ก็ยังได้รับความนิยม
 จากผู้อ่านอยู่เป็นเวลานาน ตัวอย่างชื่อเรื่องที่มีคำว่าจักร
 หรือวงศ์ ได้แก่ จักรแก้ว ลักษณะวงศ์ สุวรรณวงศ์ พระวรวงษ์
 และพระสุริยวงศ์พรมเมศ เป็นต้น มีเรื่องประเภทเดียวกันนี้
 บางเรื่องที่ชื่อตัวละครเอกไม่มีคำว่าจักรหรือวงศ์ แต่ก็มีชื่อน่า
 สังเกตอย่างหนึ่งว่าจะมีคำซึ่งมีความหมายแสดงว่าเป็นของมีค่าหรือ
 เป็นของสูงประกอบในชื่อแทน ตัวอย่างเช่น สุวรรณหงษ์ สังข์
 ทอง พระมณีพิชัย พระพิมพ์สุวรรณค์ สุวรรณเคียร พระพิมพ์
 สุวรรณค์ ตักกะตาเพชร พิภุลทอง และพระมณีพิชัย เป็นต้น

แต่ก็มีบางเรื่องที่มีชื่อตัวละครแปลกออกไปแต่ก็มีโครงเรื่องทำนองเดียวกัน เช่น พระสีเสาว์ พระควี เป็นต้น แต่มีน้อยมากเรื่องเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ก็มีผู้นิยมแต่งเป็นกลอนสำหรับอ่านเล่น เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับกษัตริย์ทำนองเดียวกับเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ เช่นเดียวกัน เช่น พระสมุทรรโคตม พระภุวิทัต และพระนาวัน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีเรื่องอ่านเล่นคำกลอนอื่น ๆ ในสมัยเดียวกันนี้ แต่ผู้แต่งมีวัตถุประสงค์อื่นในการแต่งนอกเหนือไปจากความเพลิดเพลินใจเช่นเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ เช่น เรื่องนิทานโบราณซึ่งแปลจากภาษาต่างประเทศ เช่นเรื่องนนทกปกรณัม และเรื่องสิบสองเหลี่ยม (นิทานอิหร่านราชธรรม) ซึ่งแต่งเพื่อแสดงข้อคิดเป็นคติสอนใจ เรื่องลือนิยายอิงพงศาวดารจีน เช่น ห้องสินคำกลอน และเรื่องเอ็งตึงห่าว ซึ่งแต่งเพื่อให้ตลกขบขัน และเรื่องวงศ์เทวราช พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นเรื่องล้อเลียนเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ และบุคคลในสมัยนั้น

เรื่องอ่านเล่นประเภทนี้ในสมัยรัชกาลที่ ๕ นิยมคัดลอกอ่านกันต่อ ๆ มาจนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ ๖ เมื่อการพิมพ์แพร่หลาย

จึงมีผู้นำไปพิมพ์จำหน่ายในราคาเล่มละประมาณ ๑๕ ถึง ๒๕ สตางค์ โรงพิมพ์ซึ่งพิมพ์เรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ จนถึงรัชกาลที่ ๖ มีเป็นจำนวนมาก เช่น โรงพิมพ์คุรุสมิตรีที่ ตำบลบางคอแหลม โรงพิมพ์บางกอกประสิทธิการคอมปนีลิมิเตด ที่ริมคลองวัดประยุรวงศาวาส โรงพิมพ์นายเทพที่หน้าโรงเรียน สุนันทาลัยตรงปากคลองบางหลวง โรงพิมพ์นายสินที่บางลำพูต่าง กรุงเทพฯ ฯ และโรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ (วัดเกาะ) เป็นต้น แต่ละโรงพิมพ์ต้องแข่งขันกันจำหน่ายหนังสือ จึงมีการชักจูงใจลูกค้า ด้วยประการต่าง ๆ เช่น โรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ แแต่่ก้ากลอน ชักชวนให้ซื้อหนังสือว่า

ยี่สิบห้าสตางค์ต่างรู้ท่านผู้ขอ
 ร้านหนังสือวัดเกาะเพราะหนักหนา
 ราษฎร์เจริญโรงพิมพ์ริมรรคา
 เชิญท่านมาซอคูคงรู้ดี
 ได้ลงพิมพ์คราวแรกแปลก ๆ เรื่อง
 อ่านแล้วเปลืองความทุกข์เป็นสุขขี
 ท่านซอไปอ่านฟังใหม่มี
 เจริญศรีศิริสวัสดิ์พัฒนาเอ๋ย

๑. จำปาแก้วจำปาทอง (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ, ๒๔๖๗), ใบแทรก.

ตอนปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
วรรณกรรมไทยเริ่มเปลี่ยนแนวจากร้อยกรองเป็นร้อยแก้ว และ
จากความนิยมเรื่องนิยายอิงพงศาวดารจีนและเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ
เป็นเรื่องแปลจากบันเทิงคดีภาษาตะวันตกและเรื่องอ่านเล่นที่ต่าง
ใหม่ในลักษณะของเรื่องสั้นและนวนิยาย สิ่งที่เป็นเครื่องยืนยัน
ความเปลี่ยนแปลงนี้คือข้อความที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น
เทพหัสดิน ณ อยุธยา) กล่าวไว้ในคำนำของลัทธิวิชาฉบับแรกเมื่อ
เดือนกรกฎาคม ร.ศ. ๑๑๙ (พ.ศ. ๒๔๔๓) ว่า

.... เราเกือบจะกล่าวได้ว่าเวลานี้เรื่องกลอนจักร ๆ วงศ์ ๆ
เป็นของที่ไม่ใคร่มีใครเอาใจใส่เท่าใดแล้ว แลตามความเห็น
ของเรานั้น ถ้าเอาเรื่องมาแต่งเป็นกลอนเข้าแล้วทำให้หาย
ขบขันเสียโดยมาก แลเรื่องที่แต่งเป็นกลอนได้นั้นมักเป็น
เรื่องที่แต่งสำหรับอ่านกลอน หาใช่สำหรับอ่านเนื้อเรื่องไม่
เพราะเรื่องเหล่านี้พอจับอ่านเขาก็คาดหน้าได้เสียเกือบหมด
แล้วว่า มนุษย์หนุ่มจะไปฆ่าภรรยาแล้วได้ลูกสาวภรรยาเป็น
เมียคนหนึ่งแล้วไปได้อีกคนหนึ่งแล้วมีลูก ๆ ฆ่าภรรยาได้ลูกสาว
ตามพืด ๆ กันไป การที่เรากล่าวมาดังนี้มิใช่จะติเตียน
กลอนว่าเป็นของไม่ดีเมื่อใด เราเองก็ชอบเรื่องกลอนอยู่ แต่

ถึงอย่างนั้นก็ตามความจริงยังยืนยันที่อยู่ว่าเวลานี้ไม่มีใครมีใครเอาใจใส่เรื่องกลอนดังที่กล่าวมานั้นเท่าใดแล้ว....^๑

การที่ความนิยมของผู้อ่านเปลี่ยนแปลงไปนี้เป็นผลให้การประพันธ์ร้อยแก้วเจริญขึ้น มีบันทึกที่ร้อยแก้วแบบตะวันตกลงในหนังสือพิมพ์ซึ่งออกจำหน่ายอย่างแพร่หลาย โดยเริ่มตั้งแต่เรื่องประเภทปรณัม ซึ่งเรียกว่า นิทาน นิยาย หรือเรื่องอ่านเล่น ต่อมาจึงมีเรื่องแปลจากภาษาตะวันตกโดยในระยะแรกเป็นเรื่องสั้น ๆ ต่อมาจึงมีนวนิยายแปลและในที่สุดจึงมีนวนิยายไทยที่แต่งตามแบบแผนวรรณกรรมของตะวันตก หนังสือพิมพ์และวารสารในสมัยรัชกาลที่ ๕ ซึ่งลงเรื่องอ่านเล่นร้อยแก้วได้แก่ ทรุณโณวาท วชิรญาณวิเศษ วชิรญาณ ลัทธิวิทยา ถลลวิทยา และทวีปัญญา นอกจากนี้ยังมีนวนิยายแปลบางเรื่องพิมพ์เป็นเล่มจำหน่าย เช่น เรื่องความพยายาม แปลโดย แม่วัน (พระยาสุรินทรราชา) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีเป็นต้น

วิวัฒนาการเรื่องสั้นของไทย

วรรณกรรมประเภทเรื่องอ่านเล่นร้อยแก้วของไทยเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยโบราณแล้วแต่เรียกกันว่านิทานหรือนิยาย ในสมัยแรกมี

๑. (เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี), "คำนำ," ลัทธิวิทยา, ๑ กรกฎาคม, ร.ศ. ๑๑๕ (พ.ศ. ๒๔๔๓), (๑).

ขนาดสั้นและมีโครงเรื่องง่าย ๆ ต่อมาจึงมีความยาวมากขึ้นและมีโครงเรื่องซับซ้อนยิ่งขึ้นจนเข้าแบบแผนของเรื่องตามแบบตะวันตกในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องสั้นของไทยมีวิวัฒนาการตามลำดับดังนี้

นิทานหรือนิยายโบราณ เป็นเรื่องอ่านเล่นร้อยแก้วประเภทแรกของไทยที่แต่งและบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร วรรณกรรมประเภทนี้เป็นที่นิยมของชาวไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณดังที่มีการแปลนิทานอิหร่านราชธรรมเป็นภาษาไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี^๑ ปกรณัมภาคอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นนิทานซึ่งสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้แก่ ปกษีปกรณัม ปีศาจปกรณัม เวตาลปกรณัม นนทูปกรณัม และหิโตปเทศวัตถุปกรณัม นิทานทั้ง ๕ เรื่องนี้เป็นเรื่องเก่าที่ได้รับมาจากอินเดียทั้งจากลัทธิทางศาสนาพราหมณ์และชาดกในพระพุทธศาสนา เรื่องต่าง ๆ ที่ปรากฏในปกรณัมเหล่านี้ เช่น ทำดีเป็นคุณ และนกกาางเขนตกฟองที่หาดทราย ในปกษีปกรณัม นิทานเวตาลจากเวตาลปกรณัม เรื่อง

๑. ประชุมปกรณัม ภาคที่ ๑ นิทานอิหร่านราชธรรม ๑๒ เรื่อง (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณ พิพรรฒนาการ, ๒๔๖๕), หน้า ๘.

พระมหาเถรรักศิษย์ไม่เสมอกัน มานพเลี้ยงพึงพอน และสุนัข
 จิ้งจอกพบกลอง จากนหนกปรณัม เรื่องเสือโคร่งกับคนเดินทาง
 ช้างกับสุนัขจิ้งจอก และฤาษีกับแมลงมูม จากหิโตปเทศวัตถุ
 ปรณัม เป็นต้น

นอกจากนิทานที่แปลเป็นร้อยแก้วแล้วยังมีเรื่องที่แต่งเป็นบท
 ละครสองเรื่อง คือ นางมโนราห์ และสังข์ทอง ซึ่งแปลจาก
 ปัญญาสาตกในสมัยกรุงศรีอยุธยา

นิทานเรื่องยาวซึ่งรู้จักแพร่หลายในประเทศไทยตั้งแต่สมัย
 อยุธยาไม่นับเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนาคือเรื่องมหาชาติหรือเรื่อง
 เวสสันดรชาตกมีสองเรื่อง คือ รามเกียรติ์ และอิเหนา นิทาน
 สองเรื่องนี้เข้ามาโดยการเล่าต่อ ๆ กันมา เรื่องรามเกียรติ์เรียกอีก
 ชื่อหนึ่งว่า เรื่องพระราม ได้แพร่เข้ามาสู่ประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย
 ตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งรับอิทธิพลของอินเดีย ได้แก่ อินโดนีเซีย
 กัมพูชา และไทย สำหรับประเทศไทยนั้นเชื่อว่าเรื่องพระราม
 ได้เข้ามาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีและมีหลายสำนวน

นิทานไทยเรื่องยาวเรื่องหนึ่งซึ่งแพร่หลายมากคือ เรื่อง
 ศรีธนญชัย เป็นเรื่องโบราณซึ่งมีเค้าว่าเกิดขึ้นในสมัยกรุง

ศรีสัตนาคนหุต ชาวมณฑลภาคเหนือและอีสานชอบกันมาก มีหนังสือเก่าแต่งไว้หลายสำนวน เรียกว่าเรื่องเชียงเมียง

นิทานต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับความนิยมมากจนมีผู้นำเค้าเรื่องมาแต่งด้วยวิธีการประพันธ์แบบต่าง ๆ อาทิเช่น สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ทรงพระราชนิพนธ์บทละครรามเกียรติ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ อิเหนา และสังข์ทอง เป็นต้น

นิทานสมัยรัตนโกสินทร์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการออกหนังสือพิมพ์เผยแพร่แก่ประชาชนในขอบเขตกว้างขวางขึ้น เนื้อหาของหนังสือพิมพ์นอกจากจะเป็นข่าว สารคดี และบทความแล้ว ยังมีเรื่องอ่านเล่นที่เป็นร้อยแก้ว ซึ่งได้แก่ นิทานและปกรณัม นิทานรุ่นแรกที่มีเนื้อเรื่องและทำนองแต่งเป็นไทยแท้ปรากฏเป็นครั้งแรกในหนังสือพิมพ์ *ศรีอยุธยา* รายสัปดาห์ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับแรกที่ออกโดยคนไทยและเผยแพร่แก่ประชาชน เริ่มออกฉบับแรกเมื่อวันอังคาร เดือน ๘ แรม ๙ ค่ำ ปีมะจอก จ.ศ. ๑๒๓๖ (วันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๑๗) อันเป็นปีที่ ๖ ในรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

เจ้าของ บรรณาธิการและผู้พิมพ์โฆษณา คือ พระองค์เจ้าเกษม-
สันต์โสภาคย์

นิทานชุดแรกที่ลงในหนังสือพิมพ์ศรีอยุธยาสามเรื่อง แต่ง
โดยผู้ใช้นามปากกา “ศรีทนนไชย” เป็นเรื่องขนาดสั้น โครง
เรื่องง่ายไม่ซับซ้อน แฝงคติธรรม ใช้วิธีพรรณนาโดยตลอด
เรื่องหนึ่งเกี่ยวกับชายหาปลาสี่คน ซึ่งได้เค้าเรื่องมาจากนิทานไทย
โบราณซึ่งเล่าสืบต่อกันมา และได้มีผู้แต่งเป็นกลอนพิมพ์จำหน่าย
มาก่อนแล้ว

วารสารซึ่งออกในสมัยเดียวกันกับศรีอยุธยาและลงเรื่องอ่าน
เล่นประเภทนิทาน นิยาย และปกครุภัณฑ์คือ วชิรญาณวิเศษ
อันเป็นสิ่งพิมพ์ของหอพระสมุดวชิรญาณในสมัยที่กรมหลวงพิชิต
ปรีชากรทรงเป็นสภานายกและอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระ
บาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เริ่มออกฉบับแรกเมื่อวัน
อังคาร เดือนมกราคม ขึ้น ๘ ค่ำ ปีระกา จ.ศ. ๑๒๔๗ (พ.ศ.
๒๔๒๗) เรื่องที่ลงในวารสารฉบับนี้เป็นผลงานของกรรมการหอ
พระสมุดวชิรญาณซึ่งจัดเวรกันแต่งหรือแปลขึ้น หรือขอร้องให้
สมาชิกส่งเรื่องมาให้ นิทานที่ลงในวชิรญาณวิเศษในระยะแรกมี
ลักษณะเกี่ยวกับนิทานในศรีอยุธยา คือเป็นเรื่องสั้น ๆ มีโครง

เรื่องไม่ซับซ้อน แปลจากภาษาต่างประเทศ เช่น นิทานอีสปกรณัม นิทานจากहिโตปเทศ และนิทานสภษิตซึ่งแต่งใหม่โดยบอกนามจริงของผู้แต่งไว้ด้วย

เรื่องสั้นตามแบบตะวันตก ในตอนปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว วรรณกรรมร้อยแก้วเริ่มเปลี่ยนจากลักษณะของนิทาน นิยาย และปกรณ์เข้าสู่แบบตะวันตก โดยมีลักษณะต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมคือ

ทำนองแต่ง เปลี่ยนจากการใช้พรรณนาโวหารซึ่งมีลักษณะไม่สมจริงเป็นการบรรยายตัวละคร และฉากอย่างสมจริง แต่งบทเจรจาให้เหมือนกับที่เป็นอยู่ในชีวิตจริง

วิธีเสนอเรื่อง นิทานและนิยายที่ต่างกันแต่เดิมผู้ประพันธ์ใช้วิธีบรรยายเรื่องแต่เพียงผู้เดียวโดยตลอด แต่เรื่องอ่านเล่นในยุคใหม่นี้มีบทบรรยายของผู้ประพันธ์สลับกับบทเจรจาของตัวละคร วิธีเสนอเรื่องเช่นนี้ทำให้เกิดความสนุกสนานและชวนอ่านยิ่งขึ้น

การสร้างโครงเรื่อง เรื่องอ่านเล่นยุคนี้ชวนให้ติดตามยิ่งกว่านิทาน กล่าวคือ มีเงื่อนไขชวนให้ผู้อ่านสงสัยว่าเรื่องจะดำเนินต่อไปอย่างไร ส่วนในนิทานนั้นผู้อ่านสามารถเดาเหตุการณ์ในเรื่องได้โดยตลอดจากการอ่านเพียงบางตอนเพราะมีโครงเรื่องง่าย

และซ้ำ ๆ กัน แต่อย่างไรก็ตามเรื่องอ่านเล่นยุคนี้ก็ยังคงดำเนินเรื่อง
ไปตามลำดับไม่ยอกย้อน

แนวคิด ตัวละครและเนื้อเรื่องในเรื่องอ่านเล่นยุคใหม่เป็น
สื่อแสดงแนวความคิดหรือทัศนะอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้ประพันธ์
มิใช่เพื่อสั่งสอนหรือแสดงคติธรรมแต่เพียงอย่างเดียวเช่นในนิทาน
แนวความคิดของผู้ประพันธ์มักสะท้อนภาพสังคมและเหตุการณ์ใน
ยุคนั้น ๆ ด้วย

นักเขียนเรื่องสั้นในยุคแรกที่สำคัญได้แก่ กรมพระนราธิป-
ประพันธ์พงศ์ สมเด็จพระยาตำราจรราชานุภาพ และกรมหลวง
พิชิตปรีชากร เป็นต้น ทั้งสามท่านล้วนเป็นนักเขียนเรื่องสั้น
ลงในวารสารพิเศษทั้งสิ้น แต่ละท่านมีแนวการเขียนของตนเอง
ซึ่งสะท้อนความคิดและสภาพความเป็นไปในสมัยนั้น ๆ เป็นส่วน
ใหญ่ นอกจากนี้ยังนิยมแทรกมุขตลกไว้ในเนื้อเรื่องและบทเจรจา
เรื่องสั้นที่เด่นในยุคนี้ได้แก่ เรื่องสนุกนิษิต ของกรมหลวงพิชิต
ปรีชากร เรื่องอิล่อยบ้อยแอ เรื่องตาบอดสอดตาเห็น และเรื่อง
ยังใจอิดันถึงเป็นอิสาวทิมทิก ของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์
เรื่องปลาตุ๋น ๆ นิทานเรื่องไซ่งและเรื่องซีข้างจับตักแตน ของ
สมเด็จพระยาตำราจรราชานุภาพ เป็นต้น

สาเหตุที่ทำให้เรื่องสั้นแบบตะวันตกได้รับความนิยม

ผู้อ่านในสมัยรัชกาลที่ ๕ ให้ความสนใจเรื่องสั้นในแบบแผนวรรณกรรมตะวันตกอย่างมาก เป็นครั้งแรกเมื่อกรมหลวงพิชิตปรีชากรได้ทรงนิพนธ์เรื่องอ่านเล่นขนาดสั้นเรื่องหนึ่งชื่อ เรื่องสนุกนึ่งนึ่ง เมื่อ จ.ศ. ๑๒๔๘ (พ.ศ. ๒๔๒๙) ลงใน *วชิรญาณพิเศษ* เหตุที่ทรงนิพนธ์เรื่องนี้ขึ้นก็เนื่องจากในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อหอพระสมุดวชิรญาณยังเป็นเอกเทศ กรรมการหอพระสมุดฯ มีหน้าที่ต้องจัดออกหนังสือพิมพ์ *วชิรญาณ* ทุกสัปดาห์ เรื่องที่ลงพิมพ์นั้นกรรมการจัดเวรกันแต่งบ้างขอแรงสมาชิกหอพระสมุดให้ส่งเรื่องไปลงบ้าง ในปีนั้นกรมหลวงพิชิตปรีชากรทรงเป็นกรรมการได้ทรงแต่งเรื่องสนุกนึ่งนึ่งขึ้น โดยเลียนแบบเรื่องอ่านเล่นของอังกฤษที่ทรงคุ้นเคยลงใน *วชิรญาณ*

เนื้อเรื่องของเรื่องสนุกนึ่งนึ่งเกี่ยวกับพระสงฆ์หนุ่ม ๆ สนทนากันถึงเรื่องการลาสิกขาบทยอกมาทำราชการ มีครอบครัวและมีเรื่องเกี่ยวกับผู้หญิง ผู้ประพันธ์ทรงเลือกเอาวัดบวรนิเวศน์เป็นฉาก เพราะเคยผนวชอยู่และทรงทราบท้องถิ่นนั้นเป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้เรื่องจึงมีความสมจริงจนทำให้ผู้อ่านพากันเข้าใจว่าเป็นเรื่องจริง จึงเกิดการวิพากษ์วิจารณ์กันไปต่าง ๆ จนทำให้สมเด็จพระปวงพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยอดิศัย ทรงเป็นเจ้าอาวาสทรงเสียดพระทัย

เมื่อเหตุการณ์กลับเป็นไปเช่นนี้คณะผู้ออกหนังสือวชิรญาณวิเศษ ฉบับนั้นจึงต้องประกาศชี้แจง มีใจความดังนี้

คำแก้หนังสือฉบับที่ ๒๘^๑

ข้าพเจ้ามีความเสียใจ ที่ได้เห็นในหนังสือวชิรญาณหน้า ๓๒๓ ว่าด้วยสนทนากันกัน ดุหาสมควรที่จะเอาข้อวัตรบรรณิเวศน์ซึ่งเป็นวัดที่นับถือมาลงในเรื่องเล่น ๆ ที่นึกแต่งไปโดยไม่มีเค้ามูลเลยเช่นนี้ไม่ ผู้ที่ไม่ทราบถามก็สงสัยก็จะสงสัยไปต่าง ๆ ให้เป็นการมั่วหมองแก่วัดนั้น ถ้าเสด็จสถานายกจะโปรดแก้ไขอย่าให้เป็นการมั่วหมองแก่วัดบรรณิเวศน์ ด้วยเหตุที่เกิดขึ้นแต่ความสนทนากันซึ่งจะพาให้คนสงสัยเป็นจริงไปในเสียจะดีมาก

โสณบัณฑิตย์

ความวุ่นวายอันเกิดจากเรื่องสนทนากันกันยังมีมากขึ้นอีกเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบและทรงกล่าวโทษกรมหลวงพิชิตปรีชากร จนกระทั่งสมเด็จพระปวงเรศวรียาลงกรณ์ต้องกราบทูลขอพระราชทานโทษไว้ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ก็ทรงยอมยกโทษให้และได้มีพระราชหัตถ์เลขาชี้แจงมีใจความต่อไปนี้

๑. พระองค์เจ้าโสณบัณฑิตย์, "คำแก้หนังสือฉบับที่ ๒๘," วชิรญาณวิเศษ, ๑ แผ่น ๓๘ (๗ เดือน ๘ พฤศจิกายน) จ.ศ. ๑๒๔๘ (พ.ศ. ๒๔๒๕), ๓๓๓.

(ฉบับที่ ๒)

พระที่นั่งบรรณาคมสรวณีย์

วัน ๑๗ ก่ำ ปจอ อัฐศก ๑๒๔๘

กราบทูลเสด็จกรมพระปวเรศวริยาลงกรณ์

แลกรมหมื่นวชิรญาณวโรรส

ด้วยประทานลายพระหัตถ์ขอโทษกรมหลวงพิชิตปรีชากรในการ
 ทลงพิมพ์หนังสือวชิรญาณเรื่อง “สนุกนิก” ออกชอวัดบวรนิเวศน์ให้
 เป็นทมิฬหมองนั้นได้ทราบความแล้ว

หนังสือวชิรญาณในวิกนนั้น หม่อมฉันอยู่ที่บางป้อมมีการค้างมาก
 หาได้อ่านไม่จนกลับกรุงเทพ ฯ ถ้าได้อ่านคงจะได้อ่านกันแต่ก่อนแล้ว
 ครั้นทราบว่าเป็นเหตุให้ทรงพระวิตกมาก ก็มีความร้อนใจนัก ด้วย
 ทรงพระชราแล้วและทรงไม่สบายจะเป็นอันตรายแก่หม่อมฉันผู้ได้มี
 ความนับถือว่าเป็นทศกการบุชชอนึ่งใหญ่ตั้งอยู่ในพุทธศาสนาอย่าง ๑
 เป็นใหญ่ยังอยู่ในพระบรมราชวงศ์อย่าง ๑ จึงมีความขัดเคืองกรมหลวง
 พิชิตมาก

หม่อมฉันทราบอยู่ว่ากรมหลวงพิชิตทำหนังสือปรารณาจะทำ
 อย่างหนังสือโนเวลฝรั่งที่เขาแต่งกันนับพันนับหมื่นเรื่อง เป็นเรื่องคิด
 ผู้กพันธ์อ่านเล่นพอสนุก แต่เมื่อว่าความจริงผู้ที่จะแต่งหนังสือเช่น
 นี้มักจะต้องมีทหมายเทียบกับคนในปัจจุบันบ้าง แต่ไม่ได้ทำตามความที่
 ประพฤติจริง ๆ ทุกอย่าง เป็นแต่เก็บเค้าบ้าง ยกของเสียบ้าง จึงจะ
 ชวนให้คิด ก็ในการทกรมหลวงพิชิตแต่งหนังสือฉบับนั้นทออกชอวัด
 บวรนิเวศน์นั้นหม่อมฉันเชื่อว่าไม่ประสงค์จะกล่าวด้วยความจริงที่เป็น
 อยู่ในบัดนี้ ถ้าการทเป็นล่วงเกินแล้ว แต่ถึงหม่อมฉันจะไม่ได้นึกสงสัย

ยินร้ายวัดบวรนิเวศน์ประการใดเพราะได้อ่านหนังสือฉบับนี้จริง แต่
 คนทงปวงเป็นอันมากที่ไม่ได้เคยอ่านหนังสือโนเวลอังกฤษ คงจะหมาย
 ว่าหนังสือพิมพ์แล้วคงจะกล่าวถึงการที่ผู้แต่งนั้นทราบมาตามความจริง
 ถ้าแต่งเฉพาะหาความให้คนยินร้ายตามคำตัวพูด ไม่เข้าใจได้ว่าผู้แต่งรู้
 ตัวแลตั้งใจให้คนอื่นทราบหนังสือที่ตัวแต่งนั้นไม่แต่งสำหรับให้คน
 อื่นเชื่อว่าเป็นความจริง เป็นแต่จะให้อ่านสนุกเท่านั้นดังนี้ได้ เพราะ
 ฉนั้นหม่อมฉันจึงได้ถามกรมหลวงพิชิตให้แก้ความเสียให้สว่างทั้ง ๕ ข้อ
 คือ ข้อที่ใดกล่าวนั้นเป็นจริงบ้างถ้าไม่ ถ้าไม่เป็นความจริงแล้วเหตุใด
 จึงได้ใช้ชื่อวัดบวรนิเวศน์ดังนี้ กรมหลวงพิชิตยังไม่ได้แก้กระทู้ไปทุก
 ขอบประทานโทษซึ่งโปรดประทานโทษให้เธอ แลรับสั่งไม่ให้มีความผิด
 แก่กรมหลวงพิชิตนั้น หม่อมฉันก็ขอมยกโทษถวาย แต่มีความเสียใจ
 อยู่มากด้วยกรมหลวงพิชิตก็มีไซ้คนอื่น เป็นคนบวชวัดบวรนิเวศน์ได้
 ยกของเป็นถึงเจ้าต่างกรมผู้ใหญ่ มาเป็นคนคนไม่คิดหยงหน้าหลังให้
 รอบคอบ ทำให้เหตุที่คนไม่ทราบความจริงเป็นที่ยินร้ายแก่ตัวดังนี้เป็น
 การไม่ควรเลย แต่บัดนี้เธอก็รู้โทษผิดแลการที่ผิดก็ปรากฏแก่คนทงปวง
 แล้ว ก็เห็นจะเป็นอันล้างมลทินในวัดกลับเป็นโทษแก่ตัวผู้แต่งที่จะ
 ต้องติเตียนมากเหมือนกับได้รับบาปทันตาเห็นอยู่แล้ว ก็ตกลงเป็นพอ
 ความปรารณาเป็นยุติกันได้เพียงเท่านี้

กรรมก็ควรแล้วแต่จะโปรด

สยามินทร์^๑

๑. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีไปมากับสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (พระนคร : ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, ๒๕๑๔), หน้า ๔-๖.

ความวุ่นวายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากเรื่องสนุกลงนั้นก็นิยมแสดงว่า
เรื่องนี้เป็นสิ่งแปลกใหม่ในวงวรรณกรรมของไทยอย่างยิ่ง จน
เป็นที่สะดุดตาสะดุดใจของผู้อ่านและก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์
อย่างกว้างขวาง และหลังจากนั้นเป็นต้นมาวรรณกรรมประเภท
เรื่องสั้นได้รับความนิยมสูงขึ้น มีการแต่ง แปล เรื่องสั้นและ
นวนิยายกันอย่างแพร่หลาย

เรื่องสั้นยุคชิริฎาณ หนังสือพิมพ์ชิริฎาณพิเศษเลิกออก
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๗ แต่ความนิยมเรื่องสั้นกลับมีมากขึ้น เพราะ
หอบพระสมุก ๆ ได้ออกหนังสือพิมพ์ชิริฎาณมาแทนและมีผู้แต่ง
และแปลเรื่องลงมากกว่าเดิม

หนังสือพิมพ์ชิริฎาณได้จัดแบ่งเรื่องไว้แปดตอนคือ คำนำ
การต่างประเทศ กิจการ อ่านเล่น เบ็ดเตล็ด เรื่องโบราณ
โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และรายงาน นอกจากภาคที่เป็น
เรื่องโบราณแล้ว เรื่องอื่น ๆ ล้วนเป็นเรื่องแต่งใหม่โดยกรรม
สัมปาทิกสภาทั้งสิ้น ตอนที่เป็นเรื่องอ่านเล่นลงบันเทิงคดีร้อยแก้ว
ทั้งที่เป็นเรื่องแต่งใหม่และเรื่องที่แปลจากภาษาต่างประเทศ ซึ่ง
ส่วนใหญ่มาจากภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส

เรื่องสั้นยุคชิริฎาณนี้มีข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณะทั่วไป ที่มา
ของเรื่อง เนื้อเรื่อง และผู้ประพันธ์หรือผู้แปล ดังต่อไปนี้

ลักษณะโดยทั่วไปของเรื่องสั้นทั้งที่เป็นเรื่องแต่งใหม่และเรื่องแปลมีความยาวมากกว่าในยุคแรก มักยาวกว่า ๓๐ หน้าขึ้นไป บางเรื่องก็ลงติดต่อกันหลายตอน นอกจากนี้ยังมีบทเจรจามากขึ้น ส่วนนวนิยายที่ใช้กะทัดรัดใกล้เคียงกับภาษาที่ใช้ในปัจจุบัน การให้รายละเอียดตัวละครมีความชัดเจนจนสามารถใช้จินตนาการมองเห็นภาพได้ การดำเนินเรื่องใช้ตัวละครที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในเรื่องเป็นผู้เล่าทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าได้ใกล้ชิดกับเหตุการณ์นั้น ๆ ยิ่งขึ้น ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เรื่องสั้นยุควิวัฒนาการและในสมัยต่อมา มีความสมจริงยิ่งกว่าแต่ก่อน ผู้ประพันธ์ชวนให้ผู้อ่านติดตามเรื่องโดยการขมวดปมให้น่าตื่นเต้นจนผู้อ่านไม่อาจเอาใจจนกว่าจะอ่านจบเรื่อง ความนิยมอ่านเรื่องสั้นแนวใหม่มีมากจนวารสารต่าง ๆ ที่ออกในสมัยนั้นและสมัยต่อมาต้องลงเรื่องประเภทนี้เป็นประจำ เช่น *ลัทธิวิทยา* *ทวีปัญญา* และ *ถลลวิทยา*

ที่มาของเรื่องมีสองทางคือ เรื่องสั้นที่แปลถอดมาจากภาษาต่างประเทศโดยตรง ส่วนใหญ่มาจากภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส มีการเรียบเรียงเรื่องตามต้นฉบับเดิมทุกประการ เช่น เรื่องของ *เนติบัณฑิตย์* เรื่องสั้นกึ่งด้วยกลืนยาพิศมัย และเรื่องแต่งงานแก่

แก่นเป็นต้น อีกประเภทหนึ่งคือเรื่องสั้นที่แต่งตามแบบแผนวรรณกรรมของตะวันตกแต่ใช้จาก ตัวละคร สำนวนภาษา และเนื้อเรื่องเป็นไทย เรื่องประเภทนี้มักแทรกคติหรือข้อคิดและอารมณ์ขันไว้ด้วย ตัวอย่างเช่น เรื่องรักพี่เสียดายน้อง นิทานเรื่องเล่นแร่แปรธาตุ เรื่องสามีเป็นโจร เรื่องเนื้อคู่หนึ่งคู่ เรื่องจะเป็นท่านสืบ เรื่องสืบสรรพากร และเรื่องสืบรู้ได้โดยละเอียด เป็นต้น

เนื้อเรื่องของเรื่องสั้นซึ่งแพร่หลายในหนังสือพิมพ์หรือวารสารตั้งแต่ราว พ.ศ. ๒๔๓๗ เป็นต้นมาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการสืบสวนคดีต่าง ๆ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายหรือนักกฎหมาย ที่เป็นเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะผู้ที่แต่ง แปล และออกหนังสือพิมพ์ และวารสารสมัยนั้นส่วนมากเป็นผู้ที่ไปศึกษาต่างประเทศในวิชากฎหมาย จึงมีความสนใจเรื่องนี้เป็นพิเศษ เรื่องสั้นที่มีเนื้อเรื่องแปลออกไปมักเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ชีวิตครอบครัวแบบไทย ๆ และเรื่องความรู้เบ็ดเตล็ด

ในด้านผู้ประพันธ์และผู้แปล มักได้แก่กรรมการหอพระสมุดฯ ซึ่งเคยแต่งและแปลเรื่องลงในวารสารพิเศษมาก่อน ผู้ที่มีชื่อเสียงและมีผลงานเป็นที่รู้จักแพร่หลายได้แก่ กรมพระนราธิป-

ประพันธ์พงศ์ กรมพระสมมตอมรินทร์ กรมพระยาตำราจรรษา
 นุภาพ กรมหลวงพิชิตปรีชากร จมื่นศรีสรรักษ์ (เฟ่ง) ขุน
 มหาวิชัย (จันทร์) และหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ (แพ) เป็นต้น

กำเนิดนวนิยาย

ในยุคที่วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นได้รับความนิยมอย่าง
 แพร่หลายคือในตอนปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัวนี้ กิจการหนังสือพิมพ์และวารสารก็เจริญควบคู่ไปด้วย
 มีวารสารซึ่งเลียนแบบวารสารรายเดือนประเภท “แมกกาซีน”
 ของต่างประเทศออกทยอยตามกันมาได้แก่ *ลัทธิวิทยา* ของเจ้าพระ
 ยาศรรณศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดินทร์ ณ อยุธยา) เมื่อ พ.ศ.
 ๒๔๔๓ *กลกวิทยา* ของหลวงวิลาศปริวัตร (เหลียม วินทูปราหมณ-
 กุล) ในปีเดียวกันนั้นและ *ทวีปัญญา* ของพระบาทสมเด็จพระ
 มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ครังนี้ยังทรงเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
 เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ วารสารทั้งสามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์คล้ายกัน
 คือ เพื่อเพิ่มจำนวนหนังสือรายเดือน ส่งเสริมการแต่งและแปล
 หนังสือในประเทศไทย และเพื่อเพิ่มจำนวนเรื่องอ่านเล่นที่เป็น
 ภาษาไทย ดังนั้นจึงเป็นสนามให้นักประพันธ์ทั้งเก่าและใหม่ได้

แสดงความสามารถในด้านการแต่งและการแปลโดยเฉพาะประเภทเรื่องอ่านเล่น ในด้านผู้จัดทำวารสารเพื่อให้วารสารของตนดำเนินไปได้นานจึงมีการลงเรื่องสนุก ๆ ที่มีความยาวมากขึ้น โดยแบ่งลงคราวละตอนเพื่อให้คนติดตามซั้อ่าน แทนที่จะลงเรื่องสั้นจบในฉบับหรือเรื่องที่มีสองสามตอนเช่นในสมัยก่อน ด้วยเหตุนี้จึงปรากฏว่ามีผู้แปลนวนิยายเรื่องยาวของต่างประเทศลงในวารสารหลายเรื่อง ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ริเริ่มคือพระยาสุรินทรราชา เจ้าของนามปากกาแม่วัน

นวนิยายที่เป็นภาษาไทยเรื่องแรก

วารสารรายเดือนฉบับที่มีความสำคัญต่อกำหนดนวนิยายไทยมากที่สุด ในบรรดาที่กล่าวมาแล้วคือ *ลักขวิทยา* ซึ่งเป็นวารสารฉบับแรกที่ลงนวนิยายแปลขนาดยาว ในรอบปีที่สองของการออกจำหน่ายคือเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ โดยพระยาสุรินทรราชาได้แปลเรื่อง “ความพยายบาท” จากนวนิยายภาษาอังกฤษชื่อแวนเดตตา (Vandetta) บทประพันธ์ของ แมรี คอเรลลี (Marie Corelli) นักประพันธ์สตรีชาวอังกฤษ โดยใช้นามปากกาแม่วัน เรื่องความพยายบาทแม้ว่าจะป็นนวนิยายตะวันตกแต่ก็เป็นนวนิยายที่เป็น

ภาษาไทยเรื่องแรกและเป็นนวนิยายในแบบแผนตะวันตกเรื่องแรกของไทยด้วย

เมื่อนวนิยายเรื่องความพยายามพิชิตเป็นครั้งแรกในลัทธิวิทยาเล่มที่ ๒ ตั้งแต่ตอนที่ ๑ ถึงตอนที่ ๑๐ (เดือนกรกฎาคม ร.ศ. ๑๑๙ (พ.ศ. ๒๔๔๓) ถึงเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๒๐ (พ.ศ. ๒๔๔๔) และได้พิมพ์รวมเล่มในทันทีที่จบตอน ซึ่งก่อให้เกิดความตื่นเต้นและเป็นที่น่าสนใจของผู้อ่านเป็นอย่างมาก เพราะเป็นเรื่องแนวใหม่ที่มีสำนวนโวหารแปลกไปจากเรื่องอ่านเล่นอื่น ๆ ที่เคยปรากฏมาก่อน ด้วยเหตุนี้เรื่องความพยายามจึงเป็นเครื่องจูงใจให้ผู้ที่มีความรู้ภาษาต่างประเทศและมีความสามารถในการประพันธ์แปลนวนิยายเรื่องอื่น ๆ อีกในเวลาต่อมา นอกจากนี้เรื่องความพยายามยังมีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงภาษาร้อยแก้วของไทยดังที่หลวงบุญนิยมานพพานิชย์นักประพันธ์ผู้มีชื่อเสียงคนหนึ่งในสมัยนั้นกล่าวว่า

...ข้าพเจ้าเข้าใจว่าภาษาไทยเริ่มปฏิวัติก็คือ บทเรื่องความพยายาม ได้ปรากฏ เพราะสำนวนพิมพ์อยู่ในหนังสือลัทธิวิทยาเป็นสำนวนใหม่แก่คนไทยที่ไม่ชินแก่ภาษาอังกฤษ การได้อ่านเรื่องและรสใหม่ก็สนใจ สมัยนั้นเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ เป็นที่นิยมของชาวบ้านและเรื่อง

เกร็ดพงศาวดารจีน เช่น สามก๊ก ซ่องกั้ง ซุยอินกั๋ว ฯลฯ ก็เป็นต้นนิยมของคนชนกลาง คนชนนี้ไม่ค่อยได้ผ่านวชิรญาณ ได้มาพบเห็นความบันเทิงจากการผ่านเรื่องต่าง ๆ ดังที่ได้ออกมาเป็นรายเดือนอย่างหนังสือลัทธิวิทยา การปฏิบัติแห่งภาษาไทยจึงเริ่มต้นขึ้นแต่บัดนี้^๑

อนึ่งสำนวนภาษาในเรื่องความพยายาบทนี้ นอกจากจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรมอย่างมากจนกล่าวได้ว่าเป็นการปฏิบัติทางภาษาแล้ว ยังเป็นแบบฉบับของสำนวนโวหารในนวนิยายไทยเรื่องอื่น ๆ ที่แต่งในสมัยต่อมาอีกด้วย

นวนิยายไทยแท้เรื่องแรก หลังจากที่เรื่องความพยายาบทจบลงไม่นาน ก็มีนวนิยายไทยแท้เกิดขึ้นเป็นเรื่องแรกชื่อ “ความไม่พยายาบท” แต่โดยหลวงวิลาสปริวัตร ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในสมัยนั้นว่า ครูเหลี่ยม ที่กล่าวว่า เป็นนวนิยายไทยแท้ นั่นคือมีเนื้อเรื่องตัวละคร จาก ตลอดจนแนวความคิดในเรื่องเป็นไทยทั้งหมด นวนิยายเรื่องนี้ผู้ประพันธ์มีวัตถุประสงค์ให้เป็นเรื่องคู่กันกับความพยายาบทของแม่วัน^๒ เป็นที่น่าเสียดายว่าไม่สามารถจะหาต้นฉบับนวนิยายเรื่องนี้ได้ในปัจจุบัน จึงไม่ทราบปีแต่งที่แน่นอน

๑. แสงทอง (หลวงบุณยมานพพานิชย์), ภาษาและหนังสือ (พระนคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๐๔), หน้า ๖.

๒. สัมภาษณ์คุณวิจิตรมาตรา ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๖.

แต่มีสิ่ง que แสดงว่ามีนวนิยายเรื่องนี้พิมพ์จำหน่ายจริงคือ ข้อความ
โฆษณาหนังสือซึ่งเป็นใบแทรกหนังสือแปลที่พิมพ์จำหน่ายใน
สมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อราว พ.ศ. ๒๔๕๘ มีข้อความว่า

เรื่องความไม่พยายาท สำหรับจับใจผู้อ่านไทย สำหรับเป็น
ตัวอย่างผู้แต่งไทย เป็นเรื่องชั้ว ๆ ดั้ว ๆ ยวนใจจริง เชื่อใจ
ได้ ไม่ต้องฟังผู้ปากและความคิดฝรั้ง เพื่อความสนุกสนาน
ไพเราะเป็นสมบัติอันดีในความ, ในสำนวน, ในน้ำกระดาษ
๓๓๐ หน้า, มีรูปถ่ายและหมายเหตุ ปกแข็ง งดงาม เรื่อง
ยาวกว่าเรื่องความพยายาท ราคาเท่ากัน ทังแบ่งเป็น ๒ เล่ม^๑

วิวัฒนาการของการประพันธ์ไทยเข้าสู่นวนิยายเป็นความ
เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ค่อยเป็นค่อยไป กล่าวคือใน
ขณะที่มีวรรณกรรมในแบบแผนใหม่เข้ามาเผยแพร่วรรณกรรม
ในแบบเก่าก็ยังคงมีอยู่ ต่อมาเมื่อการศึกษาของประชาชนดีขึ้น
กิจการหนังสือพิมพ์ก็เจริญตามขึ้นด้วย มีวารสารที่ลงเรื่องอ่าน
เล่นแบบใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกเข้ามาแทนที่วรรณกรรม
ประเภทร้อยกรองและเรื่องจักร ๆ วงศ์ที่ค่อย ๆ ลดความสำคัญลง
ส่วนเรื่องอ่านเล่นแบบใหม่ก็ค่อย ๆ พัฒนาขึ้นจนเป็นนวนิยาย.

๑. นายสำราญ (หลวงวิลาศปริวัตร), นางนระมิตร, (ม.ป.ท. : ม.ป.ป.),

สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการประพันธ์นวนิยายไทย

วรรณกรรมจะเจริญมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นไปของยุคสมัย ดังนั้นก่อนที่จะกล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการประพันธ์นวนิยาย จึงควรทราบถึงปัจจัยสำคัญซึ่งเป็นเครื่องส่งเสริมให้วรรณกรรมไทยรุ่งเรือง ซึ่งได้แก่ ความเจริญด้านการศึกษา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และความก้าวหน้าของกิจการหนังสือพิมพ์

ความเจริญด้านการศึกษา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์ที่จะส่งเสริมให้ประเทศไทยมีการศึกษาถึงขั้นอุดมศึกษา จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนข้าราชการพลเรือนขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ แทนโรงเรียนมหาดเล็กหลวงซึ่งตั้งขึ้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โรงเรียนแห่งนี้ต่อมาได้ตั้งเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อันเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในประเทศไทย

ในการเร่งรัดพัฒนาการศึกษาของชาติพระองค์ได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ หลายประการ เริ่มตั้งแต่ผู้บริหารการศึกษา

โดยทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งให้เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดีเป็นเสนาบดีกระทรวงธรรมการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ สำหรับการศึกษาในโรงเรียนทั่วไปทั้งชายและหญิง ได้ขยายหลักสูตรการศึกษาสำหรับชั้นประถมศึกษาให้มีเวลาเรียน ๕ ปี เรียนวิชาสามัญ ๓ ปี วิชาชีพ ๒ ปี และการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาหลักสูตร ๘ ปี การบำรุงการศึกษานี้จัดทำทั่วทั้งในกรุงและต่างจังหวัด นอกจากนี้ได้ออกพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ เพื่อควบคุมโรงเรียนราษฎร์ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก การศึกษาของไทยสมัยนี้จึงเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อทรงเห็นว่าได้ขยายการศึกษาไปทั่วประเทศพอควรแล้ว จึงโปรดเกล้า ฯ ให้ออกพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ เพื่อให้พลเมืองทุกคนมีความสามารถอ่านออกเขียนได้ โดยตราพระราชบัญญัติประถมศึกษาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ กำหนดให้เด็กทุกคนที่มีอายุตั้งแต่ ๗ ถึง ๑๔ ปี เข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลโดยไม่เสียค่าเล่าเรียน

การส่งเสริมให้ประชาชนมีการศึกษาดีขึ้นและอ่านออกเขียนได้เป็นผลดีต่อวรรณกรรมในสมัยต่อมาเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อประชาชนสามารถอ่านหนังสือออกและเขียนหนังสือได้ย่อมเป็น

โอกาสให้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยผ่านสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และเมื่อมีผู้อ่านมากขึ้นย่อมมีผู้แต่ง แปล และมีหนังสือมากขึ้นตามลำดับ

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้วรรณกรรมไทยรุ่งเรืองคือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงเป็นอัจฉริยะในการประพันธ์ กล่าวคือ ได้ทรงพระราชนิพนธ์และแปลบทประพันธ์ชนิดต่าง ๆ ทั้งประเภทร้อยแก้ว เช่น สงครามสี่ราชสมบัติโปแลนด์ เทียวเมืองพระร่วง และนิทานทองอิน ประเภทร้อยกรองซึ่งส่วนใหญ่เป็นบทละคร เช่น มัทนะพาธา หัวใจนักรบ และเวนิสวานิช เป็นต้น นอกจากนี้พระองค์ได้ทรงส่งเสริมให้ข้าราชการและบุคคลทั่วไปโดยเสด็จพระราชนิยมในการแต่งหนังสือด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ทรงช่วยตรวจทานและออกค่าใช้จ่ายในการพิมพ์หนังสือ เรื่องอติราชคำฉันท์ ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (ผัน สาลักษณ์) นอกจากนี้ยังทรงส่งเสริมและก่อตั้งสถาบันทางวรรณกรรมอันเป็นเครื่องช่วยให้เกิดกำลังใจในการประพันธ์และส่งเสริมคุณภาพของบทประพันธ์สลายแห่ง ได้แก่ สามัคคีสโมสร ทวีปัญญาสโมสร และวรรณคดีสโมสร

ปัจจัยสำคัญประการที่สามคือ ความก้าวหน้าของกิจการหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์เป็นเสมือนสนามสำหรับนักเขียนแสดงความสามารถ ยิ่งกิจการหนังสือพิมพ์เจริญมากขึ้นก็ยิ่งมีนักเขียนมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงสนพระทัยด้วยแล้ว ความเจริญก็มีมากขึ้นเป็นทวีคูณ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยงานหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ครั้งทรงศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษ ทรงออกหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์เป็นภาษาอังกฤษชื่อ The Screech Owl เรื่องที่ลงส่วนใหญ่เป็นพระราชนิพนธ์ของพระองค์ เมื่อเสด็จนิวัติประเทศไทยได้ทรงออกหนังสือพิมพ์รายเดือนชื่อ ทวีปัญญา ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๔๗ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๐ ในขณะที่ยังทรงเป็นมกุฎราชกุมารและเมื่อขึ้นครองราชย์ในสมัยที่สร้างดุสิตธานีก็ได้ทรงออกหนังสือพิมพ์ของดุสิตธานีรายต่าง ๆ อีก ๔ ฉบับ คือ ดุสิตสมิตรายวัน ดุสิตสมัย ดุสิตรีคอร์เดอร์ และ ดุสิตสมิตรายสัปดาห์

นอกจากหนังสือพิมพ์ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงออกเองแล้ว ในสมัยนี้มีหนังสือพิมพ์รายต่าง ๆ ซึ่งออกโดยชาวไทยและชาวต่างประเทศรวมทั้งสิ้นถึง ๑๑๓ ฉบับ^๑ เนื้อเรื่องของ

๑. รายนามหนังสือพิมพ์ข่าวซึ่งออกเป็นระยะในประเทศไทย, หน้า

หนังสือพิมพ์เหล่านี้ประกอบด้วยข่าว บทความ สารคดี โคลง กลอน นิทาน และเรื่องอ่านเล่น การที่มีหนังสือพิมพ์จำนวนมากย่อมเป็นโอกาสให้นักประพันธ์ได้แสดงความสามารถ ผู้ออกหนังสือพิมพ์จำเป็นต้องหาเรื่องอ่านเล่นสนุก ๆ มาลงแข่งขันกัน เพื่อดึงดูดผู้อ่าน จึงมีการชักชวนให้ผู้อ่านส่งเรื่องแต่งและแปลมาลง โดยมีค่าตอบแทนให้ มีประกาศแจ้งความชักชวนไว้ในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ทวีปัญญา ลงประกาศว่า

...ผู้จัดการมีความยินดีรับเรื่องต่าง ๆ ทั้งร้อยแก้วและโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ถ้าเห็นสมควรลงก็จะลงให้ ถ้าไม่สมควรลงจะส่งกลับคืนไปให้ ถ้าผู้เรียบเรียงส่งตัวไปรษณีย์ มาด้วยสำหรับเสียค่าไปรษณีย์ ถ้าเรื่องใดรับลงแล้วจะยอมเสียให้กับผู้แต่งหน้าละ ๔ อัฐ แต่เมื่อส่งเรื่องมาลงต้องกล่าวในหนังสือ นำว่าจะต้องการเงินหรือไม่ ถ้าไม่กล่าวจะไม่ให้เงิน...^๑

หนังสือพิมพ์รายเดือนศัพท์ไทย ประกาศว่า

...บรรณาธิการมีความยินดีรับเรื่องทุกชนิดของท่านทั้งหลาย ที่จะส่งไปอุดหนุน แต่ขอให้เขียนเรื่องสั้น ๆ ไม่ยาวเกินสมควร ผู้ส่งเรื่องต้องบอกทั้งนามจริงและนามสมมุติ และ

๑. (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), “แจ้งความ,” ทวีปัญญา, ๑ (เมษายน, ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๓), ๗๖-๗.

ตำบลไปให้ทราบ เมื่อต้องการปกปิดนามจริงอย่างใด ต้อง
 ทำความเข้าใจกันก่อน หากเป็นเรื่องแปลขอได้โปรดบอกชื่อ
 เรื่อง นามผู้แต่งเดิม และชื่อหนังสือต้นฉบับกำกับบอกไป
 ด้วย...^๑

นวนิยายและนวนิยายแปลที่ลงในวารสารต่าง ๆ

ในสมัยรัชกาลที่ ๖ นวนิยายและนวนิยายแปลเฟื่องฟูมาก ผู้
 ประพันธ์นิยมแต่งและแปลเรื่องลงในวารสารต่าง ๆ ก่อนที่จะพิมพ์
 เป็นเล่ม ในสมัยนั้นการแต่งเรื่องลงในหนังสือพิมพ์ และวารสาร
 เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีชื่อเสียงจึงมักไม่รับค่าตอบแทน ต่อมาใน
 สมัยหลังจึงเริ่มมีนักประพันธ์อาชีพที่แต่งหรือแปลเรื่องโดยรับค่า
 ตอบแทนเป็นเงินตามอัตราที่ระบุไว้ นวนิยายและนวนิยายแปลที่
 มีความสำคัญต่อประวัติและวิวัฒนาการของการประพันธ์นวนิยาย
 ไทยที่ปรากฏในวารสารต่าง ๆ แยกได้เป็นสองกลุ่ม คือ ระยะเวลา
 ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๘ และระยะหลังตั้งแต่ พ.ศ.
 ๒๔๖๑ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕

นวนิยายและนวนิยายแปลระยะแรก (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๓
 ถึง พ.ศ. ๒๔๕๘) ส่วนใหญ่เป็นนวนิยายแปลที่ลงในวารสารใน

๑. "แจ้งความ," สัพทไทย, ๑ (กันยายน, ๒๔๖๔), ไม่มีเลขหน้า.

ระยะนี้ส่วนใหญ่เป็นแบบฉบับให้นักประพันธ์แต่งเรื่องไทยขึ้นในสมัยต่อมา นักประพันธ์ช่วงนี้เป็นผู้มั่งงานประจำอยู่แล้วแต่แต่งหรือแปลเรื่องเป็นงานอดิเรก เพื่อชื่อเสียงจึงมักไม่รับค่าตอบแทนวารสารที่ลงนวนิยายและนวนิยายแปลเรื่องสำคัญๆ ได้แก่ ลักขิตวิทยา ตลกวิทยา ทวีปัญญา สยามมวญ ผดุงวิทยา ศรีกรุง ไทยเอื้อเสนาศึกษาและแผ่วิทยาศาสตร์ รายละเอียดเกี่ยวกับกำหนดออกผู้จัดทำ นักเขียน และความสำคัญของแต่ละฉบับมีดังนี้

ลักขิตวิทยา ออกรายเดือน เริ่มเมื่อเดือนกรกฎาคม ร.ศ. ๑๑๙ (พ.ศ. ๒๔๔๓) เลิกออกเมื่อเดือนมิถุนายน ร.ศ. ๑๒๑ (พ.ศ. ๒๔๔๕) ผู้จัดทำมีสามท่าน ได้แก่ พระราชวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (พระองค์เจ้ารัชนี้แจ่มจรัส) เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา และ พระยาสุรินทรราชา (นกยูง วิเศษกุล) ผู้เขียนและผู้แปลในวารสารฉบับนี้ใช้นามปากกาทั้งสี่ นักเขียนประจำได้แก่ น.ม.ส. แก้วเกลบ (พระองค์เจ้ารัชนี้แจ่มจรัส) เขียวหวาน จิงใจ (เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี) และแม่วัน (พระยาสุรินทรราชา) เป็นต้น ลักขิตวิทยามีความสำคัญต่อประวัตินวนิยายมากเพราะได้ลงนวนิยายแปลจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓

คือเรื่องความพยายาม ของแม่วันคังกล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ได้
ลงเรื่องสั้นตามแบบแผนตะวันตกหลายเรื่อง ที่สำคัญ เช่น เรื่อง
คุณย่าเฟิ่ง โดยเขียนหวานเป็นต้น

ถลกวทยา ออกรายเดือน เริ่มออกเมื่อเดือนพฤศจิกายน ร.ศ.
๑๑๙ (พ.ศ. ๒๔๔๓) เลิกออกเมื่อ ร.ศ. ๑๒๔ (พ.ศ. ๒๔๔๘)
หลวงวิลาศปริวัตร (เหลียม วินทุพราหมณกุล) เป็นผู้จัดทำและ
เขียนเรื่องแต่เพียงผู้เดียวโดยใช้นามปากกาต่าง ๆ เช่น แก้วกึ่ง
หรั่งเจียบ ชุนทอง ปากกาแก้ว เกลือแก้ว แมลงมุม แมวยุโรป
สุริวงษ์ส่องฟ้า ศรีทนนไชย นายถลกคนที่ ๒ หงษ์ทอง นก
กระทุง เอติเตอร์ ก.ก. นกน้อย นกไนรี และนายสำราญ
เป็นต้น เนื่องจากวารสารฉบับนี้ผู้เขียนเพียงคนเดียว จึงมี
ประกาศเชิญให้ผู้อ่านส่งเรื่องไปลงเป็นการร่วมสนุกโดยไม่มีค่า
ตอบแทน ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกที่มีประกาศเช่นนี้ในหน้าวารสาร
ความสำคัญอีกอย่างหนึ่งของถลกวทยา คือได้ลงนวนิยายแปลประ-
เภทลึกลับผจญภัยเรื่องแรกซึ่งเป็นแบบฉบับของนวนิยายผจญภัย
ของไทยในสมัยต่อมาคือ เรื่องสาวสองพันปี ซึ่งแปลจากเรื่องของ
เซอร์ เซนรี ไรเตอร์ แสกการ์ด โดย หลวงวิลาศปริวัตร

ทวิปัญญา ออกรายเดือน เริ่มเมื่อเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๗) จนถึง ร.ศ. ๑๒๖ (พ.ศ. ๒๔๕๐) ทวิปัญญา เป็นวารสารของทวิปัญญาสโมสร อันเป็นสโมสรที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงชักชวนผู้สันทัดในทางแต่งหนังสือ ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ชาวคณะลัทธิวิชาเดิมให้ส่งเรื่องมาลง แต่อย่างไรก็ตามวารสารฉบับนี้ถึงพระราชนิพนธ์เสียเป็นส่วนมาก นามปากกาซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงใช้ ได้แก่ นายแก้ว - นายขวัญ (ใช้ในเรื่องนิทานทองอิน) น้อยลา (สำหรับเรื่องสั้น) สุกฤษ (สำหรับเรื่องเบ็ดเตล็ดและร้อยกรอง) รามสูร และวิชารุโธ เป็นต้น นามปากกาของนักเขียนอื่นๆ ในวารสารฉบับนี้ ได้แก่ หนุมาน องคต ชามพรวราช จำเรียง และสมุคไทย เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้ไม่ทราบนามจริง วารสารทวิปัญญามีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์เพราะลงเรื่อง นิทานทองอิน พระราชนิพนธ์ด้านอาชุนิยายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในนามปากกา นายแก้ว - นายขวัญ ซึ่งนับว่าเป็นอาชุนิยายเรื่องแรกของไทยด้วย

สยามมวย ออกรายเดือน เริ่มเมื่อเดือนกรกฎาคม ร.ศ. ๑๓๑ (พ.ศ. ๒๔๕๕) เลิกออกเมื่อ ร.ศ. ๑๓๒ (พ.ศ. ๒๔๕๖) โรง-

พิมพ์กรุงเทพฯ ฯ เดลิเมลต์เป็นเจ้าของ โดยมีผู้ร่วมดำเนินงานสอง
ท่านคือ พระอรรณวสีฐสูฐี (เซย อิศรภักดี) หลวงประสาน
อักษรพรรณ (ช่วง อิศรภักดี) และพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์
(ม.ร.ว. ประยูรศักดิ์ อิศรเสนา) ทั้งสามท่านเป็นผู้เขียนเรื่อง
ลงโดยใช้นามปากกา เช่น ไก่ฟ้า-ฟิลิปโป แต่ไม่บอกนามจริง
นอกจากนี้ยังมีนักเขียนจากภายนอกส่งเรื่องมาลงบ้าง สยามมวยมี
ความสำคัญในการส่งเสริมการประพันธ์ เพราะรับซื้อเรื่องจาก
นักเขียนทั่วไปอย่างจริงจังเป็นฉบับแรก นอกจากนี้ยังลงบทประ-
พันธ์เรื่องสำคัญ ๆ ลงหลายเรื่อง เช่น ความรักของคู่รัก โดย
ธรรมรัตมี, ก.ล. (หลวงวิจิตรวาทการ) ซึ่งเป็นเรื่องรักรุ่นแรก
ของไทยเรื่องหนึ่ง

ผดุงวิทยา ออกรายบักซ์ เริ่มเมื่อเดือนมีนาคม ร.ศ. ๑๓๑
(พ.ศ. ๒๔๕๕) ถึง ร.ศ. ๑๓๔ (พ.ศ. ๑๔๕๘) โรงพิมพ์จีน-
โนสยามวารศัพท์เป็นเจ้าของ ออกโดยนายเซียวชวคเส็ง สี่บุญเรือง
นางสาวละม่อม สี่บุญเรืองเป็นผู้ดำเนินงาน นักประพันธ์ชาวคณะ
ผดุงวิทยาล้วนเป็นนักเขียนและนักแปลเด่นแห่งยุค ได้แก่ ศ.ร.
(ม.จ. หญิง ศุขศรีสมร เกษมศรี) แม่สอาด (หลวงสารานุ-
ประพันธ์) คีลป์ เทคะแพทย์ (นายนครภิบาล) ทิตมู๋ย

ณ ปากน้ำ (ขุนสุนทรภาศิต) ศรีสุวรรณ (หลวงนัยวิจารณ์)
 แสงทอง (หลวงบุญมานพพานิชย์) ยูบีเตอร์ (ละม่อม ศรี-
 บุญเรือง) และกระลัมภัก (ขุนเจนมรรคา) เป็นต้น ผดุงวิทยา
 ลงนวนิยายแปลที่เด่นหลายเรื่อง เช่น อาชฌณินิยายชุดเซอร์ลอค-
 โฮล์มส์ ของเซอร์อาเธอร์ โคนัน ดอยล์ และนวนิยายโลดโผน
 (พื้นคาบ) ชุดทหารพระเจ้านโปเลียน (เอเตียนเซรา) เป็นต้น

ศรีกรุง ออกรายเดือน เริ่มเมื่อเดือนกันยายน ร.ศ. ๑๓๒
 (พ.ศ. ๒๔๕๖) ถึง พ.ศ. ๒๔๗๐ เจ้าของและผู้จัดทำคือ นายสุกรี
 วสุวัต นักเขียนและนักแปลของศรีกรุงล้วนแต่เป็นผู้มีชื่อเสียง
 โด่งดังในยุคนั้น หลายท่านมีผลงานในวารสารฉบับอื่น ๆ ด้วย
 เช่น ศรีสุวรรณ บางขุนพรหม (หลวงรัชฎการโกศล) แสงทอง
 คนทอง (หลวงอรรถเกษมภาษา) เจ้าเงาะ แมวคราว (ชิต บุรทัต)
 เทียนทอง นายวิวัฒน์ ไอยเรศร์ กุมารใหม่ (ชวลิต เศรษฐบุตร์)
 และกระจกเงา เป็นต้น ศรีกรุงลงเรื่องแปล นวนิยายและเรื่อง
 สั้นที่สำคัญหลายเรื่อง เช่น อาชฌณินิยายชุดอาร์แซนลุแปง และ
 เรื่องข้าหลวงต่างประเทศ เรื่องแปลโดยบางขุนพรหม ทหาร
 พระเจ้านโปเลียน (เอเตียนเซรา) แปลโดยศรีสุวรรณ นวนิยาย
 ไทยที่แต่งขึ้นใหม่มีสองแนวคือ รักโศก เช่นเรื่องพิศดนน โดย

แมวคราว และอาชญากรรม เช่นเรื่องเกียรติยศอายุผู้ร้าย โดยคนคง
เป็นต้น

ไทยเอื้อ ออกรายสัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ร.ศ. ๑๓๒
(พ.ศ. ๒๔๕๖) จนถึง ร.ศ. ๑๓๓ (พ.ศ. ๒๔๕๗) ผู้จัดทำได้
แก้หลวงสุนทรธรรมากร (จรัส สรวินทร) พระประมณฑ์ปัญญา
(ประมณฑ์ เนตรศิริ) พระคุณยธรรมาภิรมย์ (สัย สุนวัต) และ
หลวงบุญมานพพานิชย์ (อรุณ บุญมานพ) เป็นต้น สำหรับ
นักประพันธ์และนักแปลนั้นเป็นชุดเดียวกันกับศรีกรุงนั่นเอง
บทประพันธ์ที่สำคัญที่ลงในไทยเอื้อได้แก่ เรื่องความลับในทุ่ง
ร้าง อันเป็นตอนหนึ่งของอาชญากรรมชุดนักสืบเซอร์ลอคโฮล์มส์
ที่แพร่หลายมาก แม้สอาก แปลจากเรื่อง The Hound of
Baskervilles

เสนาศึกษาและแพ่วิทยาศาสตร์ ไม่มีกำหนดออกที่แน่นอน
แต่ประมาณว่าออกปีละ ๑๒ ฉบับ เริ่มออกเมื่อเดือนมกราคม
ร.ศ. ๑๓๔ (พ.ศ. ๒๔๕๘) ถึง พ.ศ. ๒๔๗๒ กรมยุทธศึกษา
ทหารบก บรรณาธิการสมัยที่เริ่มออกคือหลวงศลวีรานนิต
นักเขียนในเสนาศึกษาฯ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ในกรมยุทธศึกษาทหาร
บกและผู้ที่เคยได้รับการอบรมไปจากสำนักนี้ ข้าราชการจาก

กระทรวงกลาโหมและนักประพันธ์ นักแปลที่สำคัญในยุคแรก เช่น แม่สอาด ศิวะศรียานนท์ (พระวรเวทย์พิสิฐ) น.ม.ส. เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุমানราชชน) ศรีสุวรรณ แสงทอง พ. พรปรีชา (รองอำมาตย์ตรี พล้อย พรปรีชา) ร.ท. สุทธิ จุลพุกกณะ พันธุ์งาม (ม.จ. พงศ์รุจา รุจวิชัย) วงศ์ กระแสสินธุ์ จรัญ วุธาภิทย และประจักษ์ พันธุมโพธิ์ เป็นต้น นักเขียนเหล่านี้ส่วนใหญ่มีงานประจำอยู่แล้ว การประพันธ์จึงเป็นงานอดิเรกซึ่งไม่ต้องการค่าตอบแทน

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๘ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๘ เสนาศึกษา ๆ ลงนวนิยายและเรื่องสั้นซึ่งแปลจากภาษาตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ เรื่องที่แต่งใหม่แบบไทยเพิ่งมีลงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ นวนิยายแปลเรื่องสำคัญได้แก่อาชฌนิยายชุด เซอร์ลอร์ดโฮล์มส์ ซึ่งแปลโดยแม่สอาด และนวนิยายลึกลับผจญภัยของวิลเลียม เลอเคอ ได้แก่ สมบัติไอยคุปต์ แปลโดยนักเรียนนายร้อยมีเดช ราสภูตินทุตแห่งกาลิ แปลโดยหลวงสารานุกรมประพันธ์ ความลับแห่งปอร์ตสตาม และหัตถ์พระอะหล่า แปลโดยพล้อย พรปรีชา เป็นต้น ในด้านนวนิยายไทย เสนาศึกษา ๆ ได้ลงอาชฌนิยายเรื่องแรกของไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ คือเรื่อง แพร่ดำ ของหลวงสารานุกรมประพันธ์

นวนิยายเรื่องนี้เป็นแบบฉบับให้นักประพันธ์รุ่นหลังแต่งเรื่องประเภทนี้อีกหลายเรื่องในเวลาต่อมา

นวนิยายและนวนิยายแปลระยะหลัง (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๑ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕) เป็นระยะที่เริ่มมีการแต่งเรื่องไทยควบคู่ไปกับเรื่องแปล โดยเฉพาะตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๘ เป็นต้นมา นวนิยายไทยแท้ได้รับความนิยมสูงกว่านวนิยายแปล นักประพันธ์สมัยนี้ส่วนมากเป็นนักประพันธ์อาชีพ ยกเว้นนักประพันธ์และนักแปลอาวุโสซึ่งยังคงแต่งและแปลหนังสือต่อมาโดยถือเป็นงานอดิเรก วารสารสำคัญในยุคนี้ได้แก่ คุสิตสมิต ศัพท์ไทย ไทยเขษม สารานุกรม สมานมิตรบันเทิง สวนอักษร เริงรมย์ และสุภาพบุรุษ วารสารแต่ละฉบับมีลักษณะและความสำคัญดังนี้

คุสิตสมิต ไม่แจ้งกำหนดออกที่แน่นอน แต่ออกรายสัปดาห์ เริ่มเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๑ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๗ เจ้าของและผู้จัดทำคือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สำหรับนักเขียนนั้นแม้จะไม่แจ้งว่าผู้ใดเขียนเรื่องอะไร ก็พอจะทราบจากสำนวนและแนวความคิดที่แสดงว่าส่วนใหญ่เป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นักประพันธ์ชาวคณะล้วนเป็นข้าราชการบริพารผู้ใกล้ชิด วารสารฉบับนี้ไม่รับ

เรื่องจากบุคคลภายนอกเลย นวนิยายแปลเรื่องสำคัญที่ลงในคฤศิต
สมิตคือ อาชญานิยายเรื่องแมลงป่องทอง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแปลจากเรื่องของแซก โรเมอร์ (Sax
Rhomer)

ศัพท์ไทย ออกกรายเดือนตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๖๔
ถึง พ.ศ. ๒๔๗๐ โดยโรงพิมพ์หนังสือพิมพ์ไทย นักเขียนและ
นักแปลของศัพท์ไทยหลายท่านเป็นผู้ที่เด่นและมีผลงานลงใน
วารสารอื่น ๆ ในสมัยนั้นด้วย ได้แก่ แสงทอง พรรชนะแพทย์
(พระพนิชยศาสตร์วิชาน) สมุห์หอม (พลพันธ์ หุ้มแพร)
เฟื่อง พลพันธ์ เรื่องศิลป์ (ไซ้ หรือ ซัย เรื่องศิลป์) ศ. (ศิลป์)
เทศะแพทย์ ประจักษ์ พันธุมโพธิ์ แม่สอาด และศรีสุวรรณ
(หลวงนายวิจารณ์) เป็นต้น บทประพันธ์สำคัญ ๆ ที่ลงใน
ศัพท์ไทยมีทั้งเรื่องแปล และนวนิยายไทย เช่น คดีลึกลับแห่ง
มหานคร ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแปล
จากนวนิยายของวิลเลียม เลอเคอ (William Lequex) โดยทรง
ใช้นามปากกา รามจิตติ นวนิยายชุดล่อพงศาวดารจีน ของสมุห์
หอม นวนิยายรักโศกเรื่องกรรมตามทันของซัย เรื่องศิลป์ เป็นต้น

ไทยเชชม ออกรายเดือน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๗ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๘ จัดทำโดยสำนักงานไทยเชชม โรงพิมพ์อักษรศรีสมิต เจ้าของและบรรณาธิการคือ นายพัน ลักษณ์สุต ไทยเชชมเป็นที่รวมผลงานของนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงทั้งเก่าและใหม่ นักเขียนชาวคณะได้แก่ เสฐียรโกเศศ. (พระยาอนุমানราชชน) อ.น.ก. (พระยาอุปกิตศิลปสาร) อุบลวรรณ (พระยาวิจิตรธรรมปรีวัตร) มรกต (พระยาสุนทรพิพิธ) ศิวศรียานนท์ (พระวรเวทย์พิสิฐ) รุ่ง พลานุเคราะห์ (พระพิสิณห์พิทยาพูน) พรรณนะแพทย์ ศรีสุวรรณ นาคะประทีป (พระสารประเสริฐ) แม่ลัดดา (ขุนคำฉนวนวิจิตร) อายันโมษ (ขุนธนกิจวิจารณ์) และศุกรหัสัน (จมีนมานิตย์เนรศรี) นักเขียนรุ่นหลังที่มีชื่อเสียงได้แก่ ส่ง เทพาสิต และคอกไม้สด (ม.ล. บุษพา (กฤษกร) นิมมานเหมินทร์)

วารสารไทยเชชมมีความสำคัญในการส่งเสริมการประพันธ์นวนิยายอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะเปิดโอกาสให้ผู้อ่านส่งเรื่องมาลงได้ทุกชนิด ถ้าเรื่องใดผ่านการคัดเลือกก็จะได้ลงพิมพ์ วิธีนี้ได้รับความสนใจจากผู้อ่านมาก ทำให้มีนักเขียนใหม่ที่มีชื่อเสียงเกิดขึ้น

หลายท่าน ผู้จัดทำวารสารไทยเชชมได้แถลงความมุ่งหมายในการ
รับเรื่องจากบุคคลภายนอกมาลงไว้ในฉบับแรกที่ออกดังนี้

...ความมุ่งหมายที่เรากระทำให้งเกิด “ไทยเชชม” ขึ้น
ก็เพื่อให้เป็นเครื่องผดุงวิชาในเชิงประพันธ์ โกลง ฉันท
กาพย์ กลอน ตลอดจนร้อยแก้ว เพื่อเปิดโอกาสให้เป
สนามสำหรับท่านนักประพันธ์เก่าแลใหม่ได้มีโอกาสเปิดเผย
วิชาความรู้ของตนอยู่เดิมหรือเพิ่งริเริ่มฝึกหัดใหม่ ออกสู่ผู้อ่าน
ผู้ที่ใคร่ศึกษาสนใจในกวีนิพนธ์ให้ทั่วถึงกัน...^๑

อีกตอนหนึ่งกล่าวว่า

... คณะยั้งที่จะรับเรื่องไม่ว่าเป็นเรื่องชนิดใด ๆ จะเป็น
กาพย์ กลอน โกลง ฉันท หรือร้อยแก้วก็ตาม แต่ไม่ยาว
เกินไป จากบุคคลทั่วไปที่มิใช่จะส่งไปอุดหนุน...^๒

นวนิยายเรื่องสำคัญที่ลงในไทยเชชมได้แก่ นวนิยายอิงประ
วัติศาสตร์เรื่อง “ดาบศักดิ์เหล็กน้ำพี้” โดย อายันโมษ ซึ่งเป
นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องแรกของไทย นวนิยายชีวิตเรื่อง
“ศัตรูของเจ้าหล่อน” “นิจ” และ “กรรมเก่า” ของดอกไม้สด
นวนิยายอิงพุทธศาสนาเรื่อง “กามนิท” โดยเสฐียรโกเศศ และ

๑. “คำแถลงการณ์,” ไทยเชชม, ๑ (เมษายน, ๒๔๖๗), หน้า ๒.

๒. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

นาคะประทีป และนวนิยายผจญภัยเรื่อง “วารุณี” โดย กาญจนาคพันธ์ ซึ่งเป็นนวนิยายผจญภัยเรื่องแรกของไทยด้วย

สารานุกรม ออกรายสัปดาห์ทุกวันเสาร์ เริ่มออกเมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘ เลิกออกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ เจ้าของผู้จัดการ บรรณาธิการ และผู้จัดทำคือ หลวงสารานุกรมประพันธ์ นักเขียนใน สารานุกรม แบ่งได้เป็นสองกลุ่มคือ นักเขียนรุ่นอาวุโส ซึ่งหลายท่านเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์ และนักเขียนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นผู้เขียนใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมอยู่ในขณะนั้น รายนามตามที่ปรากฏในคำนำฉบับแรกได้แก่ น.ม.ส. ครูเทพ ศรีสุวรรณ นาคะประทีป แสงทอง กุมารใหม่ บางขุนพรหม แมวคราว สารณี (จิตร สารากร) แม่สอาด แมกซิม สมุห์หอม ทวนทอง (หลวงรามรณภพ) ศรศักดิ์ และศรีอิศรา (ม.ล. ฉอาน อิศรศักดิ์) มณีอลังการ (ม.จ. พงศ์รุจา รุจิชัย) วงเวียน สักคามารตา (ผัน นาคสุวรรณ) แม่ลัดดา คนธรรพ์ ชาวเหนือ (กระสินธุ์ เนตรายน) พรรชนะแพทย์ ศิวะศรียานนท์ นามานุรักษ์ ชุนสุนทรภาศิต ช. จากภิรมย์ ส. อันตริกานนท์ (ชุนสอน-สุขกิจ) ชัย เรืองศิลป์ ประจักษ์ พันธุมโพธิ์ ข. (ขาว)

โกมลมิตร ห. (หวด) สุนทรารชุน ร. (จรัญ) วุชาธิทย์
และจำรัส ฤกษ์สุรนนท์ เป็นต้น

เนื้อเรื่องของสารานุกรมหนักไปทางบันเทิงคดี ได้แก่นวนิยาย
และเรื่องสั้นที่แต่งใหม่ เรื่องแปล และร้อยกรอง ทั้งนี้สารานุกรม
จึงเป็นเครื่องส่งเสริมบันเทิงคดีเป็นอย่างมาก นวนิยายเรื่องสำคัญ
ที่ลงเป็นประเภทอาชญาวิทยานิยาย เช่น “เรื่องแพรดำ ภาค ๒” อัน
สืบเนื่องมาจากเรื่องแพรดำที่ลงในเสนาศึกษา ฯ “มือมืด” และ
“บ้านเปรต” เป็นต้น

สมาคมนิตรบรรเทา (สมาคมนิตรบันเทิง) ออกรายบ่กษทุก
วันที่ ๑ และ ๑๕ ของเดือน เริ่มออกฉบับแรกเมื่อเดือนกรกฎาคม
พ.ศ. ๒๔๖๗ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๑ เจ้าของ ผู้จัดการ และบรรณา
ธิการคือ นายเฉลิม วุฒิโอสิต สมาคมนิตรบันเทิงเป็นวารสาร
ร่วมสมัยและแนวเดียวกับสารานุกรม แต่ลงผลงานของนักเขียนรุ่น
ใหม่ทั้งชั้น เช่น แก้วกาญจนา (วิบูลย์ รงคสุวรรณ) อป
ไชยวสุ ส. (เสาว์) บุญเสนอ เป็นต้น วารสารสมาคมนิตร
บันเทิงไม่มีความสำคัญเป็นพิเศษในตำนานวรรณกรรมนอกจากจะ
เป็นสนามให้นักประพันธ์ได้แสดงผลงานด้านนวนิยายและเรื่อง
แปล ซึ่งมีสองแนวคือ เรื่องรักและโลกโศกโศกพิณ

เริงรมย์ ออกรายบั้งทุ่ทุกวันที ๑ และ ๑๕ ของเดือนเริ่มตั้ง
 แต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๙ จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๒ เจ้าของ
 คือร้อยโทสาย จามรนาค มีบรรณาธิการสองท่านคือ ร้อยโทสาย
 จามรนาค และรองอำมาตย์ตรี พล้อย พรปรีชา เริงรมย์มีนัก
 เขียนประจำหลายท่านซึ่งยังคงเป็นที่รู้จักอยู่ในปัจจุบัน เช่น
 ประจักษ์ พันธุมโพธิ์ ชาว โกมลมิตร กระสินธุ์ เนตรายน
 พลพันธ์ หุ้มแพร ชุนคำนวนฉวีจิตร ชัย เรืองศิลป์ ม.จ.
 พงศ์รุจา รุจิวิชัย แสงบุหลัน (เสนอ บุดเยเกียรติ) เทพ
 มหาเปารยะ ทวี มหาเปารยะ พัฒน์ เทพรังษี มาลัย ชูพินิจ
 ส่อง เทพาสิต และเอ๋อม รุจิติษฐ์ เป็นต้น นวนิยายเรื่อง
 สำคัญ ๆ ที่ลงในเริงรมย์ได้แก่ “เกาะกาگی” โดยพันธุ้งาม ซึ่ง
 เป็นนวนิยายผจญภัยรุ่นแรกเรื่องหนึ่ง นอกจากนี้ได้ลงผลงานรุ่น
 แรก ๆ ของนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงหลายท่าน เช่น “ชะรอย
 กรรม” ของ มาลัย ชูพินิจ “น้ำใจของนรา” ของ ส่อง เทพาสิต
 และเรื่อง “ศิขลุมกิน” ของ อ.ร.ต. เป็นต้น

สวนอักษร ออกรายบั้งทุ่ทุกวันที ๑ และ ๑๕ ของเดือน เริ่ม
 เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๙ และเลิกในปีเดียวกันนั้น
 เอง เจ้าของคือ นาย อ.ล. ย่องหลี่ บรรณาธิการคือนายทองใบ

พูนโกคา นักเขียนในสวนอักษรส่วนมากเป็นรุ่นใหม่ที่เพิ่งมีชื่อเสียงเมื่อต้นรัชกาลที่ ๗ ได้แก่ ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์) แม่อนงค์ (มาลัย ชูพินิจ) ออบ ไชยวสุ อ.ก. รุ่งแสง (โพยม โรจนวิภาต) ส. อันตะริกานนท์ (ขุนสอนสุขกิจ) แก้วกาญจนา (วิบูลย์ รังคสุวรรณ) สมจินตนา และบุษราคัม (สุดใจ พุทธิ-สาลีกร) เป็นต้น นักแปลได้แก่ จามจุรี (สันทนา ทรรคานนท์) และ บางขุนพรหม (หลวงรัชฎการโกศล) ซึ่งเป็นนักประพันธ์อาวุโสแต่เพียงผู้เดียวในขณะนี้ เนื่องจากสวนอักษรออกในช่วงระยะเวลาอันสั้นจึงไม่มีบทประพันธ์สำคัญเป็นพิเศษ แต่มีผลงานรุ่นแรกของนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงในสมัยต่อมาหลายท่าน เช่น เรื่อง “ความหวัง” และ “คืนที่ลืมไม่ได้” ของศรีบูรพา และ เรื่อง “ผู้ชายเป็นคน....?” ของ แม่อนงค์ เป็นต้น

สุภาพบุรุษ ออกรายปักษ์ทุกวันที่ ๑ และ ๑๕ ของเดือนฉบับแรกออกเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๒ จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๔ เจ้าของและบรรณาธิการคือกุหลาบ สายประดิษฐ์ นักประพันธ์กลุ่มสุภาพบุรุษเป็นนักประพันธ์อาชีพ ได้แก่ ศรีบูรพา แม่อนงค์ พ. เนตรรังษี พ. พรปรีชา สด กุระมะโรหิต และแสงธรรม (หลวงวิจิตรวาทการ) เป็นต้น สุภาพบุรุษมีความ

สำคัญมากในการส่งเสริมอาชีพนักประพันธ์และการประพันธ์ เพราะมีการรับซื้อเรื่องเป็นประจำอย่างจริงจังเป็นครั้งแรกตามนโยบายที่แถลงไว้ในฉบับแรกที่ออกดังนี้

... สำหรับหนังสือพิมพ์ที่ออกเป็นรายปักษ์ หรือรายเดือน ดูเหมือนยังไม่เคยมีฉบับใดได้นำประเพณีการซื้อเรื่องเข้ามาใช้ การซึ่งเราจะกระทำเช่นเป็นครั้งแรกนั้นก็เพราะเห็นว่าถึงเวลาอันสมควรที่จะกระทำแล้ว^๑

นวนิยายเรื่องสำคัญที่ลงในสุภาพบุรุษ ได้แก่เรื่อง ปราบพยศ และผจญบาป โดยศรีบูรพา เรื่องชาตुरัก และเกิดเป็นหญิง โดยแม่อนงค์ เป็นต้น ซึ่งเรื่องเหล่านี้ได้พิมพ์จำหน่ายเป็นเล่มในเวลาต่อมา

เนื่องจากวรรณกรรมประเภทนวนิยายเข้ามาสู่ประเทศไทย พร้อมกับอารยธรรมตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ ๕ การประพันธ์นวนิยายในสมัยแรก ๆ ส่วนใหญ่จึงได้รับอิทธิพลจากนวนิยายและเรื่องสั้นของตะวันตก โดยเฉพาะที่แปลออกเป็นภาษาไทย จนกระทั่งในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อราว พ.ศ. ๒๔๖๕ ภาพยนตร์ตะวันตกจึงเข้ามามีอิทธิพลอีกทางหนึ่ง

๑. (กฤดาภ สหายประดิษฐ์), "เชษฐจักกับเรา," สุภาพบุรุษ, ๑ (มิถุนายน, ๒๔๗๑), ๗.

ด้วยเหตุนี้ในการกล่าวถึงวิวัฒนาการของนวนิยายไทยจึงควรทราบถึงลักษณะของนวนิยายแปลและภาพยนตร์ตะวันตกในสมัยนี้ด้วย

นวนิยายแปล นับแต่พระยาสุรินทรราชาแปลเรื่อง ความพยายามทวงในลัทธิวิทยาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ ดังกล่าวมาแล้ว ได้ก่อให้เกิดความตื่นตัวในหมู่ผู้อ่านในสมัยนั้นอย่างมาก และบันดาลใจให้ผู้มีความรู้ความสามารถในการประพันธ์แต่งและแปลนวนิยายเรื่องอื่น ๆ อีกในเวลาต่อมา ทำให้นวนิยายแปลได้รับความนิยมสูงขึ้นเรื่อย ๆ วรรณกรรมที่นำมาแปลได้แก่ของชาติตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ จัดเรียงลำดับตามความนิยมได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส และอเมริกัน เหตุที่นักแปลนิยมแปลวรรณกรรมอังกฤษมากกว่าชาติอื่นน่าจะเป็นเพราะนักแปลสมัยแรกส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาจากประเทศอังกฤษจึงคุ้นเคยกับวรรณกรรมอังกฤษมากกว่าของชาติอื่น นักประพันธ์ตะวันตกที่ได้รับความนิยมสูงและมีผลงานแปลเป็นภาษาไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๓ จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ เรียงตามลำดับอักษรชื่อสกุลได้แก่

ฟรานซิส วิลเลียม เบน (Francis William Bain)

เซอร์ เจมส์ บาร์รี (Sir James Barie)

อาร์โนลด์ เบนเนท (Arnold Bennet)

เอกเวิร์ด เฟรเดอริก เบนสัน (Edward Frederic Benson)

กาย บูธบี (Guy Boothby)

แมรี คอเรลลี (Marie Corelli)

เซอร์ อาร์เธอร์ โคนัน ดอยล์ (Sir Arthur Conan Doyle)

อเล็กซังดร์ ดูมาส์ (Alexandre Dumas)

อีไมล์ กาโบร็ว (Emile Gaboriau)

ชาร์ลส์ การ์วิซ (Charles Garvice)

เอลิเนอร์ กลิน (Elinor Glyn)

อาร์ชิวอด เคลเวอร์ริง กันเตอร์ (Archibald Clavering Gunter)

เซอร์ แอนโทนี โฮป ฮอว์กินส์ (Sir Anthony Hope Hawkins)

เฮดอน ฮิล (Hedon Hill)

ดี ฮัมเฟรส (D. Humphres)

วิลเลียม ไวมาร์ค จาคอบ (William Wymark Jacob)

ฮอล เคน (Hall Kane)

มอริซ เลอบลองค์ (Maurice Leblanc)

วิลเลียม เลอเคอ (William Lequex)

แกสตอง เลอรู (Gaston Leroux)

เอ ดับเบิลยู มาร์ชมองต์ (A. W. Marchmont)

ริชาร์ด มาร์ช (Richard Marz)

แซกซ์ โรเมอร์ (Sax Rhomer)

เทมเปิล เชอตัน (Temple Therston)

ทูมิล สมิท (Thoumill Smith)

หลุยส์ เทรซี (Louis Tracy)

เฮอเบอร์ท จอร์จ เวลส์* (Herbert George Wells)

นวนิยายที่แปลในสมัยแรกนี้มีข้อสังเกต ๒ ประการคือ คำาน
เนื้อเรื่อง และการพิมพ์ ในคำานเนื้อเรื่อง นักแปลมักสนใจเรื่อง
ตื่นเต้นโลดโผน ไม่นิยมแปลหนังสือที่มีคุณค่าทางวรรณกรรม
ซึ่งกลายเป็นวรรณคดีในปัจจุบัน ความนิยมเช่นนี้มีมาจนกระทั่ง
ในสมัยรัชกาลที่ ๖ จึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป ในคำานการพิมพ์
นวนิยายแปลมักลงในวารสารและหนังสือพิมพ์เป็นตอน ๆ แล้ว
จึงพิมพ์เป็นเล่มจำหน่าย แต่ส่วนมากพิมพ์เป็นเล่มเล็ก ๆ หลาย
เล่ม มีน้อยเรื่องที่พิมพ์เล่มเดียวจบ หรือพิมพ์จำหน่ายทันทีที่

๑. ชาวคณะเก่าผู้หนึ่ง (นามแปล), "หมายเหตุประจำเดือน," ศรีกรุง
๔ (พฤษภาคม, ๒๔๖๐), ๑๑๒๖-๓๑.

แปลจบโดยไม่ผ่านวารสารหรือหนังสือพิมพ์ นวนิยายแปลสมัยนี้
จำแนกและจัดลำดับตามความนิยมของผู้แปลได้ ๕ ประเภทคือ
นวนิยายชีวิต นวนิยายผจญภัย อาชญากรรม หัสนิยาย และ
นวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

นวนิยายชีวิต คือ นวนิยายที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ใน
ด้านใดด้านหนึ่ง เช่น ความรัก ความทุกข์ทรมาน ความสนุก
สนาน และความอาฆาตพยาบาท เป็นต้น นวนิยายชีวิตแนว
ที่มีผู้แต่งมากคือเรื่องเกี่ยวกับความรัก มีสองแบบคือ รักสุข และ
รักโศก นวนิยายแนวนี้เป็นประเภทแรกที่มีการแปลเป็นภาษาไทย
นักประพันธ์ซึ่งได้รับความนิยมได้แก่ แมรี คอแรลลี และ ชาร์ล
กาวิช และ แมรี มอริสสัน ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการประพันธ์
นวนิยายไทยอย่างมากคือ แมรี คอแรลลี และ ชาร์ล กาวิช

นวนิยายชีวิตของแมรี คอแรลลี ที่มีผู้แปลในสมัยแรก เป็น
เรื่องแสดงอารมณ์อันรุนแรงของตัวเอก เกี่ยวกับความรัก และ
ความอาฆาต และมักมีเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้นเกิดขึ้นเสมอ ได้แก่
เรื่อง “ความพยาบาท” “แอบแซงซ์” และ “เต็ลมา” , แมรี
คอแรลลี ได้รับการยกย่องจากนักแปลชาวไทยว่าเป็นผู้มีความ
สามารถแต่งเรื่องได้แทงใจคนและสามารถพรรณนาธรรมชาติได้

เป็นเยี่ยม ส่วนนวนิยายของ ชาร์ลส์ กาวิช มีโครงเรื่องแบบ “ซินเดอเรลลา” กล่าวคือ พระเอกเป็นลูกขุนนางร่ำรวย รักกับสาวสวยซึ่งเป็นคนดีแต่ยากจน จึงต้องประสบอุปสรรคนานาประการ แต่ในที่สุดหญิงนั้นก็กลายเป็นทายาทกองมรดกมหาศาลหรือกลับกันคือ นางเอกเป็นผู้มีตระกูลสูงฐานะร่ำรวย รักกับชายหนุ่มที่ต่ำต้อยและยากจน แต่ต่อมาพระเอกก็กลับกลายเป็นผู้มีเกียรติและร่ำรวยได้ เรื่องจึงจบอย่างเป็นที่สุขด้วยการแต่งงานของพระเอกกับนางเอก นวนิยายที่มีโครงเรื่องแบบนี้ได้รับความนิยมจากผู้อ่านในเมืองไทยมาก จนเป็นแบบฉบับของนวนิยายรักยุคแรกของไทยอยู่ตลอดสมัย

การแปลนวนิยายชีวิตในเมืองไทยเริ่มขึ้นเมื่อพระยาสุรินทรราชาแปลเรื่องความพยายามจากบทประพันธ์ของแมรี คอเรลลีลงในลักัวิทยาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ ดังกล่าวมาแล้ว ต่อมาจึงมีผู้แปลนวนิยายเรื่องอื่นๆ ของแมรี คอเรลลี อีกหลายเรื่อง เช่น “อำนาจแห่งความรัก” พิมพ์จำหน่ายโดยโรงพิมพ์จีนโนสยามวารศัพท์เมื่อ ร.ศ. ๑๓๐ (พ.ศ. ๒๔๕๔) โดยไม่บอกชื่อเรื่องเดิมและชื่อผู้แปล นวนิยายชีวิตที่แปลและแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับผู้แต่งผู้แปล และชื่อเรื่อง ครบถ้วน และเป็นที่รู้จักแพร่หลายคือเรื่อง

“เตลมา” ซึ่ง ม.จ. หญิง สุขศรีสมร เกษมศรี ทรงแปลจากเรื่อง Thelma ร่วมกับ ม.จ. พูนศรีเกษม เกษมศรี โดยทรงใช้นามปากกา ศ.ร. พิมพ์ที่โรงพิมพ์กรุงเทพ ฯ เทลิเมต์ จำกัด โดยสยามแสตมป์คำปนี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ ราคาเล่มละ ๕ สตางค์ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๙ มัลย์ ชูพินิจ ได้แปลและเรียบเรียงใหม่ในชื่อเรื่องเดิม ลงในหนังสือพิมพ์สยามนิกรรายวัน การพิมพ์เรื่องเตลมาขึ้นครั้งแรกก็เพื่อหยั่งเสียงผู้อ่าน แต่เมื่อกลายเป็นนวนิยายที่ขายดีในยุคนั้นผู้แปลจึงแปลนวนิยายเรื่องอื่น ๆ อีก โดยลงพิมพ์ในวารสารรายเดือนซึ่งผู้แปลจัดทำเอง ชื่อ นิยายรายเดือน ใช้นามปากกาในการแปลว่า ศ.ร. และ กระจะ

นวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่ ม.จ. หญิง สุขศรีสมร ทรงแปลและได้รับความนิยมสูงคือเรื่อง “แอบแซงธ” แปลจากเรื่อง Absinth นวนิยายแปลเรื่องนี้พิมพ์เป็นเล่มจำหน่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ ต่อมาผู้แปลและเรียบเรียงอีกสองครั้งคือ เมื่อราว พ.ศ. ๒๔๕๖ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๘ โดยกุมารใหม่ (ชวลิต เศรษฐบุตร์) และเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ โดยแม่นงค์ (มัลย์ ชูพินิจ) แต่เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “เก้าสวาท” นวนิยายชีวิตซึ่งแปลโดยนักแปลอื่น ๆ ในสมัยเดียวกันได้แก่เรื่อง “ดอลลาปรินเซส” โดย ศรีสุวรรณ

จากบทละครอังกฤษ เริ่มลงในอุตุวิद्याเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ แต่ไม่จบเพราะวารสารนี้เลิกออกเสียก่อน จึงแปลและพิมพ์เป็นเล่มเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ เรื่อง “อำนาจแห่งความพยายาม” พระยาอนุমানราชชนแปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษโดยไม่บอกนามผู้แต่งและชื่อเรื่องเดิม พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ เรื่อง “สมบัติอมรินทร์” แปลโดย หลวงนัยวิจารณ์จากเรื่อง Treasure of Heavens ของ แมรี คอเรลลี โดยใช้นามปากกา ศรีสุวรรณลงในศรีกรุงรายเดือน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙

นักประพันธ์นวนิยายชาวอังกฤษอีกผู้หนึ่งที่มีความนิยมจากผู้อ่านในเมืองไทยมากและมีผู้นำผลงานมาแปลคือ ชาร์ลส์ กาวิช นวนิยายของเขาที่ได้รับการแปลได้แก่เรื่อง “แย็กกอร์ดอน” แปลโดย จามจุรี (สันทนา ทรรทรานนท์) จากเรื่อง Love the Tyrant เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ เรื่อง “ผลแห่งการรบ” แปลโดย ท.ค.ส. จากเรื่อง Beauty of the Season เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ และเรื่อง “ลีโออะเดล” แปลโดย มธุลี เมื่อราว พ.ศ. ๒๔๖๐ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๒.

ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๘ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๐ มีการแปลนวนิยายชีวิตรักเป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่ไม่บอกชื่อต้นฉบับและผู้แต่ง

เกม นวนิยายรักสุขมีมากกว่ารักโศก เช่น เรื่อง “แย่งคู่รัก” แปลโดย พ.ศ.ม. เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ เรื่อง “วงชีวิตแห่งอันตราย” แปลโดยสนิทน้อย “ความลับของเคาน์เตส” แปลโดยรังษีสวัสดิ์ “วาสนาของข้าพเจ้า” แปลโดยปฐมวัย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ “สืบสกุล” แปลโดย ส.น. เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ และเรื่อง “ความคิดของบิดา” แปลโดย ส.ส. เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ เป็นต้น

เนื่องจากผู้อ่านนวนิยายยุคแรกนิยมเรื่องตลกขบขัน โลกโผน ผจญภัย ดังนั้นนวนิยายชีวิตรักสุขที่แปลในสมัยเดียวกันจึงต้องมีเหตุการณ์โลกโผนและการผจญภัยแทรกอยู่ด้วยเสมอ ผู้อ่านจะตื่นตัวกับการต่อสู้ผจญภัยและเคราะห์กรรมของตัวเอง และจะเป็นสุขกับความสมหวังของตัวละคร ส่วนนวนิยายรักโศกซึ่งมีน้อยกว่านั้นมักจบลงด้วยการตายหรือไม่สมหวัง เช่นเรื่อง “บ่วงแห่งความรัก” ซึ่งไม่บอกชื่อผู้แปลและรายละเอียดเกี่ยวกับต้นฉบับ เรื่อง “หึงษาพยาบาล” แปลโดย ร.ณ.ศ. เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ เป็นต้น

ในตอนปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการแปลนวนิยายชีวิตรักลงในวารสารหลายเรื่องแต่ไม่แจ้งนามผู้แต่งและชื่อเรื่องเดิม เช่น เรื่อง “ศัตรูคู่รัก” แปลโดย เพ็ญศรี

และ “สมณาคณฺความรัก” แปลโดย สาย ไชยสุต เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ เรื่อง “ผเชิญภัยในรัสเซีย” แปลโดย ทองแท้ สดศรีทอง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้า เป็นต้น

นวนิยายผจญภัย มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัยของตัวเอก ในที่ต่าง ๆ มีเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้นเกิดขึ้นเสมอ และบางครั้ง ก็เป็นความลึกลับที่พิสูจน์ไม่ได้ นักประพันธ์ที่มีผู้นิยมแปลผลงานเป็นภาษาไทยได้แก่ เซอร์เฮนรี ไรเตอร์ แฮกการ์ด วิลเลียม เลอเคอ กาย บูรบี หลุยส์ เทรซี โรล์ฟ เบเนเนท ลอเรนซ์ คลาร์ก และ โลเวล โรมัส เป็นต้น ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการประพันธ์นวนิยายของไทยสมัยแรกมากที่สุดคือ เซอร์ เฮนรี ไรเตอร์ แฮกการ์ด

นวนิยายแปลของแฮกการ์ดมีอิทธิพลต่อนวนิยายผจญภัยของไทยด้านโครงเรื่อง เรื่องที่สำคัญและเป็นเรื่องแรกที่แปลในประเภทนี้คือ “สาวสองพันปี” โดย หลวงวิลาสปริวัตร จากเรื่อง She โดยใช้นามปากกา นกอินรี ลงในสยามมวาระหว่าง พ.ศ. ๒๔๔๔ ถึง พ.ศ. ๒๔๔๘ อีกเรื่องหนึ่งโดยผู้แปลคนเดียวกันคือ “ขุมทรัพย์พระเจ้าโซโลมอน” แปลจากเรื่อง King Solomon's Mines ในสมัยเดียวกัน นวนิยายของแฮกการ์ดเรื่องอื่น ๆ โดยผู้แปลอื่น

ได้แก่ “โซไรดา” พระยาอนมานราชชนแปลจาก The Virgin of the Sun เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ โดยใช้ นามปากกา เสฐียรโกเศศ ในปี พ.ศ. ๒๔๖๙ มีนวนิยายแปลจากต้นฉบับของแฮกการ์ดลงในวารสารหลายเรื่อง คือ “อัศมาเทวี” แปลจากเรื่อง Allan Quaterman โดย โทคโรวิท ลงในไทยเชชมรายเดือน “สาวสองพันปีคืนชีพ” แปลจากเรื่อง Ayesha; the Return of She ลงในสมานมิตรบันเทิง และ “บุบผาเทวี” แปลจากเรื่อง Allan and the Holy Flower ลงในสวนอักษร เป็นต้น

การแปลนวนิยายผจญภัย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๘ จนถึง พ.ศ. ๒๔๖๒ มีผู้แปลนวนิยายประเภทนี้เป็นจำนวนมาก นักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงนอกจาก เซอร์ เฮนรี ไรเคอร์ แฮกการ์ด คือ วิลเลียม เลอเคอ ซึ่งได้รับการยกย่องจากผู้อ่านและผู้แปลในยุคนั้นว่าเป็น “จ้าวแห่งความลึกลับ” นวนิยายแปลประเภทนี้ได้แก่ “สะปายของพระเจ้าซาร์” แปลจากเรื่อง The Czar's Spy โดย หลวงซี “ใครเป็นผู้ให้หญิงนี้” แปลโดย นवल ปาจิณพยัคฆ์ “ภัยคือสตรี” แปลโดยขจร “สตรีประหลาด” แปลโดยช่อนเงื่อน นอกจากนี้มีเรื่องที่แปลลงวารสารระหว่าง พ.ศ. ๒๔๖๐ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๕ อีกหลายเรื่อง ส่วนมากลงในเสนาศึกษา ฯ เรื่องเด่น ๆ

เช่น “สมบัติโยยคุปต์” แปลจากเรื่อง The Lost Million โดยนักเขียนนายร้อยมีเคซ “ราสปูตินทูตแห่งกาลิ” แปลจากเรื่อง Rasputin Minister of Eril โดยร้อยเอก นवल ปาจิณพยัคฆ์ อีกสามเรื่องที่ไม่บอกชื่อผู้แต่งและต้นฉบับเดิมคือ “ความลับแห่งปอร์ตสตาม” และ “หัตถ์พระอะหล่า” โดย รองอำมาตย์ตรีพล้อย พรปรีชา และ “กรมสืบราชการลับ” แปลโดย ร้อยโท สุทธิ จุลพุกกณะ เป็นต้น

นวนิยายที่แปลจากผลงานของนักประพันธ์อื่นในประเภทเดียวกันนี้ ได้แก่ “สหายของพระราชา” แปลโดย ยูปีเตอร์ (ละม่อม สิบบุญเรือง) จากต้นฉบับของ กาย บูรบี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ “อำนาจแห่งความกล้าหาญ” แปลโดย บ. กากะบาด (บัวบุญยรัตพันธ์) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ “สมบัติโบราณ” แปลโดย แสงทอง (หลวงบุญยมานพพานิชย์) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ “เจ้าแห่งละครสัตว์” แปลโดย ศรีกาญจนา จากนวนิยายของวิลเลียม วิงส์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒ เป็นต้น

นอกจากเรื่องดังกล่าวมาแล้วยังมีนวนิยายผจญภัยที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับทะเลอีกหลายเรื่อง ได้แก่เรื่อง “ความลับในมหาสมุทร” แปลโดยคนดง (หลวงอรรถเกษมภาษา) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖

“ประพศุทธิการณแห่งนายเรือเอกกลอสเลสส์” แปลจากนวนิยายของ
 ไรล์ฟ เบนเนท เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ และเรื่อง “แสงสัญญา”
 แปลจากนวนิยายของลอเรนซ์ คลาร์ค เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ โดย
 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในนามปากกาพันแหลม
 และเรื่อง “พรายทะเล” แปลโดย ธนเหนือ จากนวนิยายเรื่อง
 The Sea Deril ของ โลเวล โทมัส (Lowell Thomas) เมื่อ
 พ.ศ. ๒๔๗๑

อาชุนิยาย เป็นนวนิยายที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการสืบสวนคดี
 ต่าง ๆ ที่ต้องมีการพิสูจน์และหาหลักฐานประกอบการใช้ความ
 สันเกตและไหวพริบ นวนิยายประเภทนี้สร้างความตื่นเต้นแก่ผู้
 อ่านด้วยการต่อสู้ การเสี่ยงชีวิต และความลึกลับต่าง ๆ นัก
 ประพันธ์ที่มีผู้นำผลงานมาแปลเป็นภาษาไทยในสมัยแรกได้แก่
 เซอร์ อาเธอร์ โคนัน ดอยล์ มอริส เลอบลองค์ แซกซ์ โรเมอร์
 และโรเบิร์ต เมอเรีย ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการประพันธ์อาชุนิยาย
 ของไทยคือ เซอร์ อาเธอร์ โคนัน ดอยล์ และ มอริส เลอบลองค์

การแปลอาชุนิยาย อาชุนิยายเป็นนวนิยายประเภทที่ได้
 ได้รับความนิยมจากนักแปลไทยสมัยแรกมากที่สุด นักแปลอาชุนิ
 นิยายคนแรกคือ หลวงบุณยเมฆานพพานิชย์ ซึ่งได้แปลเรื่อง “นัก

สี่บสตรี” ลงในสยามมวย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ โดยใช้นามปากกา
แสงทอง แต่ไม่แจ้งชื่อต้นฉบับและผู้แต่งเดิม ผู้แปลได้กล่าวถึง
การแปลนวนิยายเรื่องนี้ว่า

... สมัยนั้นหนังสือพิมพ์สยามมวยได้ออกเป็นรายเดือน ภาย
หลังที่หนังสือพิมพ์รายคาบ เช่น ลักวิทยาส์ ได้หยุดไปนาน
กำลังเป็นที่นิยม และทางโรงพิมพ์เดลิเมตต์ผู้เป็นเจ้าของประ-
ภาศให้ค่าเขียนหน้าละ ๑ บาท ข้าพเจ้าได้แปลเรื่องนักสืบ
สตรีเป็นเรื่องแรกในชีวิตของการเขียนร้อยแก้วส่งไปให้ ไม่
ช้าทางโรงพิมพ์ก็นำลง...^๑

ในปีเดียวกันนั้นเอง หลวงนายวิจารณ์ก็ได้แปลเรื่อง “เซอร์-
ลอคโฮล์มส์” ของ เซอร์ อาเธอร์ โคนัน ดอยล์ ขึ้นเป็นครั้งแรก
เรื่องแรกที่นำมาแปลชื่อ “นักสืบรอยที่สอง” แปลจาก
เรื่อง The Adventure of the Second Stain อันเป็นพฤติกรรม
ตอนหนึ่งในชุด Adventure of Sherlock Holmes ลงในผดุงวิทยา
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ (ร.ศ. ๑๓๑) โดยใช้นามปากกา ศรีสุวรรณ
ต่อมาจึงมีการแปลตอนอื่น ๆ อีกโดยนักแปลอื่น ๆ ได้แก่ หลวง

๑. หลวงบุญमानพพานิชย์, “ประวัติหลวงบุญमानพพานิชย์ (อรุณ บุญ-
มานพ),” ก้าวแรกของหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย, โดย ขจร
สุภพานิช (พระนคร : ไทยพานิชยการ, ๒๕๐๘), หน้า ๘.

สารานุกรมประพันธ์ ได้แปลเรื่องเชอร์ล็อกโฮล์มส์ต่อจากหลวงนาย-
วิจารณ์ ตอนแรกที่แปลชื่อ “ความลับในทุ่งร้าง” แปลจาก
The Hound of Baskervills ลงในไทยเอื้อ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘
ต่อมาจึงมีการพิมพ์เป็นเรื่องต่าง ๆ ในชุด The Adventure of
Sherlock Holmes ลงในวารสารต่าง ๆ เช่น เสนาศึกษา ฯ และ
ศรีกรุง เรื่องเหล่านี้แต่ละตอนมีชื่อเฉพาะ เช่น “เว่นตาทอง”
“จารบุรุษเยอรมัน” “ปัจฉิมกิจแห่งเชอร์ล็อกโฮล์มส์” “บ้าน
ร้าง” “บริษัทผมแดง” และ “วงแดง” เป็นต้น ต่อจากนั้น
ได้แปลเรื่องยาวชื่อ “หุบผาแห่งภัย” จากเรื่อง The Valley of
Fear โดยหลวงนายวิจารณ์เป็นผู้ตรวจสำนวน พิมพ์จำหน่ายโดย
โรงพิมพ์ศรีกรุง

เรื่องอื่นในชุดเชอร์ล็อกโฮล์มส์ที่มีผู้แปลได้แก่ “นักสืบสำคัญ”
แปลจากเรื่อง A Study in Scarlet และ “จัตวาลักษณ์” แปล
จากเรื่อง The Sign of Four โดยไม่แจ้งนามผู้แปล และ
“เตือนประหลาด” แปลโดย ส. อันตริกานนท์ จากตอนหนึ่งใน
ชุด Memoirs of Sherlock Holmes สำหรับเรื่องสั้น ๆ ในชุด
สุดท้ายของเชอร์ล็อกโฮล์มส์คือชุด The Reminiscence of Sher-
lock Holmes หรือ His Last Bow ซึ่งรวมแปลเรื่องนั้นได้มีผู้

แปลลงในศรีกรุงและสมุทรสาร ในชุด “เกร็ดประวัติเซอร์ลอค-โฮล์มส์”

เรื่องชุดนักสืบเซอร์ลอคโฮล์มส์นั้นนับว่าเป็นแบบฉบับของอาชุนิยายไทยรุ่นแรกเรื่องหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นอิทธิพลเด่นชัดคือ “นิทานของอิน” พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีเหตุการณ์หลายตอนที่คล้ายคลึงกันเช่น การที่นักสืบหายตัวไปในขณะต่อสู้กับคนร้ายจนทำให้เป็นที่เข้าใจว่าเสียชีวิต หรือการที่นักสืบมีผู้ช่วยช็อคคล้ายกัน เป็นต้น

เรื่องนักสืบอีกชุดหนึ่งที่มีผู้นิยมแปลคือ “อาร์แซนดูแปง” บทประพันธ์ของ มอริส เลอบลองค์ ผู้แปลเป็นภาษาไทยเป็นคนแรกคือหลวงรัฐฎการโกศล โดยใช้นามปากกา บางขุนพรหม ลงในศรีกรุงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘

ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๘ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๐ เป็นระยะที่มีการแปลอาชุนิยายมากกว่านวนิยายประเภทอื่นใด ทั้งที่ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ วารสาร และพิมพ์จำหน่ายเป็นเล่ม เช่นเรื่อง “บัตร์สนเทห์” แปลโดย น.น. เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ “มรดกชั่วร้ายของตระกูล” แปลโดย ชันเฟลาเวอร์ “บ่อทองสีนัว” แปลโดย สุคนธรส “หมอบอว์ตัน” แปลโดยเทียนทอง และ ต้นข้าว

ยาพิชชายานา แปลโดย ศ.ร. เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ เรื่องที่แปลเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้แก่ “ภัยแห่งประเทศอังกฤษ” แปลโดยลพบุรี (ชุ่ม ณ บางช้าง) “เครื่องเพชรของแดนเอิร์สต์” แปลโดย ชันเฟลาเวอร์ และ “สมาคมทุจริต” แปลโดย ชุบ จากภริมย์ เป็นต้น

เรื่องที่แปลลงวารสารได้แก่ “ความเขลาของนายโปลิศ” แปลโดย ยูบีเตอร์ ลงในผดุงวิทยา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ “สืบเรื่องโจรสลามสอง” แปลโดยคนทอง ลงในศรีกรุง และเรื่องข้าหลวงต่างประเทศ แปลโดยบางขุนพรหม เมื่อราว พ.ศ. ๒๔๕๙

ตั้งแต่ราว พ.ศ. ๒๔๖๓ เป็นต้นมานักแปลหันมาแปลผลงานของวิลเลียม เลอเคอ กันหลายท่าน เช่น “คติลึกลับแห่งมหานคร” แปลโดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ จากเรื่อง *Mystery of the Great Cities* เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ ในนามปากกา รามจิตติ เรื่อง “นารีใจร้าย” และ “เจ้าลึกลับ” แปลโดยรองอำมาตย์ตรีพล้อย พรปรีชา ลงในไทยเชชม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ และเรื่อง “ความลับของถุงมือซ้าย” แปลโดย ป. หุวานนท์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ เป็นต้น นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ

ได้ทรงเปลี่ยนนวนิยายของ แซกซ์ โรเมอร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ ในนามปากกา รามจิตติ

นวนิยายโลดโผนอิงพงศาวดาร นวนิยายประเภทนี้ม่นิยมเรื่องนำต้นต้น มักอาศัยเค้าโครงจากประวัติศาสตร์หรือพงศาวดารตอนที่เกี่ยวข้องกับการสู้รบมาเป็นเหตุการณ์สำคัญในเรื่องลักษณะเฉพาะของนวนิยายประเภทนี้คือ ตัวเอกฝ่ายชายเป็นนักรบ หรือเป็นผู้ที่มีฝีมือในการต่อสู้ มีความกล้าหาญสมชายชาตรี รักเกียรติยศยิ่งกว่าชีวิต ส่วนตัวเอกฝ่ายหญิงต้องเป็นสตรีสาวสวย มีตระกูลสูง มีความเป็นกุลสตรีพร้อม ในการดำเนินเรื่องจะมีเหตุการณ์ที่ต้นต้นเกิดขึ้นตลอดเวลา และเรื่องจะจบอย่างเป็นที่สนุกนักประพันธ์นวนิยายประเภทนี้ที่มีผู้นำผลงานมาแปลเป็นภาษาไทยเรียงตามลำดับความนิยม ได้แก่ อเล็กซังด์ระ ตูมาส์ เซอร์อาเธอร์ โคนแน คอยล์ และ เซอร์ แอนโทนี โฮป ฮอว์กินส์

การแปลนวนิยายโลดโผนอิงพงศาวดาร เรื่องโลดโผนที่มีการต่อสู้ด้วยเชิงดาบเป็นที่นิยมของนักแปลมานานเช่นกัน ได้มีผู้แปลเรื่องสนประเภทนี้ลงในวารสารทวีปัญญาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๗ เช่นเรื่อง "สะพานหัก" แปลโดยผู้ใช้นามแฝงฝรั่งพระอภัย ที่เป็นนวนิยายแปลเรื่องแรกคือเรื่อง "ทหารพระเจ้านโปเลียน"

หรือ “เอเตียนเซรา” (Etienne Gerard) ซึ่งหลงนักวิจารณ์
 แปลจากเรื่อง The Exploit and Adventure of Brigadier
 Gerard ของเซอร์ อาเธอร์ โคนัน ดอยล์ ลงในผดุงวิทยาเมื่อ
 พ.ศ. ๒๔๕๖ ต่อจากนั้นได้แปลต่อนอื่น ๆ ในชุดเดียวกันนี้ลง
 ในศรีกรุงตามลำดับ เช่น “ทหารพระเจ้านโปเลียนกับโคกระทิง”
 แปลเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ “ตอนช่วยกองทัพ” และ “จวนจะได้
 เมืองขึ้น” แปลเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ ในระยะเดียวกันนี้มีผู้แปล
 นวนิยายชุดนี้ลงในวารสารอื่นอีก รวมทั้งมีการพิมพ์เป็นเล่มอีก
 ด้วย

สำหรับนวนิยายของอเล็กซันดร์ คูมาส์ นั้น แม้ว่าจะแปล
 หลังนวนิยายของเซอร์ อาเธอร์ โคนัน ดอยล์ ก็ได้รับความนิยม
 สูงและมีอิทธิพลต่อการประพันธ์นวนิยายไทยมากเช่นเดียวกัน
 บทประพันธ์เรื่องแรกที่มีการแปลคือเรื่อง “มาเรียนนา” โดย
 หลวงบุญมานพพานิชย์ ในนามปากกาแสงทอง ลงในศรีกรุง
 เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ เป็นนวนิยายขนาดสั้น เรื่องต่อมาซึ่งเป็นที่
 รู้จักแพร่หลายคือ “ทเกล้าทหารสามเกลอ” แปลพิมพ์จำหน่าย
 เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ โดยไม่บอกนามผู้แปล “เรื่องพระนางฟลาวีเย

และธิดามหาราช” แปลโดยศรีวิศิรา ลงในสารานุกรมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ และ พ.ศ. ๒๔๕๙ ตามลำดับ

นวนิยายที่แปลจากผลงานของนักประพันธ์อื่นนอกจากที่กล่าวมาแล้ว ได้แก่ เรื่อง “เคาน์แอนด์โทนีโอ” แปลโดยแสงทอง “น้ำพระทัยนางผกามาศ” และ “นางราชกีกา” แปลจากผลงานของ เซอร์ แอนโทนี โฮป ฮอว์กินส์ “สืบราชสมบัติ” แปลโดย น.ม.ส. เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ เรื่อง “พระนางแมรี่อังกัวเนต” และ “วาระที่สุดของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์” แปลเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ และเรื่อง “เก้าแห่งความแค้น” แปลโดย พันสาม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ เป็นต้น ข้อสังเกตเกี่ยวกับชื่อเรื่องนวนิยายแปลประเภทนี้คือ มักมีคำว่า ดาบ แยม หรือซิงอยู่ด้วยเสมอ เช่น เรื่อง “ดาบซิงรัก” แปลโดย เสาว์ บุญเสนอ “ดาบล้างชบด” และ “แยมราชินี” แปลโดย แม่สมจิตต์ “บอกชื่อด้วยดาบ” แปลโดย คลีชจาย และ “อำนาจดาบ” แปลโดย ผดุงจิตต์ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงเป็นผลให้นวนิยายไทยที่แต่งในแนวเดียวกันนี้มีชื่อเป็นทำนองเดียวกันด้วย

หัตถ์นิยาย เรื่องประเภทนี้เรียกกันทั่วไปว่าเรื่องตลก แต่งขึ้นเพื่อผู้อ่านคลายอารมณ์ของผู้่านมากกว่าจะแสดงข้อคิดใดๆ ส่วน

ใหญ่เป็นเรื่องสั้น ๆ ที่เกี่ยวโยงกันโดยตัวละครชุดเดียวกัน นักประพันธ์ในแนวนี้ที่มีผู้แปลผลงานเป็นภาษาไทยได้แก่ วิลเลียม ไวมาร์ค จากอบส์ และ อี เอฟ เบนสัน เป็นต้น ผู้ที่ได้รับความนิยมสูงสุดในหมู่นักแปลชาวไทยคือ วิลเลียม ไวมาร์ค จากอบส์ ซึ่งรู้จักกันในชื่อ ตับบลิว ตับบลิว จากอบส์

ลักษณะเฉพาะในนวนิยายของจากอบส์คือ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในทะเลหรือเกี่ยวกับทะเล ตัวละครส่วนใหญ่เป็นชาวทะเล (กลาสี) การเสนอเรื่องแสดงจากทัศนะของผู้ที่มองเห็นเหตุการณ์จากอยู่เรือบนฝั่ง และจากการเล่าของผู้ที่เดินเรือ มุขตลกของจากอบส์เป็นต้นเค้าให้นักประพันธ์ไทยนำไปดัดแปลงใช้ในการแต่งนวนิยายประเภทนี้ ผู้ที่แปลและแปลงเรื่องของจากอบส์ได้แก่ ชวลิต เศรษฐบุตร์ (กุมารใหม่) หลวงสารานุกรมประพันธ์ และหลวงนัยวิจารณ์ หัตถนิยายของตะวันตกอีกชุดหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการประพันธ์ไทยคือ เรื่องพิควิก เพเพอร์ส (Pick-Wick-Papers) ของชาร์ลส์ ดิคเก้นส์ นักประพันธ์อังกฤษ ซึ่งเป็นต้นเค้าให้หลวงบุญยฆานพพานิชย์นำมาดัดแปลงแต่งเรื่องตลกชุด “คุณถึกศิขาทร”

นวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์ ได้แก่เรื่องที่มีความประหลาดมหัศจรรย์ ผู้ประพันธ์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเหตุผลประกอบในการแต่ง นักประพันธ์ที่มีผลงานแปลเป็นไทยได้แก่ เซอร์เบิร์ต จอร์จ เวลส์ และ เจมส์ ไบบี นวนิยายของ เวลส์ มีการแปลน้อยและไม่เด่น แต่ผลงานอันเกิดจากจินตนาการของเขาเป็นแรงบันดาลใจให้มีผู้แต่งนวนิยายประเภทนี้ขึ้นในสมัยต่อมา สำหรับนวนิยายของ เจมส์ ไบบี นั้น มีเรื่องหนึ่งที่แปลและพิมพ์จำหน่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ คือเรื่อง “ชมสวรรค์” แปลโดย พู่ เจริญวิทย์ จากเรื่อง Peeps at the Heavens เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑

ภาพยนตร์ต่างประเทศยุคแรกในประเทศไทย ภาพยนตร์ต่างประเทศเป็นสิ่งที่มียุทธิพลต่อการประพันธ์นวนิยายไทยในสมัยแรกเริ่มไม่น้อยไปกว่านวนิยายแปลดังกล่าวมาแล้ว นับตั้งแต่เริ่มมีภาพยนตร์เข้ามาฉายในประเทศไทยประชาชนก็ให้ความนิยมอย่างสูงจนกล่าวได้ว่าคนในสมัยรัชกาลที่ ๖ นิยมดูภาพยนตร์ ดิเก และละครมากกว่าอ่านหนังสือ^๑ อิทธิพลของภาพยนตร์ที่มีต่อการประพันธ์นวนิยายไทยนั้นเป็นสิ่งที่คนในสมัยปัจจุบันมองไม่เห็น

๑. สัมภาษณ์ ชุนวิจิตรมาตรา,

แต่ตามความเป็นจริงแล้วนวนิยายที่แต่งในสมัยแรกหลายเรื่องได้นำโครงเรื่องของภาพยนตร์มาเป็นโครงเรื่อง เช่น เรื่อง “แพรค้ำ” อาชญากรรมเรื่องแรกของไทยที่แต่งโดยหลวงสารานุกรมประพันธ์

ประวัติความเป็นมาของภาพยนตร์ในประเทศไทย ญี่บุนเป็นชาติแรกที่นำภาพยนตร์เข้ามาฉายในประเทศไทยเมื่อราว พ.ศ. ๒๔๔๗ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้งแรกเป็นภาพยนตร์เบ็ดเตล็ดหลายเรื่อง ในขณะที่นั้นยังไม่มีโรงภาพยนตร์ต้องใช้กระจมผ้าใบเป็นหลังคาตั้งโรงฉายที่นครเกษม เก็บค่าชมชั้นต่ำ ๒๕ สตางค์ ต่อมาอีกหนึ่งปีจึงมีการสร้างโรงภาพยนตร์ที่ค่อนข้างถาวรโดยมีหลังคาและรั้วสังกะสี เมื่อผู้นำภาพยนตร์เข้ามาฉายเห็นว่าประชาชนให้ความสนใจมากจึงสร้างโรงภาพยนตร์อย่างถาวรที่ตลาดปีระกาในเวียงนครเกษม ชื่อ โรงหนังรัตนปีระกา แต่ฉายภาพยนตร์อยู่ได้เพียงเรื่องเดียวก็ถูกไฟไหม้จึงเลิกกิจการไป

หลังจากนั้นบรรดาพ่อค้าและประชาชนก็สร้างโรงภาพยนตร์ขึ้นใหม่อีกหลายแห่งแล้วส่งภาพยนตร์ตะวันตก คือ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกาเข้ามาฉาย บริษัทภาพยนตร์ฝรั่งเศสคือ บริษัทปาเต๊ะ (Pathé) ซึ่งนิยมเรียกกันในสมัยนั้นว่าปาเต๊ะตราไก่ ซึ่ง

เป็นบริษัทสร้างภาพยนตร์ที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในสมัยนั้น บริษัทภาพยนตร์อเมริกาได้แก่ ยูนิเวอร์ซัล เบอตันฟิล์ม ฟอกซ์ โฟโตเพลทซีเรียล คอมมิคฟิล์ม นูมาฟิคเจอร์คอปโพรเชชั่น และโพรชแมนอมิวสเมนต์ เป็นต้น บริษัทที่ส่งภาพยนตร์เข้ามาฉายมากที่สุด คือ ปาเต๊ะ และยูนิเวอร์ซัล

โรงภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นในสมัยนี้ได้แก่โรงภาพยนตร์วังพระองค์เจ้าปรีดา (ปัจจุบันคือโรงภาพยนตร์แคปปิตอล) ฉายภาพยนตร์ฝรั่งเศสของบริษัทปาเต๊ะ ผู้ส่งเข้ามาคือ นายชุนไ้ เจ้าของห้างรัตนมาลา ต่อมาไม่นานบรรดาพ่อค้าได้รวมกันก่อตั้งบริษัทตัวแทนส่งภาพยนตร์จากต่างประเทศเป็นแห่งแรกชื่อ บริษัทภาพยนตร์พัฒนากรจำกัดสินไ้ จัดทะเบียนเมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๙ ต่อมาเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๒ จึงมีบริษัทภาพยนตร์แห่งที่สองเกิดขึ้นคือสยามภาพยนตร์บริษัท

เมื่อมีบริษัทส่งภาพยนตร์จากต่างประเทศเพิ่มขึ้นจึงมีการสร้างโรงภาพยนตร์ขึ้นอีกหลายแห่งทั้งในกรุงและต่างจังหวัด เฉพาะในกรุงเทพฯ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ มีโรงภาพยนตร์กว่า ๑๐ แห่ง ได้แก่โรงภาพยนตร์พัฒนากร ซึ่งเป็นโรงภาพยนตร์แห่งแรกที่มั่นคงและทันสมัย ฉายภาพยนตร์อเมริกัน ต่อมาโรงหนัง

ฮ่องกง โรงหนังสิงคโปร์ (เฉลิมบุรี) โรงหนังนางเลิ้ง โรงหนัง
บางลำพู โรงหนังบ้านหม้อ โรงหนังกมลพัฒนา โรงหนัง
ปิ่น (ศรีบางลำพู) และโรงหนังตงก๊ก (บุศยพรรณ) เป็นต้น
ภาพยนตร์ในระยะแรกส่วนใหญ่เป็นของฝรั่งเศส จนกระทั่งใน
สมัยต่อมาจึงเป็นภาพยนตร์อเมริกันล้วน ทั้งหมดนี้เป็นภาพยนตร์
เงียบ ภาพยนตร์เสียงเพิ่งเริ่มมีเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙
โดยบริษัทวอร์เนอร์บราเธอร์

การแต่งหนังสือประกอบภาพยนตร์ ภาพยนตร์ที่ส่งเข้ามา
ฉายในเมืองไทยตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ. ๒๔๖๙ นั้นเป็นภาพยนตร์
ไม่มีเสียง ถึงแม้จะมีการแต่งและแปลหนังสือประกอบภาพยนตร์
เป็นภาษาไทยจำหน่ายก่อนที่ภาพยนตร์เรื่องนั้นจะเข้าฉาย ผู้ชม
นิยมซื้ออ่านเพราะช่วยให้ดูภาพยนตร์เรื่องและสนุกสนานยิ่งขึ้น
การแต่งหนังสือประกอบภาพยนตร์นั้นต้องขออนุญาตจากบริษัทผู้
ส่งภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ เข้ามาเสียก่อน ผู้แต่งหนังสือประเภท
ส่วนใหญ่ก็เป็นนักประพันธ์และนักแปลอาชีพทั้งสิ้น

ลักษณะของหนังสือประกอบภาพยนตร์แบ่งได้เป็นสองตอน
คือ ตอนแรกให้รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อเรื่อง ขนาดความยาวเป็น
ม้วน บริษัทผู้ถ่ายทำ ชื่อผู้แต่ง และรายละเอียดเกี่ยวกับการพิมพ์
ต่อจากนั้นเป็นรายชื่อผู้แสดงและตัวละครในภาพยนตร์ ชื่อผู้กำกับ

การแสดง และผู้ประพันธ์เรื่อง ตอนที่สองจึงเป็นเนื้อเรื่อง ภาพยนตร์ มีการบรรยายและบทเจรจาต่อกันเช่นเดียวกับนวนิยาย

หนังสือประกอบภาพยนตร์ที่แต่งระหว่าง พ.ศ. ๒๔๖๐ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๙ เป็นเรื่องสำหรับภาพยนตร์อเมริกันและฝรั่งเศส ส่วนใหญ่เป็นเรื่องตื่นเต้นโลดโผน มีการผจญภัยและความลึกลับต่าง ๆ เช่น เรื่องคดีประหลาด (The Strange Case of Mary Page) และเรื่องตาวัว (The Bull Eye) ซึ่งเป็นหนังสือประกอบภาพยนตร์อเมริกันซึ่งบริษัทภาพยนตร์พัฒนากร ฯ ส่งเข้ามาฉายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ และ ๒๔๖๑ ตามลำดับ เรื่องก๊วยในปารีส (The Saim of Paris) หนังสือประกอบภาพยนตร์ฝรั่งเศสของสยามภาพยนตร์บริษัท แต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒ และเรื่องหนุมาน (The Adventure of Tarzan) หนังสือประกอบภาพยนตร์อเมริกันของสยามภาพยนตร์บริษัทซึ่งแต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ เป็นต้น

อิทธิพลของภาพยนตร์ต่างประเทศต่อการประพันธ์ นวนิยายไทย

จากการศึกษาลักษณะและเนื้อเรื่องของภาพยนตร์ต่างประเทศในยุคแรกจากหนังสือประกอบภาพยนตร์เปรียบเทียบกับนวนิยาย

ไทยในสมัยใกล้เคียงกัน สังเกตเห็นว่ามีคล้ายคลึงกันหลายประการ ประกอบกับคำพูดของตัวละครในนวนิยายบางเรื่องก็กล่าวพาดพิงถึงภาพยนตร์ จึงทำให้เชื่อว่าภาพยนตร์ต่างประเทศ น่าจะมีอิทธิพลต่อนวนิยายไทยมิใช่น้อย โดยเฉพาะในด้านโครงเรื่องและตัวละคร

ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นอิทธิพลดังกล่าวนี้ได้ จากการเปรียบเทียบภาพยนตร์ลึกลับเรื่อง “บ้านมหากัณฑ์” กับอาชญากรรมเรื่อง “แพรดำ” ของหลวงสารานุกรมประพันธ์ ซึ่งแต่งขึ้นหลังจากภาพยนตร์เรื่องบ้านมหากัณฑ์เข้ามาฉายในเมืองไทย ๕ ปี การเปรียบเทียบนี้จะกระทำเป็นสองตอนคือในส่วนที่เป็นโครงเรื่องและเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกันและในด้านตัวละคร

การเปรียบเทียบโครงเรื่อง ทั้งภาพยนตร์เรื่องบ้านมหากัณฑ์ และอาชญากรรมเรื่องแพรดำ เป็นเรื่องการสืบสวนคดีลึกลับซึ่งผู้ร้ายปลอมตัวเป็นไอ้โม่ เหตุการณ์ในทั้งสองเรื่องที่คล้ายคลึงกันเช่น วิธีการที่ผู้ร้ายลอบเข้ามาทำร้ายนางเอกและลักพา การใช้อาวุธและกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการต่อสู้ระหว่างพระเอกกับผู้ร้าย จุดจบของผู้ร้าย และการจบเรื่อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ในภาพยนตร์เรื่องบ้านมหากัณฑ์ เหตุการณ์ที่น่าตื่นตะลึงเกิดขึ้นในบ้านของเศรษฐีผู้หนึ่งในขณะที่กำลังประชุมญาติเพื่อประกาศว่าบุตรสาวของตน (นางเอก) จะเป็นทายาทของมรดก และเป็นที่ยกตาคือเธอจะแต่งงานกับญาติคนหนึ่งซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องกัน ในคืนนั้นเองได้มีผู้ร้ายแต่งกายเป็นไอ้โม่งลอบเข้ามาทำร้ายนางเอกและฆ่าบิดาของเธอ เหตุการณ์ที่ตามมาจึงทำให้ตำรวจ (พระเอก) เข้ามาเกี่ยวข้องในการสืบสวนหาตัวคนร้ายซึ่งยังคงพยายามทำร้ายและลักพาณางเอกไป ในที่สุดพระเอกก็สามารถจับตัวผู้ร้ายได้ ซึ่งปรากฏว่าเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับครอบครัวนางเอกมานานแล้ว และยังปรากฏว่าญาติซึ่งเป็นคู่หมั้นของนางเอกได้มีส่วนร่วมในการร้ายนี้ด้วยและในที่สุดก็ถูกผู้ร้ายฆ่าตาย เพราะเข้าใจว่าเป็นผู้ทรยศ ส่วนตัวผู้ร้ายนั้นได้สารภาพเรื่องทั้งหมดก่อนตาย และพระเอกกับนางเอกก็ได้แต่งงานกัน

อาชญากรรมเรื่องแพรค้ำเริ่มเรื่องในบ้านขุนนางนอกราชการผู้มั่งคั่งซึ่งมีบุตรชายเพียงคนเดียว แต่ได้อุปการะนางเอกซึ่งเป็นบุตรชองเพื่อนสนิทที่เสียชีวิตไปแล้วตั้งแต่เด็กจนเติบโตเป็นสาวและกำหนดไว้ว่าจะให้แต่งงานกับบุตรชายของตน เหตุการณ์ที่น่าตื่นตะลึงเริ่มขึ้นเมื่อมีผู้ร้ายในลักษณะไอ้โม่งลอบเข้ามาทำร้าย

นางเอก ทำให้ตำรวจ (พระเอก) ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับตัว ในที่สุดผู้ร้ายโดยความช่วยเหลือของบุตรชายเจ้าของบ้านได้ลักพานางเอกไปจึงเจอกับผู้ร้าย ในตอนสุดท้ายพระเอกก็ประสพชัยชนะและสืบทราบว่าเป็นผู้ร้ายนั้นคือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับครอบครัวของนางเอกและขุนนางผู้นั้นมานานแล้วแต่มีเรื่องที่ทำให้เป็นศัตรูกันจึงมาทำการแก้แค้น ก่อนจะตายผู้ร้ายหรือไอ้ไม่งี้ได้ฆ่าบุตรชายเจ้าของบ้านที่เป็นผู้ช่วยตนมาตลอดเพราะเข้าใจผิดว่าเป็นผู้ทรยศ เมื่อเหตุการณ์ต่าง ๆ เรียบร้อยดีแล้วพระเอกกับนางเอกก็ได้แต่งงานกัน

ตัวอย่างการบรรยายเหตุการณ์บางตอนที่คล้ายคลึงกันของทั้งสองเรื่องนี้ ได้แก่การลอบทำร้ายนางเอก โดยผู้ร้าย “แพรดำ”

ภาพยนตร์เรื่องบ้านมหากัณฑ์

...พอเดินถึงประตูห้องเจ้าหลอน, ทันใดนั้นอายุผู้ร้ายแต่งเครื่องชุดดำที่แอบอยู่ ก็กระซอกฝ่ามือที่แขวนห้อยประตู, หลุดลงคลุมร่างเปลวไว้, เปิดจึงพยายามต่อสู้ด้วยอาการอาจหาญ ต่างคนต่างถลึงไปมาอยู่ในห้อง...^๑

๑. คนธรรม (นามแฝง), บ้านมหากัณฑ์, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ, ๒๕๖๐), หน้า ๒๑.

อาชฌันนิยายเรื่องแพรดำ

... ในขณะที่ประยูรกำลังใช้มือคลำลูกบิดประตูเหินเป็นรอย
 ถูกใจจนควงหลุดจากกันนั่นเอง ทางข้างหลังตัว “แพรดำ”
 ก็สอึกเขาดังที่ โดยเจ้าหล่อนมิได้รู้สึกสำนึกกายเลยแม้แต่น้อย
 กรนแล้วมันก็ยกมือขวาซังกุมมดชายรงอันแหลมและ
 กมปลาบเป็นเงาวาวขนสุดเงอ มุ่งเขม้นแทงลงไปตรงตัว
 เจ้าหล่อนสุดแรงเกิด...^๑

เหตุการณ์ตอนที่ผู้ร้ายแพรดำลักพานางเอกไป

ภาพยนตร์เรื่องบ้านมหากัณฑ์

... เมื่อการต่อสู้อย่างสาหัสเป็นไปสักครู่^๑ ตำรวจคนนั้นก็
 ถูกอายุผู้ร้ายตอยลุ่มลง อายุผู้ร้ายจึงอุ้มเพลิงชงนอนสลบอยู่
 ในรถยนต์พาขจรจักรยานยนต์ของตำรวจขับหนีไปโดย
 เร็ว...^๒

อาชฌันนิยายเรื่องแพรดำ

... พอเห็นตัวอุบาทพนั้น เจ้าหล่อนก็ใจหายวาบสนับไปหมดทั้ง
 ตัว ฝันใจตเบ็งเสียงเสียงออกมาเต็มลำคอว่า “ช่วยด้วยมา
 ออกแล้ว” เท่านั้นก็รู้สึกหนามัดเป็นลมฟุบลง... แพรดำมิได้

๑. หลวงสารานุกรมประพันธ์, “แพรดำ,” เสนาสักขยาและแผ่วิทยาสาตร์,

๖ (ธันวาคม, ๒๔๖๕), ๑๔๐๑.

๒. คนธรรพ์ (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า ๒๑.

ทอดเวลาให้เสียไปเลยสักวินาทีเดียว รับกระวักระवादตรง
 เข้ามุมเจ้าหลอนพาทออกมานอกห้อง ลงบันไดออกประตูหน้า
 ตึกไปอย่างรวดเร็ว...^๑

ผู้ร่วมมือกับคนร้ายถูกคนร้ายฆ่าตาย ได้สารภาพความจริง

ก่อนตาย

ภาพยนตร์เรื่องบ้านมหากัณฑ์

กันเห็นจะต้องเลิกประพฤติดังตามแกเสียแล้ว ! เฮเนสพูดแก่
 อัยผู้ร้าย ซึ่งคำพูดของเขาแสดงว่าเขาเป็นบุคคล ๑ ที่ได้ร่วม
 มือกระทำการกับมัน “กันต้องเลิกเพราะมีอันตรายมากกัน
 กันจึงขอบอกว่า ต่อไปนี้จะช่วยเหลือแกอย่างใดไม่ได้”
 คำพูดของเฮเนสยอมกระทำให้ อัยผู้ร้ายแต่งเครื่องชุดดำไม่
 พอใจมากมันจึงว่า

“ถ้าแกไม่ช่วยฉันก็แปลว่าแกเป็นศัตรูต่อฉัน ดั่งนั้น...”

อัยมหาโจรจึงใช้กำลังและอาวุธทำร้ายเฮเนสลงไปในอนพิบ
 อยู่ เพ็ลร่องชนเมื่อเขาไปยื่นมองเฮเนสพร้อมทั้งเกรแฮมว่า
 “อา ! ในที่สุดก็ได้ตัวอัยผู้ร้ายแล้ว”

“ไม่ใช่ - ไม่ใช่, หลอนเข้าใจผิด อัยผู้ร้ายมันหนีไปแล้ว

“-- นี่แน่ะ, ฟัง - เป็นความผิดของกันเอง - แต่มีเวลาน้อย
 เต็มทีแล้ว, ก็จะขอเล่าความจริงให้ฟังบ้าง^๒

๑. หลวงสารานุกรมประพันธ์, “แพรด้า,” เสนาศึกษาและแผนวิทษาสาสตร์,

๗ (กุมภาพันธ์, ๒๔๖๕), ๒๒๔.

๒. กนธรรพ์ (นามแฝง), เรื่องเคิม, หน้า ๗๓-๔.

อาชญาวิทยาเรื่องแพรด้า

... “ฉันสารภาพว่าได้คบกับมัน” นายประสิทธิ์อ้าปากพูดต่อไปเป็นห่วง ๆ “ฉันลงหัวลงหางกับมัน - เป็นเพื่อนรักกับมัน จึงได้หาห้องลับให้มันอยู่โดยเรียบร้อย เพราะเห็นแก่เพื่อนเก่าแก่ ฉันช่วยเป็นโล่ให้มันทุกครั้งที่มันลงมือทำการ ควรหรือเพียงแต่เรื่องเข้าใจผิดนิดเดียวเท่านั้นมันกลับเนรคุณทรยศถึงทำแก่ฉันได้”

“มันนี่ะคือใครกันคะ คุณประสิทธิ์ ? และมีเรื่องอะไรกัน ?” ประชุกรถาม

“เดี๋ยวให้ฉันเล่าเรื่องเสียก่อน เหตุที่มันผิดใจกับฉันนั้นมันคิดเดียว ก็ว่ามันหาว่าฉันขบถต่อมัน...”

การเปรียบเทียบตัวละคร ภาพยนตร์ตะวันตกมีอิทธิพลต่อคนไทยมาตั้งแต่สมัยแรกเริ่มเข้ามาฉาย โดยเฉพาะวัยรุ่นได้รับเอาแบบอย่างการไว้ทรงผมและท่าทางของตัวละครเอกในภาพยนตร์มาไว้มิใช่น้อย เช่น เมื่อมีพระเอกภาพยนตร์เรื่องหนึ่งก็ได้รับความนิยมมากชื่อ แมกซ์ สแตนเดอร์ ไว้ผมยาวมีจอน วัยรุ่นสมัยนั้นก็พากันทำตามแทบทุกคน^๑ นักประพันธ์นวนิยายซึ่งทำ

๑. หลวงสารานุกรมประพันธ์, “แพรด้า,” เสนาศึกษาและแผ่วิทยาศาสตร์,

๓ (พฤษภาคม, ๒๔๖๖), ๖๖๑.

๒. สัมภาษณ์ ชุนวิจิตรมาตรา.

งานเกี่ยวข้องกับประชาชนจึงมักนำสิ่งที่อยู่ในความสนใจของคน
ทั่วไปมาแทรกไว้ในบทประพันธ์ของตนเสมอ ดังนั้นลักษณะของ
ตัวละครในนวนิยายจึงมีโอกาที่จะคล้ายกันกับในภาพยนตร์ได้
เช่น ในยุคที่ผู้ร้ายในภาพยนตร์ตะวันตกเป็นตัวละครลับแต่งกาย
แบบไอ้โม่งกำลังเป็นที่นิยมของผู้ชมในเมืองไทย ผู้ร้ายในอาชญ-
นิยายไทยสมัยนั้นและในสมัยต่อมาก็มักมีลักษณะเช่นเดียวกัน
เช่น แพร่ดำ หน้าผี และชาวทะเลโมน เป็นต้น

ในอาชญนิยายเรื่องแพรดำมีบทสนทนาตอนหนึ่งซึ่งสะท้อน
ให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ได้รับความคิดมาจากภาพยนตร์ตะวันตกซึ่งมี
ผู้ร้ายที่เป็นไอ้โม่ง เมื่อตัวละครกล่าวว่าเคยเห็นผู้ร้ายในลักษณะ
นี้ในภาพยนตร์ ถึงข้อความที่คัดลอกมานี้

...ขอให้คุณช่วยสืบหาตัวประจักษ์พยานให้ได้ว่า นายประสิทธิ์
คนนี้หรือใครเป็นผู้แต่งกายด้วยเครื่องปลอมแปลงมาทำร้าย
ดิฉัน... “ได้ซึ่งแม่ประยูร, เธอไม่ต้องวิตกวิจารณ์อะไรต่อ
ไปเลย ขอให้วางใจฉันเถอะ...แต่ว่า เออ, พิกลอยู่หน่อย”
นายจรรยา พุดพลาเงาะโต๊ะเป็นจิ้งหะเหมือนใช้ความคิด
อะไรอย่าง “พิกลที่ฉันยังไม่เคยได้ยินเรื่องพรรคนี้ในเมือง
ไทยของเราเลย เคยเห็นแต่ในหนังฉาย...

ในด้านตัวละคร ภาพยนตร์เรื่องบ้านมหาภัยและอาชญากรรม เรื่องแพรคำมีจำนวนตัวละครใกล้เคียงกันและมีความสัมพันธ์ทำนองเดียวกัน กล่าวคือตัวละครส่วนใหญ่เป็นญาติหรือมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในฐานะคนรักหรือเพื่อนสนิท นอกจากนี้ตัวสำคัญในเรื่องคือผู้ร้ายก็มีลักษณะเดียวกันคือเป็นบุคคลลึกลับที่แต่งกายมิดชิดด้วยเครื่องแต่งกายสีดำ และมีพฤติกรรมทำนองเดียวกันด้วย เพื่อให้เห็นความคล้ายคลึงกันอย่างชัดเจนจึงนำรายชื่อตัวละครทั้งสองเรื่องทีกล่าวมาแล้วมาเปรียบเทียบกันดังนี้

ตัวละครในภาพยนตร์เรื่องบ้านมหาภัยมี ๘ ตัว ได้แก่

วินธรรีบ	วอลตัน	มหาเศรษฐี
เฟิล	วอลตัน	บุตรสาว (นางเอก)
เอสตรา	วอลตัน	น้องชายวอลตัน
เฮเนส	วอลตัน	หลานชาย (ผู้ร่วมมือกับ คนร้าย-คู่หมั้นนางเอก)
นอมิ	วอลตัน	หลานสาว
ฮาร์วี	เกรแฮม	นักสืบ (พระเอก)
เดวิด	เชอร์ริก	นักสืบ (เพื่อนพระเอก)
ไฮม์ง		ผู้ร้าย

ตัวละครในอาชญากรรมเรื่องแพรดำมี ๗ ตัว ได้แก่

พระยากำนัญจนศักดิ์	ขุนนางผู้มั่งคั่ง
น.ส. ประยูณ จันทรเพ็ญ	บุตรสาวเพื่อนสนิทของเจ้า ของบ้าน (นางเอก)
นางประยง จันทรเพ็ญ	พี่สาวนางเอก
นายประสิทธิ์ เศรษฐวงศ์	บุตรชายขุนนาง (ผู้ร่วม มือกับคนร้าย - คู่หมั้น นางเอก)
ร.ต.ท. จำนง วีรพล	นายตำรวจ (พระเอก)
ร.ต.ท. จรูญ ปราบภัย	นายตำรวจ (เพื่อนพระ เอก)
แพรดำ	ผู้ร้าย

ความคล้ายคลึงกันของ โครงเรื่อง เหตุการณ์ต่าง ๆ และตัวละครของบทภาพยนตร์และอาชญากรรมสองเรื่องนี้ย่อมไม่ใช่สิ่งที่จะเกิดขึ้นโดยบังเอิญแต่ต้องเป็นเพราะอิทธิพลที่มีต่อกันทางใดทางหนึ่ง ในกรณีนี้ภาพยนตร์และบทภาพยนตร์เรื่องบ้านมหาภัยย่อมต้องเป็นแรงบันดาลใจให้หลวงสารานุกรมประพันธ์แต่งเรื่องแพรดำขึ้นเพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนและได้รับความนิยมสูงใน

สมัยนั้น ซึ่งผู้ประพันธ์ก็ได้กล่าวถึงในบทสนทนาของตัวละคร
ดังที่ได้ออกมาเป็นตัวอย่าง

ตัวอย่างการเปรียบเทียบภาพยนตร์เรื่องบ้านมหากัณฑ์และ
อาชญากรรมเรื่องแพรดำที่ยกมาทั้งหมดนี้ย่อมแสดงให้เห็นความ
คล้ายคลึงกันอย่างมากของโครงเรื่อง เหตุการณ์ต่าง ๆ และตัว
ละคร ความคล้ายคลึงกันเช่นนี้ย่อมไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ
หากเป็นเพราะอิทธิพลที่มีต่อกันอย่างแน่นอน ในกรณีนี้ภาพ
ยนตร์และบทภาพยนตร์เรื่องบ้านมหากัณฑ์ย่อมต้องเป็นแรงบันดาลใจ
ให้หลวงสารานุกรมประพันธ์แต่งเรื่องแพรดำขึ้น เพราะเป็นสิ่งที่
เกิดขึ้นก่อนและได้รับความนิยมสูงในสมัยนั้น นอกจากนั้นคำพูด
ของตัวละครในเรื่องแพรดำที่กล่าวถึงตัว “ไอ้โม่” ว่า “เคย
เห็นแต่ในหนังฉาย” ย่อมทำให้ข้อสันนิษฐานนี้สมเหตุผลยิ่งขึ้น

ดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าการประพันธ์นวนิยายไทยสมัย
แรก ๆ นั้น มักมีการลอกเลียนแบบกันทั้งจากของต่างประเทศ
และของนักประพันธ์ไทยที่เด่น ๆ ดังนั้นเมื่อหลวงสารานุกรม
ประพันธ์เอาความคิดจากภาพยนตร์ตะวันตกมาใช้แต่งนวนิยายและ
เป็นที่นิยมของผู้อ่าน นักประพันธ์อื่น ๆ ที่ร่วมสมัยหลายท่าน
จึงทำตามบ้าง ด้วยเหตุนี้ภาพยนตร์ตะวันตกจึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มี
อิทธิพลต่อการประพันธ์นวนิยายไทยนอกเหนือจากนวนิยายแปล

วิวัฒนาการของการประพันธ์นวนิยายไทย

การประพันธ์นวนิยายไทยซึ่งเริ่มต้นจากอิทธิพลของเรื่องแปลจากภาษาตะวันตกตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังกล่าวมาแล้วนั้น ได้รุ่งเรืองขึ้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจริญสูงสุดในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว วิวัฒนาการของนวนิยายไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๓ เป็นต้นมา จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ แบ่งตามลักษณะการประพันธ์และเนื้อเรื่องได้สี่ระยะดังนี้

ระยะแรก ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๓

ระยะที่สอง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๔ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๒

ระยะที่สาม ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๙

ระยะที่สี่ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๐ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕

รายละเอียดในแต่ละสมัยที่จะกล่าวถึงแยกได้เป็นสองตอนคือ ตอนแรกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของยุคสมัยและวรรณกรรมในสมัยนั้น ตอนที่สองกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของนวนิยายในด้านต่าง ๆ คือ โครงเรื่อง ตัวละคร สำนวนภาษา (บทเจรจา)

บรรยากาศ ทักษะคติของผู้แต่ง และทำนองแต่ง ในแต่ละหัวข้อเหล่านี้ เมื่อสรุปลักษณะโดยทั่วไปแล้ว จะยกตัวอย่างจากนวนิยายที่แต่งในสมัยนั้น ๆ ประกอบเป็นตอน ๆ ไป เช่น เมื่อกล่าวถึงตัวละครในนวนิยายในระยะที่สอง คือตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๔ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๒ ก็สรุปลักษณะโดยทั่วไปเกี่ยวกับตัวละคร แล้วคัดลอกตัวอย่างตอนที่พรรณนาถึงตัวละครในนวนิยายซึ่งแต่งขึ้นในปีใดปีหนึ่งในระหว่างนั้นมาประกอบ

การประพันธ์นวนิยายระยะแรก

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๓

ระยะเวลาในช่วงนี้อยู่ในตอนปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อันเป็นระยะที่ประเทศไทยเริ่มมีความเจริญแบบตะวันตก ในสมัยนี้มีความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ซึ่งนำความเจริญมาสู่ประเทศอย่างมาก เช่น ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี มีการแก้ไขและยกเลิกประเพณีบางอย่างที่ไม่เหมาะสม เช่น เลิกการหมอบคลานในเวลาเข้าเฝ้าในพระราชฐาน โดยให้ยืนหรือนั่งตามโอกาส ด้านการปกครองมีการจัดตั้งกระทรวงขึ้นแทนระบบจตุสดมภ์ที่ล้าสมัย ด้านการศึกษา มีการจัดตั้งหอสมุด

พิพิธภัณฑ์ และโรงเรียน ตลอดจนการส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศ ในด้านความสุขของประชาชน มีการเลิกทาส การจัดตั้งตำรวจขึ้นทั่วประเทศ สร้างโรงพยาบาล และเริ่มกิจการน้ำประปา สำหรับต่างประเทศนั้น นอกจากมีการเจริญพระราชไมตรีกับนานาประเทศแล้ว เหตุการณ์สำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นคือ การที่ไทยต้องเสียดินแดนแก่อังกฤษและฝรั่งเศสถึงแปดครั้ง เพื่อแลกกับอำนาจทางศาลและการสร้างความเจริญแก่ประเทศ ความเปลี่ยนแปลงและความเจริญต่าง ๆ เหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นในวรรณกรรมซึ่งแต่งขึ้นในสมัยนั้นด้วย

ความเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรม เริ่มต้นจากการขยายตัวของการพิมพ์และกิจการหนังสือพิมพ์ตามแบบตะวันตก ในสมัยนี้เริ่มมีการออกหนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์ซึ่งเป็นสนามให้นักเขียนสร้างวรรณกรรมขึ้นหลายประเภท นักประพันธ์ที่สำคัญในสมัยนี้ได้แก่ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ พระองค์เจ้ารัชนี้แจ่มจรัส (น.ม.ส.) พระยาสุรินทราชา (แม่วัน) หลวงวิลาสปริวัตร (นายสำราญ - นกไนรี ฯลฯ) และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พันเหลม นายแก้ว - นายขวัญ ฯลฯ) เป็นต้น

วรรณกรรมที่ปรากฏในหนังสือ และวารสารทั้งที่แต่งใหม่ แปร หรือ แปลง มีประเภทต่าง ๆ ได้แก่ เรื่องสั้น เรื่องแปล นวนิยายสั้น นวนิยาย ความเรียง หนังสือประกอบภาพยนตร์ และบทละครชนิดต่าง ๆ วรรณกรรมประเภทที่แพร่หลายที่สุด ในยุคคือ เรื่องสั้นและหนังสือประกอบภาพยนตร์ ส่วนนวนิยาย หลังจากมีการแปลนวนิยายเรื่องแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ แล้ว ก็มี ผู้แปล และแต่งเรื่องอื่น ๆ อีกในเวลาต่อมา เรื่องที่นิยมแต่ง และแปลมีสามแนวคือ เรื่องการสืบสวนคดีต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า อาชญากรรม เรื่องเกี่ยวกับชีวิต และเรื่องการผจญภัย อย่างไรก็ตาม ในสมัยนี้จำนวนคนที่อ่านหนังสือออกยังมีน้อย ผู้ประพันธ์ และผู้อ่านส่วนมากจึงเป็นคนกลุ่มหนึ่งในสังคมซึ่งเป็นผู้มีการ ศึกษาคือ มีฐานะดี อยู่ในวงสังคมชั้นสูง หรือเป็นข้าราชการ

สมัยนี้เป็นระยะแรกของการประพันธ์นวนิยายไทย จึงมี จำนวนเรื่องน้อย และส่วนมากอาศัยหนังสือภาษาตะวันตกเป็น แบบแผนประกอบกับหนังสือเก่า ๆ ที่มีผู้แต่งไว้บ้าง แม้จะมี หลักฐานที่เชื่อได้ว่าหลวงวิลาศบริวัครได้แต่งนวนิยายเรื่อง ความ ไม่พยายาบท คู่กับนวนิยายแปลเรื่องความพยายาบทเมื่อราว พ.ศ. ๒๔๔๔ แต่ก็ไม่มีต้นฉบับเหลือไว้ให้ได้ศึกษา ในปัจจุบัน

นวนิยายที่แต่งขึ้นในสมัยนี้เท่าที่สามารถค้นพบมีสองเรื่องสองแนว คือ อาชญากรรมเรื่อง นิทานทองอิน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพระนามแฝงว่า นายแก้ว - นายขวัญ ซึ่งลงพิมพ์ในวารสารทวิปัญญาเป็นตอน ๆ เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน ร.ศ. ๑๓๒ (พ.ศ. ๒๔๔๗) และนวนิยายผจญภัย กึ่งนวนิยายรักเรื่อง ดาราหวั่น พระนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ในพระนามแฝง ประเสริฐ อักษร พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑) ในสมัยนั้นนวนิยายเกี่ยวกับความรักแท้ ๆ ไม่มี เพราะไม่อยู่ในความนิยมทั้งของผู้อ่านและผู้ประพันธ์ นอกจากนี้มีนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่แต่งในสมัยนี้โดยชาวฝรั่งเศสซึ่งมาอยู่ในเมืองไทยชื่อ หลุยส์ รวีแอร์ เรื่อง "พ่อแดง" เมื่อราว ร.ศ. ๑๒๘ ถึง ร.ศ. ๑๓๐ (พ.ศ. ๒๔๕๒ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๔) แต่พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒ นวนิยายเรื่องนี้มีแนวชีวิตรักโศก มุ่งแสดงชนบทรวมนิยมประเพณีและชีวิตชาวไทย สันต์ ท. โกมลบุตร แปลเป็นภาษาไทยและพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐

เนื่องจากไม่สามารถค้นหาต้นฉบับนวนิยายเรื่องอื่น ๆ ที่แต่งในสมัยนี้ได้ จึงจะพิจารณานวนิยายสองเรื่องนี้ คือเรื่อง นิทาน

ทองอิน และคาราหวัน และเป็นตัวแทนของนวนิยายในสมัย
รัชกาลที่ ๕ โดยจะพิจารณาจากลักษณะต่าง ๆ ๖ ประการตาม
ลำดับคือ

๑. **โครงเรื่อง** พบว่าโครงเรื่องนวนิยายยุคแรกนี้มีสองแนว
คือ อาชุนิยาย และนวนิยายผจญภัยกึ่งนวนิยายรัก

อาชุนิยาย (เรื่องนิทานทองอิน)

มีลักษณะเป็นเรื่องสั้นตามแบบแผนวรรณกรรมสมัยใหม่ แต่
จัดเป็นนวนิยายประเภทที่เป็นตอนต่อเนื่องกันได้ เพราะแม้ว่า
เนื้อเรื่องแต่ละตอนไม่ติดต่อกันแต่ก็มีความเกี่ยวข้องกันด้วยตัว
ละครเอกซึ่งเป็นตัวเดียวกันทุกตอน เนื้อเรื่องของนิทานทองอิน
เกี่ยวกับการสืบสวนคดีต่าง ๆ ทำนองเดียวกับนวนิยายชุดนักสืบ
เซอร์ลอคโฮล์มส์ นักสืบที่เป็นตัวเอกในเรื่องนี้ชื่อ นายทองอิน
เป็นพลตระเวนลับของทางราชการในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีผู้ช่วยชื่อ นายวัด มีอาชีพเป็นทนาย-
ความ ชื่อนายวัดนี้ฟังคล้ายกับหมอวัตสันในเรื่องเซอร์ลอคโฮล์มส์
และเป็นผู้เล่าเรื่องเช่นเดียวกัน นิทานทองอินมีสองชุดรวม ๑๕
ตอน ชุดแรกมี ๑๑ ตอน ชุดที่สองมี ๔ ตอน แต่ละตอนมีชื่อ
เฉพาะและจบในตัวเอง โครงเรื่องของนิทานทองอินทั้ง ๑๕ ตอน
มีดังนี้

ชุดที่ ๑

ตอนที่ ๑ เรื่องนาคพระโขนงที่สอง นายทองอินกับเพื่อนสี่จับผีซึ่งเล่าลือกันว่าเป็นผีนางนาคภรรยาพันโชติกำนันที่บางพระโขนง นายทองอินสืบได้ว่าเป็นลูกชายกำนันทำเป็นผีหลอกพ่อเพื่อมิให้พ่อมีภรรยาใหม่

ตอนที่ ๒ เรื่องนายสุวรรณณุกโขมย นายทองอินสืบเรื่องโจรกรรมร้านเพชรของนายสุวรรณ โดยนายสุวรรณกล่าวหาว่านายกร เสมียนในร้านเป็นผู้ร้าย แต่นายทองอินสืบได้ว่านายสุวรรณเจ้าของร้านเอาเพชรของตนไปขายเพราะเสียการพนันแล้วสร้างหลักฐานใส่ความนายกร

ตอนที่ ๓ เรื่องความลับ (ลับ) แผ่นดิน นายทองอินสืบหาหนังสือของปลัดทูลฉลองซึ่งเสมียนลอบพิมพ์ไปขายฝรั่ง โดยทำอุบายปลอมตนลอบเข้าไปค้นบ้านคนร้าย

ตอนที่ ๔ เรื่องนายสวัสดิ์ - บิตุมาฏ นายสวัสดิ์บุตรชายนายเปรมเจ้าของโรงพิมพ์ถูกกล่าวหาว่าฆ่าบิดาของตนเอง นายทองอินสืบได้ว่านายเปรมฆ่าตัวตายเพื่อหนีคดีค่าเงินปลอม

ตอนที่ ๕ เรื่องยาม่าบังกะโล จินอี่เจ้าของคอกม้าวงยาม่าตัวเอกของตนเอง ชื่อบังกะโลทำให้วิ่งแพ้แล้วกล่าวหาว่าน้องชาย

ของตนเป็นผู้ทำ นายทองอินสืบได้ว่าเงินอวางยามาของตนเอง เพื่อแกงมาตัวอื่น

ตอนที่ ๖ เรื่องสร้อยคอร้อยชั่ง นายเทศชายสูงอายุเพิ่งสึก จากพระแท่งงานกับหญิงสาวชื่อช้อย นายเชษฐหองภรรยามาก จนถึงกับซื้อสร้อยเพชรราคา ๘,๐๐๐ บาทให้ใส่ ต่อมานางช้อย ตายลงและปรากฏว่าสร้อยเส้นนั้นหายไป นายทองอินสืบได้ว่า นางช้อยเอาสร้อยไปให้ชายอื่นแล้วซื้อสร้อยปลอมมาใส่แทน

ตอนที่ ๗ เรื่องเข็มร้อยดอกไม้ นายบุญคงตายด้วยอาการ ผิดปกติ นายทองอินสืบได้ว่าภรรยา นายบุญคงเอาเข็มร้อยดอกไม้ แทงสามี่ตาย

ตอนที่ ๘ เรื่องหนังสือจากเมืองแปร์ก นายทองอินสืบเรื่อง การลักลอบซื้ออาวุธปืนให้พวกกบฏเงี้ยวได้โดยสามารถอ่าน จดหมายติดต่อกันที่เขียนเป็นโคตลับได้

ตอนที่ ๙ เรื่องกำนันคงบ้านโยคี นายทองอินสืบจับอำมנם มือเหล็กผู้ร้ายสำคัญ ที่จังหวัดสระบุรี อำมנםหนีไปได้ นาย ทองอินจับกำนันคงได้ฐานเป็นสายให้ผู้ร้าย

ตอนที่ ๑๐ เรื่องอำมנםมือเหล็ก เป็นตอนต่อจากตอนที่ ๙ นายทองอินไปจับอำมנםมือเหล็กแล้วสาบสูญไป

ตอนที่ ๑๑ เรื่องหุกหวิด นายทองอินหายตัวไปยังไม่กลับมา ลูกน้องนายทองอินถูกไล่ความเป็นขโมย นายวัดเพื่อนนายทองอินช่วยแก้คดีให้

ชุดที่ ๒

ตอนที่ ๑ นายอำเภอบักกว้าง นายอำเภอบักกว้างเล่าเรื่องที่ตนหนีรอดจากอัยม้นมือเหล็กให้นายวัดเพื่อนนายทองอินฟัง ส่วนนายทองอินนั้นยังคงเงิบหายไป

ตอนที่ ๒ ผู้ร้ายฆ่าคนที่บางขุนพรหม นายทองอินสืบเรื่องฆาตกรรมทารุณที่บางขุนพรหม ปรากฏว่าผู้ร้ายคือลิงจ๋อที่หลุกหลุมมา ฆ่าคนเพราะความหิว

ตอนที่ ๓ นายจรรยา เสรัฐ (เศรษฐี) นายทองอินสืบเรื่องฆาตกรรมนายจรรยา โดยน้องชายนายจรรยาถูกกล่าวหาว่าเป็นคนร้าย นายทองอินสืบได้ว่านายจรรยาถูกพ่อตาฆ่าชิงมรดก

ตอนที่ ๔ ระเด่นลันได นายทองอินสืบหานายวงศ์ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากยุโรปที่หายไปจากบ้านเป็นประจำ พบว่านายวงศ์ปลอมตัวเป็นขอทานเร่ร่อนขอเงินไปตามที่ต่าง ๆ

อนึ่งจากการอ่านเรื่องนิทานทองอินโดยตลอดทำให้สันนิษฐานได้ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเลียนแบบ

เรื่องนักสืบเชอร์ล็อกโฮล์มส์ ของ เซอร์อาร์เธอร์ โคนัน ดอยล์ ทั้งในด้านตัวละครและโครงเรื่อง มีหลายตอนที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ตอนอ้ายมันมือเหล็ก ความคิดเรื่องนายทองอินสถาปบุญไป น่าจะได้จากเรื่อง The Final Problem ตอนเข็มร้อยดอกไม้และผู้ร้ายฆ่าคนที่บางขุนพรหม น่าจะได้เค้าโครงจากเรื่องสั้น ๆ ในชุด The Adventures of Sherlock Holmes เป็นต้น

นวนิยายผจญภัยกึ่งความรัก (เรื่องดาราทวัน)

นวนิยายเรื่องดาราทวันเป็นนวนิยายที่สมบูรณ์ทั้งในด้านความยาวและลักษณะการประพันธ์เป็นเรื่องการผจญภัยและความรักของคนไทยผู้มีตระกูลสูงและมีฐานะดีคนหนึ่ง ชายผู้มีความเบื่อหน่ายกรุงเทพ ฯ จึงซื้อเกะเล็ก ๆ โกลด์แหลมมะลายูไว้เกะหนึ่ง เมื่อเดินทางไปยังเกาะนั้นกลับได้รับการปองร้ายและขับไล่จากชาวพื้นเมือง ด้วยสิทธิอันชอบธรรมในการเป็นเจ้าของเกะนั้นเขาจึงทำการต่อสู้จนสามารถได้ตัวนางดาราทวันหลานสาวรายาหัวหน้าชาวเกะเป็นเชลย ฝ่ายชาวเกะมีชะเลมานกุ่มนั้นนางเอกและเป็นตัวโกงในเรื่องเป็นหัวหน้ายังคงทำการต่อสู้ด้วย ด้วความดีของพระเอก นางดาราทวันจึงเห็นใจและยอมเป็นพวกด้วย ในขณะที่ถูกชาวเกะล้อมอยู่นั้นพระเอกได้เรียนรู้ความลึกลับต่าง ๆ บน

เกาะ ในที่สุดคราษาแห่งปะหังซึ่งเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษมาช่วยไว้ แต่ตัวรายนเองก็ถูกชาวเกาะฆ่า พระเอกกับนางคาราหวันกับพรรคพวกจึงลงเรือหนีไปและได้รับการช่วยเหลือจากเรือรบไทย จนได้กลับมาอยู่ที่กรุงเทพฯ ๖ อย่างเป็นสุข

๒. **ตัวละคร** การบรรยายตัวละครในนวนิยายที่แต่งในสมัยรัชกาลที่ ๕ นั้น ผู้ประพันธ์นิยมบรรยายรูปร่างลักษณะโดยทั่วไป นิสัย ความรู้ สภาพแวดล้อม อากัปกริยา และบุคลิกลักษณะอย่างสั้น ๆ ใช้ภาษาสามัญที่เข้าใจง่ายชัดเจนทำให้มองเห็นภาพพจน์ ไม่นิยมพรรณนาส่วนต่าง ๆ บนใบหน้าแต่ละอย่างโดยละเอียดเช่นในนวนิยายที่แต่งในสมัยต่อมา สำหรับตัวละครสำคัญผู้ประพันธ์จะบอกประวัติความเป็นมาด้วย ลักษณะการเสนอตัวละครมี ๓ วิธีคือ ผู้ประพันธ์แนะนำตัวละครเอง ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่องของตน หรือตัวละครอีกตัวหนึ่งเป็นผู้แนะนำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวละครในเรื่องเป็นผู้แนะนำ ใช้ในการแนะนำตัวนายทองอิน ตัวเอกในเรื่องนิทานทองอิน ผู้ประพันธ์กำหนดให้นายวัดเพื่อนสนิทของนายทองอินเป็นผู้แนะนำโดยใช้สรรพนามแทนตัวว่า ข้าพเจ้า ซึ่งเป็นวิธีเดียวกับที่เซอร์ อาร์เธอร์ โคนัน ดอยล์

แนะนำตัวนักสืบเซอร์ลอคโฮล์มส์ รายละเอียดที่ผู้ประพันธ์แจ้งให้ทราบได้แก่ ความรู้ ความสามารถ และอาชีพ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมในแต่ละตอน ตัวอย่างเช่น

.... นายทองอินเป็นคนมีสติปัญญา ไหวพริบมาก ทั้งมีความรู้ด้วย ซึ่งทำให้ผู้ซึ่งรู้จักเขาปลาตใจมากกว่าไม่ทำราชการในกระทรวงหนึ่งกระทรวงใดเลย อีกประการหนึ่งมีผู้ไม่ทราบอยู่โดยมากกว่านายทองอินทำการหาเลี้ยงชีพอย่างไร เขาไม่ได้ค้าขาย ไม่ได้เป็นหมอคความ และดูเหมือนไม่ได้ทำอะไรเลย แต่ก็มีบ้านอยู่สบายและมีเงินใช้พอเสมอ ข้าพเจ้าขอขยายความลับข้อนี้ให้ท่านฟัง (ข้าพเจ้าได้รับอนุญาตของนายทองอินแล้วให้ขยาย) นายทองอินนั้นทำการกล้วยพลตระเวนลับ คือเป็นผู้สืบข่าวต่างๆ โดยทางเงียบๆ

ตัวเอกในเรื่องบรรยายตัวละครอื่น ใช้ในการบรรยายชะเล-
 ฆาตกรรมและเพื่อนหญิงซึ่งเป็นผู้ร้ายในเรื่องคาราหวัน ผู้ประพันธ์
 บรรยายลักษณะท่าทาง รูปร่างและการแต่งกายของตัวละครจาก
 สายตาของตัวเอกโดยแทรกความรู้สึกและความคิดเห็นเป็นเชิง
 แนะนำให้ผู้อ่านรู้สึกตัวละครเป็นผู้ร้าย

๑. นายแก้ว - นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), นิทานทองอิน (ม.ป.ท. : ม.ป.ป.), หน้า ๒-๓.

....เจ้าผู้ชาย^๕ ด้วยคนนั้น^๕ เป็นชายและหญิง แต่รูปพรรณ
 কমสันของอาจ แต่ดูถ้า (ท่า) เขาดูเหมือนจะพินมีผู้^๕ต่ออย่างไร
 อยุมิรู้ ฉนั้นให้ออกรู้สึกว่าได้เคยเห็นหน้าเขามาก่อนแล้ว....
 นางผู้หญิงนั้นหน้าตาสะสวย แต่หน้าออกเป็นมอญ ๆ ที่ไหน
 ละ ผมก็บอกอยู่เต็มตัว เป็นแต่ทำตัดให้หยิกโหย่งและเกล้า
 อย่างฝรั่งให้งามตาจนเท่านั้นเอง หูตากมกาย จริต กริยา
 ของกรายเขาที่ ท่าทางก็บอกว่าฉลาดและมีความรู้ และ
 เมื่อหลอนพูดกับเจ๊กบ๊วยฉนั้นจับได้เพียงว่าเป็นกระแสรามัญ
 มีเคลื่อง ๆ อยู่ในสำเนียงมาก ถ้าจะพูดกันสน ๆ นับเป็นคู่
 कमสัน คงเป็นคนสำคัญอย่างไรอยู่ นุ่งกางเกงแต่งตัวอย่าง
 ฝรั่ง แต่ไม่ใช่ฝรั่ง ทั้งผู้หญิงก็ยังแต่งเป็นไทยใหม่....^๑

ผู้ประพันธ์บรรยายภาพรายาแห่งปะหัง ซึ่งเป็นตัวโง่ใน
 เรื่องคาราหวัน โดยผ่านสายตาและทัศนะของตัวเอกในเรื่อง มี
 เจตนาบรรยายให้เห็นความตรงกันข้ามระหว่างบุคลิกลักษณะและ
 ตำแหน่งหน้าที่

....ท่านเป็นคนรูปร่างโตตระหง่านสูงใหญ่ ท่าทางอายุเห็น
 จะยังหย่อนหนักสิบ หน้าตาท่านยิ้มแย้ม ขมิงทิ้งขิงขัน ออก
 ปะหระปะราย ผิวเนื้ออ่อนข้างดำ ๆ และหยาบกร้านหูเหี่ยว
 ไว้หนวดทั้งมีเคราหромแหรม ออกจะหงอกปะหระปะราย

๑. ประเสริฐอักษร (กรมพระนาธิบดีประพันธ์พงศ์), เรื่องเดิม, หน้า ๓๐-๓๖.

ริมฝีปากออกหนา ๆ ตาส่อน ๆ และเล็ก ฉันทอกไม่สู้ชอบ
รูปพรรณท่านผู้นั้น แต่ท่านเป็นคนสำคัญเปรียบเหมือน
กฎหมายและความสงบเรียบร้อยและชีวิตชีวา....^๑

นอกจากบรรยายรูปร่างลักษณะโดยทั่วไปแล้ว ยังให้รายละเอียดเกี่ยวกับประวัติตัวละครด้วย

.... ด้วยมหารายาอาระชัศผู้ มารดาเป็นแขกกะลึงค์ เจ้าม
มาเดียมของมหารายาบิดามหารายาอาระชัศไม่มีบุตร มหา
รายาอาระชัศ (ถึงเป็นลูกเมียคุณะ^๒ ก็ต้องสับวงศ์) จึงได้
รับตำแหน่งรายาบุตร ครั้นสิ้นบุญบิดาแล้วก็เลยได้เป็นตัว
มหารายา ครองเมืองปะหังสืบมา....^๓

นอกจากวิธีบรรยายดังกล่าวมาแล้ว ผู้ประพันธ์ยังใช้บทเจรจา
บรรยายภาพตัวละครได้อย่างชัดเจน มองเห็นภาพจน์ ดัง
ตัวอย่าง ตอนที่พระเอกกล่าวถึงนางเอกในขณะที่ปลอมตัวเป็น
ชายมาต่อสู้กับฝ่ายพระเอกและถูกจับเป็นเชลย

.... “เห็นถ้ายังเถา” ฉันทว่า “เจ้าเด็กหนุ่มแม่ทัพเชลยของ
เราคนนะ และคือตัวนางสาวน้อยตนกุดาราหวันคะลีมา-
อาบูบาก็คันทางเองตรง ๆ ตัวทีเดียว”

๑. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๔.

๒. เมียน้อย

๓. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๖.

เพราะจะเป็นใครคนอื่นอีกได้เล่าที่จะมีอำนาจสูงส่งตนกษัตริย์เลฆมานได้ และถามว่า “พวกบริวารของชายานอกนั้นทั้งสน เขาพากันไปข้างไหนเสียหมดแล้ว?” “จะมีใครเล่าฉันซักตัวฉันเองด้วย เหมือนกับว่าเทพธิดาของเจ้านายในเกาะนั้น ที่จะมึ่สุระเสี้ยงแสนเสนาะ มีดวงหน้าดำแขนและรูปทรงแสนสวยสำอางโฉม เสมอเจ้าหนุ่มเชลยน้อยของฉันคนนี้ได้เล่า? และมีผู้หญิงชาวเกาะคนไหนอีกเล่าที่จะเข้าใจภาษาไทยได้ฉะฉาน? ยंत्रีตรองยंत्रีงักตังสัฎาเหตุผลประกอบกันไปให้รอบคอบแล้ว ก็ต้องลงเนื้อได้แต่อย่างเดียวว่าวันนี้มิใช่ใคร คือโฉมแม่นางตนกุดาราหวันคะลัมาอาบุบาคัดนางเดียวเท่านั้นเอง ถูกแหม่เล่า? จริงซั๑

๓. บทสนทนา การสนทนานำโต้ตอบของตัวละครในนวนิยายซึ่งแต่งในสมัยรัชกาลที่ ๕ มีลักษณะเฉพาะบางประการซึ่งไม่พบในนวนิยายที่แต่งในสมัยอื่น เช่น การใช้สรรพนามบางคำ และการเรียกชื่อสิ่งต่าง ๆ ตามสำเนียงภาษาต่างประเทศ การใช้สรรพนามที่แตกต่างกับในสมัยอื่น เช่น ฉัน แก หล่อน พ่อ ในกรณีต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การสนทนายาระหว่างชายสองคนที่มีฐานะเท่าเทียมกันแบบเพื่อน คนหนึ่งจะเรียกตนเองว่า ฉัน และเรียกคู่สนทนาว่า แก

ข้าพเจ้าข่มแล้วพูดว่า “แหม! ทายใจแม่นจริง ฉันทงใจ
จะมาเล่าเรื่องอันาคพระโขนงที่เกิดขึ้นใหม่ขึ้นให้แก่งทั้งทีเดี๋ยว
นายทองอินตอบว่า “ฉันทายใจแกถูกนะซี ฉันทงซึ่งพูดขึ้น
เสียก่อน” ข้าพเจ้าหัวเราะแล้วถามว่า “ก็ถ้าไม่ใช่แล้ว
มันเป็นอย่างไรเล่า?”

“มันก็คนนะซี พ่อวัด”

“ก็อายคนนั้นมีประสงค์อะไรละ?”

“นั่นแหละฉันทงยังไม่ได้สืบสวนให้ถ้วนถี่ จะบอกแก่เห็นจะยัง
ไม่ได้ แต่มีของแน่อยู่อย่างหนึ่งคือ เจ้าคนที่ทำผลอกฉันทง
ไม่ได้ประสงค์จะโหมยพันไซ้”^๑

ถ้าเป็นกรณีพิพาทหนึ่งต่ำกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ผู้สูงกว่าจะเรียกคู่
สนทนาว่า แก แล้วเรียกตนเองว่า ฉันทง แต่ฝ่ายต่ำกว่าจะเรียก
ตนเองว่ากระผม แล้วเรียกคู่สนทนาว่า ท่าน หรือใต้เท้าหรือ
เรียกบรรดาศักดิ์ เช่น คุณหลวง คุณพระ หรือใต้เท้า

มีสรรพนามคำหนึ่งที่น่ามาใช้ต่างกับที่เราใช้ในปัจจุบันคือคำ
ว่า หล่อน ซึ่งตามปกติแล้วเป็นคำที่ใช้เรียกสตรี แต่ในนวนิยาย
ที่แต่งสมัยนั้นนำมาใช้เรียกตัวละครที่เป็นชาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑. นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), เรื่องเดิม,
หน้า ๔.

.... พ่อหนอม (เป็นชื่อที่ฉันเรียกหล่อนอย่างกันเองจนคุ้นปาก เท่ากับคำที่หล่อนเรียกฉันว่าพี่เห่ ๆ ฉนั้น) คนนี้เป็นพี่น้องคนเดียวในวงศ์ตระกูลฉนั้น ที่เห็นชอบเอาใจช่วยอย่างเต็มอกเต็มใจด้วยกันกะฉนั้นเรื่องเกาะวาเรลลา^๑

ในค่านการใช้ศัพท์นั้นก็มีสองลักษณะคือ ศัพท์ที่เป็นชื่อเรียกสิ่งทีมาจากอารยธรรมตะวันตกใหม่ ๆ ยังไม่มีชื่อเรียกเป็นภาษาไทยจะเรียกทับศัพท์ภาษาเดิมแต่สะกดเป็นไทยตามสำเนียงอ่านอย่างไทย เช่น เรียกตำรวจว่า โปลิศ (Police) เรียกสถานที่ทำการว่า ออฟฟิศ (Office) กิจการที่เป็นส่วนตัวเรียก ไปรเวท (Private) และเรียกสุภาพบุรุษว่า เย็นทีลแมน (Gentleman) เป็นต้น ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับศัพท์ที่ใช้คือ มีคำเฉพาะซึ่งเป็นที่รู้และเข้าใจกันในสมัยนั้น เช่น เรียกพลตำรวจว่า พลตระเวน ใช้คำ ฎา แทน หรือ บัตยุบัน แทน ปัจจุบันปะระหะปะราย แทน ประปะราย และ พิศม์ และ พิษ เป็นต้น ตัวอย่างต่อไปนี้ย่อมทำให้เข้าใจสำนวนภาษาที่ใช้ในสมัยนั้นได้ชัดเจนขึ้น

พระเอกในเรื่องคาราหวันพูดกับชาวเกาะ

๑. ประเสริฐอักษร (กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์), เรื่องเดิม, หน้า ๑๔.

และพูดกันสั้น ๆ ฉันทุข้ม ๆ เฮฮา ๆ “ด้วยเรารู้ซึ้งมทราบ
แล้วเดี๋ยวนี้ว่า เกาชนเจ้าโรคเจ้าภัยชอบเกิดใช้พิศม์เอาชีวิต
คนบ้ตขุบันทันด่วนรวดเร็วนัก ถ้าข้าไม่ยอมละเป็นต้องเป็น
ไข้อยงันฤอาบัง ?”^๑

อีกตอนหนึ่งในเรื่องดาราทวัน พระเอกกล่าวถึงคู้หมั้นอย่าง
ไม่พอใจ โดยใช้ศัพท์แปลก ๆ ที่เราไม่พบในปัจจุบัน
.... มีน้ำตะโกนออกเบ็ง ๆ อย่างออกหน้าออกตาได้เต็มปาก
ว่า “เกาชน้ทะเลจ้ามะหระอะไรมีรู้”^๒

นอกจากลักษณะเฉพาะดังกล่าวแล้ว บทสนทนาในนวนิยาย
ไทยระยะแรกก็มีลักษณะของบทสนทนาที่ดีตามหลักสากลคือ มี
ความง่าย มีขนาดสั้นและยาวสลับกันและมีบทบรรยายแทรก
นอกจากนี้ยังมีความเหมาะสมกับบุคลิกลักษณะของตัวละคร และ
ยุคสมัยด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บทสนทนาระหว่างนายทองอิน นักสืบในเรื่องนิทานทองอิน
กับชายจีนเสมียนโรงหอย ผู้ประพันธ์ใช้สรรพนาม ลือ อิว ดังที่
คนจีนนิยมใช้ และพยายามสร้างบทเจรจาเลียนเสียงคนจีนที่พูด
ไทยไม่ชัด

๑. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๑.

๒. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕,

“ลอบบอกอ้วที่เถอะว่าแจ็กหยงมาแทงหวยทลอบบ๋อย ๆ หรือ ”
 เสมียนหวยตอบว่า “เขามาบ๋อย ๆ แต่เขาไม่แทงทอ้ว เขา
 มาวางอ้วเขยงโพยหง ”

“เขยงทละมาก ๆ หรือ ”

“เขยงทละมาก ๆ ไม่เหงค้อยถูก อ้วบอกแจ็กหยง ถาลอ
 แทงหวยบ๋อย ๆ ถอจะฉิกหาย ตักตะลาง ”^๑

อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นบทสนทนาระหว่างนายเสน่ห้พระเอกใน
 เรื่องคาราหวัน กับทิดนุ้ย ชาวบักซ์ไต้ ซึ่งผู้ประพันธ์ทำบท
 เจรจาให้เป็นสำเนียงคนบักซ์ไต้อย่างที่ชาวนครศรีธรรมราชพูด
 จริง ๆ

.... เวลาที่เรายืนกันอยู่นั้น ทิดนุ้ยทล่งทล่งพูดขึ้นว่า

“ตสับเอ็จจรับ ”

“ถ้างั้นเราก็ยังมีเวลาอีกครั้งชั่วโมงเท่านั้นที่จะมีชีวิตเป็น
 มนุษย์อยู่ในโลก ” ฉนั้นพูดข้ม ๆ ประชดให้ถึงใจตาทพูด

“ถ่าเราไม่พากันตาเหลือกไปลงตะเกาไฟเสียแต่ในเดยวัน ”
 หนเดยทาวจะเมยเบยลงเรอ รอค้อรับ ? ”

“ฉนั้นยังหวั่นบ้อยแกเอย ” ฉนั้นยอมรับตามจริงใจ “ถ่าเรา
 ไปกั้นเสีย อ้ายมหาโจรโง่งผู้ร้ายรายนมันก็คงจะหนีไปเสีย
 พันได้ แต่ถ่าเราไม่ไป ”

๑. นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), เรื่องเดิม,
 หน้า ๓๕-b.

“ท่าเมย์เร้าทั้งเมย์เบ๊ย” ทิดนุ้ยช่วยต่อลงเอยแทนถัน

“มันคงเมย์นขามเหล่าเบ๊ยเนี้ยหรือด”^๑

๔. บรรยายกาศ ประกอบด้วย จาก ลักษณะสภาพของท้องถิ่น และภูมิหลังของสิ่งต่าง ๆ การสร้างบรรยายกาศในนวนิยายรัชกาลที่ ๕ มีความเรียบง่าย และสั้น ใช้ภาษาสามัญที่เข้าใจง่ายและตรงกับที่ใช้ในชีวิตจริง ความมุ่งหมายในการบรรยายสิ่งต่าง ๆ ก็เพื่อปูพื้นความรู้แก่ผู้อ่านเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ และช่วยเพิ่มรายละเอียดแก่นวนิยาย ในสมัยนี้ยังไม่นิยมบรรยายสิ่งต่าง ๆ โดยใช้ศัพท์สูง เช่นในนวนิยายสมัยรัชกาลที่ ๖ ข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่งคือ ผู้ประพันธ์มักสร้างทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ผู้อ่านเกี่ยวกับเรื่องที่บรรยายด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การบรรยายเกาะซึ่งเป็นฉากสำคัญในเรื่องคาราหวัน

“ปลูวาเรลลา เป็นเมืองป่ามีแต่เขาไม้และห้วงทะเลล่อตาให้เห็นงาม รูปเกาะกลมกว้างสูญใต้ประมาณแปดไมล์ เขาปลุกมะพร้าว นุ่น งั่ว งั่ว ต้นละหุ่ง ทำไร่น้อยหน้าทับทิม และทำนาบ้างเล็กน้อย ชาวเกาะนั้นพูดไทยได้มาก แต่ไม่มีใครมีวิชาความรู้ และน้ำใจกระด้างดอดดั่ง โง่เขลาหยิ่งทงงเขือตัวนั้ก ลงได้นับถือแล้วก็บูชาเสมอพระเจ้า ลง

๑. ประเสริฐอักษร (กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์), เรื่องเดิม, หน้า ๑๔๕-๖.

ได้ไม่นับถือแล้วก็ยากที่จะข่มขืนน้ำใจได้ แต่เป็นชนชาติ
คนน้ำใจดี”^๑

การบรรยายความงามของธรรมชาติ ใช้คำพูดเรียบ ๆ สั้น
แต่ได้ใจความ เช่นตัวอย่างการบรรยายธรรมชาติยามเช้าใน
เรื่องคาราหวัน

....เรากอดกันอยู่นสว่าง แสงเงินแสงทองเรือ ๆ พายขึ้น
มาบ้างแล้ว มองตามช่องหน้าต่างแคบ ๆ แลเห็นคลื่นน้ำ
เขียว หัวขาวซัดมาหยุดหนุนแตกซ่า ๆ เต้นกระจายเงินแสง
ฟ้าน้ำดูเพลินใจ....^๒

การบรรยายสถานที่ บรรยายโดยละเอียดจากลักษณะภายนอก
ของบ้านเข้าไปจนถึงรายละเอียดภายใน ในบางครั้งจะมีแผนผัง
หรือภาพประกอบด้วย เช่น การบรรยายสถานที่เกิดเหตุ ใน
นิทานทองอินชุกที่ ๑ เรื่องผู้ร้ายฆ่าคนที่บางขุนพรหม

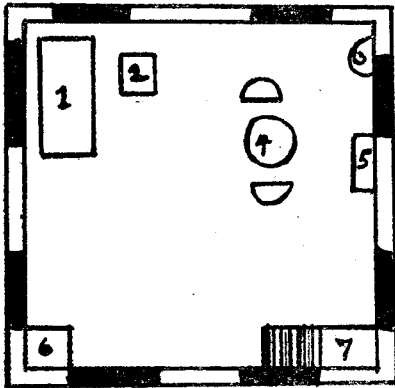
....ที่นายรอดที่บางขุนพรหม นายรอดผู้สังเกตดูตาม
รูปบ้านก็เห็นได้ว่า เป็นคนไม่ใช่เงินเลย และเป็นคนอยู่ข้าง
แปลก ๆ กว่าธรรมดา ตามที่นายบุญเชิดได้เล่าแล้ว นายรอด
หาได้นอนในเรือนไม่ไปทำหอไว้ต่างหากห่างจากตัวเรือน
ประมาณ ๑๕ ก้าว หอนมีสองชั้น ๆ ละห้องเดี่ยว ประมาณ

๑. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑ - ๒.

๒. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๓ - ๔.

๑๐ สกอตส์เฮลยม ชั้นล่างใช้เป็นที่นอนหรือออฟฟิศ ชั้นบน
 เป็นห้องนอน ริมห้องสูงนมต้นไม้ใหญ่ ๆ หลายต้น เมื่อ
 ขนไปชั้นบนแล้วมองออกไปเห็นสวนอย่างไทย ๆ อย่างข้าง
 หลังนอกรั้ว ตัวห้องอยู่ห่างรั้วไม่ถึง ๓ ก้าว ในห้องนอน
 นกก็ไม่ค่อยเครื่องแต่งอะไรมาก มีเตียงอยู่เตียงหนึ่ง ข้างเตียง
 มีโต๊ะเล็กสำหรับวางนาฬิกา หนังสือ ตะเกียง และของ
 เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ต้องการใช้ในเวลากลางคืน มีโต๊ะข้างหน้า
 โต๊ะ ๑ โต๊ะแต่งตัวโต๊ะ ๑ ตู้ผ้าเล็ก ๆ ตู้ ๑ กลางห้องมี
 โต๊ะกลางโต๊ะ ๑

๑. เตียง ๒. โต๊ะเล็ก ๓. โต๊ะข้างหน้า ๔. โต๊ะกลมวางของ
 ๕. โต๊ะแต่งตัว ๖. ตู้ผ้า ๗. ประตูลงไปชั้นล่าง

_____ หนาต่างที่ผู้ชายบนเข้า
 _____ ที่ศพนายรอดนอนอยู่

แผนห้องนอนของนายรอด ที่บางขุนพรหม

๑. นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), เรืองเดิม,
 หน้า ๑๖๑.

๕. **ทัศนคติของผู้ประพันธ์** หมายถึงการแสดงความคิดเห็นของผู้ประพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ โดยใช้นวนิยายเป็นสื่อ แต่สังเกตได้ว่าความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ปรากฏในนวนิยายในสมัยนี้มักเกี่ยวกับกิจการบ้านเมืองและประเทศชาติมากกว่าเรื่องชีวิตโดยทั่วไป ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะผลจากเหตุการณ์ในสมัยนั้นด้วย ทั้งนี้เพราะในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการปรับปรุงบ้านเมืองในด้านต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น นอกจากนี้ไทยยังต้องเสียดินแดนให้แก่ชาติตะวันตกซึ่งเข้ามามีอาณานิคมในดินแดนเอเชียอาคเนย์หลายแห่ง สิ่งเหล่านี้ย่อมก่อให้เกิดความรักชาติบ้านเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะนักประพันธ์มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเป็นลายลักษณ์อักษรเผยแพร่แก่ผู้อื่น ได้ดีจึงสอดแทรกความคิดเห็นเหล่านั้นไว้ในบทประพันธ์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือการกล่าวถึงสิ่งที่ต้องการแสดงความคิดเห็น โดยการบรรยายหรือแทรกไว้ในบทเจรจาของตัวละคร มีการแสดงทัศนคติทางอ้อมคือการเปรียบเทียบปริศนาหรือข้อความที่มีเสถียรชนวนให้คิด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ความเห็นเรื่องสภาพบ้านเมืองไทยในสมัยรัชกาลที่ ๕

นานาจิตตํ เกิดมา^๘เป็นมนุษย์^๙นอน^{๑๐}เพื่อน^{๑๑}เอ๋ย ต่างชีวิตก็^{๑๒}ต้อง^{๑๓}ต่าง
ความคิด^{๑๔} ต่างจิต^{๑๕}ก็ต้อง^{๑๖}ต่างใจ ยิ่งมาก^{๑๗}คนก็ยิ่ง^{๑๘}มาก^{๑๙}ความคิด...

ตามธรรมดาวิสัยของโลกเราเป็นกระนั้นเอง เห็นความคิด
 ของฉันนี่ก็น่าขัน อย่านั่นชอบอยู่เกาะไกล ๆ ถ้า
 บางทีฉันหวลรู้สึกไปว่ากรุงเทพมหานคร มหาชนสโมสร
 แน่นกันเกินไปนัก ยิ่งแถบเมืองเหนือก็น่าจะยิ่งแน่นกันเกิน
 ไปนัก.... จึงอุทรเอาอย่างชาวแพอยากจะไปลอยแพตั้งอยู่
 กลางกระแสทะเลบนเกาะน้อยลอยละลือก นอกพระราช-
 อาณาจักรสยาม....^๑

ข้อคิดเกี่ยวกับความเป็นไทย

....ฉันเป็นไทยท่านเอ๋ย ก็ไม่อยากจะเป็นไทยแต่ขอ ฉันขอ
 ว่าสัตว์โลกไม่ว่ามนุษย์ถ้าเดรัจฉาน - ถ้าไม่มีกำลังพอแล้ว
 จะเป็นไทยไปได้ตลอดทั้งขอ ทั้งกายก็ยาก^๒

อีกตอนหนึ่งกล่าวว่า

....แจะทำอะไรระวังให้ตหันะเออ จะบอกให้ ข้าเป็นคน
 ไทย ข้าเป็นชาติเอกราช ไม่ใช่ชาติที่เบนนขาฝรั่งเหมือน
 พวกแกดอก....^๓

....แต่เราเป็นไทย เราเป็นคนรู้จักผิดรู้จักชอบ เราไม่ควร
 ลงมือทำร้ายเขาก่อนเป็นอันขาด เพราะการจะเอาทั้งชนะ

๑. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑-๒.

๒. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓.

๓. ประเสริฐอักษร (กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์), เรื่องเดิม, หน้า ๑๒๑๑.

และทั้งถูกต้องยกตนขนเหนอถมด้วยทงคฺจจะชอบ ฉันทก
 ลงใจเสียแล้วว่าทางที่ถูกต้องมียู่แดนไหน ฉันทก็ควรจะทำ
 อย่างนั้นเท่านั้น อย่าให้ปรากฏในทลัฎฎาทจแจงว่าพวกฉันท
 เป็นผู้ลงมือก่อเหตุการณํนามนุญย์ก่อนจงได้....๑

ความเห็นเรื่องตำรวจ (พลตระเวน) ซึ่งจัดตั้งขึ้นในสมัย
 รัชกาลที่ ๕

นายทองอินหัวเราะเป็นทีเยาะๆ แล้วตอบว่า “จะต้องไปบอก
 ไปเล่าเขาให้เสียเวลาทำไม ฉันทก็รู้แล้วว่าท่านเจ้ากรมจะว่า
 กระไร ท่านเจ้าคุณคงนั่งเคาะโต๊ะก๊ก ๆ อยู่สักครู่อยู่แล้วพูด
 เหมือนได้เส็งทิพยเนตรสอดส่องเห็นตลอดแล้วว่าไม่มีคนอื่น
 ละ อ้ายพวกทหารคิดทำร้ายพลตระเวน คิดปล้นกำนันผู้ใหญ่
 บ้าน แล้วส่งคำสั่งให้จับใคร ๆ ไม่ว่าสุดแท้จะจับได้พอให้
 เป็นตัวแมงใส่นิฟอร์มาก็แล้วกัน แล้วยุทธนาเขาก็ไปชำระ
 กันเองแหละ เมื่ออายนนพิรุณก็เคราะห์ของมัน ถ้าเขาปล่อย
 มัน ๆ ไม่มีความผิดก็แล้วไป เราจับส่งไสยต่างหาก แบบ
 สำคัญของพลตระเวนมียู่อย่างหนึ่งคือ ถ้าเกิดเหตุอะไรขึ้น
 จับทหารไว้ก่อนเป็นดี ถ้าพลาดทำไม่มีทหารอยู่ใกล้ ๆ ก็ทุบ
 เจิกเสียสักสองสามคนพอเป็นขวัญมือ”๒

๑. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๒๕.

๒. นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), เรื่องเดิม,
 หน้า ๖.

ความเห็นเรื่องคุณธรรมในชีวิต แสดงเป็นเทศนาโวหาร

....มีหัวข้อประภูบัติเพื่อเป็นศรีของครอบครัว ประกอบด้วย
 ขอตนนนค่อนาใจดี กรียาพาที สุภาพอ่อนน้อม เอื้อเฟื้อ
 ต่อเพื่อนมนุษย์ ขอลัดมออกนิน กล้าหาญ มั่นในหิริโอ-
 ตัปปะธรรม มานะสะทาะ และอดมด้วยพิริยะมีย่อหย่อน ข้อ
 ทสามนินสงวนศักดิ์สมสกฤต เกียรติยศ ตามเทศานรูป ไม่
 เยอหยิ่ง ถ่อมจนเกินงาม ข้อที่สี่ ใจมั่นคง ดำรงสุจริต
 กตัญญูกตเวทีต่อเจ้านาย ญาติมิตรสหายและเชษฐาประยูร
 ไนวงษ์ตระกูล เมื่อยามตกยากหาหะนะอุปติ ยังมีตำนาน
 ต่าง ๆ เพิ่มเติมนิทศโนวาสให้ร่าเริง และตั้งสติธรรมใจดีไว้
 ไม่สตั้งต้นต่อไภยหรือลาภยศอันเป็นโลกธรรมที่จะเจริญขึ้น
 หรือเสื่อมลง....๒

๖. ทำนองแต่ง หมายถึงแบบแผนและลักษณะการแสดง

ความรู้สึคนึกคิดของผู้ประพันธ์ที่ปรากฏในบทประพันธ์ของเขา
 นักประพันธ์แต่ละคนย่อมมีทำนองแต่งเฉพาะของตนเอง ทำนอง
 แต่งที่ดีต้องง่าย ชัดเจน และเป็นธรรมชาติ สิ่งที่เป็นเครื่อง
 พิจารณาทำนองแต่งของนักประพันธ์ในสมัยแรกนี้ได้แก่ วิธี
 เปรียบเทียบการบรรยายรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ การใช้ศัพท์
 และคำพูด ตลอดจนสัญลักษณ์

การเปรียบเทียบในนวนิยายที่แต่งสมัยนั้น เท่าที่สังเกตจาก นวนิยายสองเรื่องที่สามารถหาต้นฉบับได้ พบว่าขึ้นกับความ สามารถและประสบการณ์ของผู้ประพันธ์แต่ละท่าน ดังเช่นพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ผู้ทรงนิพนธ์เรื่อง คาราวาน ทรงเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านอักษรศาสตร์และวรรณคดี ดังนั้นจึงพบว่านวนิยายของท่าน มักเปรียบเทียบเหตุการณ์ใน เรื่องกับเหตุการณ์ในวรรณคดีได้อย่างคมคายและเหมาะสม ดัง ตัวอย่างต่อไปนี้

เปรียบเทียบเหตุการณ์ตอนที่พระเอกกับนางเอกเรื่องคารา-
วานหนีผู้ร้ายออกจากถ้ำ

....เรามีแต่สบายใจปีติยินดีด้วยกันราวกะเด็ก ๆ ที่หลับฝัน
ว่าตกไปอยู่เกาะนฤมิตรอันหน้าพิสวงในนิทานอาหรับราตรี
ฤาในนิทานชาดกัมภีร์ บรรดาที่หรรษาประหนึ่งสุรารัย...
คิดไปคิดมาก็คิดถึงพระสุวรรณหงษ์ ยามเมือพานางเกษสุรียา
ลงเรือหาย ขาดแต่เอนางยักษ์แปลงเท่านั้น....^๑

อีกตอนหนึ่งบรรยายว่า

....ภาพเราสองคนคู่มิตร เมื่อแรกโผล่ออกพ้นช่องชลคูหา
ราวกะไกรทอง ยามพาโลมวิมาลาขึ้นมาสู่บ้านก็ปานกัน....^๒

๑. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๒๕.

๒. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๓๓.

การใช้คำพังเพย ก็เป็นทำนองแต่งอย่างหนึ่งที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงนิยม ดังตัวอย่างจากตอนหนึ่งที่พระเอกในเรื่องคาราหวันพูดกับตัวโกงในเรื่องเป็นทำนองรู้เชิงกัน

.... ว่ากันความจริงทั้งฝ่ายมหารายาอาระซัค แคมมลายุครั้งชาติและตัวราชาเสนห์ต่างคนก็ต่างเริ่มรู้จักน้ำใจกันด้วยกัน ทั้งสองข้างทำเสมือนคำท่านว่า “ขิงก็รา ข่าก็แรง” ถ้าอีกคำหนึ่ง “ไก่เห็นต้นงู งูเห็นนมไก่” เรื่องของฉันทน์แฉกก็เห็นคนไทย ไทยก็เห็นขมของแฉก ตัดสินว่า “ขมก็พอสมนายา”....^๑

การใช้บุคลิกมาตรฐาน คือการที่ผู้ประพันธ์บรรยายถึงสิ่งที่ไม่มีชีวิตราวกับมีชีวิตจิตใจและความรู้สึกเช่นเดียวกับบุคคล ดังตัวอย่างการบรรยายฉากชาวเกาะพากันวิ่งซุ่มนุหนหลบรายาแห่งปะหัง ในเรื่องคาราหวัน

.... ชาวเกาะทอดก้นล้อมฉันทน์อยู่รอบๆ หลบเลือนเคลื่อนหายไ้ไปหมดในทันควัน ท้องถนนก็จับบทยเสี่ยสละมนุษย์ เรือนโรงสองฟากทางต่างก็ขยอกเจ้าของเคหา ทแสนกระเสือกกระสนกลืนเข้าไปไว้เบ่ง ๆ ห้อง....^๒

๑. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑๕.

๒. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๑๐.

ทำนองแต่อย่างหนึ่งที่ผู้ประพันธ์ใช้ในบางตอนที่เห็นว่าเหมาะสมและช่วยสร้างความรู้สึกแก่ผู้อ่านให้มีอารมณ์คล้อยตามไปกับเนื้อเรื่อง คือ การใช้ศัพท์ และข้อความซ้ำ ๆ และมีจังหวะในการบรรยายเหตุการณ์ขณะที่ชาวเกาะที่กำลังระดมพล ในเรื่อง ตาราหวัน

.... ก็พอได้ยินเสียงเป่าเขาควายมาจากบ้านทางหลังอ่าวท่าเรือ บัวเสียวยาวปูด ๆ ๆ และยกทำนองเป็นสั้น ๆ ยาว ๆ ปูด ๆ ๆ ปูด ปืด ๆ ๆ ปูด ปูด ประแทก ๆ เสียง ทันโดนัน ก็ได้ยินเสียงร้องโหวกเหวก ๆ บู้บ่า ครางคำรามและโห่งร้อง ทำนองคนวิ่งมารวมกันนำพิลิกสะพังกล้วยงันัก อักกระทักมาจากในป่าเขาและในป่าสูงหลังดึก วงที่เราอยู่ที่ได้ยินเสียงร้องด้วย พังไกลดังเฮฮ่า เฮฮ่า เฮฮ่า อักกระทักกรักโครม พอเดาได้ว่าเตรียมขบวนกันใหญ่....^๑

ในบางครั้งผู้ประพันธ์ก็ใช้สัญลักษณ์แทนการกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งสัญลักษณ์เหล่านี้เป็นที่เข้าใจของตัวละครและผู้อ่านเองโดยไม่ต้องมีคำอธิบายอีก เช่น

และพูดกันสั้น ๆ นันพูด ยม ๆ เขาะ ๆ “ด้วยเรารู้กันซิม
ทราบแล้วเดยวนว่า เกาะนเจ้าโรกเจ้าภัย ชอบเกิดไขพิศม

๑. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๗-๘.

เอาชีวิตคนนับตลบั้นพันคว่นรวดเร็วนัก ถ้าข้าไม่ยอมละ เป็น
ต้องเป็นไข้อย่างนี้ฤอาบัง ?”

“ แน่ทีเดียว ตวนอาจจะพะเอินเป็นเช่นนั้นก็เป็นที่” แก
ตอบคอ ๆ อย่างหน้าไม่อาย

“ แต่ยาแก้ไข้ ฆ่าตัวไข้ ของข้าจะไม่มบ้างฤา เช่นควินิน
ซิงโกนา ยาฝรั่งนะ ?” ฉนั้นยอมกะเวหลังตาม และฉนั้น
กระดกช่นบันบรวนึ่ง ที่อยู่ในกระเป่าเสื้อของฉนั้น ขยับออก
ให้ตาฮาเกยคู่ด้วย

“ ด้วยยามบ้างขนานนั้น ก็ระรักษาไว้ได้เพียงวันเดียวฤาสอง
วันเท่านั้นเอง ไม่ฆ่าไม่นานไปถึงไหนได้ ซายาทราบว่
ตวนมีขวดยาติดตัวอีกบางขนาน แต่ยาส่วนใหญ่ของตวนติด
อยู่กะตะกร้าเข้าของของตวนตกอยู่เสียที่โฮเต็ลนั้น ซายา
ก็ทราบบ้างดอก”

จากตัวอย่างนี้ มีสัญลักษณ์ที่ใช้อยู่สองอย่างคือ ใช้พิศม์
(ใช้พิษ) หมายถึงอันตรายและความตายจากชาวเกาะ ส่วนยา
แก้ไข้ หมายถึง อาวุธที่ฝ่ายพระเอกใช้ต่อสู้

การใช้ทำนองแแต่งดังกล่าวมานี้ย่อมแสดงถึงความสามารถ
ของผู้ประพันธ์ นอกจากนั้นยังมีส่วนทำให้เรื่องชวนอ่านและน่า

ติดตาม และมีความสนุกสนานกว่าการใช้สำนวนภาษาอย่าง
ธรรมดา

การประพันธ์นวนิยายระยะที่สอง

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๔ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๒

ระยะเวลาในช่วงนี้อยู่ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ
เกล้าเจ้าอยู่หัวตอนต้นและตอนกลาง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎ
เกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเจริญรอยตามสมเด็จพระราชบิดาในการทำ
บำรุงประเทศให้ทัดเทียมอารยะประเทศในด้านต่าง ๆ ในด้านการ
ศึกษาได้เริ่มขยายตัวออกไปทั่วประเทศ มีการตั้งจุฬาลงกรณ์มหา
วิทยาลัย ตั้งโรงเรียนข้าราชการพลเรือน ตราพระราชบัญญัติ
โรงเรียนราษฎรและพระราชบัญญัติประถมศึกษาเพื่อบังคับเด็ก
ให้เล่าเรียน ในด้านความปลอดภัยของประเทศ ได้จัดตั้งกอง
ทหารขึ้นถึง ๑๐ กองพล ตั้งกองทัพอากาศ กองเสือป่าและลูกเสือ
ปลุกใจพลเมืองให้รักชาติ และเปิดการซ่อมรบเสือป่าขึ้นเป็น
ประจำทุกปี สำหรับความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ทรงเชื่อม
สัมพันธ์ไมตรีกับประเทศต่าง ๆ ทั้งในยุโรป อเมริกาและเอเชีย
เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ ไทยก็ได้ประกาศสงครามกับเยอรมัน
และออสเตรีย ฮังการี และได้ส่งทหารอาสาออกไปร่วมรบใน
ทวีปยุโรป

ในด้านวรรณกรรม ในตอนต้นรัชกาล วรรณกรรมต่างประเทศเริ่มได้รับความนิยมแพร่หลาย มีการแปลและแต่งสารคดี และเรื่องอ่านเล่นประเภทต่าง ๆ ลงพิมพ์ในวารสารและหนังสือพิมพ์เกือบทุกฉบับที่ออกในสมัยนั้น และมีการพิมพ์จำหน่ายเป็นเล่มอีกด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องแสดงว่าการประพันธ์ของไทย ในระยะนี้เจริญขึ้นกว่าสมัยแรกเป็นอย่างมาก ดังที่มีผู้กล่าวไว้ในศรีกรุงรายเดือน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ ว่า

สมัยนี้ วิชาแต่งหนังสือเจริญขึ้นกว่าเมื่อ ๑๐ ปีมาแล้วหลายร้อยเท่า ถ้าใครต้องการจะสังเกตแล้ว ไม่จำเป็นต้องดูอย่างอื่นให้เปลืองการ ขอแต่ให้สังเกตดูคำพูดแปลก ๆ ซึ่งแต่ก่อนไม่เคยปรากฏได้มาปรากฏขึ้นในน่านกระดาชอย่างสง่าผ่าเผย ในบัดนี้เท่านั้นเถิดก็จะได้รับความ เช่น คำว่า “ฮ้อเรต”, เปรี๊ยะ, เต็ดสะระต๋, สมันเตา ๆ ล ๆ เหล่านี้เป็นต้น^๑

แม้ว่าการประพันธ์ในสมัยนี้จะเจริญรุ่งเรืองกว่าในรัชกาลก่อน แต่ก็ยังเจริญได้ไม่เต็มที่ เพราะประสบปัญหาการกษัตริย์สูง วิกฤตการณ์เช่นนี้เป็นผลจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อระบบเศรษฐกิจและการค้าทั่วโลก บรรดาวารสาร

๑. ต.ส. (นามแฝง), “หมายเหตุประจำเดือนเรื่องการแต่งหนังสือ”, ศรีกรุง,

๒ (ตุลาคม, ๒๔๕๘), ๑๒๓๐-๑.

และหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ที่เป็นสนามของนักประพันธ์ต่างก็ประสบ
ปัญหาขาดแคลนกระดาษและอยู่ในฐานะไม่มั่นคงนัก วารสาร
ศรีกรุงรายเดือน ซึ่งเป็นวารสารสำคัญฉบับหนึ่ง ในสมัยนั้นได้
กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

.... อนึ่งศรีกรุงได้ตั้งใจที่จะทำหนังสือเรื่องยาวแพนเรื่อง
อ่านเล่นออกจำหน่ายอย่างน้อยเดือนละเรื่องเสมอ และจะ
ทำให้งานเรียบร้อยสมกับราคา เข้าชุดกันได้ทุกเรื่อง แต่
เสียใจที่จะต้องกล่าวว่าราคากระดาษ (กระดาษ) เวลานี้บังคับ
ให้ใช้กระดาษดีน้อยกว่าเรื่องก่อน ๆ และเกรงว่าต่อไป
กระดาษเมืองเราจะยิ่งอืดกักมากขึ้น อาการเช่นนี้ แม้แต่ใน
ประเทศอังกฤษเองก็ยังมี.... แต่เมืองเรารอดตัวที่พอพึ่ง
กระดาษญี่ปุ่นได้บ้าง^๑

ความนิยมเรื่องอ่านเล่นในสมัยนั้นหันไปทางเรื่องของตะวันตก
ผู้ที่มีความรู้และเคยอ่านหนังสือของตะวันตกเห็นว่าเรื่องเหล่านั้น
มีคุณค่าสาระ และสนุกกว่าเรื่องอ่านเล่นของไทย ประเภทจักร ๆ
วงศ์ ๆ ที่ชาวบ้านเคยนิยมอ่านมาแต่เดิม นวนิยายแปลจากภาษา
ตะวันตกที่แพร่หลายในระยะนี้ได้แก่เรื่องประเภทอาชญาวิทยา

๑. บางขุนพรหม (หลวงรัชฎการโกศล), "หมายเหตุประจำเดือน," ศรีกรุง,
๔ (เมษายน, ๒๔๖๐), ๑๐๒๕-๕.

โดยเฉพาะชุดนักสืบเซอร์ลอคโฮล์มส์ นายเชียวชุด เติ้งสี่บุญเรื่อง
ผู้จัดการวารสารแพะวิทยาได้แสดงความเห็นไว้ดังนี้

ธรรมดาเรื่องอ่านเล่นของพวกนักปราชญ์ชาวตะวันตกแต่ง
ขึ้นนั้นไม่ว่าเรื่องใด ย่อมต้องอาศัย (อาศัย) หลักฐาน
(หลักฐาน) แห่งความจริงอยู่เสมอ เช่น เมื่ออ้างถึงบุคคล
หรือพงศาวดาร หรือภูมิประเทศ เป็นต้น คงไม่ให้ผิด
จากธรรมดาและตำราศาสตร์ไปได้ และหนังสือประเภทนี้
มักออกความคิดใหม่ ๆ อาจชักนำน้ำใจของบุคคลให้โน้มไป
ในทางเมตตาปราณีซอส์ตัสสุจริต หรือกล้าหาญองอาจ และ
อะไร ๆ โดยไม่รู้ตัว แต่หลักสูตรของเรื่องนั้น ๆ ได้ตั้งไว้
เห็นว่าย่อมมีประโยชน์แก่ผู้อ่านดีกว่าเรื่องจักร ๆ วงษ์ ๆ ที่
ชาวบ้านเราเคยอ่านกัน^๑

วรรณกรรมอีกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยมในสมัยนั้นนอกจาก
เรื่องแปลและนวนิยายคือบทละครร้อง และหนังสือประกอบ
ภาพยนตร์ ซึ่งแต่งขึ้นเพื่ออ่านประกอบการดูละครร้องและ
ภาพยนตร์อันเป็นมหรสพซึ่งเป็นที่นิยมในสมัยนั้น หนังสือ
ประเภทที่กล่าวมานี้มีการพิมพ์จำหน่ายเช่นเดียวกับเรื่องอ่านเล่น
ทั่วไป สำหรับบทละครร้องนั้นมีการพิมพ์รวมเล่มเฉพาะบทละคร
ของคณะใดคณะหนึ่ง

๑. เชียวชุด เติ้ง สี่บุญเรื่อง, "ก้าน้ำ", แพะวิทยา, (กรุงเทพฯ : จีนโน-
สยามวารศัพท์, ร.ศ. ๑๓๐ (พ.ศ. ๒๔๕๘), หน้า (๑).

ช่วงเวลาเก้าปีแรกในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งถือว่าเป็นระยะที่สองของการประพันธ์นวนิยายไทย มีการประพันธ์นวนิยายมากกว่าในรัชกาลก่อนแต่ก็ยังน้อยกว่าในช่วงหลังของรัชกาล ทั้งนี้เพราะนวนิยายเป็นวรรณกรรมชนิดใหม่ที่เพิ่งจะเป็นที่นิยมในหมู่คนไทย นักประพันธ์ยังมีน้อยและขาดประสบการณ์ ส่วนใหญ่เป็นนักแปลมาก่อนทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้นวนิยายที่แต่งขึ้นในระยะนี้จึงมีลักษณะเป็นการเลียนแบบหรือดัดแปลงจากนวนิยายของตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ นักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงบางท่านในสมัยนี้ได้แก่ หลวงวิลาศปริวัตร หลวงอรรรถเกษมภาษา นายชิต บุรทัต และ ป. กาญจนารัตน์ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาเนื้อเรื่องของนวนิยายที่แต่งในสมัยนี้จำแนกได้เป็นสองประเภทคือ นวนิยายรัก และอาชญากรรม สำหรับนวนิยายรักนั้นเป็นประเภทที่ได้รับความนิยมสูงมาตั้งแต่เริ่มแรกจนกระทั่งปัจจุบัน ความนิยมนวนิยายรักในยุคแรกนี้มีมากจนสะท้อนออกมาในบทประพันธ์เช่นในเรื่องความเขลาของนักประพันธ์ ซึ่งแต่งโดยพ้าม่วย (นามแฝง) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒ มีบทเจรจาระหว่างตัวละครสองตัวเกี่ยวกับการประพันธ์ว่า

“หนังสืออ่านเล่นเวลานี้ ดูกคนทีเดียวนะกะ” หล่อนพูด
 ขณะเมื่อพากันลงมาจากบรโรตติก จะไปนั่งตากอากาศใน
 กลางสวน

“ก็คนแต่งเขาหัวดี ๆ เยอะแยะหนา” ข้าพเจ้าตอบมือตะหวัด
 บนเอว หล่อนเขยอนพากันไปนั่งเก้าอี้ยาวภายใต้ร่มกุหลาบ

“น้องไม่เห็นมีเรื่องอะไร” หล่อนเอ่ยพลางมือก็ไปคว้าเอา
 ดอกกุหลาบขึ้นมาชูไว้

“นอกจากเรื่องเมีย ๆ ผู้ ๆ รัก ๆ แรก ๆ เท่านั้น ยิ่งบท
 ละครด้วยละเบนพันทเดียว”

“อะไรจะยิ่งไปกว่านั้นไม่มันจะ” ข้าพเจ้าจับมือหล่อนไว้แน่น
 “มันก็ตมมาลงเองกันตรงนั้นแหละ”^๑

นวนิยายรักในสมัยนี้ส่วนใหญ่เป็นแบบรักสุข ที่เป็นรักโศก
 นั้นมีผู้แต่งบ้างแต่ไม่เป็นที่นิยมของผู้อ่าน สำหรับอาชุนิยายนั้น
 แม้ว่ามีผู้นิยมอ่านและแปลมากแต่ก็มีเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่อย่างแท้
 จริงน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการแต่งเรื่องให้มเคำเรื่องน่าพิศวง
 และตื่นเต้นนั้นผู้แต่งต้องมีประสบการณ์และต้องศึกษาข้อเท็จจริง
 ประกอบด้วยจึงจะแต่งได้ดี ต่างกับการแต่งนวนิยายรักซึ่งมีผู้แต่ง

๑. พัทธ์ (นามแฝง), ความเขลาของนักประพันธ์, (กรุงเทพฯ : ศรีกรุง,
 ๒๔๕๘), หน้า ๑๓๘.

มากเพราะเรื่องความรักเป็นสิ่งที่ทุกคนรู้จักและมีประสบการณ์จึง
แต่ง่ายกว่าและเป็นที่น่าสนใจของผู้อ่านทั่วไป

รายชื่อนวนิยายบางเรื่องซึ่งแต่งและพิมพ์จำหน่ายระหว่าง
พ.ศ. ๒๔๕๔ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๒ แยกเป็นประเภทนวนิยายรักและ
อาชญากรรม มีดังนี้

นวนิยายรัก

ความรักของคู่รัก	แต่งโดย ธรรมรงค์มี, ก.ด. พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖
ปรีศัญญาชาวสยาม	แต่งโดย คนดง พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗
ผิดถนน	แต่งโดย แมวคราว พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘
ดิฉันผู้ว่าสนาน้อย	แต่งโดย แมวคราว พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘
ใจผู้ชาย	แต่งโดย แมวคราว พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘
คุณหญิงน้อย	แต่งโดย ขวดโซดา พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘
อันตรายของความรัก	แต่งโดย จินยูเจ็ง พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘

รสแห่งความรัก	แต่งโดย สี่ฟ้า - ส. พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐
สองคู่รัก	แต่งโดย - พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐
ความเขลาของนักประพันธ์	แต่งโดย พ้ามุ่ย พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒
อาชญาวิทยา	
ความลึกลับใต้ดิน	แต่งโดย ส.น. พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘
สืบเนื่องกระจำหาย	แต่งโดย นายสำราญ พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘
ท่านสืบไปรเวท	แต่งโดย น.ม.ส. พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘
นายเฉลานักสืบพิเศษ	แต่งโดย นกน้อย พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘
บัตรสนเท่ห์	แต่งโดย น.น. พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘
อำนาจแห่งสตรี	แต่งโดย น.น. พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘
แดงพระยา	ป. กาญจนารักษ์ พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘

ความลับนักสืบ

แต่งโดย ป. กาญจนารัตน์

พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘

ลักษณะการประพันธ์นวนิยายสมัยนี้ส่วนใหญ่ใช้การบรรยาย และพรรณนามากกว่าบทเจรจา ผู้ประพันธ์นิยมพรรณนาความงาม และสิ่งต่าง ๆ อย่างละเอียดด้วยการใช้ศัพท์สูง ใช้คำขยายซึ่งเกินความจำเป็น และมักมีการเปรียบเทียบ ในคำนำวิธีเขียน มีการใช้เครื่องหมายวรรคตอนเช่นเดียวกับในภาษาอังกฤษ ซึ่งเริ่มใช้มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ แล้วแต่เห็นได้เด่นชัดในสมัยนี้ เครื่องหมายที่พบบ่อยได้แก่จุลภาค (,) มหัพภาค (.) อักเซอร์ยี่ (!) ปรศนีย (?) และยัติภังค์ (-)

รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของนวนิยายในสมัยนี้พิจารณาตามหัวข้อต่าง ๆ มีดังนี้

๑. โครงเรื่อง โครงเรื่องของนวนิยายตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๔ จนถึง พ.ศ. ๒๔๖๒ เมื่อพิจารณาโดยทั่วไปเห็นได้ว่าง่ายไม่ซับซ้อน มีลักษณะค่อนข้างไปทางเรื่องสั้นและนวนิยายสั้น มีจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว จำนวนตัวละครขึ้นกับพฤติกรรมในเรื่องอาจมีตั้งแต่สามขึ้นไปจนถึงกว่าสิบตัว โครงเรื่องมีสองแบบตามประเภทของนวนิยาย คือ

นวนิยายรัก มีจำนวนประมาณร้อยละสิบของจำนวนนวนิยายที่แต่งขึ้นในระยะนี้ เป็นเรื่องความรักในวัยหนุ่มสาวที่มีสองแนวคือ รักสุข และรักโศก แต่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรักทำนองใดก็มีกลวิธีในการประพันธ์คล้ายคลึงกัน ตัวอย่างที่พบเสมอคือ ลักษณะการฝากรักของพระเอกกับนางเอก มักมีลำดับขั้นทำนองเดียวกันคือ ในขั้นแรกนิยมใช้จดหมายเป็นสื่อให้เกิดความสนิทสนม ต่อไปจึงออกปากฝากรักตัวต่อตัว ผู้ประพันธ์จะบรรยายให้ผู้อ่านเข้าใจว่าพระเอกต้องรวบรวมความกล้าเพื่อขอความรักฝ่ายหญิง ส่วนฝ่ายหญิงถ้ามีใจรักตอบก็ต้องแสดงกิริยาเอียงอายหรือแสรังปกปิดด้วยการทำเมินเฉย ถ้าเป็นลักษณะของความรักที่ไม่สมหวังหรือมีอุปสรรค ผู้ที่ผิดหวังจะแสดงความเสียใจอย่างรุนแรงจนถึงกับเจ็บป่วยหรือคิดทำลายชีวิตตนเอง ทั้งนี้เป็นต้นเรื่องทำนองนี้มักไม่สมเหตุผลและแตกต่างจากนวนิยายในปัจจุบันอย่างเห็นได้ชัด โครงเรื่องของนวนิยายรักทั้งสองแบบมักมีลักษณะดังที่สรุปและยกตัวอย่างต่อไปนี้

รักสุข เป็นเรื่องความรักที่มีความสุขสดชื่นและแฝงอารมณ์ขัน อุปสรรคที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ไม่ร้ายแรงนัก มักเกิดจากความไม่เข้าใจกันหรือความเข้าใจผิดซึ่งก่อให้เกิดความผิดหวังแก่ฝ่าย

ไต่ฝ้ายหนึ่ง แต่ในที่สุดเรื่องก็คลี่คลายไปในทางที่ดี โดยมีโอกาสให้ได้ปรับความเข้าใจกันและจบลงด้วยความสุขของคู่รัก ตัวอย่างเช่น เรื่องความเขลาของนักประพันธ์ แต่งโดยฟ้ามุ่ย

พระเอกอยากจะเป็นนักประพันธ์ เพื่อนจึงพาไปหาหญิงสาวสวยที่มีความสามารถในการประพันธ์ให้ช่วยตรวจบทประพันธ์ให้ ต่อมาพระเอกหลงรักหญิงสาวผู้นี้ เพื่อนก็รับช่วยเหลือให้แต่เพื่อนกลับทรยศโดยแต่งงานกับเธอผู้นั้นเสียเอง เมื่อเธอทราบความจริงจึงสงสารและจับคู่ให้กับน้องสาวของตน ในที่สุดพระเอกก็เปลี่ยนใจไปรักคนน้องแทน แต่เมื่อออกปากฝากรักเขาก็ต้องผิดหวังอีก เพราะเธอแสดงกิริยาเหมือนไม่รับรัก พระเอกเสียใจจนล้มเจ็บ แต่เมื่อนางเอกมาเยี่ยมก็ปรับความเข้าใจกันได้ และแต่งงานกัน

รักโศก เป็นเรื่องความรักของหนุ่มสาวเช่นเดียวกับนวนิยายรักสุข แต่เป็นความรักที่ต้องผจญกับอุปสรรคร้ายแรงที่ทำให้ไม่สามารถครองรักกันได้ตามความปรารถนา อุปสรรคที่กล่าวถึงนี้มักเกิดจากสาเหตุสำคัญดังนี้คือ ความหลงกลหรือความรักที่ไม่จริงของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (ส่วนมากเป็นฝ่ายชาย) ความรังเกียจของญาติผู้ใหญ่ ความเหลื่อมล้ำในด้านฐานะหรือชาติตระกูล

และเหตุการณ์อื่นไม่คาดฝันซึ่งทำให้พระเอกกับนางเอกต้องพลัดพรากจากกันเช่น ความตาย ตัวอย่างเช่น เรื่องผิถนนวน แต่งโดยแมวกราว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙

เป็นเรื่องราวของสาวสวยกำพร้าชาวชนบทซึ่งอาศัยอยู่กับลุงผู้ชรา หลังการมชายนุ่มชวกรุงผู้โก้หุและร่ำรวยจนถึงกับหนีตามมาอยู่ด้วยกันที่กรุงเทพ ฯ หลังจากมีความสุขด้วยกันไม่นานนางเอกก็ถูกทอดทิ้งและทารุณต่าง ๆ นานา นางเอกจึงตัดสินใจกลับบ้านเดิมด้วยความซำใจ ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับที่ลุงผู้ชรา กำลังจะสิ้นใจและไม่ยอมให้อภัยในความผิดของเธอ หลังจากจัดการศพเรียบร้อยแล้วเธอจึงตัดสินใจบวชชีตลอดชีวิต

๒. **ตัวละคร** ตัวละครในนวนิยายสมัยนี้มีลักษณะเป็นแบบฉบับซึ่งผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ทันทีจากการบรรยายของผู้ประพันธ์ ซึ่งอาจเป็นการแนะนำโดยตรงหรือให้ตัวละครซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องเป็นผู้แนะนำว่าตัวละครนั้นมีความสำคัญอย่างไรในเรื่อง เช่น เป็นพระเอก นางเอก ผู้ร้าย หรือตัวอิจฉา เป็นต้น วิธีบรรยายตัวละครในนวนิยายสมัยนี้ให้รายละเอียดมาก เริ่มตั้งแต่ส่วนต่างๆ บนใบหน้าไปยังรูปร่าง ผิวเนื้อ การแต่งกาย บุคลิกลักษณะกริยาท่าทางไปจนถึงความเป็นอยู่ ฐานะ และภูมิหลังของตัวละคร

นั้น อย่างไรก็ตามลักษณะการบรรยายเช่นนี้มีใช้สตรตายตัว การที่ผู้ประพันธ์จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวละครตัวใดมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นกับความจำเป็นตามเนื้อเรื่องและความสำคัญของตัวละครนั้น การบรรยายตัวละครโดยทั่วไป นอกจากผู้ประพันธ์จะมุ่งให้ผู้อ่านมีความรู้สึกคล้อยตามทัศนคติของผู้ประพันธ์ที่มีต่อตัวละครนั้นด้วย

ตัวเอกฝ่ายหญิง ลักษณะที่พบประจำในตัวเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายสมัยนี้คือเป็นหญิงสาวที่มีอายุราว ๑๘ ถึง ๒๐ ปี มีลักษณะที่นิยมวางงามในสมัยนั้นคือ ใบหน้ากลมอิม มีลักษณะที่เก๋มีรูปร่างสันทัด และมีผิวพรรณเปล่งปลั่ง ส่วนรายละเอียดอื่น ๆ ในร่างกาย เช่น สีส้ม ตา กว จมูก ปาก นั้น เป็นกลวิธีเฉพาะของผู้ประพันธ์แต่ละคนจะบรรยายให้เห็นความหรือนำมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่เห็นเหมาะสม ซึ่งส่วนใหญ่มักเปรียบเทียบกับสตรีงามกับนางฟ้า เทพธิดา และดอกไม้ทั้งงดงาม อีกสิ่งหนึ่งที่นักประพันธ์ในสมัยนี้ ไม่อาจเว้นที่จะกล่าวถึงควบคู่ไปกับความงามของสตรีคือกิจกรรมารยาท นางเอกทุกคนต้องเป็นผู้ที่มีกิจกรรมารยาทเรียบร้อย สุภาพอ่อนโยนสมเป็นกุลสตรี และต้องเป็นสาวบริสุทธิ์หรือพรหมจารีด้วย ตัวอย่างเช่น การบรรยายนางเอกในนวนิยายรักโศกเรื่องผิดถนน

.... หล่อนสวย... ความเปล่งปลั่งแห่งดวงหน้า -- หน้าซึ่งมี
 ขนตาดำชัดบราวกับสนิธ, ผมดำดก, คิ้วก่ง, แก้มแดง
 งามดังสีผลมะปรางสุก, แลริมฝีปากจิมฉิม พร้มเพรา ฯลฯ
 ความสวยแห่งกายอันอรชร, ความเรียบร้อยแห่งกิริยามาร-
 ยาตร์ ควรเกิดในตระกูลสตรีทมิศกดิ์ ฯลฯ รวมทงสน
 หล่อนงาม -- งามตรงกันข้ามกับชายชราทุพพลภาพผู้เป็นลุง
 ของเจ้าหล่อน ทุกสรีภาพบและอริยาบท หล่อนมีอายุฟง
 ย่างเข้า ๑๘ ปี....^๑

ตัวอย่างที่ยกมานี้ผู้ประพันธ์เป็นผู้นำเสนอตัวละคร บรรยาย
 ให้ผู้อ่านมองเห็นความงามของนางเอก แล้วจึงชี้ให้เห็นสภาพ
 ความเบื่อน้อยของเธอซึ่งตรงกันข้ามกับความงาม เป็นการชวนให้
 เกิดความสงสัย ลักษณะเช่นนี้เป็นทำนองแต่งแบบหนึ่งของนัก
 ประพันธ์นวนิยายรักโศกในสมัยนั้น

อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นการบรรยายนางเอกนวนิยายรักสุขซึ่ง
 เรื่องความเขลาของนักประพันธ์ซึ่งมีการเปรียบเทียบนางเอกกับ
 เทพธิดา ซึ่งเป็นทำนองแต่งนวนิยายรักอีกแบบหนึ่งซึ่งเป็นที่
 นิยมในสมัยนั้น

.... ความสวยงามของหล่อนประดุจเทพธิดา ลอยมาประ-
 ดิษฐานอยู่ระหว่างต้นไม้มีกลิ่นและสิ่งงดงาม.... จะว่าข้าง

๑. แมวคราว (จิต บุรทัต), "ผิดถนน....," หน้า ๔๑.

ใบหน้าแล้วมีภาพกว่ากันที่ตรงแก้ม แก้มของเจ้าหลอนน่า
ประหลาดด้วยจมูกให้สมรัก นวลลอยอยู่เป็นพวงแกมสักหลาด
อ่อน ๆ ดวงหน้าประพิมประพายไม่เล็กถาก จุดดำในทีลอม
ของดวงตาข้างนั้นดำเป็นมันขลับ ริมฝีปากแดงเรื่อ ๆ เหมือน
ฉมด้วยชาดดอมขมอยู่เสมอ ถ้าตัวเจ้าหลอนไม่อ่อนพีหรือซุบ
ผอม ปลิ้นท้องก็ไม่มู่ทุหรือล็บ เรียวกลมกลิ้งตามส่วนกริยา
มารยาตของเจ้าหลอนก็นุ่มนวลกลมม่อม สมเป็นสาว
พรหมจารีแท้ ๆ^๑

ตัวเอกฝ่ายชาย การบรรยายตัวเอกฝ่ายชาย ผู้ประพันธ์จะ
กล่าวถึงรูปร่างลักษณะโดยทั่วไป ไม่บรรยายรายละเอียดส่วน
ต่าง ๆ บนใบหน้าดังที่บรรยายตัวเอกฝ่ายหญิง นอกจากนี้จะให้
ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา ความรู้ หน้าที่การงาน ฐานะ และ
สภาพแวดล้อมทางครอบครัว ลักษณะโดยทั่วไปของตัวเอกฝ่าย
ชายต้องเป็นคนดี รูปร่างสันตัดหรือสูงโปร่ง ผิวเนื้อสองสีหรือ
ค่อนข้างขาว มีความรู้ดี บุคลิกดี ความประพฤติเรียบร้อย ส่วน
มากมักอยู่ในตระกูลสูงและมีฐานะดี มีอายุน้อย ตัวอย่างเช่น
ตัวเอกในนวนิยายเรื่องดิฉันผู้ว่าสนาน้อย

นายอูไร กุฎุมพิกะกุล เวลานั้นอายุครบ ๑๕ ปี เป็นชาย
หนุ่มคนหนึ่งที่ดีที่สุดในชาติได้ ตามคุณสมบัติแห่งสภาพชน
นอกจากเธออุปถัมภ์มาเป็นมนุษย์ที่ละสังขมาจนเสียไกลลับ

๑. พัทธ์ชัย (นามแฝง), เรื่องเดิม หน้า ๕๕-๑๐๐.

ลับ โดยเป็นผู้คุมสมบัติทุกประการ ตลอดจนชาติสกุลแล้ว เธอยังเป็นชายหนุ่มช่างวิเศษหนักหนา ก็มีได้มัจฉาร้อน นิยมไปในบึงที่ตรงข้ามกับความดีแม่แต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ดังเช่นบุตรของท่านผู้บริบูรณ์ด้วยทรัพย์ถึงปานบางคนจะ น้อมไปและเคยน้อมไป กล่าวคือ เธอเคารพนับถือและอยู่ใน โอวาทล้อยคำของบิดามารดา, เธอมีความรู้ชั้นสูงอันได้ ศึกษาแล้ว นับว่าเพียงพอ เธอมีสันดานอริยาศรัยสุภาพ เรียบร้อย โดยประการทั้งปวง ความเป็นไปและการอบรม นิสัยใจคอของเธอ ถ้าจะเป็นชาวยุโรปจะเรียกเธอว่า “ปอปลา” ก็ไม่ผิดจากความจริง, สามีคนชั้นสูงทั้งหลาย เธอได้เข้าไปอยู่อย่างสนิทสนม โดยปราศจากผู้หนึ่งผู้ใด รังเกียดแล้ว, เธอได้รับแล้วซึ่งความยกย่องสรรเสริญ จาก สมโมสรแห่งสุภาพชนว่าเป็น “ผู้ดี” เป็นผู้ที่พึงพอใจรักใคร่ ของมิตรสหายที่สร้างเสพคบหาทั่วไป

ว่าช่างสวยหรือ? ไม่จำเป็นต้องเสียเวลาอธิบายให้มาก คำหน้าและรูปร่างตลอดจนทรวดทรงของเธอจัดว่าเป็นหุ่น อันเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับความสวยแห่งชนชายหนุ่มชาว ไทยเดียว วาจากิริยาท่าทางของเธอหรือก็ยกคล่องแคล่วแข็ง แรงและเรียบร้อยทุกสิ่งทุกอย่าง ผู้ที่ถึงพร้อมแล้วด้วยลักษณะ โดยสรรพะประการเช่นเธอนั้น มีพักต้องสงสัยเลยว่าจะไม่ เป็นที่พอใจตาพอใจแห่งหญิง*

๑. แมวคราว (ชิต บุรทัต), “ดิฉันผู้ว่าสนาน้อย,” เรื่องอ่านเล่นชนิดจับจิต จับใจ, (กรุงเทพฯ : ศรีกรุง, ๒๔๕๘), หน้า ๑๑๑-๒.

ผู้ร้าย

ผู้ร้ายในนวนิยายสมัยนี้มีสองลักษณะคือ ประเภทแรกมีแต่ในนวนิยายรัก มีรูปร่างหน้าตาและฐานะเช่นเดียวกับพระเอกทุกประการ ต่างกันแต่นิสัยใจคอ และความประพฤติที่ตรงกันข้ามดังตัวอย่างจากเรื่อง ผิดคนหน

.... ประวิทย์ของนายชนนิน ตั้งแต่อายุย่างเข้าเขตรทศวรร
จะต้องแสวงหาศิลปินวิทยา ดูเหมือนเขาไม่ใคร่ชอบกับหนังสือ
นัก แต่อาศัยการชินหูชินตาและความเขี้ยวเข็ญของผู้ใหญ่
ก็ทนอยู่ไม่ได้. .. ส่วนวัตรสมบัติแห่งเจ้าชู้ การแต่งตัวโก้,
กิริยาท่าทางเก๋, พุดจาคล่องแคล่วอ่อนหวาน, ความฉลาด
แกมโกง, ความกล้าหาญวางโตในททิมผู้น้อยหรือผู้ที่เขาเห็น
เสียเวลาที่จะได้เลี้ยง, รู้จักกาลเทศะที่จะจ้องและจ้อกใน
สมาคม ๆ ที่เขาดูกว่าหรือหวดเข้าบ้าง, อะไรเหล่านั้นเห็น
จะต้องยกให้เป็นเอตตะทักกะ ถ้าไม่เช่นนั้นเขาจะรักษาตัวรอด
ออกมาและเป็นทพอใจหญิงทั้งหลายหรือ? บัดนี้เขากำลัง
เฟื่องฟูใช้เงินราวกับน้ำทำนาคด้วยข้าง โดยท่านบิดามารดา
ต้องแก้กรรมแล้วในไม่ช้ากันนั้น ได้ละทิ้งโภคทรัพย์ไว้ให้
เป็นอนันตประมาณ ซึ่งเขาไม่ได้ออกหน้าพักหน้าแรงเห็นดี
เห็นอยู่เลยสักนิดเดียว ความดำเนินมาแห่งชีวิตของเขาเป็น
ดังนี้เกือบสามปีแล้ว ทรัพย์สินเงินทองก็มีแต่จะหมดเปลือง
เข้าไปทุกที ๆ โดยหาเลี้ยงเพื่อนฝูง และบำเรอแม่เจ้าประคุณ

เป็นต้น เขาสบายมากสบายโดยสรรพสิ่งนำเรอความสุขมี
พร้อมเพรียงรอบข้าง สบายโดยล้างผลาญสมบัติของบรรพ-
บุรุษ ทำอะไรได้ตามใจชอบ ไม่มีใครจะกีดขวางห้ามปราม
โอนอ่อนนาถใจ! มนุษย์เอ๋ย! ช่างไม่รู้สำนึกตัวบ้างเลยว่า
ตนกำลังก้าวเข้าไปสู่ความเป็นขอลาน เห็นแก่กาลสั้น
ชั่วคราวไม่คิดถึงการขยาดยาวข้างหน้าบ้าง!^๑

ผู้ร้ายแบบที่สองเป็นชายที่มีรูปร่างลักษณะ กิริยาท่าทางและ
นิสัยตรงกันข้ามกับพระเอกทุกอย่างคือ อาจเป็นคนอ้วนหรือผอม
หรือดำสั้นบึกบึนไม่สันตติสวยงามเหมือนพระเอก มีอุปนิสัย
เหี้ยมโหดร้ายปราศจากเหตุผล บุคลิกลักษณะไม่น่าคบค้าสมาคม
เช่น มีท่าทางหลุกหลิกมีลับลมคมใน เป็นต้น การพรรณนา
ผู้ร้ายในตอนแรก ผู้ประพันธ์เพียงแต่บอกผู้อ่านให้ทราบว่า
คนนี้มีลักษณะเช่นไร แต่เมื่อถึงตอนจบจะบอกภูมิหลังของตัว
ละครนี้พร้อมทั้งสาเหตุที่ทำให้ตัวต้องเป็นผู้ร้าย ผู้ร้ายเช่นนี้ส่วน
มากทำงานเป็นกลุ่ม ตั้งชื่อกลุ่มตามสัญลักษณ์ประจำกลุ่มที่คิด
ขึ้น มีข้อนำสั่งเกตอย่างหนึ่งว่าแม้ว่าภาพยนตร์เกี่ยวกับผู้ร้ายสวม
เครื่องแต่งกายแบบ “ไอ้โม่ง” จะเป็นที่นิยมในสมัยนี้ แต่ยังไม่
มีผู้ใดแต่งนวนิยายที่บรรยายลักษณะของผู้ร้ายในทำนองนั้น

๑. แมวคราว (ชิต บุรทัต), “ผิดถน...”, หน้า ๖๓.

ลักษณะผู้ร้ายประเภทไอ้โม่งเพิ่งเริ่มมีขึ้นในระยะที่สามของการ
ประพันธ์นวนิยายไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๘

๓. **บรรยากาศ** นวนิยายที่แต่งขึ้นในระยะที่สองนี้มีวิธี
พรรณนาสภาพบรรยากาศ แตกต่างจากสมัยอื่น ๆ กล่าวคือ ผู้
ประพันธ์ส่วนมากนิยมพรรณนาเฉพาะส่วนที่เป็นฉาก ซึ่งได้แก่
ธรรมชาติและอาคารสถานที่ซึ่งเป็นที่เกิดเหตุการณ์

การพรรณนาธรรมชาติ มักใช้สำนวนโวหารที่เรียบเรียงอย่าง
ไพเราะสละสลวย ใช้ศัพท์สูงเรียกสิ่งต่าง ๆ เช่น เมื่อกล่าวถึง
ท้องฟ้าก็นิยมใช้คำ อัมพร นภา เวหา เมื่อกล่าวถึงนกจะใช้คำ
วิหค สกฤณา เมื่อกล่าวถึงดวงอาทิตย์จะใช้คำ สุริย์ สุริยา หรือ
สุริยัน ดังนั้น เป็นต้น

การบรรยายอาคารสถานที่ซึ่งเป็นที่เกิดเหตุการณ์ จะให้รายละเอียด
ละเอียดมาก โดยเริ่มตั้งแต่ขนาดความกว้างยาวของเนื้อที่ ลักษณะ
ของอาคารและสิ่งแวดล้อมซึ่งได้แก่ สนาม ถนน สะพาน และ
สวน เป็นต้น ต่อจากนั้นจึงบรรยายถึงสิ่งที่เบรยละเอียด เช่น
บอกให้ทราบว่ส่วนนั้นจัดอย่างไร มีพันธุ์ไม้อะไรบ้าง

การบรรยายจากธรรมชาติและอาคารสถานที่นี้ ผู้ประพันธ์
มักเปรียบเทียบกับสิ่งอื่นที่คล้ายคลึงกัน แต่ในบางครั้งก็พบว่า

ผู้ประพันธ์ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมตะวันตกมากจนกระทั่งนำมาแทรกไว้ในบทประพันธ์ เช่น กล่าวถึงหิมะตกในการพรรณนาธรรมชาติในเมืองไทย หนึ่งในกรรบายจากต่าง ๆ นั้นผู้ประพันธ์จะสอดแทรกความรู้สึกของตนที่มีต่อฉากนั้น ๆ ไว้ด้วยเสมอ เป็นการชวนให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม เช่นการบรรยายธรรมชาติในนวนิยายรักโศกเรื่องผิถดถน

....แสงจันทร์ มีสีอ่อนนวลเย็นบริสุทธิ์ ฉายลงมาต้องกรวดทรายชายหาดระดาศ ประคองแก้วอันระแนมแกมทับทอง ฝอยแห่งหิมะอันเย็นเยือกก็โปรยปรายรายละอองลงมาติดต้องบนใบไม้ ใบหญ้างามระยับจับตาราย เสียงลมระดมพัดนำทะเลประมวญเป็นคลื่นมากระทบฝั่งทงฉลาดน่า แดกฟองเป็นประกายน่าฟังพิศข่งนัก^๑

การพรรณนาธรรมชาติตอนนี้เป็นตัวอย่างซึ่งแสดงการใช้สำนวนภาษาที่ไพเราะ แม้ว่าศัพท์ที่ใช้จะเป็นคำสามัญแต่ผู้ประพันธ์ใช้คุณศัพท์ต่าง ๆ ประกอบเพื่อช่วยเพิ่มความงามและความรู้สึก นอกจากนี้ยังเรียบเรียงข้อความให้สละสลวยมีสัมผัสคล้องจองกันคล้ายร้อยกรอง มีการเปรียบเทียบกับสิ่งที่คล้ายกัน แต่มีสิ่งที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงอย่างหนึ่งคือการกล่าวถึงหิมะตก

๑. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗.

ซึ่งแสดงให้เห็นอิทธิพลของวรรณกรรมตะวันตกที่ยังคงมีอยู่มาก
ในสมัยนี้

อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นการบรรยายสถานที่โดยกล่าวถึงรายละเอียดส่วนต่าง ๆ จนสามารถมองเห็นภาพพจน์ มีการใช้ศัพท์สูงซึ่งตามปกติไม่ใช่พูดหรือเขียนในชีวิตประจำวัน เช่น ทิวชาติ แทนหญ้า และรุกขชาติ แทนไม้ใบ เป็นต้น

ฉะพินภูมิประเทศอันกว้างใหญ่ไพศาล นับเนื้อที่ได้ ๒,๐๐๐ ตารางวา มีสระน้ำขนาดใหญ่อยู่ในท่ามกลางวัดโดยรอบขอบถึงข้างละ ๒๕ วา สี่เหลี่ยมลึก ๑๘ สอก โบกด้วยซี่เมนต์อย่างหนาที่บโดยรอบ สูงพื้นระดับที่ใสสะอาดเพียง ๔ สอกเศษเท่านั้น ถ้าถึงคราวน้ำนา ๆ ก็ขึ้นเปี่ยมขอบสระที่เดียว ดูเป็นที่น่าเพลิดเพลินยิ่งนัก เบื้องบนแห่งสระยังมีกระเบื้องซี่เมนต์ระยะซ่ว ๔ แผ่น ปูโดยรอบเป็นแถวแนว รอบกระเบื้องที่ปูแล้วไปด้วยพרכתไม้อันซุกกลิ่นหอมหวาน เช่น กุหลาบ, จำปี, จำปา, มลิ ฯลฯ เหล่านี้ทั้งสน นอกนั้นก็ตีฉชาติซึ่งสดชื่นชุ่มอยู่เสมอ ดูประหนึ่งปูลาดด้วยพรมอันมึบย้อมด้วยสีเขียวสดตลอดบริเวณพื้นแผ่นดินนั้น บางแห่งก็ตัดเป็นถนนหนทางโรยด้วยทรายอ่อนราบเรียบและกว้างขวางตลอดเลยไปหลายช่องหลายทาง บางแห่งก็ประดับ

ด้วยพรรคักฤษชาติ เป็นพุ่มเป็นตะเมาะเหาะห้อยมได้จิงหวะ
จะโคน เรียงเรียงกันไปดูเป็นสง่าผ่าเผยเหลือที่จะพรรณนา^๑

๔. บทสนทนา มีลักษณะโดยทั่วไปคล้ายกับบทเจรจาใน
สมัยหลัง ๆ คือมีขนาดสั้นและยาวสลับกัน และมีการพรรณนา
แทรก ซึ่งเป็นของบทเจรจาที่ดี แต่แตกต่างกับสมัยอื่น ๆ ตรง
สำนวนภาษาที่ใช้ เพราะภาษาปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
สิ่งที่เห็นเด่นชัดที่สุดคือสรรพนามที่ใช้ ผู้อ่านจะพบเสมอ
ว่าตัวละครชายพูดกับตัวละครหญิงโดยใช้สรรพนามแทนตัวว่า
ฉัน แล้วเรียกฝ่ายหญิงว่า หล่อน หรือแม่นั้นแม่นี่ ส่วนหญิง
นิยมใช้สรรพนามแทนตัวว่า ฉัน แล้วเรียกฝ่ายชายว่า เธอ เมื่อ
ชายต้องการแสดงความภักดีเมื่อสนทนากับหญิงจะใช้คำ จ๊ะ จำ
ต่อท้ายประโยค ในทำนองเดียวกับการใช้ ครับ ขอรับ ใน
ปัจจุบัน เมื่อผู้ชายสนทนากันมักใช้สรรพนามแทนตัวว่า ฉัน
หรือ ผม แล้วเรียกคู่สนทนาว่า เธอ

ในด้านการใช้สำนวนโวหาร มีทั้งแบบรวบรัดเอาแต่ใจความ
และแบบที่ค่อนข้างเยิ่นเย้อ สำหรับเทคนิคในการจัดบทสนทนา

๑. คนดง (หลวงอรธเกษมภาษา), ปรีศัญญูชาวสยาม, (กรุงเทพ : โรงพิมพ์
จินโนสยามวารศัพท์, ๒๔๕๓), หน้า ๒.

ให้เหมาะสมกับฐานะและบุคลิกของตัวละครนั้นเป็นสิ่งที่ผู้ประพันธ์รู้จักใช้มาตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ แล้ว แต่อย่างไรก็ตามนักประพันธ์ในสมัยนี้ก็มักจะมีแบบฉบับการใช้สำนวนโวหารในแต่ละโอกาสคล้าย ๆ กัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บทเจรจาฝากรักของพระเอกกับนางเอก

“ยังใจละจ๊ะ ? แม่จรัส โปรดตอบฉันหน่อยเถอะว่าห่อนรักฉันบ้างไหม ? อ้อ ! ยังใจจ๊ะ ?” นายประสงค์เตือนด้วยเสียงสนซังบงคับไม่อยู่

“รัก - ค่ะ !” เป็นคำตอบของแม่จรัสซึ่งพูดออกมาได้อย่างยากเต็มที่ และเบาจนเกือบไม่ได้ยิน

แต่พ่อโหมเอกพ่อประสงค์ก็แกล้งทำหูทวนลมไปเสียฉิบ ซึ่งที่จริงถ้าปราศจากคนทั้งหลายแล้ว เจ้าห่อนคงจะต้องได้รับเกียรติยศอยู่ในโอบแขนของเขาโดยกระชับ และแก้มอันบริสุทธิ์ผุดผ่องก็จะต้องถูกประจงจูบอย่างหนักหน่วงเป็นครั้งแรก

“ขอโทษ, เมื่อตะกั้ห่อนว่ากระไรฉันไม่ได้ยินถนัด โปรดพูดใหม่ให้ดังอีกสักหน่อยเถอะจ๊ะ ใจละจ๊ะ ?”

นายประสงค์ถามพลางกระเียบเข้าไปโดยไม่รู้สึก ภายหลังถึงลถอยออกมา

“ก็ฉันตอบแล้วนี่คะ” เป็นเสียงตอบอ่อย ๆ ของเจ้าห่อน

“นั่นแหละจะ โปรดพูดใหม่อีกครั้งเถอะ” นายประสงก์พูด
 พลังมองดูหน้าเจ้าหล่อนซึ่งหันไปทางอื่น
 “บอกว่า -- อ้อ - รักค่ะ” หลุดออกมาจากปากเจ้าหล่อน
 โดยยาก^๑

อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นบทสนทนาขนาคนายาวซึ่งพูดโดยตัวละคร
 ตัวเดียว ใช้ในการดำเนินเรื่องเพื่อเล่าหรืออธิบายสิ่งที่ตนกระทำ
 หรืออธิบายเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

“ข้ออื่น ๆ ผมทำเอง คุณอาช่วยสัก ๒ - ๓ อย่างง่าย ๆ คือ
 อ้ายเรือนที่ผมเอามาเกษตรตั้งไว้หลังบ้านนะ คุณอาเอาไป
 จ้างให้เขาเปลี่ยนลำเรือใหม่ ให้เป็นรูปเดินทะเลได้ดี ให้
 เสร็จภายใน ๑๕ วันนี่ แล้วคุณอาไปหาเครื่องแต่งตัวแจ๊กลาก
 รถมาให้ผมกับรด ๑ คันเช่นกัน กับไปที่ซิดไฮเติ้ล เข้าห้อง
 เขาไว้สำหรับพ่อประสิทธิ์ อ้อ! ส่งคนในบ้านไว้ด้วยว่า
 ใครมาถามให้บอกว่าบ้านหลวงกำลังจัดรีพูแฮญ”^๒

๕. ทศนะคติของผู้ประพันธ์ หมายถึงความรู้สึกหรือความ
 คิดเห็นของผู้ประพันธ์ที่มีต่อตัวละครหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งในนวนิยาย

๑. ป. กาญจนารัตน์ (นามแฝง), แดงพระยา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
 บุญช่วยเจริญ, ๒๔๕๘), หน้า ๕๔-๕.

๒. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๕.

ที่เขาแต่งขึ้น หรือหมายถึงลักษณะที่เหตุการณ์นั้นได้รับการนำเสนอแก่ผู้อ่านโดยผ่านสายตาและทัศนะของผู้ใด

ในความหมายแรก แม้ว่าผู้ประพันธ์นวนิยายสมัยนี้ยังไม่มีการประสมการณ์ในคำนั้นมากแต่ก็ได้พยายามแสดงความรู้สึกต่อสิ่งต่าง ๆ และความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ด้วยวิธีพรรณนาโวหาร แต่ความรู้สึกและความคิดเห็นที่แสดงมักเกี่ยวกับเรื่องทั่ว ๆ ไป ในสมัยนั้นตลอดจนเรื่องชีวิตครอบครัว ไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดกล่าวถึงปรัชญาหรือความคิดในเรื่องสำคัญ ๆ เช่น การเมือง สังคม หรือประเทศชาติ เป็นต้น ที่เป็นเช่นนั้นคงเป็นเพราะสภาพบ้านเมืองในสมัยนั้นมีความสงบเรียบร้อย ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีความสุขตามฐานะ นอกจากนี้นักประพันธ์ส่วนใหญ่เป็นสามัญชนมิได้อยู่ในสังคมชั้นสูงระดับผู้บริหารประเทศ เช่นในสมัยแรกของการประพันธ์นวนิยายไทย จึงไม่มีความกล้าพอที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องสำคัญ ๆ เช่นนั้น

ในความหมายที่สองซึ่งหมายถึงลักษณะที่นวนิยายเรื่องนั้นได้รับการนำเสนอแก่ผู้อ่าน นักประพันธ์นวนิยายในสมัยนี้มีวิธีการนำเสนอเรื่องสอบบแบบ คือ การเล่าเรื่องจากทัศนะของผู้ที่รู้เหตุการณ์โดยตลอด แต่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีบทบาทในเรื่อง

อย่างแท้จริง ผู้เล่าใช้สรรพนามบุรุษที่สาม วิธีนี้ผู้ประพันธ์สามารถแสดงความรู้สึกและความเห็นในเรื่องต่างๆ ได้อย่างเต็มที่อีกแบบหนึ่งคือการเล่าเรื่องโดยผู้ที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์หรือเป็นผู้ประกอบพฤติกรรม ผู้เล่าใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง ที่นิยมใช้คือ ข้าพเจ้า ฉัน หรือ เรา การใช้สรรพนามเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกใกล้ชิดกับเหตุการณ์เหมือนตัวละครนั้นเล่าให้ฟังโดยตรง จึงทำให้คล้อยตามได้ง่าย เพื่อให้เห็นชัดเจนจึงนำตัวอย่างมาแสดงไว้ด้วยดังนี้

การแสดงทัศนคติเรื่องชีวิตครอบครัวโดยจัดให้เป็นคำพูด
ของตัวละคร

.... ท่านทั้งหลายควรจำไว้ว่า การที่ประพฤตินี้กรรมมาก และมีบุตรซึ่งเกิดด้วยกันนั้นยอมนำมาซึ่งกรรมเวรแก่ผู้เกิด ภายหลังและหญิงที่หลงชายจนล้มชาติศาสนาพ่อแม่ัน ย่อมบังเกิดผลดังเรื่องของฉันทันแหละ ขอเตือนท่านทั้งหลายซ้ำอีกว่า ทุกข์โศรกก็ตีความลำบากก็ตี อะไรทั้งหมดที่ฉันลงโทษท่านนั้นหาได้ครึ่งหนึ่งทั้งฉันและแม่ต้องรับจากผู้ต้นตระกูลของท่านไม่ เพราะท่านไม่ต้องเสียชาติ เสียศาสนา เสียพ่อแม่ ผู้บังเกิดเกล้า เสียชีวิตร์....^๑

๑. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗๖.

การแสดงทัศนะในเรื่องการประพันธ์โดยใช้บทสนทนาของ
ตัวละครสองตัว สะท้อนให้เห็นความเป็นไปในสมัย

“ดิฉันสงสัยนัก” -- หล่อนเอ่ยเรื่องใหม่ “ทำไมบรรดาท่าน
เจ้าของร้านขายหนังสือออกไม่ทันผู้อ่าน ?”

“ไม่ค่อยมีคนแต่งชยะ” เป็นครั้งแรกที่ข้าพเจ้าฟังจะมีส่วน
ในการสนทนา

“วู๊” หล่อนร้องค้าน “ไม่จริง - ไม่จริง”

นักแต่งหนังสืออ่านเล่นเวลานี้ มีทั้งท่านผู้หญิงและท่านชาย
มากทีเดียว ที่เริ่มจะริเผแผ่มากก็มาก

๖. ทำนองแต่ง นวนิยายในสมัยนี้มีลักษณะอันเป็นแบบ
ฉบับของตนเองอย่างหนึ่งคือมีการแต่งคำประพันธ์ประเภทโคลง
ประกอบตอนจบเรื่อง เป็นการสรุปเรื่องและให้ข้อคิดแก่ผู้อ่าน
โดยเฉพาะงานประพันธ์ของแมวคราว (ชิต บุรทัต) ซึ่งเป็นนัก
และนักประพันธ์ที่เด่นในสมัยนั้นจะมีลักษณะเช่นนี้ทุกเรื่อง ดัง
ตัวอย่างต่อไปนี้

เป็นชายอย่าหลอกเลย

เขาเสื่อมบริสุทธิ

หากรักจักเลี้ยงจริง

อย่าคิดเล่ห์โลมเล้า

ดวงหญิง เลยพ้อ

สืบเศร้า

จิตรก็ตามเทอญ

ล่อให้เขาหลง ๆ

๑. พ้ามุ่ย (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า ๓๐.

เป็นหญิงจรัส
 หลงเขอลมชวนผล
 พลาดคิดผิดถนน
 ตอนยากพราศุขไว้

สรรพกล ชานา
 เยิงไว้
 ตกถึก แล้วแม่
 รับทั้งนิทา ฯ

ทำนองแต่งอีกอย่างหนึ่งคือการบรรยายความรู้สึกอันรุนแรงของตัวละครโดยใช้วลีสั้น ๆ ซึ่งประกอบด้วยคำที่มีความหมายรุนแรง และใช้เครื่องหมายวรรคตอนกำกับ ลักษณะเช่นนี้จะได้อิทธิพลจากนวนิยายแปลเรื่องความพยาบาทซึ่งมีตอนหนึ่งที่บรรยายความรู้สึกของตัวเอกในเรื่องในทำนองเดียวกันนี้

โปรดแห่งความมหาพินาศของเธอได้ขึ้นสูงถึงขีดสุดแล้ว !
 เป็นความพินาศอย่างแสนจัญไร - แสนอกุศลกรรจ์ โอ ! ท่านชายหนุ่มทั้งหลาย, ท่านผู้หลงระเรีงมัวเมาอยู่ในกาโมชะอวารณ ! ท่านจงเกลียดจงชังและหลีกหนีให้ห่างไกลสุดแสนโยชน์ ล้านโยชน์ ท่านจงอย่าได้เกี่ยวข้องกับพ้องพาน แม้แต่สถิตด้วยปลายเท้าของท่านเลย, ท่านกลัวไฟประลัยกัลป์อันจะมาเผาผลาญล้างโลกให้ท่านใหม่เป็นจุนมหาจุนไปฉับใด, ท่านจงกลัวสตรีนั้นนั่น ออ ! สตรี ! สตรีเช่นแม่มหาจำเริญของเธอ - บุญอันใดหนอจึงดลบรรดาลให้มันกำเนิดเกิดชาติมาเป็นมนุษย์ได้ - - - บาปอันใดหนอจึงไม่กระซากลากคุณมันไปสู่ตุรabayเสีย ! ผู้ชายที่เขารักนะหรือ แสนจะ

บุชาและไว้นือเชื่อใจนะหรือ แสนจะไว้นือเชื่อใจ ถึง
 กระนั้นมันยังไม่มื่อไม่พอ หรือจะเป็นด้วยมันได้รับความรัก
 ความบุชาและความไว้นือเชื่อใจจากเขาเกินส่วนที่ควรไปละ
 กระมัง? เอ, ก็น่าจะเป็นเช่นนั้นได้ แต่เหตุไฉน? มัน
 จึงเห็นว่าศักดิ์สกุลของมันเป็นดังสพานที่มนุษย์ตั้งโกฏิจะ
 เขยิบย่ำขามเดินมันเห็นความชั่วระยาอปรีย์เป็นคัจฉัตถุที่มัน
 ฟังประดับไว้บนหัวนอนที่ธรรมชาติของมันจำสำราญอยู่ใน
 คุช ซึ่งหากจะนำมันมาใส่ขวดโหลเลี้ยงไว้ให้นอนบนเบาะ
 แพรหรือกำมะหยี่อย่างไร ๆ กันเป็นอยู่ไม่ได้ฉันใด, สัญชาติ
 สตรีเช่นแม่มหาจำเรญของเธอจึงจะอุปถัมภ์บำรุงมันอย่าง
 แสนประเสริฐเลิศเลอ สุขมันก็ไม่สนุกสบายอยู่ไม่ได้เหมือน
 กันฉันนั้น ผู้ที่เป็นทายแห่งความรักของมันนะหรือ? ไฉน
 เลยมันจะไม่ควักเอาสิ่งที่เครื่องอภัยสอดสู้นมาบ้ายหน้า -
 ไฉนเลยมันจะไม่คิดคดทรยศและไฉนเลยมันจะไม่กระทำอัน
 อนันตผลโดยประการทั้งปวงให้?๑

การประพันธ์นวนิยายระยะที่สาม

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๕

ระยะนี้อยู่ระหว่างสองสมัย คือ เจ็ดปีแรกอยู่ในรัชกาลพระ-
 บาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และหนึ่งปีหลังอยู่ในรัชกาล

๑. แมวคราว (ชิต บุรทัต), “ดิฉันผู้วาสนาน้อย....,” หน้า ๑๔๓.

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในช่วงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวคือตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๘ เป็นระยะที่ประเทศไทยมีความเจริญตามแบบตะวันตกสืบเนื่องมาจากรัชกาลก่อน สภาพทั่วไปของบ้านเมืองเจริญขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เช่น มีการสร้างทางรถไฟและถนนทำให้การคมนาคมสะดวกขึ้น มีการตั้งมหาวิทยาลัยแห่งแรกและสร้างพระราชวังในที่ต่าง ๆ ชีวิตชาวไทยในสมัยนี้โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ มีความสะดวกสบายมาก ประชาชนกินดีอยู่ดี แต่งกายหรูหราทันสมัยมีสถานที่หย่อนใจเกิดขึ้นหลายประเภท เช่น โรงแรม สโมสร ภัตตาคาร ร้านกาแฟ และโรงมหรสพ เมื่อเริ่มรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวสถานการณ์กลับเปลี่ยนแปลงไปในทางตรงกันข้าม กล่าวคือ เกิดความฝืดเคืองขึ้นในประเทศ ประกอบกับเป็นระยะที่เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ประเทศไทยจึงได้รับความกระทบกระเทือนมาก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงหาทางแก้ไขด้วยประการต่าง ๆ นับตั้งแต่ทรงตัดทอนรายจ่ายส่วนพระองค์เองลง จนกระทั่งต้องปลดข้าราชการที่เกินจำนวนงานออก ซึ่งมีศัพท์เรียกในสมัยนั้นว่า “ตุลยภาพ”

เรื่องอิงประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรักและการต่อสู้ในเชิงดาบของอัศวินหรือเจ้าชายหนุ่ม มักมีเหตุการณ์เกี่ยวกับการกบฏหรือชิงราชบัลลังก์เสมอ

เรื่องการสืบสวนสอบสวน ได้แก่เรื่องการสืบสวนคดีลึกลับต่าง ๆ มีการต่อสู้และอันตราย ในที่สุดฝ่ายนักสืบซึ่งเป็นพระเอกก็เป็นผู้ชนะ สามารถจับตัวคนร้ายและคลี่คลายความลึกลับได้

ลักษณะการประพันธ์นวนิยาย เรื่องอ่านเล่นซึ่งแต่งขึ้นใหม่แบบไทยแท้เริ่มแพร่หลายตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๗ ในระยะแรกเป็นเรื่องสั้น ๆ เกี่ยวกับความรักเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาจึงมีขนาดยาวขึ้นและมีแนวต่าง ๆ สมัยนี้จึงนับว่าการประพันธ์นวนิยายไทยได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นครั้งแรก หลังจากที่ได้เริ่มวางรากฐานมาตั้งแต่ตอนปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ความเปลี่ยนแปลงด้านการประพันธ์ที่เกิดขึ้นในสมัยนี้มีตั้งแต่ในด้านผู้ประพันธ์เป็นต้นไป จนถึงเนื้อเรื่องและแบบแผนการประพันธ์

นักประพันธ์ในสมัยนี้มีจำนวนมากกว่าในระยะที่สองอย่างเห็นได้ชัด แต่ส่วนใหญ่ยังคงถือว่าการประพันธ์เป็นงานอดิเรก เพิ่งมีผู้เขียนประพันธ์เป็นอาชีพบ้างในตอนปลายสมัยนี้เอง ผู้ที่

เริ่มการประพันธ์ในสมัยนี้หลายท่านยังคงมีชื่อเสียงและได้รับการยกย่องอยู่ในปัจจุบัน เช่น มาลัย ชูพินิจ สด กุระมะโรหิต กุหลาบ สายประดิษฐ์ พัทน์ เนตรรังษี และชัย เรื่องศิลป์ เป็นต้น

ในค่านิยมของผู้อ่าน ในปีแรก ๆ ของสมัยยังคงนิยมนวนิยายที่แปลจากภาษาต่างประเทศอยู่ ต่อมาราว พ.ศ. ๒๔๖๔ ได้มีผู้แปลและแต่งนวนิยายอิงพงศาวดารจีน ลงในหนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสารต่าง ๆ เมื่อปรากฏว่าได้รับความนิยมจากผู้อ่านสูงจึงเกิดความนิยมแต่งนวนิยายประเภทนี้กันอยู่ระยะหนึ่ง ดังที่บรรณาธิการวารสารศัพท์ไทยได้แถลงในปัจจุบันลึขิตในฉบับเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๖๔ กล่าวถึงความนิยมเรื่องจีนว่า “เวลานี้เป็นสมัยที่โลกแห่งคนอ่านหนังสือกำลังนิยมเรื่องแจ็ก ๆ จีน ๆ ศัพท์ไทยจึงมุ่งไปตามโลกบ้าง”^๑

นวนิยายที่แต่งแบบจีนได้รับความนิยมอยู่ไม่นานนักก็เสื่อมความนิยมลง หนังสือพิมพ์และวารสารบางฉบับจึงหยุดลงเรื่องประเภทนี้ ฉบับหนึ่งคือเสนาศึกษาและแพ่วิทยาศาสตร์ ซึ่งได้ชี้แจงสาเหตุที่หยุดลง อันเป็นเครื่องแสดงแนวโน้มของการประพันธ์ในประเทศไทยดังนี้

๑. “บัณฑลลึขิต”, ศัพท์ไทย. ๑ (กันยายน, ๒๔๖๔), ๒๒๘.

.... เราเลิกความคิดที่จะให้มีเรื่องจีนในหน้าหนังสือของเรา
แล้วด้วยพินสมันิยม เพราะการลงเรื่องจีนทำให้เกิดความ
เบอหน่ายแก่สมาชิกและเจ้าหน้าที่เนื่องจาก

๑. ต้องลงติดต่อกันนานเป็นเดือน ๆ ไม่ทันใจผู้อ่าน
๒. จีนยุคใหม่เป็นเรื่องประหลาดโลกมากกว่าเป็นคติสอนใจ
๓. กว่าจะพิมพ์ต้องเปลืองแรงผู้เกลาสำนวน^๑

เมื่อผู้อ่านเสื่อมความนิยมนวนิยายจีนลง นวนิยายแปลและ
นวนิยายที่แต่งแบบไทยก็ได้รับความนิยมสูงขึ้น และในระยะเดียวกัน
นั้นก็เกิดมีนวนิยายไทยแนวหนึ่งที่แต่งเลียนแบบ นวนิยาย
แปลจากภาษาตะวันตก โดยตั้งชื่อตัวละครเป็นชาวตะวันตกเพื่อ
พยายามทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าเป็นเรื่องแปลจากภาษาตะวันตก
หลวงสาราน ประพันธ์? ผู้เป็นนักแปล นักประพันธ์และนัก
หนังสือพิมพ์ผู้มีชื่อเสียงในสมัยนั้น ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

.... โดยทั่วไปนักประพันธ์สมัยนั้นก็มักพอใจแปลเรื่องจาก
ต่างประเทศจำหน่ายกันมากกว่าแต่งขึ้นเองจากความคิดของ
ตนซึ่งเป็นไทย การแก้ความขัดข้องนั้นยากอยู่สักหน่อยเพราะ
ผู้อ่านมีอุปาทานฝังใจเสียเป็นส่วนมากแล้วว่าเรื่องฝรั่งมักดี
กว่าเรื่องไทย คนไทยจึงขยาด ๆ ไม่กล้าแต่งเรื่องไทยออก
โชว์ ถึงความคิดในการดำเนินเรื่องจะแปลกและคมขำสัก

๑. (หลวงสารานประพันธ์), "นำของบรรณาธิการ," เสนาศึกษาและแพทยศาสตร์, ๖ (มิถุนายน, ๒๔๖๖), ๗๗๕ - ๗๐.

เท่าใด ๆ ก็ไม่ค่อยกล้า เนื่องจากความข้อนแหละทำให้นัก
ประพันธ์บางคนคิดจะลงโทษผู้อ่านที่ชอบเรื่องโนเวลฝรั่งมาก
เกินไป โดยแต่งเรื่องไทยแท้ ๆ ขึ้น แต่ขอยืมชื่อฝรั่งเช่น
ดิก บ็อบ ฟิลิป ๆ ล ๆ อัด ๆ ลงไปเป็นชื่อบุคคลในเรื่อง
ให้กลายเป็นเรื่องฝรั่ง ที่สุดเรื่องของเขา ก็ขายดี

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๕ เป็นต้นมา ปรากฏว่าผู้ประพันธ์และ
ผู้อ่านนิยมเรื่องอ่านเล่นที่แต่งแบบไทยมากที่สุด หลวงสารานุ-
ประพันธ์ได้บันทึกแนวโน้มเกี่ยวกับความสนใจในการอ่านของ
ผู้อ่านในสมัยนั้นไว้ตอนหนึ่งว่า

.... สมัยนี้เป็นสมัยของโลกกำลังเปลี่ยนแปลง ความคิด
ความนิยมของคนจึงเปลี่ยนแปลงไปตามความหมุนเวียนแห่ง
โลก เมื่อ ๗-๘ ปีมาแล้ว ท่านคงจำได้พวกเราชอบอ่านฝรั่ง
ที่แปลเป็นภาษาไทยกันมาก ไม่สู้นิยมแต่งเรื่องไทยแท้กมาก
น้อย จนถึงบางคนแต่งเรื่องไทยขนตองใช้พระเอกนางเอก
เป็นฝรั่งเพื่อตบตาผู้อ่าน ๆ แต่มาบัดนี้สิ เหตุการณ์ตรงข้าม
เสียหมดแล้ว พวกเรากลับมีนิสัยมาชอบเรื่องไทยมากกว่า
เรื่องฝรั่ง ดังนเถาหนังสือรายเดือนต่าง ๆ ในยุคนี้จึงพากัน
หันเข้ามาเดินให้ถูกความนิยมของผู้อ่าน คือ หาเรื่องไทยลง
เป็นจำละหวน... การหาเรื่องไทยแท้ไม่ใช่ของง่าย....

๑. (หลวงสารานุพันธ์), "น่าของบรรณาธิการ," เสนาศึกษาและแม่
วิทยาศาสตร์ ๖ (ตุลาคม ๒๔๖๖), ๑๓๐๕.

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ คณะผู้จัดทำวารสารสารานุกรม ได้ทำการสำรวจความนิยมของผู้อ่านซึ่งผลปรากฏว่า ผู้อ่านส่วนมากชอบเรื่องอ่านเล่นที่เป็นไทยแท้ คือมีตัวละคร ภูมิประเทศ และเหตุการณ์ในเรื่องเป็นไทยตลอด^๑

ลักษณะอีกอย่างหนึ่งของนวนิยายที่เปลี่ยนแปลงไปในสมัยนี้ คือมีคุณค่า สาระ และใกล้เคียงกับความจริงมากขึ้น ผู้จัดพิมพ์นวนิยายบางท่านจึงตั้งหลักเกณฑ์ในการจัดหานวนิยายมาลงพิมพ์ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ผู้จัดพิมพ์นวนิยายเรื่องศักรุกฤตยา กำหนดไว้ว่า หนังสืออ่านเล่นซึ่งเขาจะออกต่อๆ ไปต้องมีลักษณะห้าประการ คือ เนื้อเรื่องจะต้องเป็นไปได้ เหมาะแก่กาล ไม่ก้าวร้าวกระทบกระเทือนเปรียบเปรยใครทางสน มีเหตุผลสมจริง และเป็นคติสอนใจ^๒

เนื่องจากเป็นระยะที่นวนิยายกำลังเฟื่องฟูจึงมีจำนวนมาก เมื่อพิจารณาตามเนื้อเรื่องจำแนกได้เป็น ๕ ประเภทดังนี้ นวนิยายรัก อาชวนิยาย นวนิยายผจญภัย นวนิยายประวัติศาสตร์และ

๑. สารานุกรม, ๑ (มิถุนายน, ๒๔๖๘), ๓๘๘ - ๘.

๒. เพ็ชรรัตน์ (นามแฝง), "คำแถลงการณ์ของผู้พิมพ์," ศักรุกฤตยา (ผลแห่งความไม่ริษยา), (พระนคร : นายสมประสงค์ รัตนทศนีย์ ๒๔๖๑), หน้า (๑)

หัตถ์นิยาย นวนิยายสามประเภทแรกได้มีอยู่ก่อนหน้านั้นแล้ว ส่วน
สองประเภทหลังเพิ่งเริ่มมีขึ้นในสมัยนี้เอง นวนิยายทั้งห้าประเภท
ที่ต่างกันในสมัยนี้มีลักษณะและวิวัฒนาการดังต่อไปนี้

นวนิยายรัก บันเทิงคดีร้อยแก้วที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความรัก
ได้รับความนิยมในหมู่ผู้อ่านอย่างกว้างขวางตั้งแต่ระยะที่สองของ
การประพันธ์นวนิยายไทย และยิ่งเฟื่องฟูมากขึ้นในสมัยนี้ เรื่อง
เกี่ยวกับความรักไม่ว่ามีขนาดสั้นหรือยาว ในระยะแรกของสมัยเป็น
เรื่องเพื่อฝันซึ่งได้รับอิทธิพลจากนวนิยายรักของ ชาร์ลส์ กาวีซ
เป็นส่วนใหญ่ เท่าที่สามารถค้นหาด้านฉบับได้มีเนื้อเรื่องเป็นสอง
แนวคือ รักโศก และ รักสุข เรื่องรักโศกได้รับความนิยมจาก
ผู้อ่านสูงกว่าเรื่องรักสุข จึงมีผู้แต่งมาก ราว พ.ศ. ๒๔๖๖ ถึง
พ.ศ. ๒๔๖๗ เป็นระยะที่นวนิยายประเภทนี้เฟื่องฟูที่สุด นักประ-
พันธ์นิยมรวมกลุ่มกันตั้งเป็นคณะ รวบรวมผลงานของนัก
ประพันธ์ในคณะพิมพ์จำหน่ายเป็นเล่ม เช่น คณะรวมการประ-
พันธ์ คณะรวมการแปล และคณะสหกรณ์การประพันธ์ เป็นต้น

นักประพันธ์ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นยอดในการประพันธ์
เรื่องรักโศกคือ ชาวเหนือ ซึ่งมีนามจริงว่า กระสินธุ์ เนตรายน
ได้แต่งเรื่อง โลहितชาวเหนือ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ เป็นนวนิยายรัก

อิงประวัติศาสตร์ เรื่องที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านได้แก่ เรื่อง
 วาสนานำส่ง โดย นาคเรศ (อ้วน นาคทรพรพ) ฉันทน์ขอลา
 โดย ชัย เรื่องศิลป์ เรื่องน้ำใจของคุณน้ำ โดย ช.ป.ท. และ
 เรื่องศึกอนงค์ โดย มาลัย ชูพินิจ ซึ่งใช้นามปากกา แม่อนงค์
 เป็นต้น

นวนิยายรักสุขในสมัยนี้มีจำนวนน้อยกว่าเรื่อง รักโศก ตัว
 อย่างบางเรื่องที่ได้รับความนิยมเช่น น้ำใจนายเรือโท โดย
 ศรีวัชรา และสุจินดา ศัตร์คู่ก่อกุศยา หรือ ผลแห่งความไม่ริษยา
 โดย เพ็ชรรัตน์ และชีวิตแห่งความรัก โดย น.ศ. เป็นต้น

อาชุนิยาย นวนิยายประเภทนี้เริ่มมีตั้งแต่สมัยแรกของการ
 ประพันธ์นวนิยายไทย แต่อาชุนิยายในสมัยที่สามนี้แตกต่างจาก
 สมัยที่แล้วมาที่ลักษณะของตัวผู้ร้าย ผู้ร้ายสมัยนี้มีลักษณะเป็น
 “ไอ้ไม่” คือ เป็นบุคคลลึกลับ ปกปิดร่างกายอย่างมิดชิดตั้งแต่
 ศีรษะจดเท้า ลักษณะเช่นนี้ น่าจะได้รับอิทธิพลมาจากภาพยนตร์
 ต่างประเทศที่แพร่เข้ามาในสมัยแรกของการประพันธ์โดย อาชุนิ-
 นิยายเรื่องแรกที่มีลักษณะเช่นนี้คือเรื่องแพรดำ แต่งโดย หลวง
 สารานุกรมประพันธ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕

หลวงสารานุกรมประพันธ์ได้อธิบายถึงอุปสรรคและปัญหาที่
ประสบในการประพันธ์นวนิยายประเภทนี้ซึ่งมีหลายประการได้แก่
การกำหนดโครงเรื่อง การตั้งชื่อตัวละคร และการสร้างฉาก
ถึงข้อความต่อไปนี้

อันการแต่งเรื่องไทยแท้ชนิดซึ่เรียสนน ข้าพเจ้าเคยแสดงไว้
ในเล่มก่อน ๆ ครึ่งหนึ่งแล้วว่ายากแสนยาก ยากทั้งการวาง
โครงเรื่อง ยากทั้งการวางภาพตัวละคร ยากทั้งการเลือก
ภูมิประเทศ และยากทั้งการให้นามบุคคลในเรื่องทั้งหมด...
ข้าพเจ้าสารภาพว่าในการเขียนเรื่อง “แพردำ” นี้ มีความ
หนักใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะว่า นอกจากโครงเรื่องและคำพูด
จะต้องวางมิให้เป็นการขัดต่อรัฐ ประศาสนศาสตร์หรือ
กฎหมายแผ่นดิน ฯลฯ แล้วยังต้องระวังเรื่องและนามสกุล
ที่จะตั้งให้ตัวละครในเรื่องอีกเล่า....^๑

การตั้งชื่อตัวละครและนามสกุลตัวละครในสมัยนั้นนับว่าเป็นเรื่องซึ่ง
ต้องระมัดระวังอย่างมาก ทั้งนี้เพื่อมิให้ไปพ้องกับชื่อและนามสกุล
ของบุคคลที่มีชีวิตจริงอันจะทำให้เกิดปัญหายุ่งยากในภายหลัง
ดังที่หลวงสารานุกรมประพันธ์ผู้แต่งนวนิยายเรื่องแพรดำได้ประสบมา
แล้ว เมื่อกำหนดให้พระเอกในนวนิยายชื่อ นายจ้านง นามสกุล

๑. หลวงสารานุกรม “บรรณาธิการแถลง.” เสนาศึกษาและแพวทยาศาสตร์,
๖ (กรกฎาคม, ๒๔๖๕), ๗๕๓.

วีรสุต แต่ปรากฏว่านามสกุล^๕ไปพ้องกับนามสกุลจริงที่มีอยู่ในสมัยนั้น จึงต้องเปลี่ยนเป็น “วีรพล” และต้องประกาศ^๕แจ้งข้อเท็จจริงด้วยเมื่อปรากฏว่าอาชุนิยายได้รับความนิยมจากผู้อ่านสูง หลวงสารานุกรม^๖ประพันธ์จึงแต่งเรื่องอื่นๆ อีกหลายเรื่องในเวลาต่อมา ที่สำคัญได้แก่ เรื่องแพรตำภาค ๒ หน้าผีบ้านเปรต และเลือกกับเหล็ก งานประพันธ์อาชุนิยายในสมัยนี้มีแนวโน้มที่เป็นไทยแท้มากขึ้นตามลำดับแม้ว่าจะเห็นได้ชัดว่าเรื่องแพรตำอาชุนิยายเรื่องแรกในสมัยนี้จะได้รับอิทธิพลจากภาพยนตร์ต่างประเทศมาโดยตรงก็ตาม ดังข้อความที่หลวงสารานุกรม^๖ได้กล่าวไว้ในคำ^๕แจ้งการแต่งอาชุนิยายเรื่องหน้าผีว่า “เรื่อง^๕จะเป็นเรื่องไทยแท้ซึ่งแต่งขึ้นโดยปราศจากการแปล, แปรหรือเลียนต้นเค้าจากหนังฉาย หรือหนังสืออ่านเล่นใด ๆ ทั่วหมด”^๗

อาชุนิยายที่แต่งโดยนักประพันธ์คนอื่นๆ ในสมัยเดียวกันนี้มีอีกหลายเรื่อง เรื่องที่เด่น ๆ ได้แก่ เรื่องกำไลอุบาทว์ โดย จ. ไรจนพันธ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ และเรื่องโม่งขาว แต่งโดย ป. หุวานนท์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙ เป็นต้น

๑. หลวงสารานุกรม^๖ “นำของบรรณาธิการ,” เสนาสึกษาและแผ่วทยา-ศาสตร์, ๔ (ตุลาคม, ๒๔๖๖), ๑๓๐๕.

อาชุนิยายที่แต่งในสมัยนี้ นอกจากจะให้ความสนุกสนาน ตื่นเต้นแก่ผู้อ่านแล้วยังเป็นเครื่องสะท้อนเหตุการณ์ในสมัยนั้นอีกด้วย เช่น อาชุนิยายเรื่องหน้าผี ของหลวงสารานุกรมประพันธ์ ซึ่งแต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ ผู้ประพันธ์ได้ชี้แจงไว้ในครั้งแรกที่นำเรื่องนี้ลงพิมพ์ในเสนาศึกษาและแพ่วิทยาการศาสตร์ว่า “มีข้อที่ท่านควรทราบไว้ก่อนเล็กน้อยคือสรรพเหตุการณ์อันประหลาดต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเมืองไทยเราสมัย พ.ศ. ๒๔๖๖ นี้ จะปรากฏอยู่ในเรื่องนี้เป็นส่วนมาก”^๑ แต่การนำเหตุการณ์ที่เป็นจริงเหล่านั้นมาประมวลไว้ในนวนิยายที่แต่งขึ้น ผู้ประพันธ์มีความต้องการเพียงเสนอเรื่องราวเท่านั้น มิได้แสดงข้อคิดเห็นหรือความเห็นอย่างใดอย่างหนึ่งต่อสิ่งเหล่านั้น

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ นวนิยายประเภทนี้เริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ โดย ชูธนกิจวิจารณ์ เจ้าของนามปากกา อายฉิมโขษ แต่งเรื่อง ตาบศักดิ์เหล็กน้ำพี้ ลงในไทยเชชมรายเดือน นวนิยายเรื่องนี้ได้รับการยกย่องว่าเป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องแรก และดีที่สุดเรื่องหนึ่งของไทย ทั้งนี้เพราะนอกจากจะมีเนื้อเรื่องสนุกสนานตื่นเต้นแล้ว ยังแต่งด้วยสำนวนภาษาที่ไพเราะสละ

๑. เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

สลายและมีการเปรียบเทียบที่คัมภายีอีกด้วย นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องอื่น ๆ ที่แต่งขึ้นภายหลังโดยถือเอานวนิยายของอายันโฆซะเป็นแบบแผน ได้แก่เรื่อง ออกพระทัณฑ์ทวาริกรณ โดย พันธุ์งาม (ม.จ. พงศ์รุจา รุจิวิชัย) และเรื่องทหารเอกพระเจ้าราชาธิราช โดยคุณุภาพ หรือ ศิวะศรียานนท์ (พระวรเวทย์พิศิษฐ์) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ เรื่องออกขุนราชเสนา โดย ว. เผ่ามณี เรื่อง ทหารพระเจ้ากรุงธนบุรี โดย ศิวะศรียานนท์ และเรื่องชาติเสือไม่ทิ้งลาย โดย ลพบุรี (ชุ่ม ณ บางช้าง) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙ เป็นต้น

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ทุกเรื่องที่แต่งขึ้นในสมัยนี้มีแนวคล้ายคลึงกันคือ เกี่ยวกับชีวิตและวีรกรรมของนายทหารเอกแห่งกองทัพไทย ในระหว่างสมัยกรุงสุโขทัย จนถึงสมัยกรุงธนบุรี สิ่งที่คุณแต่งเน้นคือเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้น เช่น การต่อสู้หรือสงครามและบทบาทของตัวเอกในการเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ จากการศึกษานี้เรื่องและลักษณะโดยทั่วไปของนวนิยายประเภทนี้เปรียบเทียบกับเรื่องแปลจากภาษาตะวันตกในประเภทเดียวกันปรากฏว่ามีความคล้ายคลึงกันในด้านโครงเรื่องและสำนวนโวหาร จึงสันนิษฐานว่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่มีเหตุการณ์โลดโผน

และพื้นตาบของไทยนี้คงได้รับอิทธิพลจากเรื่องแปลจากภาษาตะวันตกในประเภทเดียวกัน โดยเฉพาะจากนวนิยายแปลเรื่องทหารพระเจ้าโนเลียน หรือเอเตียนซารา ของเซอร์อาร์เธอร์ โคนนอร์ คอยล์ ซึ่งหลวงนายวิจารณ์ได้แปลเป็นภาษาไทย

นวนิยายผจญภัย ได้มีการแต่งนวนิยายที่มีเรื่องราวผจญภัยมาตั้งแต่ระยะแรกของการประพันธ์นวนิยายไทย คือเรื่องคาราหวัน ซึ่งกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงนิพนธ์ไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ แต่นวนิยายเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องการผจญภัยอย่างแท้จริง หากเป็นเรื่องผจญภัยถึงความรัก สำหรับนวนิยายผจญภัยในสมัยนี้มีสองแนวคือ การผจญภัยตามธรรมชาติ และการผจญภัยที่มีความลึกลับและเหตุการณ์เหนือธรรมชาติเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ นวนิยายประเภทนี้บางเรื่องที่สามารถค้นพบต้นฉบับได้ได้แก่ เรื่องเกาะน้อยกลางสมุทร แต่งโดย สุจินดา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ เป็นเรื่องผจญภัยตามธรรมชาติ และเรื่องเกาะกากี แต่งโดย พันธุ์งาม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙ เป็นเรื่องการผจญภัยที่มีความลึกลับและสิ่งมหัศจรรย์เหนือธรรมชาติเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในเรื่อง นวนิยายเรื่องเกาะกากีมีลักษณะซึ่งแสดงว่าเลียนแบบจากนวนิยายแปลจากภาษาตะวันตกประเภทเดียวกัน คือ เรื่องสาว

สองพันปี ของ เซอร์ เฮนรี ไรเตอร์ แสกการ์ด ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยครั้งแรกโดย หลวงวิลาศปริวัตร และนวนิยายเรื่องอื่น ๆ ของแสกการ์ดในยุคเดียวกันนี้ซึ่งมีผู้แปลลงในวารสารสมัยนั้นอย่างแพร่หลาย เช่น เรื่อง อัสมาเทวี ซึ่งแปลโดย โภคโรหิต

ตัวอย่างที่แสดงว่าเรื่องเกะกาก็ได้รับอิทธิพลจากนวนิยายแปลเรื่องสาวสองพันปีและเรื่องอื่น ๆ ในชุดเดียวกันคือ บทสนทนาระหว่างนางกาก็กับออกพระอินทรเดช ซึ่งเป็นพระเอกในเรื่อง กล่าวถึงการที่นางกาก็ได้รอคอยออกพระอินทรเดชหรือคนธรรมดาเป็นเวลานานถึงสองพันปีเช่นเดียวกับที่พระนางอัสมา รอคอยคนรักของพระนาง

“พ่อเอ๋ย, ฉันได้คอยพ่อมานานแล้ว พ่อมีรูปร่างงดงามไม่ผิดอะไรกับคนธรรมดาของฉันเมื่อครั้งกระโน้นเลย พ่อทูนหัว, ฉันรักเธอจริง ๆ ความปรารถนาได้สมใจแล้ว”

ข้าพเจ้าตั้งงออยู่ แต่มีซ้ำก็ถามว่า “ฉันไม่เข้าใจเลย เธอมีความหมายอะไร และเหตุใดจึงเอาฉันไปเปรียบกับคนธรรมดา ?”

นางตอบว่า “ก็เพราะท่านเป็นคนธรรมดาจริง ๆ นะซี ความทรงจำของฉันถึงหากจะดำเนินมาเป็นเวลาถึงสองพันปีมาแล้วก็ดี แต่ก็หาหลบเลื่อนไปไม่ ฉันจำได้แน่ที่เดียวว่าท่าน

คือคนธรรมดา อัครเสนาบดีของพระสวามีของฉัน โอ้, พ่อ
ทูนหัวของเมีย, ะไรน้ำใจจะลืมเมียเจียว ฤ ?”^๑

หัตถ์นิยาย เรื่องอ่านเล่นประเภทตลกเบาสมองเริ่มขึ้นตั้งแต่
ระยะที่สองของการประพันธ์นวนิยายไทย โดยหลวงนัยวิจารณ์
เจ้าของนามปากกา ศรีสุวรรณ แต่งเรื่องตลกเป็นตอนสั้น โดย
เลียนแบบเรื่องตลกของ ดับเบิลยู ดับเบิลยู จากอบส์ แล้วดัดแปลง
แต่งเรื่องให้เป็นไทยตัวอย่างเช่น เรื่องพ่อหมอกุ้ม กลายเป็น
ซ้อนกล และบิศาจนายโพล่ง เป็นต้น ต่อมาในสมัยที่สามของ
การประพันธ์นวนิยายไทย มีผู้แต่งเรื่องประเภทนี้มากขึ้น เช่น
ทิดมุ่ม ฌ ปากน้ำ (ขุนสุนทรภาศิต) แสงทอง (หลวงบุญ-
มานพพานิชย์) หลวงสนั่นศักดิ์อักษรสาร และสมุห์หอม (พลพัน
หุ่มแพร) เป็นต้น นักประพันธ์ที่กล่าวนามมานี้แต่งเรื่องตลก
ในแนวต่างกันคือ ทิดมุ่ม ฌ ปากน้ำ แต่งเรื่องตลกเป็นตอนสั้น ๆ
ไม่ติดต่อกัน แสงทอง แต่งเรื่องชุดคุณเถิก ลิขาทร์ เป็นเรื่อง
ตลกเป็นตอน ๆ แต่มีตัวคุณเถิกเป็นตัวยืนโรงในทุกตอน ส่วนขุน
สนั่นศักดิ์อักษรสารและสมุห์หอม แต่งเรื่องล้อนิยายอิงพงศาวดารจีน

๑. พันธุ์งาม (ม.จ. พงศ์จุจ รุจวิชัย), “เกาะกาเก๋,” เรืองรมย์, ๑ (ธันวาคม,
๒๔๖๕), หน้า ๕๔๗-๘.

เรื่องตลกที่ควรกล่าวถึงได้แก่ชุด คุณถึก สีขาว และชุดล้อ
 นียายอิงพงศาวดารจีน ซึ่งมีแนวต่างกันดังนี้

ชุดคุณถึก สีขาว หลวงบุญมมานพพานิชย์ ผู้ประพันธ์ได้
 รับอิทธิพลจากหัตถ์นิยายชุด Pickwick Paper ของ ชาร์ลส์
 ดิกเก้นส์ แต่ได้นำมาดัดแปลงและแต่งขึ้นใหม่ให้มีลักษณะเป็น
 ไทย ทั้งด้านโครงเรื่อง ตัวละคร และบทเจรจา ตอนแรกชื่อ
 ปาฐะคุณถึก ลงในวารสารศัพทไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ ตอน
 สุดท้ายชื่อ ไปแทงม้า ลงในชั้นชุมนุมเทพศิรินทร์ เมื่อ พ.ศ.
 ๒๔๗๗ ได้พิมพ์รวมเล่มครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ และผู้
 ประพันธ์ได้อธิบายความเป็นมาของเรื่องตลกชุดนี้ไว้ในคำนำของ
 ผู้แต่งหนังสือ รวมเล่มคุณถึกฉบับพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.
 ๒๔๗๗ ดังนี้

บัดนี้ ก็ได้รวบรวมเรื่องซึ่งมี นายถึก สีขาว นายฉู้
 เบลูจมากร ขุนนิตยฤทธิกับขุนสุวัฒน์โณดม เป็นต้น
 ไร้ง ซึ่งได้กระจัดพลัดพลาไปอยู่ในนิตยสาร (magazine)
 ต่าง ๆ หลายชื่อ รวม ๑๖ เรื่องเข้าเป็นสมุดเล่มเดียวกันแล้ว...
 เรื่องในหนังสือเล่มนี้หลายเรื่องได้มาจาก Pickwick Papers
 ของ Charles Dickens บุคลิกลักษณะของตัวสำคัญในเล่มนี้
 ไม่เหมือนของมิตรสหายของข้าพเจ้าคนใดเลย แต่ของ

นายถึก สีขาว นั้นเขียน Mr. Piekwick นายถึก Mr. Winkel ขุนนิตย์ ๆ Mr. Tupman และขุนสัวณัฏ์ ๆ Mr. Snodgrand ช้า ๆ นาน ๆ ก็มีอาฟง ซึ่งเขียน Samuel Weller ออกมาขัดจิ้งหะ

ครั้นเมื่อข้าพเจ้าเห็นได้แปลเรื่องฝรั่งให้คนไทยได้เข้าใจว่า สนิทเหมาะ ๕-๖ เรื่องรวดเร็วกว่า ก็ราเรื่อง ๔ คนนี้ไว้แต่ บรรณาธิการมคส. ต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวแทนตัวของตัวเองของท่านทั้งหลายได้มายืนยันว่าหาชนยังเรียกร้องต้องการเรื่องชุดนอก ได้มารดนาทาเร็นจะเจาะจงให้ข้าพเจ้าเขียนจำเพาะเรื่องชุดนี้ ให้ได้ลงในฉบับที่อ้างว่าสำคัญ ๆ ของมคส. นั้น ๆ ในบางโอกาส ข้าพเจ้าก็จำเป็นต้องตั้งตัวเองเป็นจินตภาพขึ้น คิดเขียนไปตามลำพังอำเภอใจที่คาดว่าจะเป็นเขาที่บาง สระสมข้อ ขำขันของเรื่องที่ได้พบได้อ่านในภาษาอังกฤษมาจับแพะชนแกะกันเข้าบ้างทำเป็นเรื่องสน เรื่องยาวส่งไปใช้หนับุญคุณ คำที่รับมคส. ต่าง ๆ ปริมาณเป็นกองสองกองนั้นไม่มีใครลงกันรวมได้ ๑๖ เรื่อง ถ้านับเวลาตั้งแต่เริ่มลงเรื่อง "ปาฐะคุณถึก" เป็นเรื่องแรกใน "ศัพท์ไทย" เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๔๖๖ จนถึงเรื่อง "ไปแทงมา" เรื่องสุดท้ายซึ่งลงในชื่อ "ชุมนุมเทพศรีนทร์" เมื่อเดือนธันวาคม ๒๔๗๗ แล้วจะเห็นได้ว่า ในเวลาถึง ๑๑ ปี ข้าพเจ้าเขียนเรื่องชุดนี้ ๑๖ เรื่องเท่านั้น^๑

๑. แสงทอง (หลวงบุญฆมานพพานิชย์), "คำนำ", รวมเรื่องคุณถึก (พระนคร : โรงพิมพ์เดลิแมต์, ๒๔๗๗), หน้า ๑.-๖.

เรื่องตลกอีกแนวหนึ่งคือเรื่องล้อเลียนอิงพงศาวดารจีน เรื่องประเภทนี้ตลกด้วยโครงเรื่องสำนวนภาษาและชื่อเรื่อง ผู้เริ่มแต่งคือหลวงสันต์ด้อักษรสาร ได้แต่งเรื่องชื่อ ก๊กโฮ ลงในศัพท์ไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ อีกท่านหนึ่งที่แต่งเรื่องแนวนี้คือ สมุห์หอม ได้แก่งเรื่องเก่าเบ๊ ชื่อจ่าย ไอ้ยา บ้อเอง ทหารพระเจ้าเหียนเต้ และวักเพ้ย เป็นต้น ตัวอย่างสำนวนตลกที่มักพบในเรื่องประเภทนี้ คัดจากเรื่องก๊กโฮ ของหลวงสันต์ด้อักษรสาร

แต่กาลก่อนเมื่อโลกที่เราอยู่นี้ยังไม่มี และเง็กเซียงฮ่องเต้ ก็ยังไม่เกิด ในสวรรค์ยังไม่ดำเนินถึงขีดสุดไฉนนั้น ป่าท่งโก๋ฮุดใจัวเป็นใหญ่อยู่ในสวรรค์ บรรดาเทพยดาและนางฟ้าและอสูรทั้งหลายก็มิได้มีวิมานอยู่ ต่างเหาะลอยเคว้งอยู่กลางอากาศตลอดเวลา และเมื่อถึงเวลารাত্রีก็เข้าแอบในกลีบเมฆอาศัยเป็นทันทรา ส่วนเครื่องประดับกายนั้นเด้า ก็มิได้มีเครื่องกุษาอาภรณ์อย่างใด เทพยดานันต่างก็เก็บเอาก้อนเมฆเล็ก ๆ มาร้อยเข้าด้วยเส้นผม ให้เป็นพวงแล้วคาดบนเครื่องปิดความอาย^๑

อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นการพรรณานางเอกในเรื่อง ชื่อจ่าย ซึ่งแต่งโดยสมุห์หอม

๑. หลวงสันต์ด้อักษรสาร, "ก๊กโฮ", ศัพท์ไทย, ๑ (ตุลาคม, ๒๔๖๔), ๑๔๒๕.

....นางเองมือซ้ายก็เริ่มร้องเพลงที่ไพเราะด้วยน้ำเสียงอันหวานฉ่ำเยือกเย็นอย่างเอก นางได้รับความผัดท้อมาจากองไ้ลับตาเท่าไรก็มีได้อำพรางไว้ เป็นต้นว่าถึงตอนขึ้นเสียงสูงก็ส่งเสียงวเวกดังเสียงชนะร้อง และตอนลงเสียงต่ำก็อมเสียงลงดังเสียงกบ พร้อมทั้งตกลองตอกกรว้างซำซำเข้าจังหวะกันไปฟังดูไพเราะยิ่งนัก... ใบหน้าของนางนั้นมันได้ลักษณะ มีสันถานดังรูปไข่ ผมแดงเป็นเงาคล้ายใบไม้แห้งเกล้าไว้อย่างบรรจงและปักด้วยปิ่นกาละบังหา มีโมราเม็ดเท่าไข่นกการเวกอยู่ตรงปลาย กวนางเล็กแต่โค้งดังวงพระจันทร์ในวันแรม ตาเล็กยาวรีหางตายาวเกือบจดหู ตากลมดำสดินหม้อมีแววใสกระจางดังเพชรน้ำดี จมูกโด่งเล็กดังรูปทนายช่างฝีมือเอกवादไว้ ปากเล็กแดงดังสขมนกับปุ่น ยังคอกก็กลมสูงระหง แขนก็กลมเกลี้ยงขาวดั่งงาช้างอ่อนระทวยไปมา ขณะตกลองตอก รูปร่างนางได้สัดส่วน เอวเล็ก เอวบาง เท่าที่พื้นไว้จนเล็กขนาดเท่าสักแม่มือ^๑

การพิจารณาลักษณะของนวนิยายในสมัยนี้ สามารถพิจารณาตามหัวข้อต่าง ๆ เช่นเดียวกับนวนิยายสมัยอื่น ๆ ดังนี้คือ

๑. โครงเรื่อง นวนิยายในสมัยนี้มีโครงเรื่องซับซ้อนยิ่งกว่าในสมัยก่อน นอกจากนั้นนวนิยายเกือบทุกเรื่องจะสะท้อนเหตุการณ์

๑. สมุห์หอม (พลพัน หุ้มแพร), "ฮ้อจ่าย", ศัพท์ไทย, ๑ (เมษายน, ๒๔๖๕),

ของยุคสมัยนั้นไว้ด้วยเสมอ เช่น เรื่องผู้ร้ายต่างตนเป็นกลุ่ม มีชื่อเรียกตามสัญลักษณ์ประจำกลุ่ม ซึ่งปรากฏในอาชญานิยาย และเรื่องความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจในสมัยคุลยภาพิในนวนิยายประเภทต่าง ๆ ที่แต่งขึ้นในตอนปลายสมัยนี้

นวนิยายรัก นวนิยายรักในสมัยนี้มีสองแนวคือ รักสุข และ รักโศก ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในนวนิยายประเภทนี้มักได้แก่ ความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในค้ำานฐานะการกักกันของญาติผู้ใหญ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ส่วนนวนิยายรักโศกมีเหตุการณ์รุนแรงยิ่งกว่านั้น เช่น ตัวละครอาจประสบความผิดหวังอย่างมากจนถึงขั้นทำลายชีวิตของตนเอง นวนิยายรักอีกแบบหนึ่งที่เป็นที่นิยมในสมัยนี้คือเกี่ยวกับเรื่องชวาและมลายู เช่น เรื่องศึกองงศ์ ของมัลย์ ชูพินิจ ซึ่งใช้นามปากกา แม่องงศ์ และเรื่องโชคทวี โดย ส. บุญเสนอ เป็นต้น

ตัวอย่างโครงเรื่องนวนิยายรักในแนวต่าง ๆ ได้แก่

รักสุข ได้แก่เรื่อง ชีวิตแห่งความรัก โดย น.ส.

เป็นเรื่องความรักของนายตำรวจหนุ่มฐานะปานกลางกับบุตรสาวเศรษฐี พระเอกกับนางเอกรู้จักกันโดยบังเอิญเมื่อช่วยนางเอกให้หลุดพ้นจากการถูกลักพาตัว บุญคุณนี้ทำให้ได้มีโอกาสสนิทสนม

กันโดยไม่ถูกขัดขวางจากบิดาของนางเอก วันหนึ่งขณะที่พระเอก
ไปงานเลี้ยงที่บ้านนางเอกพร้อมกับเพื่อน ได้ถูกชายหนุ่มที่หมาย
ปองนางเอกใส่ความเป็นผู้ร้ายฆ่าแขกผู้หนึ่งที่มาในงาน เพื่อน
ของพระเอกที่ไปด้วยได้ช่วยพิสูจน์ข้อเท็จจริงจนกระทั่งพระเอก
พ้นผิด และความจริงกลับกลายเป็นว่าผู้ที่กล่าวหาอันเป็นฆาตกร
ต่อมาเมื่อพระเอกสำเร็จการศึกษาต้องปฏิบัติราชการจึงต้องห่าง
เหินกับนางเอกไป จนกระทั่งเกิดเหตุร้ายขึ้น เมื่อนางเอกและ
บิดาของเธอได้หายไปอย่างลึกลับ พระเอกจึงมีโอกาสแสดงความ
กล้าหาญและพิสูจน์ความรักด้วยการเสี่ยงอันตรายเข้าช่วยเหลือ
และจับคนร้ายมาลงโทษได้ ความดีของพระเอกจึงชนะใจบิดา
ของนางเอกและทำลายอุปสรรคเรื่องความแตกต่างกันของฐานะ
เสียสิ้น ในที่สุดจึงได้แต่งงานกัน

รักโศก ได้แก่เรื่อง ดินนัขอลา โดย ชัย เรื่องศิลป์

พระเอกกับนางเอกรักกันตั้งแต่เด็ก เมื่อพระเอกจะไปศึกษา
ต่างประเทศได้ให้สัญญาต่อกันไว้ว่าจะไม่ลืมกัน ต่อมานางเอกถูก
บิดาบังคับให้แต่งงานกับชายอื่นและถูกกลลวงว่าพระเอกได้แต่ง
งานแล้วด้วยความเสียใจนางเอกจึงยอมแต่งงาน ต่อมาไม่นานสามี
ก็นอกใจและทารุณเธอด้วยวิธีต่าง ๆ และได้เล่าความจริงเรื่อง

พระเอกให้ฟัง ด้วยความบีบคั้นทางใจอย่างหนักนางเอกจึงตัดสินใจกระโดดน้ำตาย ในเวลาเดียวกันนั่นเอง พระเอกซึ่งเดินทางกลับมาได้มาพบและช่วยเหลือแต่สายเกินไปเสียแล้ว จึงยิงตัวตายตาม

อาชญาวิทยา มีโครงเรื่องเกี่ยวกับการสืบสวนคดีหรือความลึกลับต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นกับครอบครัวหนึ่ง ในการสืบสวนหาตัวคนร้ายซึ่งเป็นตัวลึกลับประเภทไอ้โม่งนั้น ผู้ประพันธ์สร้างพฤติกรรมที่น่าตื่นเต้นจากการต่อสู้และการเสี่ยงชีวิตของพระเอกเพื่อส่งเสริมบทบาทของพระเอกซึ่งเป็นนักสืบให้เด่นขึ้น ในตอนจบฝ่ายพระเอกซึ่งเป็นฝ่ายมีชัยชนะ สามารถจับตัวคนร้ายได้และได้แต่งงานกับนางเอกซึ่งเป็นผู้ที่ร่วมอยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย ตัวอย่างนวนิยายที่มีโครงเรื่องดังนี้ เช่น เรื่องกำไลอุบาทว์ แต่งโดย จ. โรจนพานิช

หญิงสาวผู้หนึ่งถูกคนร้ายแย่งชิงกำไลเพชร (ซึ่งเป็นที่ซ่อนแผนที่ขุมทรัพย์) แต่พระเอกได้ช่วยไว้ได้ คนร้ายกลุ่มนี้มีหัวหน้าเป็นตัวลึกลับแต่งกายมิดชิดมิให้ผู้ใดเห็นรูปร่างหน้าตาที่แท้จริง พระเอกจึงปลอมตัวเข้าช่วยสืบสวน มีการต่อสู้ด้วยกำลังกายและอาวุธต่าง ๆ หลายครั้งซึ่งพระเอกปลอดภัยเสมอ ในที่สุด

พระเอกสามารถปราบปรามผู้ร้ายกลุ่มนี้ได้ สามารถเปิดเผยแหล่ง
ชุมทรัพย์และได้แต่งงานกับนางเอก

นวนิยายผจญภัย มีโครงเรื่องสองแบบเช่นเดียวกับในสมัย
ที่สองคือ การผจญภัยตามธรรมชาติ และการผจญภัยที่มีเหตุการณ์
ลึกลับและเหนือธรรมชาติ

นวนิยายผจญภัยที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติมักมีการใช้เหตุผลและ
ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้าช่วยด้วยเสมอ เช่น เรื่องเกาะน้อย
กลางสมุทร แต่งโดย สจุนิตา

พระเอกกับนางเอกรอดชีวิตจากเรือโดยสารที่อัปปางเนื่องจาก
พายุ ตีอยู่บนเกาะร้างด้วยกันตามลำพัง ทั้งสองช่วยกันหาวิธี
ดำเนินชีวิตบนเกาะนั้นโดยใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เช่น การ
จุดไฟจากแสงอาทิตย์ การทำนาฬิกาแดด และการใช้พืชบางชนิด
เป็นอาหาร เป็นต้น ในขณะที่อาศัยอยู่บนเกาะนั้นต้องประสบ
กับภัยต่าง ๆ ตามธรรมชาติ เช่น ปลาหมึกยักษ์ ต้องต่อสู้กับ
โจรสลัดที่ต้องการแย่งชิงนางเอก เมื่อจวนเจียนจะแพ้พวกสลัด
เรือของทหารเรือซึ่งแล่นค้นหาผู้รอดตายจากเรือแตกได้มาช่วยไว้
ทัน เมื่อกลับถึงบ้านเมืองพระเอกกับนางเอกก็ได้แต่งงานกัน
และร่ำรวยขึ้นจากสมบัติของพวกสลัดที่พบในถ้ำบนเกาะ

นวนิยายผจญภัยที่มีเหตุการณ์ลึกลับเป็นส่วนสำคัญมักเป็นเรื่องการผจญภัยจากอันตรายลึกลับในดินแดนมหัศจรรย์ในอดีต หรือมีเหตุการณ์ซึ่งจะทำให้ย้อนกลับไปสู่อดีตตัวอย่างเช่น เรื่อง เกาะกาก็ ของพันธุ้งาม

การผจญภัยในเรื่องเกิดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาเมื่อคราวเสียกรุงครั้งที่สอง พระเอกเป็นนายทหารหน้าดวงล้อมข้าศึกโดยทางเรือ ประสบอำนาจประหลาดทำให้เรือแตกไปขึ้นที่เกาะแห่งหนึ่ง พวกชาวเกาะเป็นคนร้ายอยู่ภายใต้อำนาจของนางกาก็ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจวิเศษและมีชีวิตเป็นอมตะเพราะได้อาบน้ำศักดิ์สิทธิ์ นางกาก็พบพระเอกรู้ว่าเป็นคนธรรมดา กลับชาติมาเกิดจึงทำอุปายและมารยาทุกอย่างเพื่อแย่งพระเอกมาจากคูหมันซึ่งเดินทางมาด้วยกัน พระเอกกับคณะติดอยู่บนเกาะนั้นเป็นเวลานานจนกระทั่งมีเหตุการณ์ที่ทำให้อำนาจของนางกาก็เสื่อมลงจึงหนีจากเกาะนั้นไปได้

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เรื่องประเภทนี้มักใช้เหตุการณ์บางตอนในประวัติศาสตร์หรือเกร็ดพงศาวดาร ในระหว่างสมัยกรุงสุโขทัยจนถึงสมัยกรุงธนบุรีเป็นฉาก ส่วนตัวละครนั้นแต่งขึ้นใหม่โดยกำหนดให้มีบทบาทสอดคล้องกับยุคสมัย เหตุการณ์ที่มักปรากฏในนวนิยายประเภทนี้ได้แก่การต่อสู้และสงคราม ซึ่ง

เป็นโอกาสให้พระเอกได้แสดงความกล้าหาญ ความสามารถในการรบ และความรู้ของชายชาติวีร ในสมัยนั้นให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของคนทั่วไป เมื่อได้รับชัยชนะแล้วจึงได้แต่งงานกับหญิงคนรัก ตัวอย่างโครงเรื่องนวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยนี้ เช่น เรื่องดาบศักดิ์เหล็กน้ำพี้ ซึ่งแต่งโดยอัยณโฆษ

เป็นเรื่องชีวิตการต่อสู้และวีรกรรมของนายหมู่ขวัญทหารเอกแห่งกรุงศรีอยุธยา ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนเรศวรมหาราช นายหมู่ขวัญได้ไปสืบราชการที่เมืองทวายและได้พบนางเอกเมื่อได้ช่วยเธอจากการถูกทำร้ายโดยที่ไม่ทราบว่าเป็นธิดาของเจ้าเมืองซึ่งปลอมตัวมา ต่อมาพระเอกได้กลับมาปฏิบัติราชการสู้รบกับพม่า ได้สร้างวีรกรรมด้วยการลอบเข้าไปสืบข่าวในค่ายพม่า และทำการต่อสู้ข้าศึกด้วยความกล้าหาญ เมื่อชนะศึกก็ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ชั้นสูงและได้แต่งงานกับนางเอก

หัตถนิยาย เรื่องตลกในสมัยนี้มีไม่มากนัก ส่วนมากเป็นเรื่องขนาดสั้น ในระยะแรกมักอาศัยมุขตลกจากต่างประเทศ เรื่องตลกที่มีลักษณะเป็นนวนิยายได้คือ ชุตคุณถึก สีขาทร ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นตอน ๆ แต่ต่อเนื่องกันโดยมีตัวละครชุดเดียวกัน ตัว

อย่างโคร่งเรื่องจากบางตอนในชุดนี้ เช่น เเคราะห์ดี นัคยิกกัน
เข้าห้องผิด และติดคอ เป็นต้น

เคราะห์ดี คุณเอ็กถูกสาวใช้กล่าวหาว่าลวนลามจะเรียกค่า
เสียหายโดยร่วมมือกับทนายความ คุณเอ็กสู้คดี วันหนึ่งได้ไปหา
ทนายโจทก์ที่ว่าเขาอย่างรุนแรง ทนายยิ่งยั่วให้ค่าอีกมาก ๆ และ
ให้ลูกน้องบันทึกไว้เพื่อรวบรวมฟ้องอีก คุณเอ็กโมโหจัดจะทำร้าย
แต่คนใช้ห้ามไว้ คุณเอ็กกล่าวก่อนจากไปว่าทนายเคราะห์ดีที่ไม่
ต้องเจ็บตัว แต่ที่จริงแล้วผู้ที่เคราะห์ดีก็คือคุณเอ็กเองที่ไม่ต้องโดน
ข้อหาทำร้ายร่างกายอีกคดีหนึ่ง

นัคยิกกัน สีสหายได้แก่ นายเอ็ก สีขาทร ขุนนียตยุกติกรณ
นายฉัญจู้ เบญจมางกูร และขุนสุวัณโณตม พวกนี้ไปเที่ยว
บักซ์ได้ เพื่อนใหม่บนรถไฟคนหนึ่ง เมื่อแวะลงราชบุรีได้เข้าไป
ไปรับประทานอาหารและสุราในร้าน โดยมีเพื่อนใหม่ติดตามไป
ด้วย ต่อมาสามคนเมาหลับไป คงเหลือแต่ขุนนียต ฯ กับเพื่อน
ใหม่ซึ่งพากันออกไปเที่ยว โดยขุนนียต ฯ เอาเสื้อนอกของคุณ
ฉัญจู้สวมไป นายกลั่นเพื่อนใหม่ได้ก่อเรื่องวิวาทกับนายทหารที่
เมืองนั้น ขุนนียต ฯ ได้แบ่งโดยเอานามบัตรของคุณฉัญจู้มอบไว้
ให้ วันรุ่งขึ้นนายทหารผู้นั้นจึงมาทำคุณฉัญจู้ตัวลป็น แต่เมื่อรู้ว่า

ผิดตัวจึงเลิกแล้วต่อกันไป และรู้ว่าผู้ที่ก่อเหตุคือนายกลั่นเพื่อนใหม่ซึ่งเป็นตัวตลกในคณะลิเก

เข้าห้องผิด คุณถึกไปชมพกรับเพื่อน ได้พักที่โรงแรมแห่งหนึ่ง คุณถึกเข้าห้องผิดไปเข้าห้องหญิงสาวผู้หนึ่ง เมื่อเจ้าของห้องมาจึงเข้าแอบไต่เตียง เมื่อเขามองเห็นจึงต่อว่าจนเกิดทะเลาะวิวาทกัน ตำรวจจึงจับตัวคุณถึกไป

ติดคอ คุณถึกและภรรยาชวนเพื่อนไปรับประทานอาหารที่บ้าน เพื่อนคนหนึ่งกำลังติดคอทำอะไรก็ไม่หาย เพื่อนจึงบอกเคล็ดให้เด็กสาวเอาเท้าเขี่ยคอสามครั้งก้างจะหลุด เมื่อเขายอมทำตามเพื่อนจึงพากันล้อเลียน

อีกตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องตลกของแม่สอด (หลวงรัฐการโกศล) เรื่องปีศาจนายโพล้ง ซึ่งตัดแปลงจากเรื่องของทับเบ็ลยู ทับเบ็ลยู จากอบส์

นายเหมือนคนเฝ้าท่าเรือไก่ออนจังหวัดธนบุรี เล่าเรื่องผีให้เพื่อนฟังว่า ในอดีตเขากับเพื่อนอีกสองคนรับจ้างเฝ้าเรือ วันหนึ่งเพื่อนชื่อโพล้งตกน้ำจมนลงไปทุกคนคิดว่าตาย ต่อมาปรากฏว่าปีศาจนายโพล้งมาปรากฏตัวขู่จะเอาของที่จำนำไว้คืน นายเหมือนไม่ยอมให้จึงโดนหลอกทุกวันจนต้องจ้างคนมาอยู่เป็นเพื่อน ทำ

ให้สิ้นเปลืองเงินทองมาก ในที่สุดความจริงกลับปรากฏว่านาย โพลั้งนั้นไม่ตายจริง แต่ที่หายไปพักหนึ่งเนื่องจากถูกจับฐาน ขโมยอ้อยเมื่อพันโทขทำอบายทำผีหลอกเพื่อน

๒. **ตัวละคร** ตัวละครในนวนิยายที่แต่งขึ้นในสมัยนี้มี ลักษณะที่เหมือนและที่แตกต่างจากตัวละครในสมัยก่อนหน้า สิ่งที่ยังคงเหมือนเดิมได้แก่ลักษณะอันเป็นแบบฉบับของตัวละคร คือลักษณะซึ่งแสดงให้เห็นผู้อ่านทราบได้ทันทีที่ตัวละครนั้นปรากฏ ออกมาในเรื่องว่าเป็นตัวเอกหรือผู้ร้าย ทั้งนี้เพราะตัวเอกใน นวนิยายสมัยนี้เป็นผู้ที่มีความดีงามทุกด้าน ส่วนผู้ร้ายย่อมมี ลักษณะตรงกันข้ามคือ มีแต่สิ่งที่ไม่ดีไม่งาม ตัวละครในสมัย นี้ยังไม่มีลักษณะผสมของความดีและความไม่ดีซึ่งทำให้ความสมจริง ลักษณะอีกประการหนึ่งที่ยังคงเหมือนเดิมคือสภาพทาง สังคมของตัวละคร ตัวละครที่สำคัญ ๆ ล้วนเป็นผู้ที่อยู่ในสังคม ชั้นสูง ได้แก่ ผู้ที่อยู่ในตระกูลขุนนาง ข้าราชการ หรือคหบดี มีฐานะร่ำรวย มีการศึกษาดี ยังไม่ปรากฏว่ามีตัวเอกนวนิยาย เรื่องใดที่เป็นคนสามัญ มีฐานะปานกลางหรือฐานะต่ำ ทั้งนี้ว่า จะเป็นเพราะอิทธิพลของสภาพสังคมในสมัยนั้นซึ่งยังคงนิยม ระบบเจ้าขุนมูลนายอย่างแน่นแฟ้น

สิ่งที่แตกต่างกันไปจากสมัยก่อนคือบุคลิกลักษณะของตัวละคร ซึ่งพัฒนาขึ้นตามความเจริญของสิ่งแวดล้อม ตัวละครในสมัยนี้ (ยกเว้นในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ซึ่งต้องมีลักษณะเฉพาะตามยุคสมัยและเหตุการณ์) ทั้งชายและหญิงล้วนเป็นผู้ที่มีการศึกษาดี มีท่าทาง การแต่งกาย ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ ตามอิทธิพลของตะวันตกมากขึ้น ชื่อตัวละครมีความไพเราะ แปลกกว่าสมัยก่อนซึ่งนิยมชื่อพยางค์เดียว ชื่อตัวละครในสมัยนี้ทั้งหญิงและชายมักมีสองพยางค์ เช่น มาลี กัลยา อรทัย เป็นต้น

ในด้านการบรรยายตัวละคร ผู้ประพันธ์จะบรรยายรายละเอียดเฉพาะตัวละครที่สำคัญ ๆ ในเรื่อง ได้แก่ตัวเอกฝ่ายชาย ฝ่ายหญิงและผู้ร้าย โดยมีรายละเอียดและวิธีการบรรยายต่างกันบ้างตามประเภทของนวนิยายและความเหมาะสมของเนื้อเรื่อง ส่วนตัวละครอื่น ๆ จะกล่าวถึงตามที่จำเป็น เช่นในนวนิยายรัก ผู้ประพันธ์นิยมบรรยายตัวละครโดยละเอียดโดยเฉพาะตัวละครเอกฝ่ายหญิง รายละเอียดต่างจะเริ่มต้นตั้งแต่ประวัติตัวละครฐานะ ความรู้ นิสัย และรูปร่างหน้าตาซึ่งมักมีการเปรียบเทียบกับสิ่งต่าง ๆ ส่วนในอาชญาวิทยานี้ มักบรรยายตัวละครอย่างรวบรัด

ให้ทราบว่าเป็นอย่างไรเท่านั้น ตัวอย่างการบรรยายตัวละครในนวนิยายประเภทต่าง ๆ ในสมัยนี้มีลักษณะดังต่อไปนี้

ตัวเอกฝ่ายชาย พระเอกในนวนิยายประเภทต่าง ๆ ย่อมมีลักษณะแตกต่างกันตามโครงเรื่องและวิธีการประพันธ์ของนักประพันธ์แต่ละคน แต่อย่างไรก็ตามพระเอกนวนิยายทุกประการทุกประเภท ในสมัยนี้มักมีสิ่งที่คล้ายคลึงกันคือ การมีท่าทางที่น่านิยมมีนิสัยดี มีความซื่อสัตย์ และมีความสามารถอันเหมาะสมแก่กาลสมัย

พระเอกนวนิยายรักยังคงมีลักษณะเหมือนกับในสมัยที่ผ่านมา กล่าวคือ มักเป็นผู้อยู่ในตระกูลสูงหรือเป็นบุตรของผู้มั่งคั่ง ได้รับการศึกษาดี มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดและซื่อสัตย์ มีรูปร่างสันต์ดีค่อนข้างขาวหน้าตาดี เช่นพระเอกในเรื่องศัตรุก่กฤตยา แต่งโดยเพชรรัตน์

....คุณหทัยเป็นเด็กหนุ่ม ทำทางสง่าผ่าเผย ยายอย่างเข้า ๑๘ ปี ผิวพรรณผุดผาด สูงดำไม่แพ้วชาย มีภาษาทั้งกันอย่างลึกลับในทางเกียรติคุณและวิชาความรู้ ตลอดจนนิสัยใจคอ ซึ่งไม่ต้องอธิบายให้ยืดยาวก็ตรงกันข้ามกับพี่ชายทุกอย่าง บัดนี้ คุณหทัยสอบกฎหมายที่ประชุมได้สำเร็จบริบูรณ์ ยิ่งแต่จะรอคำสั่งเข้ารับราชการเท่านั้น....^๑

๑. เพชรรัตน์ (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า ๑.

พระเอกอาชญุนิยาย มักเป็นนายตำรวจ มีอายุราว ๒๔ ถึง ๒๕ ปี ผู้ประพันธ์มุ่งบรรยายรูปร่างลักษณะที่แสดงความกล้าหาญ เข้มแข็งอดทน และบุคลิกอันเฉลียวฉลาดสมชายชาตรี และสมกับอาชีพตำรวจซึ่งต้องทำงานเสี่ยงอันตราย รายละเอียดอื่น ๆ เช่นสภาพของครอบครัว ฐานะ หรือความรู้ ถือว่าจำเป็นต้องพูดถึง ตัวอย่างเช่นพระเอกเรื่อง กำไรอบาทวี แต่งโดย จ. ไรจนานันท์

.... นายชลดย^{๖๕}คน^{๖๖}เป็นบุตรชายคนเดียวของพระยาประเสริฐ-
ธนากร รูปร่างสันทัด ออกผายไหล่ผึ่ง ผิวเ็นสองสี แต่
กระเดียดไปข้างขาวเล็กน้อย ใบหน้าคมคายแสดงว่าเป็นผู้
ความคิดละเอียดสุขุม เส้นผมสลวย หัวเสกข้างตัดอย่าง
เรียบร่อย หน้วยก้านบอกชัดว่าเป็นผู้องอาจไม่หวนต่อภัย
อันตรายใด ๆ ทั้งสิ้น ถ้าจะให้กะเนอายุอานามก็คงอยู่ในราว
๒๔ ปีกว่า ๆ ทำทางเป็นคนพุดน้อย^{๖๗}

พระเอกนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ต้องเป็นทหารหรือเป็น
นักรบฝีมือดี มีความเข้มแข็งอดทน กล้าหาญมีความสุข
ซื่อสัตย์ และเฉลียวฉลาด ผู้ประพันธ์มักบรรยายโดยใช้ภาษา
สามัญที่เข้าใจง่ายให้รายละเอียดที่ชัดเจนโดยไม่ต้องมีการเปรียบเทียบ

๑. จ. ไรจนานันท์ (นามแฝง), "กำไรอบาทวี," ไทยเกษม, ๑ (ธันวาคม, ๒๔๖๗), ๕๓๔.

เทียบ ตัวอย่าง เช่น การบรรยายพระเอกเรื่องหมิ่นศรีสหเทพ
ของประจักษ์ พันธุมโพธิ์

....หมิ่นศรีสหเทพเป็นชายหนุ่มรูปงาม รักราชการอยู่ใน
กรมพระตำราวจนออกซ้าย อิริยาบถทุกอย่างภายนอกบอกรู้
ว่า เป็นผู้สงบเสงี่ยม พุดน้อย มักจะใช้ส่วนสมองตรึกตรอง
มากกว่าแสดงความคิดออกมาโพล่ง ๆ แต่หากจะสังเกตดู
ลักษณะใบหน้าแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นผู้มีความขยัน วิริยภาพ
เป็นอย่างดี ทิ้งคอร์ปไปด้วยความกล้าหาญอดทนอย่างหา
ตัวจับได้ยาก....^๑

ตัวเอกฝ่ายหญิง เป็นตัวละครที่ผู้ประพันธ์ในสมัยนั้นมุ่งให้
รายละเอียดมากที่สุดเพราะเป็นจุดสนใจของผู้อ่านและมีเรื่องที่จะ
พรรณนาได้มากกว่าตัวละครอื่น ลักษณะของนางเอกโดยทั่ว ๆ
ไปไม่ว่าจะเป็นนวนิยายประเภทใดต้องเป็นผู้ที่มีความงามทั้งรูป
สมบัติและคุณสมบัติ ส่วนทรัพย์สินสมบัตินั้นไม่จำเป็นเสมอไป ผู้
ประพันธ์ จะเน้นที่ความงามและความเป็นกุลสตรี การบรรยาย
ความงามจะเริ่มต้นจากใบหน้า โดยพรรณนาถึงส่วนประกอบบน
ใบหน้าทีละส่วน ต่อจากนั้นจะบรรยายรูปร่าง เครื่องแต่งกาย
บุคลิกลักษณะและมารยาท ลักษณะเฉพาะของนางเอกคือ เป็น

๑. ประจักษ์ พันธุมโพธิ์, "หมิ่นศรีสหเทพ," สารานุกรม, ๑ (เมษายน.
๒๔๖๕), ๘๓๔.

ผู้ที่มีอายุอยู่ในวัยรุ่นราว ๑๖ ถึง ๑๘ ปี หน้าตาสวยงาม ใบหน้ากลม ผมหงอก จมูกโด่ง ปากบาง แก้มอ้มหรือมีลักยิ้ม รูปร่างสันทัดก่อนข้างท่วม มีผิวพรรณผุดผ่อง กิริยามารยาทเรียบร้อย บุคลิกภาพดี และเป็นสาวพรหมจารี นอกจากการบรรยายรายละเอียดต่าง ๆ แล้ว ผู้ประพันธ์มักเปรียบเทียบความงามของนางเอกกับสิ่งต่าง ๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมหรือคล้ายคลึงกัน นิยมใช้ศัพท์สูงและภาษาที่ไพเราะสละสลวย ส่วนวิธีนำเสนอนางเอกนั้น อาจกระทำโดยผู้ประพันธ์โดยตรง หรือผ่านสายตาและทัศนะของตัวละครอื่น เช่น ตัวเอกฝ่ายชาย เช่นการบรรยายนางเอกนวนิยายรักสุขเรื่อง ชีวิตแห่งความรัก โดย น.ส.

.... โอ สวยอะไรอย่างนี้ ข้าพเจ้ารำพึง ขณะที่ดวงหน้าอันซดสดแต่ยังงาม งามจนทำให้ข้าพเจ้าตาค้าง สรรพเครื่องประดับประดา ร่างกายภายนอกของเจ้าหล่อนแสดงให้รู้ว่าเป็นผู้บริบูรณ์ไปด้วยโภคทรัพย์ แสงเพ็ชรทวารวับจากนวมอเรียว แลกกกลางทรวงอก ช่มข้าพเจ้าลงพองแรง^๑ ...ความงามแสนงามของเจ้าหล่อนถูกข้าพเจ้าลอบชมไม่ต่ำกว่า ๒๐ ครั้ง สวยเลิศทุกส่วนของร่างกายตลอดจนการเดิน เห็น งามหมด....

๑. น.ส. (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า ๒๐ - ๒๑.

สักหลาดอ่อนและชั้นสีม่วงตามวัน ทำให้ผู้ได้พบเห็นเขาได้
ว่าหล่อนต้องเป็นผู้ที่เล่าเรียนอยู่ในสำนักอันดีและเจนนต่อที่
ประชุมชั้นสูง สักเกตได้จากเครื่องแต่งกายอันสมสมัย
ประกอบด้วยมรรยาทที่มั่งง่าแต่ไม่ขวยเขิน^๑

สำหรับนางเอกอาชฌันนิยายผจญภัยมีลักษณะแตกต่างไปจาก
ลักษณะที่เป็นแบบฉบับบ้าง นางเอกในอาชฌันนิยายมีความงาม
เช่นเดียวกับนางเอกนวนิยายประเภทอื่นแต่แตกต่างกันในราย
ละเอียดและการบรรยายคือผู้ประพันธ์จะบรรยายอย่างรวบรัดพอ
ให้ผู้อ่านสร้างจินตนาการได้ ส่วนนวนิยายที่ใช้ประกอบด้วยคำ
สามัญ ไม่มีสำนวนไพเราะหรือการเปรียบเทียบที่เลิศลอยเช่น
ในนวนิยายรัก ตัวอย่างเช่น นางเอกเรื่องแพรด้า ซึ่งแต่งโดย
หลวงสารานุประพันธ์

....นางสาวประยูร จันทรเพ็ญ มีรูปร่างค่อนข้างบอบบาง
สมกับอายุซึ่งเพิ่งย่างเข้า ๑๘ ปี ประกอบด้วยผิวงาม, ใบ
หน้ากลม ทั้งเข้มช้อยและขาวสะอาด, แก้มอม, ดวงตา
อันคลอนาตานันดำดลับ....^๒

นางเอกนวนิยายอิงประวัติศาสตร์มักมีความงามและกิริยา
เข้มช้อยเหมาะสมกับยุคสมัย ผู้ประพันธ์ใช้ถ้อยคำที่ไพเราะแต่

๑. หลวงสารานุประพันธ์ "แพรด้า", เสนาศึกษาและแม่วิทยาสาสตร์,
๑๒ (มีนาคม, ๒๔๖๕), ๑๘๓๘.
๒. จ. โรจนานันท์ (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า ๕๑๖.

ง่าย เมื่อมีการเปรียบเทียบจะเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้อ่านคุ้นเคย และเป็นไทยแท้ เช่น การบรรยายนางเอกเรื่องดาบศักดิ์เหล็กน้ำพี้ โดย อายันโมษะ

....ณ ภายในกุนนัตติมานไข่มุขใหม่สี่หมูปุขลับทอง ช่าง
เชือกท่อนาน มีหญิงสาวคนหนึ่งกำลังเอาพัดเล็กถือบังหน้า
นั่งเท้าแขนจ้องดวงตาเขม็งมายังข้าพเจ้า อันดวงหน้าของ
นางนั้นช่างงดงามประดุจดั่งดอกไม้ ซึ่งกำลังเบ่งบานและ
กำลังฉายแสงอรอุยในเวลาเช้า....^๑

ผู้ร้อย ลักษณะของผู้ร้อยในนวนิยายแต่ละประเภทที่แต่งใน
สมัยนี้มีความแตกต่างกันไปตามเนื้อเรื่อง จะคัดลอกข้อความที่ผู้
ประพันธ์บรรยายลักษณะไว้มาเป็นตัวอย่างเป็นประเภทๆ ไปดังนี้

นวนิยายรัก ผู้ร้อยในนวนิยายประเภทนี้จะปรากฏในลักษณะ
ของชายอีกคนหนึ่ง ซึ่งหมายปองนางเอกแต่ไม่สมหวัง จึงพยายาม
กลั่นแกล้งและกระทำตนเป็นอุปสรรคต่อความรักของพระเอก
และนางเอกด้วยประการต่างๆ ผู้ร้อยประเภทนี้อาจมีรูปร่างหน้าตา
ที่ดัดเทียมกับพระเอก อาจมีฐานะเท่าเทียมหรือเหนือกว่าพระเอก
แต่มีบุคลิกภาพประพดติและความรู้ด้อยกว่า ตัวอย่างเช่น นาย
อุตุร ในนวนิยายรักสุขเรื่องศัตราภูกฤตยา ของ เพ็ชรรัตน์

๑. อายันโมษะ (ขุนรณกิจวิจารณ์), "ดาบศักดิ์เหล็กน้ำพี้," ไทยเกษม,
๒ (มิถุนายน, ๒๔๖๓), ๒๔๔

...คนพี่ช็อคคุณอุดร อายุ ๒๑ ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ได้อ่านวิชาเรียน หรือวิชา คณิตศาสตร์เป็นคนเก๋ๆ เหม่อๆ เหม่อๆ อ่อนใน วิชาความรู้จนเกือบจะหาราชการทำไม่ได้ ฉวยไว้แต่ความ หายนะทุกเหลี่ยมทุกท่า เข้าบรรจุไว้ในสมองยิ่งมากยิ่งเสริม ความพึงพอใจ หวังในความรู้อันแสนชั่ว ซึ่งตนนิยมว่าเลิศ นั้นนัก ความอัจฉริยภาพที่ร้ายอีกอย่างหนึ่ง ได้ตรงตา เป็นดาวประจำชีพทีเดียว อย่างที่จะหยิบยกให้เห็นง่าย ๆ คือ เพียงแต่ตนเองชายของตนเองก็ยังคงคิดพิจารณาบาทในคุณความ ดี แต่ความเป็นผู้ดีและเกรงบิดานั่นเองจึงทำให้คุณอุดรเป็น แต่เพียงมนุษย์ที่น่าพอใจเสีย ใช้สันทนอันขมขื่นสร้างบัน กิริยาอันสุภาพอ่อนโยนขึ้น นั้นแหละเป็นเครื่องมือที่บังคับ ความเป็นบรมกษัตริย์ ให้เป็นคุณอุดรบุตรชายคนใหญ่ของคุณ- พระศฤงคารสมบัติอยู่ได้....^๑

อาชฏนิยาย ผู้ร้ายในอาชฏนิยายสมัยนี้แตกต่างจากผู้ร้ายใน อาชฏนิยายสมัยก่อนอย่างเห็นได้ชัดคือเป็นบุคคลลึกลับ ในขณะที่ ออกทำการจะปกปิดร่างกายด้วยเครื่องแต่งกายที่มีดัดจริต ตั้งแต่ ศีรษะจรดเท้าคงเหลือแต่เพียงช่องหน้าตา ซึ่งเรียกว่า “ไอ้โม่ง” อันเป็นลักษณะซึ่งเลียนแบบจากภาพยนตร์ต่างประเทศที่แพร่- หลายในสมัยก่อนหน้านั้น ไอ้โม่งคงกล่าวว่าจะมีชื่ออะไรแล้วแต่

๑. เพ็ชรรัตน์ (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า ๖ - ๗.

สีและลักษณะของเครื่องแต่งกาย เช่น โมงขาว แพรดำ และ
หน้าผี เป็นต้น ตัวอย่างเช่นการบรรยายผู้ร้ายในเรื่องกำไลอุบาทว์
ของ จ. ไรจนาพันธ์

....บุคคลเจ้าของภาพนั้นเป็นชายฉกรรจ์รูปร่างลำสัน ออก
ผายไหล่ผึ่ง ทำทางประเปรี้ยวว่องไว มันสวมรองเท้ายาง
กำมะหยี่สีดำสนิท รับกับกางเกงขม้า ซึ่งเป็นส้อย่างเดียวกัน
สวมเสื้อเชิ้ตผ้าลินินดำปล้อยแขนยาวปรกออกมาที่ข้อมือ
คาดเข็มขัดหนังอันใหญ่ ซึ่งมบบนพกห้อยอยู่ข้างหนึ่ง และ
มีดซุญเล่มนำกลิ้งอกข้างหนึ่ง เครื่องแต่งกายทุกอย่าง ตลอด
จนเข็มขัด นอกจากจะเป็นสีดำเหมือนกันหมดยังตัดได้รูป
สมกับตัวราวกับเตรียมไว้สำหรับอาชีพอันอุบาทว์ของมันอีก
สิ่งที่น่าปลาบขืนไปยิ่งกว่านั้นคือ มันสวมหมวกนักบินขนสัตว์
เป็นเครื่องปิดบังโฉมหน้าอันแท้จริงเสียหมด ดูจไม่ต้องการ
ให้ผู้ใดจำได้เลย เหลืออยู่แต่ช่องนัยตาที่แหะไว้เฉพาะพอ
ให้เห็นดวงตาอันดำเป็นเงาวาว น่าสพึงกลัวอยู่ภายในท่า
นั้น....°

๓. บรรยายภาพ รายละเอียดที่เกี่ยวกับบรรยากาศในนวนิยาย
ประกอบด้วยส่วนสำคัญสามประการคือ เวลา สถานที่ และฉาก
บรรยากาศในนวนิยายแต่ละประเภทย่อมแตกต่างกันไปตามเนื้อ

เรื่องและเหตุการณ์ในเรื่อง สิ่งที่มีประพจน์นวนิยายในสมัยนั้นมักกล่าวถึงในการบรรยายบรรยากาศได้แก่ฉากที่เป็นธรรมชาติ และสถานที่ซึ่งเป็นที่เกิดเหตุการณ์หรือพฤติกรรมในเรื่อง

การบรรยายจากธรรมชาติในนวนิยายประเภทต่าง ๆ ในสมัยนี้มีความแตกต่างกัน เช่น นวนิยายรักมักบรรยายธรรมชาติในส่วนที่เป็นความงาม ความสดชื่นแจ่มใสโดยบรรยาย แบบพรรณนาโวหารใช้สำนวนภาษาที่ไพเราะสละสลวยมีสัมผัสและการเปรียบเทียบนิยมใช้ศัพท์สูงซึ่งไม่ใช้ในภาษาพูดตามปกติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ณ ฉากฝั่งทิศตะวันออกแห่งแม่น้ำเจ้าพระยาแลเขียวฉอุ่มงามระยิบไปด้วยพรรณพฤกษชาติที่ต่างแผ่พุ่มชูช่อสลักรับกับสีต่าง ๆ แห่งเคหะสถานที่ปลูกอยู่เรียงรายตามริมฝั่งน้ำพลันเกิดเป็นภาพอย่างวิจิตรตระการตายามเมื่อพระทินกรจะขอแสงลับเหลี่ยมยอดพระสุเมรุ ทอรัศมีอ่อน ๆ ตกตอกกับระดับน้ำ ที่ถูกพระพายกระพือพัดช่วยกับความไหวแห่งเรือที่พายผ่านไปมา ก็ทำให้น้ำที่นิ่งกลายเป็นละลอก กระลอกน้อยนไล้สลักรับซ้อนกันอยู่มีรูปร่าง และเกิดเป็นสิ่งแปลกดวงล่อผู้ได้เห็นให้พลัดเพลินไปได้ชั่วพริบตา...๒

๒. เพ็ชรรัตน์ (นามแฝง) เรื่องเดิม, หน้า ๑-๒.

ในนวนิยายที่มีเหตุการณ์ลึกลับหรือน่าตื่นเต้น การบรรยาย
 ธรรมชาติมักมีลักษณะที่น่าสยองกลัว และใช้ศัพท์สูงเช่นเดียวกัน
 ดังตัวอย่างจากนวนิยายนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่อง ดาบศักดิ์-
 เหล็กน้ำพิ ของอายันโฆษ

ก้าววันนั้น, ซึ่งตรงกับวันศุกร์เดือนเจ็ด, แรม ๑๐ ค่ำ ประกา,
 สัตตศกจุลศักราช ๘๔๘ เพลาล่วงแล้วได้ ๒ นาฬิกาเศษ สงัด
 รั้วเป็นสุกกาด มหาอุษ ฝนทองนภาภาศมีดมัวด้วยยาม
 กาพิภักซ์ อันดวงดาราทั้งใหญ่่น้อยนั้นก็สลับสลับวิบวิบ ๆ หรือ ๆ
 มีมนต์ินธุทวารณอยู่เป็นก้อน ๆ จนเกลือนกลม แลดูคลุม
 เคลื่อกระหม่อมครึ้มครางออกครน ๆ ปานประหนึ่งกับจะเป็น
 ปฐมนิมิตรแห่งพระพิรุณเจ้า อันปรากฏอยู่ในฤดูกาลนั้น^๑

สำหรับฉากที่เป็นสถานที่ในนวนิยายสมัยนี้ส่วนมากยังคง
 เหมือนกับในสมัยก่อน ๆ แต่มีรายละเอียดแตกต่างกันไปบ้าง เช่น
 ในนวนิยายรัก ไม่ปรากฏว่ามีการให้รายละเอียด ปริมาณของ
 เนื้อที่และความกว้างยาวของพื้นที่หรืออาคาร คงกล่าวถึงเพียงที่
 ตั้งและสภาพทั่วไปภายนอกอาคาร ต่อจากนั้นจึงบรรยายราย
 ละเอียดหรือความงามของสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถมองเห็นได้ที่ละส่วน

๑. อายันโฆษ (ขุนธนกิจวิจารณ์), “ดาบศักดิ์เหล็กน้ำพิ”, ไทยเชม, ๑
 (เมษายน, ๒๔๖๘), ๒๐๐๕.

เช่น สนามหญ้า สวนดอกไม้ และสระน้ำ เป็นต้น ดังตัวอย่าง
การบรรยายฉากในนวนิยายรักสุขเรื่อง ศัทรุคู้กฤตยา ของ
เพชรรัตน์

....ถ้าจะพูดถึงบ้านเรือนในย่านนั้นด้วยกันแล้ว มีบ้านอยู่
หลังหนึ่งที่ใหญ่โตเต็มคฤหาสน์ นอกจากตัวตึกอันรโหฐาน
ที่ใช้ชื่อว่า “ตึกกวศรขรรค์” แล้วยังมีเนื้อที่บรรจุสวน
ดอกไม้อย่างขนาดงาม ๆ ทั้งสองข้างและสนามอันเขียวขจี
คุดจุ่มก้ามะหยี่อยู่ย่านกลาง ถนนสายเล็ก ๆ ซึ่งโรยไว้ด้วย
กรวดทรายเม็ดเล็ก ๆ ผ่านระยะลัดเตาะไปในส่วนจนบรรลุ
ถึงตัวตึก ซึ่งแสดงว่าผู้บำรุงเป็นผู้เข้าใจดีดัดแปลงให้สมสมัย
อย่างยิ่ง ต่อจากสนามซึ่งตัดไว้เรียบร้อยแล้ว ก็ถึงตัวสวน
ได้จัดพันธุ์ไม้ไว้เป็นหมวด ๆ บ้างส่งกลิ่นชูช่อออกไสวขจร
กลิ่นตลบอบอวนไปทั่วเขตบ้าน ทางหน้าตึกอันมโหฬารอย่าง
ถอดแบบมาจากชาวอังกฤษกดประเทศ มีภูเขาลงทำด้วย
หินรดดูสลักรับซอมนชะเงอมงาแลดับลงสู่ลำ จากยอดที่แล
ลาดมาจากด้านหลังก็มีธารน้ำพุไหลหยาดมาทางหน้าตกลางยัง
อ่างที่จัดรองรับไว้แทนลำห้วย ประกอบกับพันธุ์ไม้ดัดไม้ใบ
ที่ประดับอยู่ตามไหล่ผาแล้วก็เพิ่มความน่าฟังพิศพิงชมขบขัน
มาก สถานที่ที่กล่าวมานี้คือฟากฝั่งบางซอบานคุณพระ-
ศฤงฆารสมบัติ....^๑

๑. เพชรรัตน์ (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า ๓.

จากอีกแบบหนึ่งที่ผู้ประพันธ์นิยมบรรยายคือขณะที่กำลังมีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น จากเช่นนั้นพบเสมอในอาชญา-
 นินยาและนวนิยายผจญภัย การบรรยายจากเช่นนั้นใช้ภาษาง่าย
 รวบรวม ให้รายละเอียดจนทำให้มองเห็นภาพพจน์ ตัวอย่างเช่น
 การบรรยายจากชาวเกาะยกพวกมาทำร้ายฝ่ายพระเอกในเรื่อง
 เกาะน้อยกลางสมุทร ซึ่งแต่งโดย สุจินดา

....เวลาประมาณ ๕ ทุ่ม ทิวส์ตั้งตนเพราะเสียงปืนได้ดัง
 ชนอกเป็นวาระที่ ๒ เสียงร้องอย่างตกตกตกใจและเสียงโห
 เกรยกราวทำให้เขาหวาดหวั่น เหลียวมองดูข้างหน้าเห็นแต่
 พวกทมิฬชาวเกาะที่กระหายเลือดมนุษย์ ถอดอก ถอดาบ
 ถอดพร้า และโล่ที่ บ้างก็แบกปืน กำลังชนจากรือสำบัน
 ลำใหญ่ ซึ่งเทียบอยู่ประมาณ ๒-๓ ลำ แสงใต้ทมิฬถล่ม
 โพล่งทำให้เขาสามารถมองเห็นเค้าหน้าอันโหดร้ายและ
 ร่างกายอันกำยำดำส้นของมันได้....^๑

๔. บทสนทนา ลักษณะของบทเจรจาในนวนิยายสมัยนี้มี
 ทั้งที่ยังคงเหมือนสมัยก่อนและที่แตกต่างออกไป สิ่งที่ยังคง
 เหมือนเดิมคือลักษณะที่ไม่สมจริงหรือเป็นธรรมชาติของตัวละคร
 ซึ่งปรากฏในการใช้สำนวนภาษาและศัพท์ต่าง ๆ เช่นในบทเจรจา

๑. สุจินดา (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า ๑๑๕.

ของสตรีมีกัมคำอุทานต่าง ๆ เช่น ว้าย ว้าย โอ๊ย โธ่เอ๊ย
แทรกอยู่โดยไม่สมควรและเกินความจำเป็น ตัวอย่างเช่นคำรำพัน
ของนางเอกเรื่องเกาะน้อยกลางสมุทร เมื่อได้ฆ่าชาวเกาะที่มา
ทำร้าย

“ตายเพราะมือน้อง” เจ้าหลอนสอกลอนรำพัน “โธ่เอ๊ย
เวรกรรมอะไรก็ไมรู - น้องฆ่ามนุษย์ - - มนุษย์ซึ่งมันจะเอา
ชีวิตพี่ โอ๊ย! คุณพระ! น้องฆ่ามนุษย์ทั้งคน - น้องมิสามารถ
จะทนดูมันล้มลงนอนตาย - พอปลิ้นน้องก็สนสติ”^๑

อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นบทเจรจาระหว่างคู่รักหรือสามีภรรยา ผู้
ประพันธ์นิยมใช้คำซึ่งแสดงความรักและความอ่อนหวานแทรกลง
ไว้ในคำพูดของทั้งสองฝ่าย เช่นคำว่า ยอดรัก ยอดชีวิต ที่รัก
น้องรัก ฝ่ายชายมักเรียกฝ่ายหญิงว่า น้อง แล้วลงท้ายคำพูดด้วย
จะ จำ ส่วนฝ่ายหญิงจะเรียกตัวเองว่าดิฉัน หรือน้อง แล้วเรียก
ฝ่ายชายว่า คุณพี่แล้วลงท้ายคำพูดด้วยคำ ค่ะ ค่ะ หรืออา ดัง
ตัวอย่างบทเจรจาระหว่างพระเอกกับนางเอกในเรื่องवासานำส่ง
ของ นาคเรศ

“คุณพี่เจ้าขา คุณพี่มาทำไมคะ?” อรุณเอ่ยถามขึ้นก่อน

“น้องยอดรักของพี่” หลวงคุณย์ประคองเจ้าหลอนเข้าแนบ

๑. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๕ - ๖.

อก “ทำไมน้องจึงถามพี่เช่นนั้นเล่า? น้องลืมความรักของเราทั้งสองเสียแล้วหรือ? พี่ยังไม่อยากให้น้องลืมก่อนความรักเก่าไม่มีวันตายได้นะน้องรัก อรุณจ้า! ทำไมน้องจึงเป็นเช่นนั้นเล่า?”

“น้องบุญน้อยคะคุณพี่เจ้าขา!” อรุณตอบอ้อย ๆ อย่างอ่อนหวาน

“ชาตินี้พี่มีกรรมจำต้องสนองไปจนกว่าชีวิตจะแตกดับ”
คุณพี่เจ้าขา! โปรดดูหน้าน้องเสียแต่วันนี้^๑

สิ่งที่แตกต่างกันไปจากนวนิยายสมัยก่อนเล็กน้อยคือการใช้สรรพนามบางคำ ได้แก่ คำว่า “ท่าน” ใช้เรียกคู่สนทนาซึ่งไม่สนิทสนม การใช้สรรพนามนี้เคยปรากฏในนวนิยายเรื่องตาราหวัน ซึ่งแต่งในสมัยแรกของการประพันธ์นวนิยายไทย แต่เป็นบทเจรจาระหว่างคนไทยกับชาวตะวันตกจึงไม่รู้สึกแปลก แต่การใช้สรรพนาม ท่าน ในบทเจรจาระหว่างคนไทยนี้เพิ่งปรากฏเป็นครั้งแรกในสมัยนี้ ดังตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง ชีวิตแห่งความรักของ น.ส.

“ขอให้ท่านให้การให้เราฟัง” โทมทอแยลลาม

“เอ๊ะ! ก็ผมให้การครึ่งหนึ่งแล้ว ไม่มีอะไรจะให้อีก” เขาตอบทำหน้าที่ชวนหมั่นไส้

๑. นาคเรธ (อ้วน นาคเรธรรพ), “วาทสนานำส่ง” มหาวิทยาลัย, ๒ (พฤศจิกายน, ๒๔๖๖), ๑๐๕๓ - ๘.

“เรารู้แล้วว่า คำให้การครั้งก่อนของท่านเป็นความเท็จ”
 “เท็จ” เขาทวนคำ “คุณเห็นว่าอย่างไร” เขาต่อ
 “นี่ก่อน - เรารอถามท่าน ให้ท่านให้การแต่ความจริง และ
 คำเท็จที่เข้ามาแล้ว เราจะยกโทษให้” โกมุทพูดเอื่อย ๆ...^๑

สรรพนามอีกอย่างหนึ่งซึ่งเพิ่งปรากฏใช้ในสมัยนี้คือ คำว่า
 “กัน” และ “แก” ซึ่งใช้ในการสนทนาระหว่างเพื่อนชายที่มีความ
 ความสนิทสนมกัน โดยเรียกตัวเองว่า กัน แล้วเรียกคู่สนทนาว่า
 แก สรรพนามทั้งสองคำนี้ยังคงใช้อยู่ในลักษณะเดิมในนวนิยาย
 ที่แต่งขึ้นในสมัยปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น บทสนทนาระหว่างพระเอก
 ในเรื่อง ชีวิตแห่งความรัก กับเพื่อนซึ่งเป็นผู้ช่วยพระเอก

“เกี้ยว” ข้าพเจ้าทวน “กันไม่ฉลาดนักหรอก แต่สตรีเช่น
 เจ้าหล่อนกัน - กลัวยิ่งกว่าเสีย ถ้าอย่างสตรีที่มีฐานะเสมอกัน
 กันก็ลองดู กันจะพยายามจนกว่าจะถึงเวลาแตกดับแห่ง
 ชีวิต” ข้าพเจ้าตอบ

“ทมิใหญ่” เขาโขกอีก “แกอย่าปล่อยคำพูดเช่นนั้นออกมา,
 เลยน่ะ อายเขา ใครแน่จะให้แกเกี้ยวซัง ๆ หน้าเสมอ ๆ
 ก็ค่อย ๆ ตีตกรู้จักชอบพอเสียก่อนซี อย่างแกมีคุณกับเจ้า
 หล่อนละสนิทกัน....^๒

๑. น.ส. (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า ๓๗ - ๘.

๒. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๔.

ในด้านความสำคัญของบทเจรจาในนวนิยายสมัยนี้ นอกจากจะใช้เพื่อดำเนินเรื่องแล้ว นักประพันธ์ยังใช้เป็นเครื่องมือแสดงความคิดเช่นเดียวกับนักประพันธ์ในสมัยก่อน นอกจากนี้เป็นเครื่องแสดงวิวัฒนาการของภาษาพูดในสมัยนี้ว่าได้รับอิทธิพลตะวันตกมากจนมีการใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษปนอยู่โดยไม่จำเป็นต้องตัวอย่างการแสดงความคิดเห็นของตัวละครตัวหนึ่ง ในนวนิยายเรื่องชีวิตแห่งความรักเกี่ยวกับสตรีในสมัยนั้น

“เออ - แกละมันไม่เบ็ดเตล็ดเสียเลย แกรู้ใหม่ผู้หญิงสมัยนี้ นิวแพชั่น สวีไลซ์เซชั่น” มานิตย์ขยับปากภาษาอังกฤษซึ่งเขารู้เพียง ก. ข. “รู้ใหม่ว่าแม่นำรฤนางสาวตามหนังสือพิมพ์ออกใหม่เขานิยมอะไร เขาไม่จะกละเซซฐักันหรอก เขาโอนำหนักแห่งความรัก ความสามารถเป็นใหญ่ ถึงกับผู้หญิงบางคนพูดว่าแม่จะต้องกินเกลือ - อยู่กระท่อมพองตัวกับสามเตรักของเขา ยิ่งดีกว่าต้องอยู่ร่วมกับเทพบุตรที่เขาไม่รัก มีตรจิตมิตรใจ สตรีคนใดเห็นแก่เงินทอง - ยศศักดิ์อย่างเดียว เดียวเขาเกณฑ์ให้เรียกว่านางโลภะ” มานิตย์ต่อเขาพะเป็นสาย....^๑

๕. ทศนคติของผู้ประพันธ์ สิ่งที่เป็นเครื่องกำหนดขอบเขตการแสดง ทศนคติของผู้ประพันธ์ได้แก่ โครงเรื่องและลักษณะ

๑. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๔ - ๕.

ของตัวละคร เช่น นวนิยายรักมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว
 ย่อมเหมาะสมในการที่ผู้ประพันธ์ จะแสดงความคิดเห็นในเรื่อง
 ชีวิตและสังคม ส่วนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เป็นเรื่องเกี่ยวกับ
 วีรบุรุษและประเทศชาติ จึงเหมาะสำหรับแสดงทัศนคติด้านความ
 รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตลอดจนความกล้าหาญ
 ความซื่อสัตย์ และความเสียสละ ซึ่งเป็นคุณสมบัติของพระเอก
 นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ในสมัยนี้ ดังนี้ เป็นต้น

ลักษณะอย่างหนึ่งในนวนิยายสมัยนี้ที่คึกกว่าในสมัยก่อนคือการ
 สะท้อนภาพชีวิตเหตุการณ์และความคิดเห็นของคนในสมัย ซึ่ง
 เสนอไว้ละเอียดและชัดเจนกว่าสมัยก่อน เช่น บรรยายเหตุการณ์
 และความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องการส่งอาสาสมัครไปรบใน
 สงครามโลกครั้งที่ ๑ ในทวีปยุโรป เป็นต้น ตัวอย่างการแสดง
 ทัศนคติในสมัยนี้ ได้แก่

ทัศนคติเรื่องความรัก

...อันเป็นที่ความปลื้ม, ฤๅความดุจดมใจ ๆ ในโลกจะมี
 โอชะหวาน ละม่อมยิ่งกว่าค่าของความรักอันได้สัมผัสแล้วซึ่ง
 ความปราโมทย์หามิมี แท้จริง! ราคาของความรักเป็นค่า
 อันมีเปอร์เซ็นต์สูงสุด ซึ่งยากที่มนุษย์สามัญคนใดจะตรา
 ลงในแผ่นสุวรรณอันแวดล้อมด้วยรัศมีของเพชรบริสุทธิ์ได้..^๑

๑. น.ส. (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า ๕๕.

ทัศนคติเรื่องเหตุการณ์บ้านเมืองในสมัยนั้น

.... พลันสายตาเหลือบไปประสบข่าวในหนังสือพิมพ์ ซึ่ง
 จั่วหน้าว่า “โอกาสของผู้รักชาติมาถึงแล้ว” เข้าโดยมิได้
 ตั้งใจ ในประกาศนั้นมีใจความชักชวนให้พลเมืองรู้จักการ
 จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ของตนอย่าง
 ไพเราะจับใจกล่าวถึงมหายุทธสงครามในยุโรป ซึ่งขณะบัดนี้
 กำลังกระทำอยู่... จึงได้ชักชวนพลเมืองให้มีโอกาสได้แสดง
 ความกตัญญูต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยสมัคร
 ตนเข้าอาสาเป็นทหารอาสาสมัครไปในงานพระราชสงคราม
 ณ ทวีปยุโรป....^๑

ข้อความที่คัดลอกมานี้สะท้อนเหตุการณ์ระยะสงครามโลกครั้งที่
 หนึ่งซึ่งไทยเข้าร่วมกับฝ่ายเยอรมันรบกับพันธมิตร ได้มีการ
 ชักชวนประชาชนให้สมัครเป็นทหารอาสาสมัคร ไปร่วมรบใน
 ทวีปยุโรป นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นทัศนคติของผู้ประพันธ์ว่า
 การไปร่วมรบนั้นเป็นการแสดงความกล้าหาญและความกตัญญูต่อ
 ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นการแสดงความเห็นของผู้ประพันธ์ต่อ
 อาชีพตำรวจในสมัยนี้

๑. เรื่องเดียวกัน หน้า ๕-๖.

.... ตำรวจเป็นผู้หน้าทำปราบศัตรูภายในของประเทศ เป็นศัตรูที่เกิดขึ้นจากพวกเราเอง เลือดของตำรวจและเลือดของทหารก็มีความเผ็ดร้อนพอกัน ทุก ๆ วินาทีตำรวจยังต่อสู้กับศัตรูภายในทุกขณะลมหายใจเข้าออก ตำรวจยังจะหยิ่งได้ว่าฉันกำลังอุทิศหยาดโลหิตทุก ๆ หยดในกายออกเพื่อประโยชน์แก่ชาติไทย เพื่อยังความสุข, ความสำราญ, ความอิสรภาพให้แก่พวกเรา แม้ว่าจะต้องตาย - ตายโดยฝีมือของأيผู้ร้ายคนใดก็ได้ ข้าพเจ้าขอยมแก่บรรพบุรุษของข้าพเจ้าในปรโลกว่าฉันตาย - ตายโดยหน้าที่ลูกผู้ชาย และขมกับบรรดาสหายและเพื่อนผู้ร่วมชาติได้โดยเต็มหน้า....^๑

๖. ทำนองแต่ง ในความหมายกว้างหมายถึงกลวิธีเฉพาะของผู้ประพันธ์แต่ละคนในการประพันธ์ การพิจารณาทำนองแต่ง ต้องดูว่าผู้ประพันธ์แต่งเรื่องนั้นในลักษณะใด เช่น ใช้สำนวนภาษาเรียบ ๆ หรือเรียบเรียงให้มีความไพเราะสละสลวยกึ่งร้อยกรอง นอกจากนั้นต้องพิจารณาเทคนิคพิเศษต่าง ๆ เช่น การเปรียบเทียบ การใช้ศัพท์และภาษา และลักษณะการเล่าเรียน เป็นต้น

การเล่าเรื่องนวนิยายสมัยนี้มีสองวิธีคือ ผู้ประพันธ์เล่าโดยไม่แสดงความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในเรื่องแต่อย่างใดเลย และ

๑. เพ็ชรรัตน์ (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า ๑๖๔.

การที่ผู้ประพันธ์สมมุติให้ตัวละครตัวหนึ่งในเรื่องนั้นเป็นผู้เล่า
ในกรณีนี้มักได้แก่ตัวละครเอก

การเล่าเรื่องด้วยวิธีแรก ผู้ประพันธ์จะอธิบายหรือเล่า
เหตุการณ์และภูมิหลังของตัวละครโดยใช้สรรพนามแทนตัวว่า
“ข้าพเจ้า” แต่มิได้ต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจว่าเป็นเรื่องจริง โดย
ย้าให้ผู้อ่านทราบว่าเรื่องที่กำลังอ่านอยู่นั้นเป็นเรื่องซึ่งแต่งขึ้น
มิได้ใช้เรื่องจริงแต่อย่างใด ข้อความดังกล่าวนี้มักเป็นทำนองนี้
ก่อนที่จะเริ่มบรรยายเรื่องที่ท่านกำลังอ่านอยู่นั้นต่อไป ข้าพเจ้า
ใคร่จะกล่าวให้เป็นที่เข้าใจกันเสียก่อนว่า คุณพระศฤงฆาร-
สมบัติผู้สมัครรายาคอนางชิต ศฤงฆารสมบัติ ที่ได้ลาไปสู่
ปรโลกเสียมานานแล้ว....^๑

อีกตัวอย่างหนึ่งแสดงให้เห็นการที่ผู้ประพันธ์แสดงตนออกมา
แม้ในเรื่องความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร วิธีการเช่นนี้แม้ว่าจะ
ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องอย่างถูกต้องชัดเจน
โดยทันที แต่ก็ทำให้เกิดผลเสียคือทำลายความรู้สึกสมจริงและ
จำกัดขอบเขตจินตนาการของผู้อ่าน เพราะเป็นการเตือนให้ระลึก
อยู่เสมอว่าเขากำลังอ่านเรื่องที่แต่งขึ้นและเล่ามาอีกต่อหนึ่ง วิธี

๑. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

การเช่นนี้จึงตรงกันข้ามกับในปัจจุบันซึ่งผู้ประพันธ์พยายามทุก
วิถีทางที่จะทำให้เรื่องของเขามีความสมจริง

ข้าแต่ท่านผู้อ่านทั้งหลาย ท่านจะตัดสินใจอย่างไรก็ตาม แต่
ข้าพเจ้าใคร่จะขอกระซิบบอกกับท่านสักหน่อยหนึ่งว่า หนุ่ม
สาวคู่ต่างก็ถูกศรกรรมเทพซังกันและกันเข้าแล้ว แต่ยังคง
บอกให้กันรู้เท่านั้น แต่เทพดาจะประทานโอกาสให้เขาทั้ง
สองละหรือ ?^๑

การเล่าเรื่องวิธีที่สองคือ ผู้ประพันธ์สมมุติตนเป็นตัวเอกซึ่ง
เล่าเรื่องของตนเอง และแสดงทัศนคติต่าง ๆ โดยผ่านตัวละคร
นั้น วิธีนี้ผู้เล่าใช้สรรพนามว่า ข้าพเจ้า เช่นแบบแรกแต่เป็น
ผู้ประกอบพฤติกรรมในเรื่องนั้นด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บุหรหมดไป ๓ มวน ในระหว่างที่ข้าพเจ้าต้องเฝ้าสมองอยู่
ผลซึ่งเกิดจากความคิดมีประโยชน์ยิ่ง กล่าวคือข้าพเจ้ารีบไข
กุญแจตู้ นำเอาวิกผมมาสวมกับหมวด-เครา เมื่อเหมาะเจาะดี
แล้วข้าพเจ้าจึงถอดเก็บเสื้อตามเดิม ออกจากบ้านตรงไป
สะพานเหล็ก เลิกชอยามละว้าหนึ่งอย่าง เลิกเสอกุยเฮง
กลางเก่ากลางใหม่ ๑ เสอ และผาผนค่อนข้างเก่า ๒ ผน กับ
ผายโบ ๑ ผน ท่านลองคิดว่าข้าพเจ้าเล่นตลกอย่างไร^๒

๑. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๓.
๒. น.ส. (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า ๑๘๓.

ทำนองแต่งนวนิยายอาจแตกต่างกันตามเนื้อเรื่องหรือประเภทของนวนิยายเช่น นวนิยายรัก ยังคงนิยมใช้การพรรณนาด้วยสำนวนภาษาที่ไพเราะและมีการเปรียบเทียบบางเรื่องอาจมีบทร้อยกรองแทรกอยู่เป็นตอน ๆ เพื่อให้ทำให้น่าสนใจยิ่งขึ้น วิธีนี้ย่อมคล้ายคลึงกับในสมัยแรก ๆ ของการประพันธ์นวนิยายไทย ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นคำคมจากเรื่อง เกาะน้อยกลางสมุทร ซึ่งเป็นนวนิยายรักกึ่งผจญภัย ตอนที่พระเอกต่อสู้กับผู้ร้ายและจวนจะเสียชีวิต ผู้ประพันธ์แต่งโคลงสี่สุภาพบรรยายประกอบด้วย ท่วงท่าต้องการให้เกิดความประทับใจแก่ผู้อ่านและแสดงความสามารถของผู้ประพันธ์ด้วยก็เป็นได้ดังข้อความต่อไปนี้

เมื่อเจ้าพวกหิณะชาติเห็นได้ท่าที่จะประหารทวี่โดยวิธีนี้ แล้ว
มันจึงลุกขึ้นเพอจับทวี่ทงทันที ทวี่เอ๋ย ! ที่อวสานแห่งชีพ
ของเจ้าแน่แท้แล้วหรือ ?

รานรบริปฺร่าย

รังควาน

ไต้ย่นระย้อหาญ

ฮักสู้

กำจัดทมิฬพาล

กระเด็นตก กไคณา

พลาดท่าลงนอนคู้

คิดเมื่อมาตาย^๑

๑. สุจินดา (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า ๒๓๕.

นอกจากนี้พบว่าผู้ประพันธ์นิยมแต่งคำประพันธ์ร้อยกรอง
พรรณนาความงามของนางเอก เช่นในเรื่อง น้ำใจหญิง โดย
ทองหยิบ

ในขณะนั้น ถ้าท่านผู้ใดที่ได้พบเห็นเป็นผู้ใคร่ในทางบท
กลอนอยู่บ้างแล้ว ก็คงไม่เว้นที่จะกล่าวชมโหม เพื่อเป็น
เครื่องจารึกไว้ดังนี้เป็นแน่....

งามเอียงงามสวาท	สุดผาดผิวน้องผ่องฉวี
ผมด่างมเกล้าเข้าที่	เสียบหัวประดับเพชรแสงงาม
คันขงดั่งคันศิลป์	เนตรนิลคมก้อนคือสรพลาญ
แสดงต้องดวงใจชายชาญ	ไม่นานจกม้วยด้วยฤทธรัก... ^๑

สำหรับนวนิยายอิงประวัติศาสตร์จะใช้ทำนองแต่งแบบบรรยายและพรรณนาตามความเหมาะสม เช่น ในการดำเนินเรื่องหรือเล่าเหตุการณ์จะใช้การบรรยาย เมื่อกล่าวถึงความงามหรือความรู้สึกจะใช้การพรรณนา นิยมใช้สำนวนเรียบ ๆ แต่สละสลวยมีน้ำหนักและสัมผัสคล้ายร้อยกรอง มีการเปรียบเทียบตลอดจนยกสุภาษิตและคำพังเพยประกอบตามความเหมาะสม ทำนองแต่งเช่นนี้เริ่มต้นโดยขุนชนกจิวิจารณ์เจ้าของนามปากกา

๑. ทองหยิบ (นามแฝง), "น้ำใจหญิง", สัพทไทย, ๒ (กรกฎาคม, ๒๔๖๖), ๒๐๘.

อายัน โฆษ เมื่อแต่งเรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์เรื่องสร้อยสยามน-
ทกวัตี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๗ ต่อจากนั้นได้ใช้ในการแต่งนวนิยาย
อิงประวัติศาสตร์เรื่องต่อ ๆ มา เช่น ดาบศักดิ์เหล็กน้ำพี้ และ
เรื่องอัศวินมหาเสนาสงครามคีรี ทำนองแต่งของอายัน โฆษนี้เป็นแบบ
แผนของนักประพันธ์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ในสมัยต่อมา เพื่อ
ให้เห็นความแตกต่างของทำนองเดียวกับที่แต่งนวนิยายอิงประวัติ-
ศาสตร์ในสมัยนี้กับนวนิยายประเภทอื่นในสมัยเดียวกันจึงยก
ตัวอย่าง ส่วนนวนิยายบางตอนจากบทประพันธ์ของอายัน โฆษ
ในเรื่องดาบศักดิ์เหล็กน้ำพี้มาดังนี้

....ธรรมดาว่านิสัยนักเลงเมรัย เมื่อได้เคยดูดื่มมาแล้ว
เป็นอาจินต์ ก็เชื่อว่าถ้าจะรู้ศึกอ้อมอบในรชชาติแห่งสุรบ้าน
นั้นก็หาไม่ได้ ไฉนก็ดื้ออันตัวข้าพเจ้าก็มีความทนงและมีเม
อยู่ในลาภยศนั้นดังเช่นเดียวกัน^๑

ส่วนนวนิยายเช่นนี้ นอกจากจะอ่านสละสลวยแล้วยังมีการเปรียบเทียบอย่างคมคายและมีความหมาย ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับ
ส่วนนวนิยายในนิยายอิงพงศาวดารจีนเรื่องสามก๊กฉบับแปลเป็น
ภาษาไทย จึงสันนิษฐานว่าผู้ประพันธ์อาจจะได้รับอิทธิพลมาจาก
เรื่องสามก๊กด้วย

๑ อายัน โฆษ (ขุนธนกิจวิจารณ์), เรื่องเดิม, หน้า ๓๒๐.

อาชญาวิทยามักใช้ทำนองแต่งแบบบรรยายโวหารและสำนวนภาษาที่เรียบง่าย ศัพท์ต่างๆ ที่ใช้เป็นคำสามัญที่ใช้ในชีวิตประจำวันของคนในสมัยนั้น เพราะเนื้อเรื่องส่วนใหญ่เป็นการบรรยายเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้นและต้องดำเนินเรื่องไปสู่จุดหมายอย่างรวดเร็วจึงไม่มีการพรรณนาความงามของธรรมชาติ อาคารสถานที่ และตัวละครโดยละเอียด ด้วยถ้อยคำที่ไพเราะเช่นในนวนิยายรัก ตัวอย่างทำนองแต่งเช่นนี้ คือการบรรยายฉากต่อสู้ในเรื่องหน้าผีของหลวงสารานุกรมประพันธ์

เสียงกระสุนระเบิดออกติด ๆ กันไม่ขาดสาย พร้อมกับประกายไฟพุ่งออกมาจากกระบอกเป็นทิวแถว ภายใตแสงโคมไฟฟ้าบนเสาหน้าบ้าน ทำให้แลเห็นภาพคนได้ตะกุ่ม ๆ เป็นภาพแห่งชายฉกรรจ์ไม่น้อยกว่า ๑๐ คน ชุ่มอยู่หลังกู่กระหง เป็นหย่อม ๆ แต่ละส่วนแต่งกายด้วยเครื่องดำ คือ กางเกงและเสื้ออันยอมด้วยมะเกลือแก่จัดมาแล้ว คนเหล่านั้นต่างกุ่มบั้นยาวไว้แน่นคนละกระบอก แลเห็นพาดกึ่งไม้คดโกแล้วบรรจุใหม่ ทำดังสลับกันทุก ๆ ครั้ง ประกายไฟก็พุ่งออกไปพร้อมด้วยเสียงระเบิดดังเส้ท่อนส้าน^๑

๑. หลวงสารานุกรมประพันธ์ "หน้าผี", เสนาศึกษาและแพววิทยาสาตร์, ๘ (กุมภาพันธ์, ๒๔๖๖), ๒๓๖.

ระยะที่ ๕ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๐ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕

ระยะนี้อยู่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นหัวเลี้ยวหัวต่ออันหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทย ทั้งนี้เพราะได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นประชาธิปไตย อันมีผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ อีกในเวลาต่อมา

ในด้านเศรษฐกิจ ปรากฏว่าการเงินของประเทศอยู่ในฐานะเสื่อมโทรมยิ่งกว่าสมัยใด ๆ ทั้งนี้เป็นผลต่อเนื่องมาจากการใช้จ่ายในรัชกาลก่อน ประกอบกับเป็นระยะที่ภาวะเศรษฐกิจของโลกกำลังตกต่ำอย่างร้ายแรงด้วย แม้ว่าจะได้มีการแก้ไขเศรษฐกิจของประเทศอย่างดีที่สุดโดยพระมหากษัตริย์ทรงตัดทอนรายจ่ายส่วนพระองค์ลงและตัดทอนค่าใช้จ่ายของส่วนราชการต่าง ๆ ตลอดจนจำนวนข้าราชการลงให้เหลือเท่าที่จำเป็นซึ่งมีศัพท์เรียกในสมัยนั้นว่า "คูลยภาพ" แต่เศรษฐกิจของประเทศก็ยังไม่ดีขึ้น

ในสมัยนี้ข้าราชการพากันไม่มั่นใจในตำแหน่งงานของตน โดยอาจแยกสภาพจิตใจและความรู้สึกออกได้เป็นสามฝ่าย ได้แก่ พวกที่ถูกคูลยภาพแล้วและเห็นด้วยกับการกระทำเช่นนั้น พวกที่ถูกคูลยภาพแล้วและไม่เห็นด้วย และพวกที่กำลังหวั่นเกรงว่า

จะถูกปลดจึงพยายามหาทางแก้ด้วยวิธีอื่น ปัจจุบันในทางร้ายเหล่านี้ประกอบกับสภาพของประเทศที่ปกครองแบบราชาธิปไตย ซึ่งในสังคมยังมีการถือยศศักดิ์ การดำเนินกิจการต่างๆ ของประเทศล่าช้าไม่ทันกับความรู้เรื่องของประเทศเพื่อนบ้าน ความสับสนวุ่นวายต่างๆ เหล่านี้เป็นเหตุให้บุคคลคณะหนึ่งซึ่งประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ พลเรือน และพ่อค้าในนาม “คณะราษฎร” ภายใต้อำนาจนำของพลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา ทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เพื่อทำการแก้ไขฐานะของประเทศให้ดีขึ้นและนำระบอบประชาธิปไตยมาปกครองประเทศ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงยินยอมแต่โดยดี ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวให้เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน แล้วพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวรให้เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ปีเดียวกัน

ในด้านการประพันธ์ แม้ว่าสภาพการปกครองและเศรษฐกิจของประเทศจะยุ่งเหยิง แต่วรรณกรรมในสมัยนี้ก็มีได้เสื่อมลงตรงกันข้ามกลับมีบทประพันธ์เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะประเภทร้อยแก้ว ซึ่งเป็นสื่อแสดงความคิดเห็นที่เหมาะสมที่สุด การศึกษาในสมัยนี้ได้ขยายตัวมากขึ้นอันเป็นผลจากพระราชบัญญัติประถมศึกษาซึ่ง

เริ่มประกาศใช้ในรัชกาลที่ ๖ อย่างไรก็ตามผู้ที่อ่านหนังสือออก และชอบอ่านหนังสือยังมีน้อย และโดยเฉพาะผู้ที่จะมีเงินซื้อหนังสือก็ยังมีน้อยกว่านั้น

ในตอนต้นรัชกาลนักประพันธ์ส่วนมากเป็นผู้ที่มีงานประจำ อยู่แล้วและยึดงานประพันธ์เป็นงานอดิเรก ผู้ที่เป็นนักประพันธ์ อาชีพยังมีน้อยมาก กุหลาบ สายประดิษฐ์ นักประพันธ์ผู้มีชื่อเสียงเจ้าของนามปากกา ศรีบูรพา ได้กล่าวถึงการประพันธ์ในสมัยนั้นไว้ในคำแถลงวัตถุประสงค์ของการออกหนังสือพิมพ์สุภาพบุรุษว่า

การประพันธ์ของเราทุกวันนี้เป็น “เล่น” เสียตั้ง ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ที่จัดว่าเป็น “งาน” เห็นจะได้สัก ๑๐ เปอร์เซ็นต์ บัดนี้จึงควรเป็นเวลาที่เราควรช่วยกันเปลี่ยนโฉมหน้าการประพันธ์ ให้หันจาก “เล่น” มาเป็น “งาน” อีกสักอย่างหนึ่ง^๑

ในด้านกิจการหนังสือพิมพ์ มีหนังสือพิมพ์รายวัน วารสาร รายสัปดาห์และรายเดือนมากขึ้น ในขณะที่บางฉบับต้องล้มเลิกไป เพราะรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ในบางครั้งนักประพันธ์ก็รวมกลุ่ม

๑. กุหลาบ สายประดิษฐ์, “กาน้ำ”, สุภาพบุรุษ, ๑ (มิถุนายน, ๒๔๗๒); (๑).

ออกวารสารฉบับหนึ่งในชั่วระยะเวลาหนึ่ง แต่ต่อมาก็แตกแยกกัน
ไปแล้วเปลี่ยนกลุ่มออกวารสารใหม่อีก เป็นดังนี้เสมอ

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในสมัยนี้กระทบกระเทือนต่อ
ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมาก ในด้านวรรณกรรม การ
เปลี่ยนแปลงการปกครองทำให้มีหนังสือพิมพ์รายวันเกิดขึ้นอย่าง
มากในเวลาอันรวดเร็ว ทำให้มีความต้องการนักเขียน นักประ-
พันธ์เพิ่มขึ้น เริ่มมีบทความและบทประพันธ์ที่แสดงความคิดเห็น
ทางการเมือง ในขณะที่เดียวกันบันเทิงคดีทั้งที่แต่งใหม่และที่แปล
จากภาษาต่างประเทศก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นทั้งในกรุงและต่างจังหวัด

ลักษณะการประพันธ์นวนิยาย วรรณกรรมประเภทนวนิยาย
และเรื่องสั้นรุ่งเรืองขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๗ และต่อมาจนถึง
สงครามมหาเอเชียบูรพา บทประพันธ์ในสมัยนี้แสดงให้เห็นความ
เปลี่ยนแปลงในด้านความจริงมากขึ้นและมีสาระยิ่งขึ้น ตั้งแต่
พ.ศ. ๒๔๗๐ จนถึงสงครามมหาเอเชียบูรพาเป็นระยะที่ความนิยม
นวนิยายแปลลดน้อยลง สำหรับนวนิยายที่แต่งขึ้นใหม่เริ่มมี
ลักษณะเป็นตนเองมากขึ้นกว่าแต่ก่อน คือมีตัวละครเป็นไทยล้วน
และใช้เหตุการณ์ที่เป็นจริงในประเทศไทยประกอบในเรื่อง มีผู้
แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มของนวนิยายไทยสมัยนี้ว่า

....นวนิยายแปลก็มิใช่จะสูญสิ้นไปเสียทีเดียว หากแต่ไม่ได้รับความนิยมมากเช่นเดิม ส่วนนวนิยายไทยนั้นได้รับความนิยมจากผู้อ่านและผู้ประพันธ์สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งราว พ.ศ. ๒๔๓๐ เป็นต้นมา นวนิยายไทยเขียนโดยคนไทยด้วยภาษาไทย แต่ทว่ามีการดำเนินเรื่องละม้ายคล้ายคลึงไปทางเรื่องฝรั่งได้เฟื่องฟูขึ้นทุกที

วารสารในสมัยนี้ที่มีชื่อที่สุดในค่านนวนิยายคือ เริงรมย์ และ สุภาพบุรุษ ซึ่งออกโดยกลุ่มนักประพันธ์ผู้มีชื่อเสียงเป็นจำนวนมาก จึงมีความสำคัญในค่านเสริมสร้างวรรณกรรมไทยสมัยใหม่ และนักประพันธ์ผู้มีชื่อเสียงหลายท่าน

วารสาร เริงรมย์ เริ่มออกตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๙ โดย ชัย เรืองศิลป์ นักประพันธ์เด่นได้แก่ มาลัย ชูพินิจ ซึ่งใช้นามปากกา แม่อนงค์ และ ส่ง เทภาสิต สำหรับคนหลังนี้เป็นผู้ที่มีความสามารถและรักการประพันธ์มาก จนถึงกับส่งต้นฉบับมาลงในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษ เรื่องที่เขาแต่งเป็นเรื่องสั้นแต่มีแนวการเขียนปลุก กระตักรัดและประทับใจจนเป็นแรงบันดาลใจแก่นักประพันธ์อื่น ๆ ในสมัยนั้น ที่เห็นได้เด่นชัด

๑. เกณศ (นามแฝง), "หลักของนักประพันธ์", ไทยเชชม, ๘ (มีนาคม, ๒๔๗๔), ๑๓๑๓.

ได้แก่ เวทงค์ และ สันต์ เทวรักษ์ ผลงานของ ส่อง เทภาสิต เรื่องสำคัญที่ลงในเรขกรรมได้แก่เรื่อง คารากูชีพ ความงามไม่มี น้ำเสียง และน้ำใจของนรา ส่วนแม่นงค์เป็นนักประพันธ์ที่มี แนวการเขียนหลายแบบ ในระยะแรกเคยแต่งนวนิยายและเรื่อง สันเกี่ยวกับความรักแบบเพื่อน เช่นเดียวกับนักประพันธ์ร่วม สมัย แต่ในระยะหลังได้แต่งเรื่องที่มีความสมจริงมากขึ้นโดยยึด แนวรักโศก เช่นเรื่อง เกิดเป็นหญิง เป็นต้น

วารสาร สุภาพบุรุษ ออกโดย กุหลาบ สายประดิษฐ์ นัก ประพันธ์ชาวคณะที่เด่น ได้แก่ ศรีบูรพา แม่อนงค์ ยาขอบ พ. เนตรรังษี ชิต บุรทัต สด กุรมโรหิต และ ออบ ไชยวสุ เป็นต้น นักประพันธ์ของสุภาพบุรุษล้วนเป็นคนในวัยหนุ่ม ๕๕ ทงสน

แม้ว่านวนิยายส่วนใหญ่ในสมัยนี้^{๕๖}จะยังคงเป็นแบบเพื่อนซึ่ง มีขอบเขตเกี่ยวกับชีวิตและทัศนะของคนชั้นสูงซึ่งเป็นส่วนน้อยใน สังคม แต่ก็ได้เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงในด้านเนื้อเรื่องและทำนอง แต่งให้มีความสมจริงมากขึ้นดังปรากฏจากผลงานของนักประพันธ์ บางท่าน เช่น ม.จ. อากาศจำเริญ รพีพัฒน์ ศรีบูรพา สด กุรมโรหิต แม่อนงค์ และดอกไม้สด นอกจากนั้นนวนิยายใน

สมัยนี้ยังมีประเภทต่างๆ มากกว่าในสมัยก่อน ได้แก่ นวนิยายรัก อาชญานิยาย นวนิยายผจญภัย นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ หัสนิยาย นวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์ นวนิยายแสดงข้อคิด นวนิยายซึ่งได้จากในต่างประเทศ และนวนิยายเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว ลักษณะการประพันธ์และวิวัฒนาการของนวนิยายประเภทต่างๆ เหล่านี้มีดังนี้

นวนิยายรัก ส่วนใหญ่ยังคงเป็นแบบเพื่อฝันและมีขนาดสั้น นักประพันธ์ในสมัยนี้แทบทุกท่านล้วนเคยแต่งนวนิยายประเภทนี้มาแล้วทั้งสิ้น นวนิยายรักสมัยนี้มีเนื้อเรื่องทำนองเดียวกันคือ นางเอกอยู่ในตระกูลสูง มีฐานะดี รักกับพระเอกซึ่งเป็นคนจน บิดามารดาจึงบังคับให้แต่งงานกับชายอื่นที่ร่ำรวยกว่า พระเอกเศร้าโศกมากจนต้องหนีไปอยู่ต่างจังหวัดที่ห่างไกล เนื้อเรื่องอีกแบบหนึ่งที่กลับกันคือ พระเอกเป็นลูกขุนนางรักหญิงที่ยากจน และต้องมีเหตุให้พรากจากกันแต่ในที่สุดก็ได้แต่งงานกัน เรื่องที่ฝ่ายชายมีฐานะสูงมักจบในทางดีกว่าเรื่องที่ฝ่ายหญิงสูงกว่า นวนิยายประเภทนี้มีความยาวไม่มากนัก ผู้ประพันธ์ไม่ค่อยสนใจกับสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ในชีวิตประจำวันซึ่งจะทำให้เนื้อเรื่องมีความสมจริงยิ่งขึ้น และก็ไม่นิยมกับปัญหาอื่นใดนอกจากความรัก

ระหว่างหนุ่มสาว ดังตัวอย่าง ได้แก่เรื่อง ยอดเสน่ห์ โดย ชัย เรื่องศิลป์ ซึ่งมีคำอธิบายเรื่องว่าเป็นเรื่องรักหวานเย็นจับใจ สวรรค์ของหล่อน โดย ศรีอิศรา โรคไม่รัก โดย พัฒน์ เนตรรังษี งามรัก โดย ป.ร. (ประสพ) อรรถยติ กรรมจำพราว โดย อ. เพื่อนพงษ์ ชะรอยกรรม โดย ม. ชูพินิจ สาวชาวทะเล โดย ศรีศุภมิตร และเรื่องชีวิตระหว่างน้ำตา โดย ชาญ หัตถกิจ เป็นต้น

เนื้อเรื่องของนวนิยายรักในสมัยนี้มีแนวโน้มไปในทางฝืนความคิดและความยึดมั่นเรื่องความรักและการแต่งงานแบบเก่าที่ทำตามความเห็นชอบของผู้ใหญ่ซึ่งเรียกว่าแบบคลุมถุงชน มาเป็นการแต่งงานแบบเก่า ซึ่งทำตามความเห็นชอบของผู้ใหญ่ซึ่งเรียกว่าแบบคลุมถุงชน มาเป็นการเรียกร้องเสรีภาพในเรื่องนี้ เนื้อเรื่องของนวนิยายรักจึงเกี่ยวกับความรักที่ไม่มีการถือชั้นวรรณะ และฐานะทางสังคมของหนุ่มสาว และการฝ่าฝืนอุปสรรคเพื่อให้สมความประสงค์ นักประพันธ์ ซึ่งเป็นผู้เริ่มต้นเรื่องแบบนี้คือ ส่ง เทภาสิต ซึ่งได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมตะวันตกทั้งในด้านโครงเรื่องทำนองแต่ง บทประพันธ์ของเขาก็ก่อให้เกิดความตื่นเต้นในวงการประพันธ์และผู้อ่านคือเรื่อง "น้ำใจของนรา" ลง

เลย เรื่องประเภทนี้ก่อให้เกิดความสะเทือนอารมณ์น้อยกว่าเรื่องรักโศก และให้ความสนุกสนานน้อยกว่าเรื่องรักเบาสมอง จึงได้รับค่านิยมน้อยกว่า นวนิยายรักสุขที่เด่น ๆ ได้แก่ เรื่องสภาพมนุษย์ โดย พ. เนตรรังษี รักเธอเสมอ โดย ป. บุรณศิลป์ในเพื่อนคู่ชีวิต โดย จำนงค์ วงศ์ข้าหลวง และเรื่องหนุ่มสมัยใหม่ โดย ก. อรุณประเสริฐ เป็นต้น

รักเบาสมอง เป็นเรื่องที่มีแต่ความสนุกสนานสดชื่นเบาสมอง เรื่องรักเบาสมองในสมัยนี้มักเกี่ยวกับหนุ่มสาวที่มีความเป็นอยู่อย่างสมัยใหม่ตามแบบตะวันตกซึ่งเป็นที่นิยมในขณะนั้น พฤติกรรมที่พบในนวนิยายประเภทนี้จึงเป็นการเที่ยวเตร่ตามสถานที่หย่อนใจซึ่งได้แก่ โรงภาพยนตร์ โรงละคร ภัตตาคาร โรงแรม ร้านกาแฟที่โก้หรู เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการรื่นเริงด้วยการรับประทานอาหาร เต็นท์ และขับรถเที่ยว ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่โก้หรูในสมัยนั้น เหตุการณ์อย่างหนึ่งที่มีเกิดขึ้นเสมอในนวนิยายรักเบาสมองสมัยนี้คือการเข้าใจผิดกัน และการปลอมแปลงตัว นวนิยายประเภทนี้ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ความรักทำให้โลกหมุนสามปีปลอม ของรำไพ โดย ชัย เรื่องศิลป์ เลขานุการคนใหม่ โดย แก้วกาญจนา หญิงสมัยใหม่ โดย ช. โกมลมิตร ปราบพศ โดย ศรีบุรพา และเรื่องปราบพศหญิง โดย ศรีวิศรา

อาชญาวิทยา การประพันธ์อาชญาวิทยาในสมัยนี้เป็นการเจริญรอยตามแบบการประพันธ์อาชญาวิทยาสองแนวคือ ตามแนวของ หลวงสารานุกรมประพันธ์ ซึ่งเริ่มด้วยเรื่องแพรดำ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ แนวหนึ่ง และตามแนวอาชญาวิทยาชุด เซอร์ลอคโฮล์มส์ ซึ่ง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเริ่มไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ ในเรื่องนิทานทองอินอีกแนวหนึ่ง ด้วยเหตุนี้อาชญาวิทยาสมัยนี้ จึงไม่มีความแตกต่างจากสมัยอื่นเท่าใดนัก และมีจำนวนน้อย เพราะผู้อ่านหันไปนิยมนิยายรักและนวนิยายสมจริงในแนวใหม่ ๆ ซึ่งเพิ่งเริ่มมีขึ้น อาชญาวิทยาที่แต่งในสมัยนี้ได้แก่ นางพญาของ ข้าพเจ้า โดย ไพศาล ศาลักษณ์บุตร และช่องมหาอุบาทว์ โดย ก. อรุณประเสริฐ ซึ่งแต่งตามแนวของหลวงสารานุกรมประพันธ์ เรื่องนักสืบชูชีพ โดย ถนอม ธรรมเที่ยง เรื่องของข้าพเจ้า โดย หลวงอุปถัมภ์นารามณ์ หมอแจ่มนักสืบ โดยคินสอ (นามแฝง) สามเรื่องหลังนี้แต่งตามแนวอาชญาวิทยาชุดนักสืบเซอร์- ลอคโฮล์มส์

นวนิยายผจญภัย เรื่องการผจญภัยสมัยนี้มีสองแนวเช่นเดียวกันกับในสมัยที่สามของการประพันธ์นวนิยายไทย คือ การผจญภัยที่มีความลึกลับเหนือธรรมชาติ และการผจญภัยที่สมจริงตาม

ธรรมชาติ นวนิยายผจญภัยสมัยนั้นนับว่าเด่นเพราะมีเรื่องสำคัญ ๆ หลายเรื่อง เช่น วารุณี โดย กาญจนาคพันธุ์ (ขุนวิจิตรมาตรา) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่แต่งแบบไทยแท้โดยไม่เลียนแบบนวนิยายต่างประเทศในประเภทเดียวกัน ตามพิฆาต โดย พันธุ์งาม ซึ่งเป็นตอนที่สองของเรื่องเกาะกาฬซึ่งแต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙ เรื่องบรรพตธิดา โดย กัลป์งหา และเคลื่อนทรภะลักษณห์ ทั้งหมดนี้เป็นการผจญภัยที่มีความลึกลับและเหตุการณ์เหนือธรรมชาติ ประเภทที่สมจริงตามธรรมชาติได้แก่ เกาะสมบัติ และภัยแห่งทะเล โดย เสาว์ บุญเสนอ เป็นต้น

นวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่องอ่านเล่นที่อิงความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เริ่มมีตั้งแต่สมัยแรกของการประพันธ์นวนิยายไทยแต่เป็นเรื่องสั้น ๆ มีเรื่องหนึ่งที่แปลกกว่าเรื่องอื่น ๆ คือ เรื่องการทดลองของศาสตราจารย์ โดย ครูเทพ(เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ เกี่ยวกับเรื่องการศึกษาคนชาติพิเศษใส่ตาทำให้มีพลังวิเศษสามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ทุกอย่าง แต่ถ้ามองด้วยความโกรธจะทำให้สิ่งนั้นไหม้เป็นจุล

เรื่องอ่านเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ที่มีความยาวเป็นนวนิยายเพิ่งเริ่มมีในสมัยนี้เอง แต่ยังมีจำนวนน้อยมาก ลงในวารสารเสนา-

ศึกษาและแผ่วิทยาศาสตร์ ของกรมยุทธศึกษาทหารบก ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๐ เป็นต้นมา ได้แก่เรื่อง ธิดานายพราน โดย ร้อยเอกขุนพิทยานุศาสตร์ กุโลก โดย ร้อยโททองสุข นุตยสถิตย์ และเรื่องธิดาแห่งรัชนิกร โดย พิทยลักษณ์และชัยวัฒน์ ความรู้ ทางวิทยาศาสตร์ที่ปรากฏในนวนิยายเหล่านี้ยังเป็นเรื่องขั้นพื้นฐาน ง่าย ๆ เช่นเกี่ยวกับพืชและสัตว์ที่มีพิษ) เรื่องปฏิกิริยาทางไฟฟ้า และเคมี เป็นต้น มีบางเรื่องที่มีผู้ประพันธ์ใช้จินตนาการแต่งเรื่องที่ยังไม่มีและเป็นไปไม่ได้ในสมัยนั้น เช่น การเดินทางในอวกาศ และดวงจันทร์ ในเรื่องกุโลก และธิดารัชนิกร

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ลักษณะของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยนี้ยังคงเหมือนกับในสมัยที่สาม เนื่องจากเป็นเรื่องที่ สืบเนื่องกันและเป็นนักประพันธ์คนเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ เช่น อายันโฆษ แต่งเรื่องอัครมหาเสนางคิบัติ ต่อจากที่เริ่มไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙ จนจบเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ โดยใช้ทำนองแต่งเช่นเดียวกับเรื่องดาบศักดิ์เหล็กน้ำพี้ ที่มีชื่อเสียงมาแล้ว ลพบุรี แต่งเรื่องราวต่อเนื่องกัน และเรื่องดาบผดุงศักดิ์ นักประพันธ์ นวนิยายรักก็หันมาแต่งเรื่องประเภทนี้หลายท่าน เช่น ชาวเหนือ แต่งเรื่องราชองค์รักษ์เรื่องนาม โดยใช้ฉากและเหตุการณ์ใน

ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช แล้วสร้างโครงเรื่อง เป็นแนวรักโศก หลวงวิจิตรวาทการแต่งเรื่อง ครูฑูคำ อิงพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาสมัยเสียกรุงครั้งแรก

นวนิยายชีวิตครอบครัว เป็นประเภทที่เพิ่งเริ่มในสมัยนี้โดย ม.ล. บุบผา นิมมานเหมินทร์ ซึ่งใช้นามปากกาในการประพันธ์ ว่า ดอกไม้สด นับเป็นการประพันธ์คนแรกที้นำถึงสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับอารมณ์ของตัวละคร ชีวิตความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมประเพณีไทยโดยถือว่าสิ่งเหล่านี้เป็นกลวิธีอย่างหนึ่งในการประพันธ์ ดังนั้นดอกไม้สดจึงพยายามแต่งนวนิยายที่มีเนื้อเรื่องคล้ายชีวิตจริงของคนไทยมากที่สุด บทประพันธ์นวนิยายเรื่องแรกของดอกไม้สดคือ ศัตรูของเจ้าหล่อน ลงในไทยเซซมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ บทประพันธ์เรื่องอื่น ๆ ได้แก่ เนื้อคู่ นิจ-ความคิดครั้งแรก โรมานซ์ซ้อนเรื่องจริง และกรรมเก่า นวนิยายทุกเรื่องของดอกไม้สดได้รับการยกย่องว่ามีสำนวนโวหารละเอียดละไมและมีคุณค่าทางวรรณกรรมจนถึงสมัยปัจจุบัน นอกจากนี้ยังแทรกข้อคิดต่าง ๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับครอบครัวไว้ในนวนิยายทุกเรื่องอีกด้วย

นวนิยายแสดงข้อคิด เป็นนวนิยายที่เพิ่งเริ่มในสมัยนี้สัก
ประการหนึ่ง ผู้ประพันธ์มุ่งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพสังคม
การเมือง ชีวิตและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในยุคสมัย ดังนั้นจึงกล่าว
ได้ว่าเป็นนวนิยายสะท้อนสังคมและเป็นเรื่องสมจริงด้วย นักประ-
พันธ์นวนิยายประเภทนี้ที่สำคัญที่มีชื่อท่าน ได้แก่ หม่อมเจ้าอากาศ
คำเกิง รพีพัฒน์ กุหลาบ สายประดิษฐ์ มาลัย ชูพินิจ และ
ม.ล. บบผา นิมมานเหมินทร์

ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้เริ่มต้งงานประพันธ์ประเภทนี้คือ
หม่อมเจ้าอากาศคำเกิง รพีพัฒน์ เมื่อได้พิมพ์เรื่อง ละครแห่ง
ชีวิต เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ นวนิยายเรื่องนี้มีแนวแปลกกว่านวนิยาย
เรื่องอื่น ๆ ที่มีอยู่ในขณะนั้นจึงได้รับความสนใจและกล่าวถึงเสมอ
ตั้งข้อความที่ปรากฏในวารสารไทยเชชมเมื่อเดือน สิงหาคม พ.ศ.
๒๔๗๒ ดังนี้

ละครแห่งชีวิตเป็นของไทยเขียนตามโครงเรื่องที่แปลก ซึ่ง
ยังไม่มีคนไทยเคยเขียนอย่างเรื่องชนิดนี้เลย นับว่าเป็นเรื่อง
แรกในประวัติศาสตร์แห่งโลกหนังสือของเมืองไทยเล่ม ๑
.... ท่านอ่านละครแห่งชีวิตจบ ท่านจะได้รับความบันเทิงใจ
ประการ ๑ และเป็นคติสอนใจอีกโสด ๑ ด้วย ทั้งท่านจะเป็นผู้
หนึ่งที่จะกล่าวรับรองข้าพเจ้าว่าเป็นเรื่องไทย ไม่เคยมีใน
เมืองไทย ซึ่งคนไทยเป็นผู้แต่งได้เรื่อง ๑

นอกจากมีความสำคัญในฐานะเป็นนวนิยายเรื่องแรกในประเภทนี้แล้ว ยังเป็นนวนิยายเรื่องแรกที่มีตัวละครเป็นสมาชิกในราชสกุล และนับเป็นครั้งแรกที่มีนักประพันธ์ไทยเขียนเรื่องชีวิตของคนไทยในต่างประเทศอย่างแท้จริงและแสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับชีวิตในประเทศไทยด้วย ยิ่งไปกว่านั้นเรื่องละครแห่งชีวิตยังเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการวิจารณ์นวนิยายขึ้นในเมืองไทยอย่างจริงจัง โดยเริ่มตั้งแต่พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ทรงวิจารณ์เรื่องละครแห่งชีวิตโดยกล่าวถึงทั้งส่วนดีและส่วนเสีย แต่เนื่องจากเป็นสิ่งใหม่จึงก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่ผู้ประพันธ์ ทำให้ผู้วิจารณ์ยุติการวิจารณ์นวนิยายเรื่องอื่น ๆ อีก การวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทยซึ่งได้เริ่มต้นจึงไม่รุ่งเรืองเท่าที่ควร

นวนิยายแสดงข้อเท็จจริงข้อคิดเรื่องต่อมาของผู้ประพันธ์คนเดียวกันนี้คือเรื่อง ผิวเหลืองผิวขาว แต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ มีเนื้อเรื่องคล้ายกับเป็นตอนต่อจากเรื่องละครชีวิต จากลักษณะที่คล้ายความจริงมากที่สุดจนทำให้เกิดการกล่าวขวัญถึงกันไปต่าง ๆ นานา ผู้ประพันธ์จึงชี้แจงไว้ในคำนำเรื่องผิวเหลืองผิวขาวเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ ว่าเป็นเรื่องเวียงรมย์ที่ต่างจากความคิดฝัน แต่ทำให้ใกล้

ความจริงที่สุด อันเป็นสิ่งที่นักอ่านในเมืองไทยไม่เคยพบ จึงทำให้เกิดความฉงนสนเท่ห์ขึ้น

เมื่อพิจารณาลักษณะต่าง ๆ ของนวนิยายแต่ละประเภทที่แต่งในสมัยนี้ เช่น เกี่ยวกับการพิจารณานวนิยายในสมัยอื่น ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว มีลักษณะดังนี้

๑. โครงเรื่อง โครงเรื่องนวนิยายสมัยนี้ที่แตกต่างออกไปจากสมัยอื่น ๆ คือ มีความซับซ้อนและสมจริงมากขึ้น โครงเรื่องนวนิยายแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันดังนี้

นวนิยายรัก ความรักในสมัยนี้มีการเปลี่ยนแปลงมาก โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับเสรีภาพของสตรีที่จะรักและแต่งงานตามความสมัครใจของตน ลักษณะเช่นนี้เริ่มต้นจากบทประพันธ์ของสังเทภาสิต เรื่องน้ำใจของนรา ซึ่งมีโครงเรื่องดังนี้

สาวสวยตระกูลสูงแต่มีฐานะยากจน ต้องยินยอมเป็นภรรยาของขุนนางผู้ใหญ่ที่ ร่ำรวยเพื่อกู้ฐานะของตระกูลตามความประสงค์ของบิดามารดา ก่อนที่จะเปลี่ยนชีวิตเป็นภรรยาได้อีกมีโอกาสดูไปตากอากาศชายทะเลกับญาติผู้ใหญ่และได้พบชายหนุ่มนักเรียนนอกหน้าตาดี มีบุคลิกลักษณะดีตรงกับรสนิยมของเธอทุกอย่างจนเกิดความรัก ในที่สุดเธอจึงตัด

สิ้นใจยอมเป็นของเขาเพื่อเป็นการตามใจตนเองก่อนที่จะต้อง
ไปเป็นภรรยาของลูกพี่ของลูกพี่ที่เชื่อฟังบิดามารดา
ผู้ประพันธ์ได้แสดงทัศนะในเรื่องนี้โดยผ่านคำพูดของนางเอก
ในจดหมายที่เขียนถึงพระเอกอย่างคมคาย และนอกจากเป็นการ
ทำทนายเมื่อคำนึงถึงสภาพสังคมและความคิดของคนทั่วไปในสมัย
นั้น

กุณมนัส ทรักของดิฉัน

ขอโทษที่ได้ออกจากหัวหินโดยไม่ได้ออกปากลา การกระทำ
เช่นนี้เป็นหนทางเดียวแท้ เวลาที่เธอได้อ่านจดหมายนี้ดิฉัน
กำลังเดินทางไปสู่หน้าที่ ซึ่งหญิงไม่น้อยคนใต้นิยมนับถือ
มาแต่ก่อน และจะยังนับถือกันต่อไป ดิฉันไม่ได้เป็นศรีแก่
บ้าน เป็นมงคลแก่ใครดอก หน้าที่ของดิฉันแคบ อยู่ในทีมนัด
ใครจะรู้เห็นแม้แสงตะวันก็คงส่องไม่ถึง

ดิฉันจะไปเป็นเมียของนาย กุณมนัส ดิฉันพูดโดยไม่กระดาก
ใจ เธอจะหัวเราะเยาะก็ตาม เธอเป็นผู้ชาย เป็นนักเรียน
นอก จะให้เห็นพ้องกับหญิงในฐานะเช่นดิฉันอย่างไรได้
ดิฉันเองเชื่อมั่นว่าการสละตัวเพื่อความเย็นใจของพ่อแม่ เพื่อ
ความเจริญสมบูรณ์ของครอบครัว ฟันธงเป็นหน้าที่อันดี
งามยิ่ง

เมื่อดิฉันนับถือเชื่อฟังพ่อแม่เช่นนี้ เธออาจคิดไปว่า บางที

ดิฉันจะเสียใจในการณ์ที่ได้เป็นไประหว่างเราทั้งสองเปล่าเลย
 คุณมนัส ดิฉันเชื่อว่าดิฉันทำถูกแล้ว ดิฉันต้องทำตามพ่อแม่
 ตามหน้าที่เรื่อยไปจนกว่าวันตาย ได้ทำตามใจรักเพียงครั้ง
 เดียว จะไม่ได้เจียวหรือ...ดิฉันเป็นผู้รับผิดชอบเพราะดิฉัน
 เป็นผู้มุ่งหมายให้เป็นไปเช่นนั้น...ถูกแล้วความเห็นของดิฉัน
 ความบริสุทธิ์เป็นสมบัติส่วนตัวของดิฉันเอง ดิฉันสงวนไว้
 สำหรับคู่ผัวตัวเมีย ความบริสุทธิ์เป็นศรีแก่ดิฉัน ก็เพื่อว่า
 ดิฉันจะได้เป็นศรีแก่ชายสักคนหนึ่ง เมอลงท้ายเป็นอย่างอน
 เธอจะไม่เห็นด้วยหรือว่า ดิฉันใช้ความบริสุทธิ์ของดิฉันใน
 ทางที่ถูก คือเพื่อความรัก เพื่อมนัสของดิฉัน ส่วนข้างเขา
 นั้นการมอบตัวให้โดยสัจตัดความรัก ตัดความตะขิดตะขวง
 ละอายใจ เพื่อความสบายใจและอำเภอใจของเขา ก็เป็นสิ่ง
 ที่พอเพียงที่หญิงสมัยนี้ จะกระทำได้....^๑

เนื้อเรื่องและคำพูดของตัวละครในเรื่องน้ำใจของนราสะทอน
 ความคิดใหม่ที่ออกจะล้ำยุค จึงก่อให้เกิดความตื่นตัวในวงการ
 ประพันธ์และเป็นแบบอย่างให้นักประพันธ์นวนิยายรุ่นหลัง ๆ
 เจริญรอยตาม ซึ่งมีประเภทย่อยสามประเภท

รักโศก จุดสำคัญของนวนิยายประเภทนี้คือความเสียดอน
 อารมณ์ ตัวเอกของเรื่องจะต้องประสบเหตุการณ์ร้ายแรงต่าง ๆ

๑. ส.ง. เทกาสิต, เรื่องเดิม, หน้า ๒๕๕๑-๕.

ที่พบเสมอคือ เรื่องฐานะ ความเป็นอยู่ และความรัก อาจเป็นความรักระหว่างหญิงสาวและชายหนุ่มคู่หนึ่ง หรือรักสามเศร้าระหว่างหญิงสองชายหนึ่งหรือกลับกัน พฤติกรรมเด่น ๆ ที่พบเสมอในนวนิยายรักโศกคือ การถ้อยศถือตัว, ความหลงกลวง การทรยศ และการเสียสละ การจบของเรื่องรักโศกมีสองแนวคือ อย่างเป็นสุข และอย่างเศร้า ตัวอย่างโครงเรื่องรักโศกที่จบอย่าง เป็นสุข เช่น เรื่องมารมมนุษย์ ของศรีบูรพา

พระเอกเป็นหนุ่มใหญ่วัย ๓๐ รักกับนางเอกซึ่งเป็นกุลสตรีสาวสวย ฐานะร่ำรวย ความรักของคนทั้งสองดำเนินไปอย่างราบรื่นจนกระทั่งพระเอกได้ทุนไปศึกษาต่างประเทศด้วยความรักและความอาลัยที่มีอย่างมากจนทำให้เขาไม่สามารถจะเอ่ยปากลานางเอกได้ด้วยตนเอง จึงเขียนจดหมายลาและคำสัญญาว่าจะกลับมาแต่งงานฝากไว้กับเพื่อนรักซึ่งนับถือกันเสมือนญาติพร้อมทั้งฝากให้ช่วยดูแลนางเอกแทน แต่เพื่อนทรยศด้วยการเปลี่ยนข้อความในจดหมายเป็นตรงกันข้ามเพื่อให้นางเอกเข้าใจผิดเป็นโอกาสให้ตนได้เข้ามาแทนที่ซึ่งที่ตนเองมีภรรยาแล้ว แม้ว่าการกระทำเช่นนั้นจะทำให้ภรรยาของตนตรอมใจจนสิ้นชีวิตก็ไม่อาจยับยั้งได้ ในที่สุดเมื่อแต่งงาน

กันแล้วนางเอกจึงรู้ความจริงเรื่องคนรักเดิมและความเลวร้ายของผู้ที่เป็นสามีตนแต่ก็ไม่สามารถแก้ไขได้ เมื่อพระเอกกลับมาและรู้ความจริงแทนที่จะโกรธเพื่อนผู้ทรยศกลับให้อภัย จนเพื่อนสำนึกผิดและยอมหย่าเพื่อให้นางเอกเป็นอิสระไปแต่งงานกับคนรักเดิมของเธอ ส่วนชีวิตบั้นปลายของเขาก็มีแต่ความผิดหวังจึงบวชตลอดชีวิต และยกทรัพย์สมบัติให้แก่พระเอกและนางเอก

รักโศกแบบสามเส้า เรื่องเพลิงธรรมชาติ ของ พ. เนตรรังษี เป็นเรื่องความรักของชายหนึ่งกับหญิงสอง ผู้ประพันธ์มุ่งแสดงความรู้สึกและพฤติกรรมของหญิงที่เป็นผู้แพ้และเสียสละ เรื่องเกิดขึ้นในบ้านเช่าซึ่งมีผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ รวมกันอยู่ห้าคน พระเอกเป็นนักประพันธ์มีความสนิทสนมกับหญิงสาวอาชีพช่างเย็บผ้าซึ่งอยู่ร่วมบ้านเดียวกัน โดยที่ไม่ทราบว่าเธอหลงรักตนอยู่ ต่อมานางเอกได้มาเช่าบ้านอยู่ด้วย ด้วยความเป็นคนน่ารักจึงเป็นที่รักใคร่ของทุกคนในบ้าน ต่อมาเมื่อพระเอกกับนางเอกรักกัน หญิงสาวที่หลงรักพระเอกจึงเสียใจจนล้มเจ็บลงแต่ก็พยายามหักใจเพราะถือว่านางเอกเป็นมิตรสนิทของตน เมื่อนางเอกทราบว่าตนเป็น

ต้นเหตุที่ทำให้เพื่อนมีความทุกข์จึงเสียสละด้วยการหนีไปเสียจากบ้านนั้น เมื่อพระเอกรู้เรื่องก็เสียใจมากจนล้มเจ็บอีกคนหนึ่ง นางเอกรู้ข่าวจึงมาเยี่ยมและปรับความเข้าใจกันและแต่งงานกัน ส่วนหญิงสาวที่หลงรักพระเอกนั้นทำตนเป็นผู้เสียสละ พยายามข่มความรู้สึกจนกลายเป็นคนเจ้าทุกข์ แต่ก็ยังเป็นมิตรที่ดีของสองสามีภรรยาอยู่

รักโศกที่จบอย่างเศร้า เรื่องเกิดเป็นหญิง ของ เรียมเอง เป็นเรื่องความรักของชายหนุ่มชาวกรุงผู้มีตระกูลสูง มีการศึกษาและฐานะดีแต่ใช้ชีวิตอย่างเหลวไหลจนสิ้นเนื้อประดาตัว หลบหนีคดีหนี้สินมาตั้งหลักแหล่งที่ตำบลอ่าวน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์อย่างสันโดษ ณ ที่นี้เขาได้พบและรักกับนางเอก ซึ่งอยู่ในสภาพของหญิงสาวที่อ่อนแอ ในฐานะข้าหลวงของหม่อมเจ้าหญิงองค์หนึ่งที่เสด็จมาพักผ่อนเพื่อรักษาสุขภาพทางกายและใจ เนื่องจากถูกบังคับให้เสกสมรสกับชายที่ไม่รัก และเพื่อประวิงเวลาแต่งงาน ต่อมาพระเอกรู้ความจริงว่านางเอกคือหม่อมเจ้าหญิงองค์นั้น แต่ก็ยังคงรักกันเช่นเดิม ในที่สุดเมื่อนางเอกรู้ว่าพระเอกมีคู่หมั้นแล้วจึงเสียสละโดยหลอกให้พระเอกเข้าใจว่าเธอจะกลับไปเสก-

สมรสกับผู้ที่ผู้ใหญ่จัดหาให้และให้ พระเอกกลับไปแต่งงาน
กับคู่หมั้น เมื่อพระเอกกลับไปแล้วนางเอกก็คอยฟังข่าว
แต่งงานของพระเอกด้วยความตรอมใจจนสิ้นชีวิต

รักสุข เป็นเรื่องรักที่มีความทุกข์เพียงเล็กน้อย เหตุการณ์
ในเรื่องไม่สู้จะสมเหตุสมผล ในตอนจบพระเอกกับนางเอกจะมี
ความสุขร่วมกัน นวนิยายประเภทนี้ในสมัยนั้นนอกจากให้ความ
สนุกสนานแล้วมักสะท้อนสภาพชีวิตและสังคมและให้ข้อคิดที่ไม่
ลึกซึ้งนัก เช่น เรื่องสภาพมนุษย์ ของ พ. เนตรรังษี

นางเอกพบพระเอกถูกทำร้ายบาดเจ็บจึงพามารักษาพยาบาล
เพราะนึกว่าไร้ญาติขาดมิตร เนื่องจากพระเอกประพฤติตน
เป็นคนเรียบร้อยนางเอกจึงให้ความสนิทสนมด้วยจนเป็นที่
เข้าใจกันทั้งสองฝ่ายว่าต่างคนต่างก็รักกัน ต่อมาเมื่อเหตุที่ทำให้
ให้นางเอกเข้าใจว่าพระเอกมีภรรยาแล้วและทอดทิ้งภรรยา
มา หลอกหลวงเธอจึงตีตัวออกห่าง พระเอกเสียใจเพราะไม่ทราบ
สาเหตุ จนกระทั่งนางเอกรู้ความจริงว่าพระเอกเป็นบุตร
ขุนนางผู้หนึ่งแต่หนีออกจากบ้านเพราะความผิใจบางอย่าง
และจดหมายที่เธอเข้าใจว่าเป็นของภรรยาเขานั้นแท้จริงก็คือ

จดหมายที่น้องสาวของเขาเขียนมาอ้อนวอนให้กลับไปบ้าน
ทั้งสองจึงปรับความเข้าใจกันและรักกันเช่นเดิม

รักเบาสมอง ผู้ประพันธ์มุ่งความสนุกสนานที่เนื้อเรื่องและ
บทบาทของตัวละครเป็นสำคัญ ตัวละครในนวนิยายประเภทนี้
ยังคงจำกัดอยู่ในวงสังคมชั้นสูง มีฐานะดี และมีชีวิตความเป็น
อยู่สุขสบาย พฤติกรรมและเหตุการณ์ในเรื่องมักเกิดความเข้าใจ
ผิดอันเนื่องจากการปลอมแปลงตัวละครเอกทำให้เกิดความวุ่นวาย
และสนุกสนาน ในที่สุดเรื่องก็จบลงอย่างเป็นสุขด้วยการแต่งงาน
ของพระเอกกับนางเอก เช่น เรื่องปราบพยศ ของศรีบูรพา

นางเอกเป็นสาวสวยลูกพระยาแต่บิดามารดาเสียชีวิตหมดแล้ว
มีฐานะและการศึกษาดำเนินธุรกิจร้านหนังสือของตนเอง
เธอเป็นสตรีสมัยใหม่ที่รักอิสระ กล้า ชอบเที่ยวเตร่ เต้นรำ
ขับรูด มีเพื่อนชายมากแต่ไม่เคยจริงจังกับใคร ด้วยเหตุนี้
จึงมีกิตติศัพท์ร่ำลือไปทั่วกรุงเทพฯ ฯ พระเอกเป็นบุตรชาย
ผู้มีฐานะดีในต่างจังหวัด เข้ามาศึกษาต่อชั้นมหาวิทยาลัยใน
กรุงเทพฯ ฯ ได้มีโอกาสพบนางเอกและรู้เรื่องราวของเธอ
จึงเกิดความสนใจและต้องการปราบพยศ จึงไปสมัครเป็น
เสมียนในบ้านของนางเอก แต่ทำกิริยาเย่อหยิ่งไม่ยอมอ่อน

น้อมต่อเธอเช่นเดียวกับลูกจ้างหรือชายหนุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเธอ นางเอกจึงเกิดความสนใจ ยิ่งเมื่อได้พบพระเอกในสังคมที่โกหกรูและเด่น โดยเธอไม่คาดฝันก็ยังเพิ่มความสนใจขึ้นตามลำดับแต่ปกปิดไว้ด้วยการแสดงกิริยาเกลียดชังในที่สุดเมื่อพระเอกแสดงความเป็นสุภาพบุรุษบ่งบอกเกียรติของเธอจากการถูกชายที่ผิดหวังในตัวเธอกล่าวร้ายป้ายสีจนถูกทำร้ายบาดเจ็บ จึงยอมละพยศ เรื่องจึงจบอย่างเป็นสุข อาชภูนิยาย ยังคงมีสองแนวเช่นเดียวกับในสมัยแรก ๆ คือ ประเภทนักสืบเซอร์ลอคโฮล์มส์กับเรื่องประเภทไอ้โม่งแบบของหลวงสารานุกรมประพันธ์ เนื่องจากโครงเรื่องไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเลยจึงไม่จำเป็นต้องยกตัวอย่างอีก

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ โครงเรื่องของนวนิยายประเภทนี้ทุกสมัยมีความคล้ายคลึงกันคือ อาศัยเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เป็นเครื่องกำหนดขอบเขตของโครงเรื่อง แล้วสร้างพฤติกรรมที่น่าตื่นเต้นเพื่อเชิดชูบทบาทของตัวละครให้เด่นขึ้น นอกจากนี้ยังมีเรื่องความรักเข้ามาเกี่ยวข้อง นวนิยายอิงประวัติศาสตร์และเกร็ดพงศาวดารในสมัยนี้มีจำนวนเรื่องมากแต่ที่เด่นและมีคุณค่ามีน้อยเรื่องจึงไม่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านมากนัก นอกจากนี้ยัง

มีเป็นจำนวนมากที่ใช้เค้าโครงจากพงศาวดารแต่กำหนดสถานที่และบทบรรยายขึ้นใหม่หมด มุ่งความสนุกสนานโดยมิได้คำนึงถึงว่าจะเป็นการเสื่อมเสียอย่างไรบ้าง เนื่องจากโครงเรื่องนวนิยายประเภทนี้คล้ายคลึงกับสมัยก่อนจึงไม่นำมากล่าวซ้ำอีก

นวนิยายผจญภัย มีสองประเภทเช่นเดียวกับสมัยแรก ๆ คือ เรื่องที่ผจญความลึกลับ และการผจญภัยตามธรรมชาติ เรื่องที่สำคัญในยุคนั้นคือ วารุณี บทประพันธ์ของขุนวิจิตรมาตรา ซึ่งใช้นามปากกา กาญจนาคพันธุ์ นวนิยายเรื่องนี้ได้รับการยกย่องว่าเป็นนวนิยายผจญภัยที่แท้จริงเรื่องแรกของไทย เพราะผู้ประพันธ์คิดโครงเรื่อง ตัวละครและเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นเองทั้งสิ้น ถึงแม้โครงเรื่องต่อไป

นักโบราณคดีผู้หนึ่งได้กำไลโบราณมาไว้ในครอบครองอันหนึ่ง ได้พบความมหัศจรรย์ของกำไลนั้นจึงเกิดความสนใจและพยายามอ่านข้อความในแผ่นจารึกซึ่งอยู่คู่กับกำไลนั้นจนทราบว่านางวารุณีผู้เป็นเจ้าของกำไลนั้นถูกสาปเป็นหินอยู่ใต้ปราสาทหินที่พิมาย ถ้านางได้สวมกำไลคู่นี้อีกนางก็จะกลับมีชีวิตขึ้นใหม่ ชายหนุ่มผู้หนึ่งจึงเดินทางไปค้นหาสถานที่นั้นต้องผจญภัยจากคนป่า สัตว์ร้าย ภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดิน

ถล่ม พืชกินคน และอำนาจลึกลับต่าง ๆ แต่ในที่สุดก็
สามารถทำให้นางวารุณีกลับคืนชีวิตขึ้นได้อีก เมื่อนางวารุณี
ช่วยให้เขาเดินทางกลับได้โดยสวัสดิภาพแล้วก็สลายร่างไปสิง
อยู่ในรูปหินซึ่งเรียกว่านางลาวอ้นเป็นที่หลงไหลและเคารพ
ของชายหนุ่มในแถบนั้น

นวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นประเภทใหม่ที่เพิ่งเริ่มขึ้นใน
สมัยนี้ มีโครงเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัยซึ่งต้องใช้ความรู้ทาง
วิทยาศาสตร์แขนงต่าง ๆ เช่น ชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ กลศาสตร์
ดาราศาสตร์ และอวกาศ เป็นต้น เหตุการณ์ที่น่าตื่นตะลึงที่เกิด
ขึ้นมักเป็นการเผชิญภัยในดินแดนมหัศจรรย์ มีการใช้เครื่องมือ
และอาวุธทันสมัยซึ่งเกิดจากจินตนาการของผู้ประพันธ์ บางอย่าง
ไม่ตรงกับความจริงนัก ตัวอย่างเช่น เรื่องธิดารัชนีกร ของ
พิทยลักษณ์และไชยวัฒน์

พระเอกเป็นนักดาราศาสตร์ชาวไทยทายาทเศรษฐีเชียงใหม่
ค้นพบว่ามียักษ์อาศัยอยู่ในดวงจันทร์ เขาสามารถติดต่อกับ
สื่อสารกับคนพวกนั้นได้ จนมีความสนิทสนมกับกษัตริย์และ
ราชินีอยู่ในดวงจันทร์แห่งรัชนีกรซึ่งเป็นเมืองหนึ่งบน
ดวงจันทร์ ต่อมาได้แต่งงานกับราชินีองค์นี้และเดินทาง

ไปยังดวงจันทร์ด้วยยานอวกาศพร้อมด้วยเพื่อนและน้องสาว
เมื่อไปถึงได้รับการต้อนรับจากชาวราชินีนครซึ่งมีรูปร่างหน้า
ตาเหมือนมนุษย์บนโลกอย่างดี ขณะที่เที่ยวชมบ้านเมืองอยู่
นั้นยานอวกาศได้พลัดเข้าไปในเขตเมืองซึ่งเป็นอริกันจึงได้
รับอันตรายจากหมอกพิษจนสิ้นสติไป เมื่อพระเอกฟื้นขึ้น
พบว่ากษัตริย์และราชธิดาหายไปจึงติดตามไปช่วยเหลือจน
ตนเองถูกจับ เพื่อนพระเอกซึ่งเดินทางไปด้วยได้ช่วยเหลือ
จนกองทัพของราชินีนครมาช่วยไว้ได้

นวนิยายชีวิตครอบครัว มีโครงเรื่องคล้ายนวนิยายรักแต่
ต่างกันว่ารายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับตัวละครและเหตุการณ์
ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย
ซึ่งนักประพันธ์ส่วนมากมักจะมองข้ามไปเสีย นอกจากนี้ยังแสดง
ปัญหาและข้อคิดที่เกี่ยวกับครอบครัวด้วย ตัวอย่างโครงเรื่อง
นวนิยายประเภทนี้คือเรื่อง ความผิดครั้งแรก ของดอกไม้สด
ซึ่งเป็นผู้เริ่มการประพันธ์นวนิยายประเภทนี้

นางเอกเป็นกุลสตรีที่มีความงามพร้อมทั้งรูปสมบัติ คุณสมบัติ
และทรัพย์สมบัติ ชีวิตของเธอแวดล้อมไปด้วยสิ่งที่ดีงาม
น่าชื่นชม เธอเป็นที่รักของทุก ๆ คนแต่กลับต้องประสบ

ความผิดหวังในความรักเพราะเลือกสามีผิด ในวัยสาวมีชาย
 รุมรักเธอมากมายล้วนแต่เป็นผู้มีเกียรติและทรัพย์สินสมบัติ แต่
 มีเพียงสองคนซึ่งเธอให้ความสนใจเป็นพิเศษ คนหนึ่งเรียบ
 ร้อยมีคุณธรรมและมีความประพฤติดีพร้อม อีกคนหนึ่งมี
 หน้าตาอมคาย บุคลิกดีทำทางโก้เก๋มีเสน่ห์ในการพูดเอาใจ
 สตรีแต่เจ้าชู้ บรรดาญาติและเพื่อนต่างสนับสนุนคนแรกเพื่อ
 ความสุขและราบรื่นในชีวิตแต่งงานซึ่งเธอก็เห็นด้วย แต่
 เนื่องจากเธอเป็นผู้ที่ชอบเด่นต้องการเอาชนะหญิงสาวคน
 อื่น ๆ จึงเลือกชายเจ้าชู้ หลังจากแต่งงานมีความสุขไม่นาน
 สามีก็นอกใจทั้ง ๆ ที่ยังคงรักเธออยู่ ด้วยทริฐเธอจึงขอแยก
 ทางและกลับมาอยู่บ้านเดิมพร้อมด้วยบุตรชายคนหนึ่งด้วย
 ความเข้าใจ ในขณะเดียวกันนี้ชายอีกคนหนึ่งที่เคยรักเธอ
 ก็ยังคงรักและรอคอยเธออยู่

นวนิยายแสดงข้อคิด นวนิยายประเภทนี้เพิ่งเริ่มเมื่อ พ.ศ.

๒๔๗๒ จึงยังไม่แพร่หลายนัก เป็นประเภทที่แต่งยากเพราะผู้
 ประพันธ์ต้องมีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่เขียนเป็นอย่างดี
 ข้อคิดต่าง ๆ ที่ปรากฏในเรื่องมักเกี่ยวกับสภาพสังคมในขณะนั้น
 วิธีแสดงข้อคิดตรงไปตรงมาและค่อนข้างรุนแรงโคร่งเรื่องย่อ

แตกต่างกันไปตามแนวความคิดที่ผู้ประพันธ์ต้องการแสดง ตัวอย่างเช่น เรื่องละครชีวิต ของหม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์ ซึ่งให้ข้อคิดเรื่องชีวิตมนุษย์ว่าเหมือนละครคือมีความเปลี่ยนแปลงไปได้ต่าง ๆ ผู้ประพันธ์เสนอเรื่องเป็นเชิงชีวประวัติของตัวละครเอกฝ่ายชายซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องราวของตนเอง

พระเอกเป็นบุตรชายของขุนนางชั้นผู้ใหญ่ผู้มีชื่อเสียงและร่ำรวย แต่ไม่ได้รับความรักและความยุติธรรมจากบิดามารดาเช่นเดียวกับพี่น้องคนอื่น ๆ จึงไม่มีความสุขนัก เมื่อเข้าวัยหนุ่มมีเพื่อนหญิงซึ่งเป็นน้องสาวของเพื่อนรักจึงค่อยรู้สึกอบอุ่นและเป็นสุขขึ้นบ้าง แต่เมื่อเพื่อนรักได้ทุนไปศึกษาต่างประเทศและเพื่อนหญิงที่เคยดีต่อตนหันไปสนใจหนุ่มนักเรียนนอกจึงผิดหวัง ต่อมาได้รับมรดกจากญาติผู้ใหญ่คนหนึ่งซึ่งมากพอที่จะทำให้ใช้ชีวิตในต่างประเทศได้ จึงตัดสินใจไปต่างประเทศบ้าง เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีเกิดขึ้นกับตัวเขาเพื่อนหญิงและครอบครัวของเธอก็กลับหันมาสนใจอีกทำให้เขาเข้าใจมนุษย์ในสังคมมากขึ้น เมื่อไปอยู่ต่างประเทศก็ผิดหวังในตัวเพื่อนรักซึ่งกลายเป็นคนเห็นแก่ตัวจึงรู้สึกขมขื่นยิ่งขึ้น ความสุขที่พอจะมีบ้างนั้นมา

จากเพื่อนหญิงชาวอังกฤษซึ่งเป็นนางเอกในเรื่องและสองสามีภรรยาชาวอังกฤษซึ่งให้ความอุปการะแก่เขา เขารุ่งเรืองมากครั้งหนึ่งเมื่อได้เป็นนักหนังสือพิมพ์และได้เดินทางไปประเทศต่าง ๆ ในยุโรปซึ่งเป็นระยะที่เขามีทั้งเกียรติยศและความสุข แต่ไม่นานนักก็มีความทุกข์อีกเมื่อประสบอุบัติเหตุร้ายแรงทำให้ต้องเลิกอาชีพหนังสือพิมพ์และจากคนรักไปเผชิญโชคในอเมริกา ครั้งนี้เขากลับมีโชคอีกครั้งหนึ่งเมื่อได้รับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย แต่มีอุปสรรคเนื่องจากสุขภาพไม่ดี ในที่สุดจึงเดินทางกลับประเทศไทย โดยไม่ได้รับความสำเร็จด้านการศึกษาจากที่แห่งใดเลย แต่ก็ได้รับประสบการณ์ในชีวิตอย่างมาก โครงเรื่องของนวนิยายเรื่องนี้แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในชีวิตของตัวละครเอกระหว่างความสุขและความทุกข์อย่างไม่คาดฝันอยู่ตลอดเวลาจนคล้ายกับการเล่นละครซึ่งตรงกันกับชื่อเรื่อง ซึ่งแสดงข้อคิดของผู้ประพันธ์ว่า ชีวิตคือละคร นั่นเอง

๒. ตัวละคร ลักษณะตัวละครในนวนิยายสมัยนี้บางอย่างก็ยังคงเหมือนกับในสมัยที่สามของการประพันธ์ สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปคือความจริงของตัวละครซึ่งมีมากขึ้น การบรรยายตัวละครใน

นวนิยายที่เจริญรอยตามแบบเก่าซึ่งได้แก่ นวนิยายแบบเพื่อผู้อ่าน
 อาชวนิยาย นวนิยายผจญภัย นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ และ
 นวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์ ยังคงใช้กลวิธีแบบเก่าคือผู้ประพันธ์
 เล่าเรื่องของตัวละครแต่ละตัวโดยตรง ตัวละครบางตัวมีลักษณะ
 ที่เป็นแบบฉบับ มองเห็นชัดเจนว่าเป็นคนดีหรือเลว สิ่งที่แตกต่างกัน
 กว่าเดิมเล็กน้อยคือสำนวนภาษาที่ใช้ในการบรรยายซึ่งมีความ
 เรียบง่าย และเป็นธรรมชาติมากขึ้น ส่วนตัวละครในนวนิยาย
 ประเภทที่เพิ่งเริ่มใหม่ในสมัยนี้ซึ่งได้แก่ นวนิยายรักสมจริง และ
 นวนิยายแสดงข้อคิด ซึ่งใช้วิธีการประพันธ์ตามแบบตะวันตก
 ตัวละครมีความสมจริงขึ้นด้วยคุณสมบัติต่าง ๆ เหล่านี้

๑. ตัวละครเอกไม่จำกัดว่าต้องอยู่ในวงสังคมชั้นสูงและ
 ร่ำรวยเสมอไป อาจเป็นสามัญชนซึ่งมีความยากจนลำบากด้วย
 ประการต่าง ๆ เช่น ตัวเอกชายในเรื่อง โลกสันนิวาส ของ
 ศรีบูรพา

๒. ตัวละครมีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมและ
 เหตุการณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ตัวละครแต่ละตัวจะมีทั้งส่วนดีและ
 ส่วนเสียซึ่งเป็นลักษณะที่ตรงกับความเป็นจริง

๓. การบรรยายตัวละครที่สำคัญ ๆ นอกจากจะให้รายละเอียดลักษณะภายนอกซึ่งได้แก่รูปร่างหน้าตาและการแต่งกายแล้ว ยังให้รายละเอียดเกี่ยวกับความรู้สึกและอารมณ์ อันเป็นการทำให้ตัวละครมีความสมจริงยิ่งขึ้น

๔. ส่วนวนที่ใช้ในการอธิบายตัวละครเป็นบรรยายโวหารมากกว่าพรรณนาโวหาร ศัพท์ที่ใช้เป็นคำสามัญที่เข้าใจง่ายและมีความหมายตรง

ตัวละครสำคัญ ๆ มีลักษณะที่พบเสมอ ๆ ดังนี้

พระเอก มีความแตกต่างกันไปบ้างในนวนิยายแต่ละเรื่องแต่ละประเภท พระเอกนวนิยายรักแบบสมจริงแตกต่างจากพระเอกนวนิยายรักในแบบเก่าคือ มีรูปร่าง ลำสันแข็งแรงมีความอดทนและเด็ดเดี่ยวอันเป็นลักษณะของชายชาติวีรตามความนิยมในปัจจุบัน ตรงกันข้ามกับพระเอกแบบเก่าซึ่งรูปร่างสะอิดสะเอว ผิวกางและอ่อนแอ ตัวอย่างคือ ประภาส ในเรื่อง เกิดเป็นหญิง ของ แม่อนงค์

รูปร่างหน้าตาของชายผู้นี้มีลักษณะน่าสังเกตุอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน เป็นคนลำสันและสูง คางย่นริมฝีปากบางและเม่นแน่นอยู่เนืองนิจ แต่อะไรก็ไม่เท่ากับนัยตานัน...นัยตานันเบนส์ เหล็กกล้าระคนไปด้วยประกายของความแข็งแกร่ง ขันขม

บักบัน และคัตัน ซ่อนความอ่อนหวานหรืออ่อนโยนใด ๆ ตามธรรมชาติไว้ ณ ที่หนึ่งทีใดโดยสิ้นเชิง....^๑

ลักษณะของพระเอกอีกแบบหนึ่งซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ เป็นคนสามัญและมีฐานะยากจน เช่น ถนัค กุศลนิตย ใน เรื่อง โลกสันนิवास ของ ศรีบูรพา

....เธอกำลังหนุ่มแท้ ๆ อายุตกอยู่ในเกณฑ์ ๒๔ ปี รูปร่างค่อนข้างใหญ่ ไบหน้าคมสัน แต่ทว่าคำเกรี้ยวซึ่งน่าจะเกิดจากความตรากตรำต่อการทำงานอย่างหนึ่งและตรากตรำต่อเหตุการณ์ทุกขร้อนใจอย่างหนึ่งประกอบกัน หน่วยตาบอก ว่าซอสุดย ซอบสงบ และเป็นคนพากเพียร ถ้าไบหน้านั้น กลับแจ่มใสโดยไม่มีเรื่องร้อนใจอะไร กับได้ตกแต่งด้วยเครื่องอุปโภคที่มีค่าสูงกว่าที่ใช้อยู่ในเวลานั้นบ้างสักเล็กน้อยแล้ว เธอจะเป็นคนที่มั่งง่าและสวยแก่มาทีเดียว^๒

พระเอกนวนิยายบางเรื่องมีลักษณะเป็นหนุ่มสมัยใหม่ซึ่งได้รับอิทธิพลของตะวันตกในด้านชีวิตความเป็นอยู่ และรสนิยมอย่างมาก อันเป็นลักษณะที่แท้จริงของชายหนุ่ม ชาวกรุงในยุค

-
๑. แม่อนงค์ (มาลัย ชูพินิจ), เกิดเป็นหญิง (พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๐๔), หน้า ๓.
 ๒. ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์), โลกสันนิवास (พระนคร : มงคลศึกษา, ๒๕๑๑), หน้า ๔.

นี้ ตัวอย่าง เช่น อมร รัตน์โอภาส ในเรื่องหนุ่มสมัยใหม่
ของ ก. อรุณประเสริฐ

อมร รัตน์โอภาส ชายหนุ่มที่มีนามก้องอยู่ในโตตร์แห่ง
ประสาทของหนุ่มสาวชาวพระนคร มีความงามแห่งใบหน้า
ท่าทางต้องตาหนุ่ม ๆ สาว ๆ ที่เคยพบเห็น เธอเป็นนักกีฬา
ทุกอย่าง เป็นนักเต้นรำ มีนามบรรลือถึงกับมีผู้โจษกันว่า
อมร รัตน์โอภาส เต้นรำท่าสวยที่สุดในสยาม และเป็น
นักดนตรี มีหนุ่มหลายคนไป เธออาจจะสัวโอดินปลอม
ประโลมดวงใจของหญิงสาวให้เคลิบเคลิ้มไหลหลง และ
ไผ่ฝันถึงได้....^๑

นางเอก นางเอกนวนิยายทุกประเภททุกสมัยมีลักษณะที่ตรง
กันสองประการคือ เป็นผู้มีความงามและมีคุณสมบัติของกุลสตรี
นางเอกนวนิยายสมัยนี้ส่วนใหญ่ก็มีลักษณะเช่นเดียวกันนี้

การบรรยายความงามของนางเอกส่วนมากยังคงยึดแนวเดิมคือ
บรรยายทีละส่วนเริ่มจากดวงหน้าไปยักรูปร่าง ผิวพรรณ เครื่อง
แต่งกาย จนถึงกิริยามารยาท ลักษณะประจำคือใบหน้ากลมอิม
มีลักษณะที่แก้ม ไร้มุมซิงเกิด ผิวขาวผ่องใส แต่งกายตามสมัย

๑. ก. อรุณประเสริฐ (นามแฝง), หนุ่มสมัยใหม่ (ม.ป.ท., ๒๔๗๒). หน้า

นิยมค่อนข้างชินและสวมเสื้อแพรสีตามวัน ตัวอย่างการบรรยาย
ความงามลักษณะเช่นนี้ เช่น เรื่องสภาพมนุษย์ ของ พ. เนตรรังษี
และเรื่องมารมนุษย์ ของ ศรีบูรพา ดังต่อไปนี้

... หลอนเป็นหญิงงามบริสุทธิ์ สดสวย ๑๕ ปี ตัดผมทรง
ซึ่งเกิด ซึ่งดูงามราวกับวงหน้าอันอมเอิบมียลลัษณ์เป็นเอง
บุ๋มทักแก้มชาย เพิ่มความช่วยชวนชวนเสน่ห์เมื่อคราชม แวดตา
ของหลอนสุกเป็นเงาปราบ โดดดำขำแต่ในบริสุทธิ์เช่นเดียวกับ
กับแววตาของเด็กหญิงไม่เดียงสา^๑

ศรีบูรพา บรรยายความงามของนางเอกเรื่องมารมนุษย์ดังนี้
หลอนนั่งชันไทมส์เลือดคนก เสื้อแพรสีชมพูแบบสมัยกับทรง
ผมซึ่งเกิด เฝยดำคอและท่อนแขนอันขาวสะอาดออกรับแสง
ตะเกียงเจ้าพายุ ดูงามเปล่งปลั่งงามจับนัยตา หาสั่งใดเปรียบ
ปานมิได้ หลอนประดับเครื่องอาภรณ์เล็กน้อย รับบนคำ
พร้อมด้วยลอคเกดซึ่งสวมอยู่ที่คอของหลอนนั้น ขยับสั่นใน
นวลงามขึ้นอย่างประหลาด^๒

ในสมัยเดียวกันนี้เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวกับตัวละคร
เอกฝ่ายหญิงในนวนิยายบางเรื่อง โดยเฉพาะในนวนิยายรัก

๑. พ. เนตรรังษี (พัฒน์ เนตรรังษี), "สภาพมนุษย์", เสนาศึกษาและแม่
วิทยาศาสตร์, ๑๒ (พฤษภาคม, ๒๔๓๑), ๗๗๒.
๒. ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์), มารมนุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ ๒, พระนคร
: ผดุงศึกษา, ๒๕๑๑), หน้า ๓๕ - ๖.

ปรากฏว่ามีนางเอกซึ่งเป็นหญิงสาวทันสมัย มีการศึกษาดีทัดเทียมกับชาย มีความสนใจเรื่องสิทธิเสรีภาพของสตรี และประพฤติตนตามแบบสตรีชาวตะวันตก สำหรับเรื่องการแต่งกายแม้ว่าจะยังคงเป็นไทยคือนุ่งซิ่น แต่ก็มีบางโอกาสที่สวมกระโปรงและใส่เสื้ออย่างฝรั่ง นอกจากนี้ทรงผมและเครื่องประดับก็ตามสมัยนิยมของตะวันตกทั้งสิ้น ในด้านความประพฤติ สตรีสมัยใหม่ตามที่ปรากฏในนวนิยายสมัยนี้มีโอกาสเที่ยวเตร่ คบเพื่อนชาย และไปในงานรื่นเริงต่าง ๆ ได้อย่างเปิดเผย นอกจากนี้ยังนิยมเล่นกีฬาต่าง ๆ เช่น เทนนิส แบดมินตัน และขี่รถ เป็นต้น ลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้บางครั้งผู้ประพันธ์แสดงความไม่เห็นด้วยแต่กล่าวถึงเพื่อแสดงข้อเท็จจริงแห่งยุคสมัย ตัวอย่าง เช่น ในเรื่องหนุ่มสมัยใหม่ ของ ก. อรุณประเสริฐ

“หล่อนชื่อักถยา” อมรกล่าวต่อไป หล่อนได้เคยผ่านการศึกษาและสมาคมที่สูงมาแล้ว และการอบรมชั้นสูงของหล่อนนั้นเองชักจูงดวงใจให้ทะเยอทะยาน ซึ่งหล่อนได้เห็นถึงความเปรี้ยวความสมัยแบบฝรั่งจำไว้อย่างหล่อนละทิ้งไม่ได้ หล่อนต้องการทำอะไรทุกอย่างให้เหมือนผู้ชาย ผู้ชายทำอย่างไร? หล่อนต้องทำได้เช่นนั้น ผู้ชายมีเพื่อนฝูงมาก ๆ เทียวเตร่ได้อย่างไรหล่อนต้องทำได้เช่นนั้น หล่อนเห็น

ผู้ชายเหมือนผู้หญิง กบคำสมาคมเที่ยวเตร่ด้วยกันได้ไม่เลือก
หน้าสักแต่ว่าหล่อนรู้จักกับเขาก็แล้วกัน หล่อนเห็นกรุงเทพฯ
เหมือนปารีส ขอตหนักมออยู่ทีหล่อนเห็นผู้ชายเหมือน
ผู้หญิง^๑

นวนิยายบางเรื่องมีตัวละครซึ่งก้าวหน้ายิ่งไปกว่านั้นคือ
สามารถบอกรักผู้ชายได้อย่างตรงไปตรงมา เช่นในเรื่องทหาร
พระราม ๖

... เจ้าหล่อนเป็นหญิงรุ่นสาวจะพูดบอกความรักกับชายหนุ่ม
ด้วยปากของหล่อนเองเจ้าหล่อนก็อาย ฉะนั้นจึงได้เข้าไปใน
ห้องเขียนจดหมายแทนคำพูด มายืนส่งให้พี่เขวี่ ๆ มิได้รู้สึก
ว่า ตนจะได้รับจดหมายรักจากสตรีสาวผู้หนึ่ง ขณะเมื่อส่งให้
ดวงใจของตนนึกเสียวเป็นจดหมายเรื่องสำคัญอะไรอย่างใด
อย่างหนึ่งกระมัง จึงได้คล้อออกอ่านมีใจความว่า
“คุณพี่เขวี่ ดิฉันรักคุณ”

พี่เขวี่อ่านแล้วกำเศษกระดาษหย่อนลงกระโถนข้างเก้าอี้
พลางยิ้มชมด้วยการเรียบ ๆ...๒

๓. บรรยายการ การสร้างบรรยากาศในนวนิยายสมัยนี้
แตกต่างจากสมัยที่แล้วมาอย่างมากทั้งในด้านการใช้สำนวนภาษา
ลักษณะการบรรยายและการเปรียบเทียบ ผู้ประพันธ์มิได้มุ่งแสดง

๑. ก. อรุณประเสริฐ (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า ๒๒.

๒. ศรีดำเกิง (นามแฝง), ทหารพระราม ๖ (ม.ป.ท., ๒๔๗๔), หน้า ๒๐๘-๘.

สำนวนโวหารที่คมคายไพเราะ หรือการใช้ศัพท์สูงและแปลกทั้งที่พบในนวนิยายสมัยอื่น ๆ มาแล้ว เมื่ออ่านนวนิยายสมัยนี้ จะพบว่าผู้ประพันธ์พยายามให้รายละเอียดสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับบรรยากาศไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติสถานที่หรือความเคลื่อนไหวให้ใกล้เคียงความจริงและสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง

สำหรับการเปรียบเทียบเกี่ยวกับสิ่งที่เข้าใจง่ายและใกล้เคียงที่สุด ตัวอย่างการบรรยายสถานที่ซึ่งเป็นฉากในเรื่อง เช่นเรื่อง สงครามชีวิต ของ ศรีบูรพา

ฉันเรียกส่งน้าบ้าน! ซึ่งระบายด้วยสีเทาของหยักไย่ ทันอนม้วนขดอยู่ในเสื่อทางมุมด้านขวา ที่ฝาผนังด้านเดียวกันมีรูปผู้หญิงสวยแต่งตัวไป ๓-๔ รูป เขาพิมพ์ไว้ในหนังสือสยามรายชัวร์ ฉันเห็นว่าสวยดกก็เลยเอามาปิดดูเล่น ถัดมามีปฏิทินแขวนด้วยห้อยไว้กับตะปู... ตะเกียงหลอดหนึ่งดวงวางอยู่ใกล้ ๆ กับกองเสื่อผ้า ที่บ้านฉันไม่มีหน้าต่าง มีแต่ประตูหลังซึ่งเปิดผัวออกไปก็ถึงครัว เครื่องประดับประดับานอกจากทกล้ำว ก็ไม่มีอะไรอื่นนอกที่จัดว่าสำคัญ... ห้องรับแขก ห้องนอน ห้องเขียนหนังสือ ห้องแต่งตัว ห้องนั่งเล่น ห้องรับประทานอาหาร ร้อยแปดอย่างรวมอยู่บนเนื้อที่เหล่านี้ทั้งหมด....^๑

๑. ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์), สงครามชีวิต, (พิมพ์ครั้งที่ ๖. ๒๕๐๘, หน้า ๒ - ๓.

การบรรยายจากซึ่งไม่สวยงามโดยละเอียดเช่นนี้นับว่าเป็นครั้งแรกที่ปรากฏขึ้นในนวนิยายเลยก็เดี๋ยวมั้งแต่ในเรื่องที่กล่าวถึงบ้านที่ใหญ่โตหรูหรา ก็ไม่นิยมใช้ศัพท์สำนวนที่ไพเราะเลิศลอย และละเอียดถี่ถ้วนทุกซอกทุกมุมเช่นในสมัยก่อน ๆ แต่กลับบรรยายอย่างสั้น ๆ ด้วยสำนวนภาษาง่าย ๆ ที่คนอ่านทั่ว ๆ ไปมองเห็นภาพได้

บ้าน “เมนะศิริ” ตั้งอยู่ตอนกลางของถนนเดโช ตัวบ้านไม่ใช่ตึก แต่เป็นเรือนไม้สักอันมีกำลังสีครามอ่อน ๆ ดูเย็นตา การออกแบบและแต่งเติมเป็นไปอย่างทันสมัย มีเรือนดอกไม้ ศาลาพักร้อนและกุเด็ก สะพานน้อยอยู่ในบริเวณบ้าน โดยรอบอาณาเขตกันด้วยรั้วเถาทรยจีน ซึ่งกำลังออกดอกแดงสะพรั่ง นับเป็นบ้านที่เซ็ดหน้าชุดาหลังหนึ่งในถนนสายนน^๑

การบรรยายธรรมชาติก็มีลักษณะเดียวกันคือใช้สำนวนภาษาเรียบง่ายและชัดเจนเปรียบเทียบกับสิ่งที่เข้าใจง่ายและสมจริง เช่น เช้าวันนั้นทะเลยิ่งงดงามกว่าสองวันที่แล้วมา คือพระอาทิตย์เริ่มโผล่จากขอบทะเลยังแลไม่เห็นดวงอาทิตย์ ส่วนก้อนเมฆที่บังดวงอาทิตย์อยู่นั้นเป็นสีเงินแก่ดูเป็นปุยคล้ายสำล^๒

๑. ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์) ลูกผู้ชาย (พิมพ์ครั้งที่ ๒, พระนคร : ผดุงศึกษา, ๒๕๓๐), หน้า ๗๑-๒.

ยอมด้วยแสงสี่เหลี่ยมแก่ ถัดจากสีน้ำเงินมีลักษณะคล้าย
แสงไฟฉายจากถ้ำมืดในเวลาน้ำเชียวเปลือกแดงโม กับ
สี่แสงขาวยิบ ๆ แกรม ช่างงามแท้ ๆ°

การบรรยายจากอีกลักษณะหนึ่งซึ่งเป็นของใหม่คือ มีการให้
รายละเอียดตัวละครในฉากนั้น ว่าใคร ทำอะไรบ้าง มีสีหน้า
ท่าทางอย่างไร จนทำให้สามารถมองเห็นภาพพจน์ ดังตัวอย่าง
จากเรื่องบันไดแห่งความรัก ของ สันต์ ท. โกมลบุตร

คุณบางเขาแวนอ่านหนังสือพิมพ์เฉยๆ เป็นทองไม่ร่อนอยู่ใน
ในเก้าอี้ตรงหน้าต่างชั้นนอก พ้องนั่งอยู่ในเก้าอี้หวง
ชั้นในติดประตูห้องแต่งตัว เจยหน้ายมกับฉันทัดหนึ่งแล้วก้ม
ลงถักลูกไม้ต่อไป แม่ทัตเป็นทงนางแบบของพ้องและ
ข้าเก่าเตาเลี้ยงของตระกูลนี้ นงพบเพียบเรียบร้อยอยู่กับพ
ซัดมันใกล้ ๆ นายสาว วางสีหน้าคล้ายจะซ่อนยิ้มไว้ได้อย่าง
ลำบากใจเต็มที่ ทุกอย่างในห้องนช่างเต็มไปด้วยความลึกลับ
มหัศจรรย์ไปเสียทั้งสิ้น๒

๔. บทสนทนา บทสนทนาของตัวละครสมัยนี้สมจริงมาก
กว่าสมัยก่อน มีความเป็นธรรมชาติคล้ายกับที่พูดในชีวิตประจำ

๑. ดอกไม้สด (ม.ล. บุบผา นิมมานเหมินทร์), นิจ (พิมพ์ครั้งที่ ๒,
พระนคร : ผดุงศึกษา, ๒๕๐๕), หน้า ๗๐.

๒. สันต์ เทวรักษ์ (สันต์ ท. โกมลบุตร), บันไดแห่งความรัก, หน้า ๑๒-๑๓.

วัน สรรพนามต่าง ๆ ที่ใช้คล้ายคลึงกับในปัจจุบัน เช่น ผู้ชาย ใช้ คุณ เรียกคู่สนทนาแล้วเรียกตัวเองว่า ผม ผู้หญิง เรียกตัวเองว่า ดิฉัน เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังใช้บทเจรจาในการให้รายละเอียดในเรื่องแทนการบรรยาย เช่นเกี่ยวกับตัวละคร การดำเนินเรื่องและการสะท้อนภาพสังคมและชีวิตในสมัยนั้น ตัวอย่างบทเจรจาและการใช้สำนวนโวหารในลักษณะต่าง ๆ ที่ปรากฏมีดังต่อไปนี้

การใช้สรรพนาม คุณ ผม และดิฉัน ในการสนทนายาระหว่างหญิงและชายที่มีฐานะเสมอกัน

“ดิฉันอ่อนขนหรือคะ มาโนช”

“ก็อาจเป็นได้ แต่ที่กล่าวว่าแปลกผมไม่ได้หมายถึงร่างกาย ผมหมายถึงจิตใจของคุณต่างหาก”

“ใจคอของดิฉันหรือคะแปลก ? ผิดไปละ ?”

“คิดว่าไม่ผิดแน่!” กล่าวอย่างหนักแน่น “ดูคุณออกจะซาเย็นต่อผมเสียจริง ๆ”^๑

บทเจรจาในนวนิยายบางเรื่องมีการใช้ภาษาอังกฤษแทรกอยู่ โดยไม่จำเป็นลักษณะเช่นนี้ไม่ใช่ของใหม่ที่เดียวเพราะในสมัยรัชกาลที่ ๖ ก็เคยปรากฏมีแล้ว แต่การใช้อังกฤษปนไทยในสมัย

๑. ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์), ลูกผู้ชาย, หน้า ๑๘๑.

นี่เป็นการสะท้อนสภาพชีวิตจริง ว่ามีบุคคลในสังคมกรุงเทพฯ บางกลุ่มที่ได้ไปศึกษาต่างประเทศและรับเอาวัฒนธรรมของ ตะวันตกไว้อย่างมากมายจนปรากฏออกมาทั้งในด้านความประพฤติ การแต่งกาย และคำพูด จนกล่าวได้ว่าเป็นสมัณนิยมของการพูด ภาษาอังกฤษปนไทยอยู่ระยะหนึ่ง ดังนั้นนักประพันธ์ที่ต้องการ เขียนเรื่องสมจริงจึงแสดงข้อเท็จจริงในด้านนี้ไว้ในนวนิยายของ เขาด้วย ดังตัวอย่างจากเรื่อง ปราบพยศ ของ ศรีบูรพา

“อ้อ -” หล่อนหยุดและลอบชายหางตาพิศดูรูปร่างลักษณะ ของชายหนุ่ม รูตักชนชมและแปลกใจที่มาพบคนพูดอย่าง ง่าย ๆ เช่นนี้อยู่ในโลก “คุณรูตักบ้างหรือเปล่าว่าแอบ พลิตเชนของคุณไม่ได้แซดตีสไฟน์อย่างเพียงพอ”

“แต่บัดนี้ผมก็ได้พยายามอยู่ทางทางที่จะทำให้คุณพอใจอย่าง ถึงขนาด”

ในสมัยรัชกาลที่ ๗ มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายอย่าง สิ่งที่มีความสำคัญและเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ในสมัยนั้น คือการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่าง ร้ายแรงจนต้องมีการปลดข้าราชการที่เกินความจำเป็นออกซึ่ง เรียกว่า “คูลยภาพ” ความเป็นไปเหล่านี้ปรากฏอยู่ในนวนิยาย

สมัยนั้นแทบทุกเรื่อง ดังตัวอย่างบทเจรจาในเรื่องความรักคือ
กระแสน้ำไหล ของ ป. บุรณศิริป็น ดังนี้

วันอะไรหนอคือเป็นวันอันร้ายกาจที่เปลี่ยนแปลงชีวิตของ
ข้าพเจ้า - วันนั้นข้าพเจ้าก็กลับมาบ้านพร้อมด้วยความหิวเสีย
- ความกลัดกลุ้มโยพันทั่ว

“ขอดรัก -” ข้าพเจ้ากล่าวกับแม่ภรรยาสาวสวยในขณะที่นั่ง
ลงรับประทานอาหารพร้อมกับเจ้าหล่อน “ต้องออกจาก
งานแล้ว!”

เจ้าหล่อนสดัง “ออกจากงาน! พหมายความว่าเราจะต้อง
จนเช่นนั้นหรือ?”

“ถูกแล้ว ทรัก” ข้าพเจ้าตอบด้วยความสลดใจ...สีหน้าของ
เจ้าหล่อนเพื่ออดซัดผิตปรกติ “น้องคิดว่าเราคงจะไม่ยากจน
นานนะคะ เชื่อว่าคุณพ่อกำลังหาเงินทำได้โดยเร็ว”

“ไม่แน่นัก” ข้าพเจ้าตอบสำเนียงเป็นปรกติ

“สมัยนั้นสมัยของการตัดทอนรายจ่าย ไม่แต่ทางราชการ
เท่านั้น ตามห้างร้านต่าง ๆ ย่อมเป็นเช่นเดียวกัน ทำใจดี ๆ
เถิดขอดรัก”^๕

๕. ทศนคติของผู้ประพันธ์ ทศนคติของผู้ประพันธ์ที่ปรากฏ
ในนวนิยายสมัยนั้นแตกต่างกว่าสมัยอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้วเพราะเป็น

๑. ป. บุรณศิริป็น (นามแฝง), “ความรักคือกระแสน้ำไหล, สารานุกรม, ๒
(สิงหาคม, ๒๔๗๐), ๒๓๑๐ - ๑๑.

การแสดงความคิดเห็นหรือไม่พึงพอใจในสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่หรือเกิดขึ้นในสมัยนั้น เช่น สถาปัตยกรรม ชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน การปกครองและการเมือง แทนที่จะแสดงความคิดคล้อยตาม นอกจากนั้นภาษาที่ใช้ก็ชัดเจนมีน้ำหนัก จูงใจให้ผู้อ่านคล้อยตาม มิใช่เป็นการกล่าวถึงอย่างเลื่อนลอยปราศจากจุดมุ่งหมาย สำหรับวิธีแสดงทัศนคติมีหลายอย่างคือ การบรรยาย แทรกไว้ในบทเจรจา และการคิดคำนึงถึงของตัวละคร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ทัศนคติเรื่องสตรีสมัยใหม่ ผู้ประพันธ์แสดงความคิดเห็นว่าสตรีสมัยนี้พากันละเลยคุณสมบัติของกุลสตรีและคุณธรรมอันดีงามจากเรื่องเนื้อคู่ ของ ดอกไม้สด

...ผู้หญิงโดยมากมีนิสัยคล้ายกัน รักเงิน รักความฟุ้งเฟ้อ รักการแต่งตัวและรักการชู้ชบนิินทา เพื่อน... ยังสมัยนี้ หล่อนกำลังทำตัวให้ตรงกันข้ามกับคำที่เคยพูดกันมาแต่โบราณว่า “ผู้หญิงเป็นนายผู้ชายเป็นคน” ด้วยแล้วก็เลยไปกันใหญ่ พวกหล่อนกำลังทำตัวให้เป็นอิสระอย่างฝรั่งแต่หล่อนหารู้ไม่ว่าการทำตัวให้อิสระนั้นตั้งตัวไว้ในที่ถูกต้องทำตัวให้ต้องกับธรรมเนียมของโลกนั้นแหละคือ ความอิสระอันแท้จริง....^๑

๑. ดอกไม้สด (ม.ล. บุบผา นิมมานเหมินทร์), “เนื้อคู่”, ไทยเชรม, ๖ (พฤศจิกายน, ๒๔๗๒), ๑๐๔๖.

ทัศนคติเรื่องความรักของหนุ่มสาว แตกต่างจากสมัยก่อนคือ เป็นการมองความรักในด้านที่ก่อให้เกิดความทุกข์ ไม่สุขสดชื่น ก็แต่ว่าความรักนั้นเล่า มันยอมให้ใครบ้าง มิตรภาพนั้น ส่วนหนึ่ง ความรักมันเป็นอีกส่วนหนึ่ง ความรักก็คือกองไฟ สุมอยู่ในอก เป็นความหวังที่ทำให้ชีวิตขึ้นบาน มันยอมดิ้นรนพยายามเรียกร้องเอาสิทธิของตนควรถ้าได้ ไม่มีอะไรที่จะขัดขืนมัน ไม่จำเป็นต้องมีขีดจำกัดว่าเป็นความรักของหญิงหรือชาย อำนาจและสิทธิของมันยอมเท่ากันอยู่เสมอ มันจะต้องดิ้นรนอย่างสุดกำลังเมื่อมีผู้บดขยี้มาขัดขวาง ในโลกนี้ มีอะไรบางอย่างใหม่ที่สามารรถับมันให้สูญไปจากดวงจิตและวิญญาณ ตอบได้ว่าไม่มีอะไรอีกแล้ว มันจะอยู่ของมันอย่างนั้น เป็นไฟที่เผาชีวิตอันปราศจากความหวังให้เหี่ยวแห้งไปสู่ความแตกดับ^๑

ทัศนคติเกี่ยวกับครอบครัวไทยในสังคมชั้นสูงสมัยนั้นซึ่งชายนิยมมีภรรยามาก

.... ก็เป็นเรื่องธรรมดาเหมือนเรื่องทั้งหลายในครอบครัว ขุนนางใหญ่ ๆ โต ๆ ในเมืองไทย เมื่อภรรยาเป็นฝ่ายที่เราหมดกำลังจะสนองคุณได้เช่นเคย ก็เป็นอันว่าต้องถูกปลดขรา ส่วนสามีนั่นเล่าแม้ว่าจะมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันกับ

๑. บุหง (สต กุระโรหิต) "เพลิงธรรมชาติ", สุภาพบุรุษ, ๒ (กรกฎาคม, ๒๔๗๕), ๑๘๕.

ภรรยา แต่ยังมีกำลังวังชาและโรคทรพีก็ถึงแสงสว่างถึงที่ตน
 ไม่มีสิทธิ์ที่จะได้ แต่ก็คงหาได้สมหวัง โดยการชอกช้ำระกำ
 หัวใจของภรรยาแก่ผู้เคยร่วมทุกข์ร่วมสุขมาด้วยหลายสิบปี
 ถ้าภรรยาทนได้เพราะความจำเอนเลนนงทนดูความเป็นอยู่
 ของสามี ส่วนภายในทรวงของหล่อนเล่าก็คงมีเลือดหยดอยู่
 มิขาดสาย อนิจจา นึกถึงภรรยาของคนไทย แม้อยอดหญิง
 ถ้าภรรยาใดทนไม่ไหวและมองเห็นทางพอที่จะหลีกเลี่ยงก็ตัด
 ช่องไปแต่พอตัว ทั้งทรพีสมบัติที่ตนได้ช่วยสร้างสมมาแล้ว
 เป็นเวลาตั้งหลายสิบปีให้อยู่ในความอารักขาของบุรุษผู้มี
 น้ำใจโลเลเมื่อเก่าหาใหม่ ส่วนทรพีสมบัตินั้น ๆ ในที่สุด
 ก็ตกไปอยู่กับเด็กหญิงอะไรที่หน้าตาสวย ๆ ทั้งให้ภรรยาเก่า
 และบุตรธิดาของตนก้มหน้ากินเกลือไปตามขลากกรรม ชีวิต!
 ชีวิต!

....จริงนะ ฉันเป็นคนที่เกิดการมีเมียมากที่สุดคนหนึ่ง
 ฉันเห็นเบนของ "บาเบเรียน" ส่งเหล่านนี้อาจเดเมอ สมัย
 ยี่สิบสามสิบปีมาแล้ว....๒

๖. ทำนองแต่ง ทำนองแต่งนวนิยายสมัยนี้พิจารณาได้จาก
 ลักษณะต่างๆ ได้แก่การเล่าเรื่อง สำนวนภาษา การเรียกชื่อตัว
 ละคร และการเปรียบเทียบ

๑. ม.จ. อากาศคำเริง รพีพัฒน์, ละครแห่งชีวิต, หน้า ๕๘-๕.

๒. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๘.

การเล่าเรื่อง สมัยใหม่ ๓ วิธีคือ ตัวละครเอกเล่าเรื่องของตนเอง ผู้ประพันธ์เล่าโดยไม่แสดงความเกี่ยวข้องในเรื่อง และการเล่าเรื่องโดยใช้จดหมายและบันทึก

ตัวเอกละครเล่าเรื่องของตนเอง วิธีนี้เคยมีมาก่อนหน้านั้นแล้ว แต่ไม่แนบเนียนและสมจริงเท่าผู้เล่าใช้สรรพนามแทนตัวว่า ข้าพเจ้า นวนิยายที่เล่าโดยวิธีนี้เช่น ละครแห่งชีวิต และ ผิวเหลืองผิวขาว ของ ม.จ. อากาศคำเริง รพีพัฒน์ เป็นต้น ผู้อ่านจะพบข้อความซึ่งตัวละครซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องบอกผู้อ่านเกี่ยวกับนวนิยายเรื่องนั้นโดยตรง เช่น “ในขณะที่ท่านอ่านเรื่องนี้ ข้าพเจ้าตั้งใจจะ让您เป็นสุขเพลิดเพลิน จะพาท่านท่องเที่ยวไปในเมืองต่าง ๆ ในโลกที่ข้าพเจ้าเคยไปแล้ว จะแนะนำให้ท่านรู้จักผู้ที่ข้าพเจ้ารักและนับถือทุกคน....”

การเล่าเรื่องโดยผู้ประพันธ์ซึ่งไม่แสดงความเกี่ยวข้องในเรื่อง พบในนวนิยายซึ่งแต่งตามวิธีเก่าซึ่งมีตั้งแต่สมัยแรกของการประพันธ์นวนิยาย ตัวอย่างข้อความที่พบเสมอ เช่น

ความปลาบปลิมในบางคราวย่อมลึกซึ้งเกินขีดที่จะบรรยายออกมาเป็นตัวหนังสือได้ เพราะฉะนั้นยกให้เป็นหน้าที่ของผู้อ่านซึ่งนำหนักเอาเองตามความรู้สึกของท่านว่า เจ้าคุณ-

สุรเสนและคุณหญิงจะปลาทปลิมเพียงไหนเมื่อท่านทราบว่า
ธิดาทรงของท่านจะมีชีวิตได้อยู่กับท่านต่อไปอีก....^๑

การเล่าเรื่องโดยใช้จดหมายและบันทึก วิธีนี้เริ่มใช้ในนวนิยาย
ไทยตั้งแต่สมัยที่สามของการประพันธ์แต่เป็นเรื่องสั้นตอนเดียวจบ
คือเรื่องผลกรรม โดยสมุห์หอม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ นวนิยาย
ซึ่งดำเนินเรื่องโดยจดหมายทั้งหมดเริ่ม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ นี้เอง
เช่นเรื่อง สงครามชีวิต ของ ศรีบูรพา และบันไดแห่งความรัก
ของ สันต์ เทวรักษ์ เป็นต้น ตัวอย่างทั้งข้อความต่อไปนี้

คนดีไม่มีใครเหมือน

ภาพยนตร์ของเราได้ทำสำเร็จไปวันหนึ่งแล้ว เธอคงจะดีใจ
มาก เมื่อได้ทราบว่า การแสดงของดิฉันในการเปิดฉากแรก
นั้น ได้สำเร็จลงเป็นที่พอใจของทุก ๆ คน ท่านผู้กำกับการ
กล่าวว่า ดิฉันทำให้เขาปลอดโปร่งใจมาก ท่านผู้จัดการว่า
ดิฉันเกิดมาสำหรับเป็นละครหรือนักแสดงภาพยนตร์ ท่าน
ผู้แต่งเรื่องว่า ถ้าเขาจะแต่งเรื่องภาพยนตร์ต่อไปอีก เขาจะ
ทำสัญญากับบริษัทให้จ้างดิฉันเป็นนางเอกทุกเรื่องไป และ
คนอื่น ๆ นอกจากนั้น ได้พากันทั้งและกล่าวขวัญชมเชยการ
แสดงของดิฉันอย่างแรงทุกคน....^๒

๑. ดอกไม้สด (ม.ล. บุบผา นิมมานเหมินทร์), นิจ, หน้า ๒๒๘.

๒. ศรีบูรพา (กุลลาบ สายประดิษฐ์), สงครามชีวิต, หน้า ๒๑๐-๑.

การใช้บันทึกประกอบการบรรยายเรื่องและเหตุการณ์ต่าง ๆ นับเป็นกลวิธีอย่างใหม่ซึ่งเพิ่งปรากฏในสมัยนี้ ตัวอย่างบันทึกซึ่งเป็นการสะท้อนเหตุการณ์สำคัญในสมัย เช่น เรื่องการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ในบันทึกของนางเอกเรื่อง บันทึกแห่งความรัก ของ สันต์ เทวรักษ์

๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕

ศุกร์ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ นี่เป็นวันที่ทุกคนจะลืมเสียมิได้เป็นอันขาดว่า สยามได้เปิดวันใหม่ในตอนเช้าด้วยความตื่นเต้นและความโกลาหลอลหม่านไปทั่ว เป็นเวลาเช้าที่เย็นเยียบอะไรเช่นนั้น, แม้แสงตะวันจะกราดส่องแจ่มใสผิดปกติทุกวัน คุณลุงได้รับโทรศัพท์เมื่อตอนสายว่าได้มีการประกาศเปลี่ยนแปลงธรรมนูญการปกครองแผ่นดินขึ้น และขณะกำลังทหารได้เข้ายึดอำนาจการปกครองประเทศไว้แล้วโดยพร้อมบุรณ เป็นข่าวที่ไม่มีใครสามารถเข้าใจได้ในครั้งแรก....^๑

กลวิธีอีกอย่างหนึ่งคือการเล่าเรื่องโดยไม่เรียงตามลำดับเหตุการณ์ คืออาจเริ่มจากปัจจุบัน แล้วย้อนไปอดีตแล้วกลับมาปัจจุบันอีก หรือกลับกัน วิธีนี้เพิ่งมีในสมัยนี้และแพร่หลายในปัจจุบัน

๑. สันต์ เทวรักษ์ (สันต์ ท. โกมลบุตร), บันทึกแห่งความรัก, หน้า ๑๓๐.

สำนวนภาษา สำนวนภาษาในนวนิยายทุกประเภทที่แต่งในสมัยนี้ มีความใกล้เคียงกับในปัจจุบันมาก โดยเฉพาะในนวนิยายแนวใหม่ที่เพิ่งเริ่มขึ้น นักประพันธ์ที่ได้รับการยกย่องว่าสามารถใช้สำนวนภาษาไพเราะสละสลวยเป็นเลิศในยุคตลอดมาจนกระทั่งปัจจุบันคือ คอกไม้สด สำนวนภาษาอีกแบบหนึ่งที่พบบ่อยอีกการใช้ภาษาอังกฤษปนภาษาไทยในบทเจรจาของตัวละครดังที่ได้ยกตัวอย่างมาแล้ว

การเรียกชื่อตัวละคร ชื่อตัวละคร มีการเปลี่ยนแปลงไปทุกยุคสมัย จากชื่อสั้น ๆ ง่าย ๆ ไม่ต้องการคำแปล มาเป็นชื่อที่เป็นศัพท์ยากขึ้น ยาวขึ้นและไพเราะขึ้นตามลำดับ ข้อสังเกตเกี่ยวกับชื่อตัวละครในสมัยนี้มีสองประการ ประการแรกคือชื่อตัวละครชายและหญิงอาจซ้ำกันจนทำให้สับสนได้ อีกประการหนึ่ง นวนิยายบางเรื่องเรียกชื่อตัวละครโดยชื่อสกุลตามแบบชาวตะวันตก แทนที่จะเรียกชื่อตัวตามความนิยมของไทย แต่วิธีเช่นนี้พบในบทประพันธ์บางเรื่องของนักประพันธ์บางคนเท่านั้น ซึ่งจำนวนไม่มากนัก ตัวอย่างการเรียกชื่อตัวละครด้วยวิธีนี้ เช่นในเรื่อง ปราบพยศ ของ ศรีบูรพา

... พุดพลาถชวนนางไวทยเกียรติ^๑ เดินออกมาข้างนอกพบ
โคมลกำลังหยุดพักท่ายปราศรัยกับคุณพระที่ข้างโต๊ะอาหาร

๑. สมศักดิ์ ไวทยเกียรติ

“ขอโทษ รถเกิดเสียขึ้นระหว่างทาง” นายดุสิตสมิต^๑
หันมาทางสมศักดิ์ เริ่มกล่าวออกตัว “แต่หวังว่าผมคงไม่ใช่
แขกคนสุดท้ายที่มาในคืนนี้”^๒

การเปรียบเทียบ นักประพันธ์สมัยนี้มีวิธีเปรียบเทียบที่ใหม่
และแปลกกว่าสมัยอื่น ๆ กล่าวคือไม่เพ่งเล็งที่ความไพเราะแห่ง
สำนวนภาษาและถ้อยคำ แต่เปรียบกับสิ่งที่มีความใกล้เคียงมาก
ที่สุด บางครั้งเป็นการแสดงความคิดแปลก ๆ ของผู้ประพันธ์
แต่ละท่าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เปรียบเทียบความรักกับเครื่องดนตรีกลไก

ความรักของมนุษย์เรานั้นแทบก็เหมือนอย่างเครื่องดนตรีกลไก
เร่า ๆ หนึ่งเองแหละน่า ถ้าต้องการให้มันทำประโยชน์เอามือ
แตะเข้าอกนิดเดียวมันก็เคลื่อนไหวไปได้ ต่อเสร็จธุระแล้ว
เอามือแตะเข้าอีกครึ่งหนึ่ง เครื่องดนตรีกลไกก็หยุดได้ทันที^๓

เปรียบเทียบการศึกษากับรถไฟ

...อันโครงการศึกษานั้นเปรียบเสมือนรถไฟขบวนหนึ่ง ซึ่ง
แล่นออกจากต้นทางไปหาปลายทาง อันมหาวิทยาลัยเป็น

๑. นายโกมล ดุสิตสมิต

๒. ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์), ปราบพศ., หน้า ๘๐.

๓. ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์), สงครามชีวิต, หน้า ๔๕.

ที่สุด และมีสถานี่น้อยใหญ่รายทางตลอดไปกว่าจะสุดสาย
ประโยชน์มัธยมบริบูรณ์นั้นเปรียบเหมือนชุมทางใหญ่... ชีวิต
ของนักเรียนเปรียบเหมือนผู้โดยสารรถไฟ, บ้านของพี่น้อง
เพื่อนฝูงทั้งหลายเปรียบเหมือนกระทรวงทบวงกรม หรือร้าน
สินค้าซึ่งผู้ปกครองนักเรียนนั้น ๆ ทำอยู่ก่อน....^๑

เปรียบเทียบชีวิตกับผลสตรอเบอร์รี่

“ฉันเกิดมาเพื่อเป็นผลสตรอเบอร์รี่ที่เขาทำแยม ฉันต้องถูก
เก็บไว้สำหรับฤดูของมัน เมื่อถึงฤดูเขาจะกวัดมันใส่ขวด ส่ง
ไปขายตามประเทศที่เขาต้องประสงค์ คุณพ่อคุณแม่ของฉัน
ทานเก็บฉันไว้สำหรับเจ้านายพระองค์หนึ่งซึ่งเวลานั้นยังอยู่
เมืองนอก”^๒

บทกวีซึ่งเป็นบทสุดท้ายนี้มีความยาวมากกว่าทุกบท เพราะ
ได้กล่าวถึงลักษณะของนวนิยายไทยในแต่ละสมัยโดยละเอียด
พร้อมกับตัวอย่างข้อความที่แสดงสำนวนโวหารหรือลักษณะการ
ประพันธ์เพื่อให้เห็นชัดเจนด้วย นับตั้งแต่เริ่มมีนวนิยายไทยขึ้น
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ จนถึงสมัยปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.
๒๔๗๕ เป็นระยะเวลาประมาณ ๒๒ ปี ได้จำแนกนวนิยายไทย

๑. สันต์ เทวรักษ์ (สันต์ ท. โกมลบุตร), บันไดแห่งความรัก, หน้า ๑๕๔-๕.
๒. ม.จ. อากาศคำเริง รพีพัฒน์, วิมานทะเลสาบ พิมพ์ครั้งที่ ๕. พระนคร :
แพรวพิทยา, ๒๕๐๒), หน้า ๒๒๑.

ออกเป็นสี่สมัยโดยพิจารณาตามลักษณะของนวนิยายที่เปลี่ยนแปลง
 ไปตามอิทธิพลที่ได้รับและสภาพเหตุการณ์ตลอดจนสิ่งแวดล้อม
 ในช่วง ๒๒ ปีนี้กล่าวได้ว่านวนิยายมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นตาม
 ลำดับในทุก ๆ ด้านนับตั้งแต่โครงเรื่องจนถึงเทคนิคการประพันธ์
 โดยเฉพาะในระยะที่สี่กล่าวได้ว่าเป็นยุคทองของนวนิยายไทย
 เพราะมีบทประพันธ์และนักประพันธ์ที่ได้รับความนิยมยกย่อง
 ตราบจนทุกวันนี้มากมายหลายท่าน อาทิเช่น ศรีบูรพา มาลัย
 ชูพินิจ ดอกไม้สด สก กุรุมะโรหิต และ ม.จ. อากาศจำเริญ
 รพีพัฒน์ เป็นต้น

นวนิยายเป็นวรรณกรรมอย่างใหม่ซึ่งเพิ่งเริ่มขึ้นในประเทศไทยในตอนปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในสมัยนี้ผู้ที่กลับจากศึกษาในทวีปยุโรปได้นำแบบแผนวรรณกรรมตะวันตก ได้แก่ เรื่องสั้น บทละคร และนวนิยาย เข้ามาเผยแพร่ มีการออกวารสารลงเรื่องอ่านเล่น บทความและสารคดีทั้งที่แต่งขึ้นใหม่และที่แปลอย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตามวรรณกรรมอย่างใหม่นี้ก็ยังไม่รุ่งเรืองนักเพราะผู้มีโอกาสอ่านยังมีจำนวนน้อย จำกัดเฉพาะผู้ที่อยู่ในวงสังคมชั้นสูงและผู้ที่มีการศึกษาคือเท่านั้น ชาวบ้านธรรมดายังคงนิยมวรรณกรรมในแบบแผนเดิมคือเรื่องจักร ๆ วงศ์ และนิยายจีน

ในสมัยรัชกาลที่ ๖ มีการออกหนังสือพิมพ์ วารสาร และนิตยสารต่าง ๆ มากขึ้น ประกอบกับการศึกษาขยายวงกว้างออกไป วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น และนวนิยายจึงได้รับความนิยมสูงขึ้น นวนิยายในสมัยนี้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องแปลจากภาษาต่างประเทศ ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส อเมริกัน และจีน ตาม

ลำดับ เรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ก็มักเป็นการเลียนแบบหรืออาศัยเค้า
 โครงจากนวนิยายต่างประเทศ ที่แต่งใหม่อย่างแท้จริงนั้นมีน้อย
 นวนิยายเริ่มมีลักษณะเป็นไทยแท้ในสมัยรัชกาลที่ ๗ อัน
 เป็นผลจากการที่ประชาชนมีการศึกษาคีขึ้น จำนวนผู้อ่านออก
 เขียนได้มีมากขึ้น กิจการหนังสือพิมพ์และการประพันธ์จึงรุ่งเรือง
 นักประพันธ์มีจำนวนเพิ่มขึ้นกว่าในสมัยก่อน ๆ มีแนวการเขียน
 ต่าง ๆ กัน และเริ่มมีนักประพันธ์อาชีพ นวนิยายในสมัยนี้
 ความเปลี่ยนแปลงมากกว่าสมัยใด ๆ ที่กล่าวมาแล้วทั้งในคำ
 เนื้อเรื่อง ตัวละคร แนวคิด สำนวนภาษา และทำนองแต่ง
 กล่าวคือ มีเหตุผล มีความสมจริง สำนวนภาษากระทัดรัด
 สละสลวย และมีกลวิธีในการแต่งที่แปลกน่าสนใจยิ่งขึ้น นวนิยาย
 ในสมัยนี้หลายเรื่องเป็นแบบแผนของนวนิยายในปัจจุบันและยัง
 คงได้รับความนิยมอยู่

การที่นวนิยายมีวิวัฒนาการไปตามยุคสมัยย่อมก่อให้เกิดความ
 เปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ด้วย ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
 แก่นวนิยายไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ สรุปได้
 ๔ ประการคือ อิทธิพลของต่างประเทศ ความนิยมแต่งตามกัน
 ตลาด และเหตุการณ์บ้านเมือง

อิทธิพลของต่างประเทศ หมายความว่าสิ่งทีเข้ามาในประเทศ ด้วยความเจริญของสื่อมวลชนต่างๆ ทั้งในรูปหนังสือเล่ม วารสาร หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ และละคร เป็นต้น รวมทั้งสิ่งที่เข้ามาในรูปของวัฒนธรรม ความคิด ประเพณี การแต่งกาย และอื่นๆ อิทธิพลเช่นนี้ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแก่นวนิยาย ในด้านรูปแบบ แนวคิด เนื้อเรื่อง วิธีแต่ง และรายละเอียด อื่น ๆ สำหรับอิทธิพลของต่างประเทศที่มีผลต่อนวนิยายไทย ตั้งแต่สมัยแรกจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้แก่ หนังสือ วารสาร และภาพยนตร์ หนังสือ และวารสารมีอิทธิพลต่อนวนิยายไทย ในระยะแรกเมื่อผู้ที่กลับจากศึกษาต่างประเทศได้ออกสิ่งพิมพ์ เลียนแบบวารสารของต่างประเทศและแปลเรื่องสั้นและนวนิยาย ภาษาต่างประเทศลงพิมพ์ในวารสารที่ออกใหม่นี้จนเป็นที่รู้จักคุ้นเคยในหมู่ผู้อ่าน และกลายเป็นแบบแผนให้นักประพันธ์แต่งเรื่อง เลียนแบบในเวลาต่อมา ในสมัยต่อมานวนิยายจึงได้รับอิทธิพล จากภาพยนตร์ต่างประเทศอีกทางหนึ่ง ซึ่งเห็นเด่นชัดในอาชญ-
 นิยาย

ความนิยมแต่งตามกัน ในวงการประพันธ์ของทุกชาติ ทุกยุคสมัย ย่อมมีนักประพันธ์ที่เด่นในแนวใดแนวหนึ่งและเป็น

แบบฉบับให้ผู้อื่นเจริญรอยตาม ในประวัตินวนิยายไทยก็มี เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นเสมอ เช่นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ หลวง-สารานุกรมประพันธ์ แต่งอาชุนิยายเรื่องแพรคำขึ้น โดยมีผู้ร้าย เป็นตัว ไอ้โม่ง เป็นครั้งแรก ได้ก่อให้เกิดความตื่นตัวในหมู่ ผู้อ่าน จนเป็นเหตุให้นักประพันธ์อื่น ๆ ซึ่งเคยแต่งเรื่องรักใน แนวต่าง ๆ หันมาแต่งอาชุนิยายในแนวเดียวกันอยู่ระยะหนึ่ง และต่อมาเมื่อ ส่ง เทภาสิต แต่งเรื่องเกี่ยวกับความรักของสตรี ซึ่งแสดงเสรีภาพมากขึ้น นักประพันธ์อื่น ๆ ในสมัยนั้นเห็นว่า เป็นของแปลกใหม่จึงพากันแต่งตามบ้าง บางคนถึงกับนิยม ยกย่องว่าเป็นครูก็มี

ตลาด หมายถึงผู้ที่อ่านนวนิยาย ความต้องการของตลาด ส่วนใหญ่มุ่งความบันเทิง ดังนั้นจึงไม่อาจตัดสินได้ว่าวรรณกรรม เรื่องใดดีหรือไม่ดีโดยพิจารณาจากความสนใจของตลาดได้ อย่างไรก็ตามผู้อ่านก็มีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงของนวนิยาย ไม่น้อยเพราะผู้ที่ศึกษการประพันธ์เป็นอาชีพย่อมต้องเอาใจใส่ตลาด ไว้บ้าง และเมื่อความนิยมของผู้อ่านเปลี่ยนแปลงไปนวนิยายจึง ต้องเปลี่ยนแนวตามไปด้วย เพศและวัยของผู้อ่านก็มีส่วนกำหนด แนวการประพันธ์นวนิยายด้วย กล่าวคือผู้อ่านที่เป็นหญิงมักชอบ

เรื่องเกี่ยวกับครอบครัวและความรัก แต่ถ้ามีความรักแนวเดียว
 ซ้ำ ๆ กันก็ย่อมน่าเบื่อหน่าย จึงมีนวนิยายรักเบาสมอง รักโศก
 และรักสุขบ้างสลับกัน เป็นการเปลี่ยนรสให้สอดคล้องกับอารมณ์
 ของผู้อ่าน ส่วนผู้อ่านที่เป็นชายมักชอบเรื่องหวาดเสียวตื่นเต้นมี
 การสู้รบ เสี่ยงชีวิต หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าบู๊ เป็นต้น เนื่อง
 จากความต้องการของตลาดมีต่าง ๆ กันและยังเปลี่ยนแปลงได้
 เช่นนี้ นักประพันธ์ที่งานประพันธ์เป็นอาชีพจึงต้องปรับปรุง
 แนวการเขียนของตนให้สอดคล้องกับความนิยมของตลาดเสมอ
 แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องส่งเสริมรสนิยมของผู้อ่านให้ดีขึ้นด้วย

เหตุการณ์บ้านเมือง เป็นสิ่งที่มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงของ
 นวนิยายในค่านิโครงเรื่องและแนวความคิดเป็นอย่างมาก เพราะ
 นวนิยายมักสะท้อนภาพชีวิต เหตุการณ์และความเป็นไปในยุค
 สมัย หากบ้านเมืองอยู่ในภาวะเป็นปกติ มีความเรียบร้อยสงบสุข
 นักประพันธ์และผู้อ่านย่อมมีจิตใจแจ่มใสมองเห็นแต่สิ่งที่ดีงาม
 นวนิยายจึงสะท้อนให้เห็นความสงบสุขและความสวยงามในสมัย
 นั้น แต่ถ้ามีเหตุการณ์ซึ่งเป็นที่ตื่นเต้นวิพากษ์ วิจารณ์ของ
 ประชาชน นักประพันธ์ก็ย่อมจะไม่มองข้ามสิ่งเหล่านั้นไปเสีย ไม่
 ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ หรือสังคม

ดังเช่น ในนวนิยายเรื่องคาราหวัน ของกรมพระนราธิปประ-
 พันธ์พงศ์ ซึ่งแต่งในสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่ออังกฤษได้มลายูเป็น
 เมืองขึ้น และมีบทบาทสำคัญในเขตนี้จนไทยต้องเสียดินแดน
 ภาคใต้ไป เรื่องราวเหล่านี้ก็ได้ปรากฏในนวนิยายเรื่องนั้นด้วย
 ในสมัยต่อมาเมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างร้ายแรงในประเทศ
 ไทยในสมัยรัชกาลที่ ๗ จนต้องมีการปลดข้าราชการที่เกินจำนวน
 งานออก ซึ่งเรียกว่า สมัยคลุณภาพ นักประพันธ์ในสมัยนี้ก็พากัน
 กล่าวถึงเรื่องความยากลำบากของคนที่ย่างงานและครอบครัว
 การแบ่งพรรคพวกในวงราชการ และเรื่องการปฏิวัติเมื่อ พ.ศ.
 ๒๔๗๕ ในนวนิยายเกือบทุกเรื่อง

ปัจจัยสำคัญ ๔ ประการดังที่กล่าวมานี้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง
 แก่นวนิยายไทยในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกไปจนถึง
 พ.ศ. ๒๔๗๕ ดังนี้คือ

๑. เนื้อเรื่องและโครงเรื่อง มีความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก
 ในสมัยที่ ๔ ของการประพันธ์ โดยเปลี่ยนจากเรื่องความรักใน
 แนวต่าง ๆ และเรื่องโลดโผนตื่นเต้นซึ่งเลียนแบบจาก นวนิยาย
 ตะวันตกซึ่งความสนุกสนานเพิลิตเพิลินเป็นประการสำคัญ มา
 เป็นนวนิยายที่มีขอบเขตกว้างขวางขึ้น คือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ

สังคม และประเทศชาติ ในแนวที่สมจริง และคำนึงถึงประโยชน์
 ด้านอื่น ๆ มากกว่าความสนุกสนานแต่เพียงอย่างเดียว นักประพันธ์
 ที่เริ่มการประพันธ์ในแนวใหม่นี้ได้แก่ ศรีบูรพา มาลัย ชูพินิจ
 ม.จ. อากาศคำเริง รพีพัฒน์ ดอกไม้สด และสศ กุระมะโรหิต

๒. แนวความคิดหรือปรัชญาของเรื่อง เนื่องจากเนื้อเรื่อง
 ของนวนิยายในสมัยแรก ๆ มักเกี่ยวกับครอบครัวหรือคนกลุ่มใด
 กลุ่มหนึ่ง การแสดงความคิดหรือปรัชญาของเรื่องจึงจำกัดเฉพาะ
 ที่เกี่ยวกับชีวิต ความรัก และครอบครัวเท่านั้น และมักเป็นข้อ
 คติง่าย ๆ ไม่ลึกซึ้ง แต่ในสมัยหลังเมื่อเรื่องมีขอบเขตกว้างขึ้น
 เป็นเรื่องเกี่ยวกับส่วนรวม จึงมีการแสดงข้อคิดที่เกี่ยวกับสังคม
 การเมือง และเศรษฐกิจได้ เช่นที่ปรากฏในผลงานของ ศรีบูรพา
 และสศ กุระมะโรหิต นวนิยายที่เกี่ยวกับชีวิตก็ยังคงมีผู้แต่งอยู่
 แต่เป็นการมองจากทัศนะของผู้ประพันธ์ตามความเป็นจริงซึ่งบาง
 ครั้งค่อนข้างจะเป็นการมองในแง่ร้าย กล่าวถึงความจริงของชีวิต
 ในด้านความทุกข์ยาก ความเหลื่อมล้ำต่ำสูงและความไม่แน่นอน
 แทนที่จะชักชวนให้หลงใหลไปกับความสวยงาม และชีวิตที่มี
 ความสุขและทุกข์ราวกับความฝัน เช่นที่นิยมกล่าวถึงในสมัย
 แรก ๆ นักประพันธ์ที่มีผลงานเกี่ยวกับชีวิตในแนวใหม่นี้ ได้
 แก่ ม.จ. อากาศคำเริง รพีพัฒน์ มาลัย ชูพินิจ และศรีบูรพา

วิธีแต่งและการเสนอเรื่อง นวนิยายในสมัยแรกมีโครงเรื่องง่ายไม่ซับซ้อน จึงใช้วิธีแต่งที่ง่ายเหมาะสมกับโครงเรื่อง คือใช้วิธีดำเนินเรื่องไปตามลำดับเหตุการณ์และเวลา ผู้ประพันธ์ไม่คำนึงถึงความสมจริงของเรื่องจึงบรรยายทุก ๆ อย่างในเรื่องนับตั้งแต่เหตุการณ์ ตัวละคร ตลอดจนอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครแก่ผู้อ่านโดยตรง หากจะแสดงความคิดหรือคติ ก็จะแสดงเป็นอุทาหรณ์หรือเทศนาโวหาร วิธีนี้แม้จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวและความคิดของผู้ประพันธ์อย่างถูกต้องแต่ก็ทำให้เกิดความน่าเบื่อหน่าย ความเปลี่ยนแปลงด้านกลวิธีแต่ง และการเสนอเรื่องเริ่มมีขึ้นในสมัยที่สามของการประพันธ์ คือเริ่มมีการใช้บทเจรจาของตัวละคร หรือจดหมายช่วยในการดำเนินเรื่องแทนการบรรยายโดยผู้ประพันธ์ ต่อมาในสมัยที่สี่ของการประพันธ์จึงมีความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ ได้แก่การวางโครงเรื่องให้ซับซ้อนยิ่งขึ้น วิธีดำเนินเรื่องไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามลำดับเหตุการณ์หรือเวลาอย่างเดียว อาจมีการสลับตอนเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ เช่นกล่าวถึงปัจจุบันแล้วย้อนไปเล่าเหตุการณ์ในอดีตแล้วกลับมาเล่าเหตุการณ์ปัจจุบันอีก เป็นต้น นอกจากนี้มีวิธีเสนอตัวละครและความคิดที่แนบเนียนสมจริงมากขึ้น เช่น

กำหนดให้ตัวละครสนทนากันถึงตัวละครอีกตัวหนึ่งซึ่งผู้ประพันธ์ต้องการแนะนำ จักความคึกที่ผู้ประพันธ์ต้องการเสนอแก่ผู้อ่านไว้ในบทเจรจาหรือการรำพึงของตัวละคร เป็นต้น

ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในวงการประพันธ์นวนิยายไทยตั้งแต่สมัยเริ่มแรกจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ อันเป็นระยะเวลาประมาณ ๓๐ ปีคงกล่าวมานี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่านวนิยายเป็นวรรณกรรมที่อยู่ในความสนใจของคนไทยทั่วไปจึงมีวิวัฒนาการมาตามยุคสมัย แม้ว่าในระยะ ๒๕ ปีแรกจะเป็นวิวัฒนาการอย่างช้า ๆ และน้อยจนแทบไม่รู้สึกรักก็ตาม แต่ในช่วงระยะเวลา ๕ ปีหลังก็เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ เกิดขึ้นทั้งในด้านโครงเรื่อง กลวิธีในการประพันธ์ และแนวความคิด ในปัจจุบันนวนิยายนับว่าเป็นวรรณกรรมที่มีความสำคัญมากประเภทหนึ่งและมีบทบาทต่อสังคมอย่างยิ่ง มีนักประพันธ์และบทประพันธ์แนวใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมายจนไม่สามารถจะทราบจำนวนที่แน่นอนกันได้ ด้วยเหตุนี้หากมีผู้ค้นคว้ารวบรวมเรื่องประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการของการประพันธ์นวนิยายไทยต่อจากที่ได้รวบรวมไว้แล้วจนกระทั่งถึงปัจจุบันก็ย่อมจะอำนวยประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจและศึกษาด้านวรรณกรรมไทยอย่างยิ่ง.

บรรณานุกรม

- ก. อรุณประเสริฐ (นามแฝง). หน้สมัยใหม่, (ม.ป.ท., ๒๔๗๓).
การสนเทศ, กรม. รายงานคณะกรรมการการศึกษาเรื่องการสร้างภาพยนตร์
ไทย และการนำภาพยนตร์ต่างประเทศเข้ามาฉายในประเทศไทย
ไทย, พระนคร : กรมการสนเทศ, ๒๕๑๕.
ขจร สุขพานิช. ก้าวแรกของหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย. พระนคร :
ไทยหนังสือพิมพ์, ๒๕๐๘.
กนดง (หลวงอรอดเกษมภาษา). ปรีศัญญชวสยาม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
ศรีกรุง, ๒๔๕๕.
กนธรรพ์ (นามแฝง). บ้านมหาดลัษ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษณินดี, ๒๔๖๐.
กอเรลลี่, แมรี่. ความพยายาม, แปลจาก Vandetta, โดย แม้วัน (พระยา
สุรินทรราชา). พิมพ์ครั้งที่ ๕. พระนคร : ก้าวหน้า, ๒๕๐๔.
----- แอบแข่งธ. แปลจาก Absinth, โดย กุมารใหม่ (ชวลิต
เสรีธบุต). กรุงเทพฯ : ศรีกรุง, ๒๔๕๖.
จูดจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. พระราชดำรัสในพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๔ ถึง
๒๔๕๓). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒนาการ, ๒๔๕๘.
----- พระราชหัตถ์เลขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงมีไปมากับสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณ
วโรรส. พระนคร : ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, ๒๕๑๔.

เจือ สตะเวทิน. คำบรรยายวิชาภาษาไทยชั้นสูงของชุมนุมภาษาไทยคุรุสภา.

พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๑๐.

เชยวชวดเส็ง สืบบุญเรือง. “คำนำ,” เพาะวิทยา. พระนคร : จีนโนสยาม-
วารศัพท์, ร.ศ. ๑๓๐ (พ.ศ. ๒๔๕๔).

ดอกไม้สด (ม.ล. บุบผา นิมมานเหมินทร์). นิจ. พิมพ์ครั้งที่ ๒ พระนคร :
ผดุงศึกษา, ๒๕๐๕.

ตำราภาษานุกาพ. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. “ตำรานานการที่ไทยเรียนภาษาอังกฤษ,”
ชุมนุมพระนิพนธ์. พระนคร : กลังวิทยา, ๒๔๕๔ หน้า
๑๗๐ - ๑๘๐.

น.ส. (นามแฝง). ชีวิตแห่งความรัก. (ม.ป.ท., ๒๔๖๗).

นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) นิตานทองอิน.
(ม.ป.ท., ม.ป.ป.).

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. หญิง. “หัวใจแห่งวรรณคดีไทย,” วรรณ-
ไวทยากร : วรรณคดี. พระนคร : สมาคมสังคมนาศาสตร์แห่ง
ประเทศไทย, ๒๕๑๔. หน้า ๕๕-๕๖.

ป. กาญจนารัตน์ (นามแฝง). แดงพระยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บุญช่วย
เจริญ, ๒๔๕๘.

ประเสริฐอักษร (กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์). ดาราหวั่น. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, ๒๔๕๑.

พ้ามุ่ย (นามแฝง). ความเขลาของนักประพันธ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
ศรีกรุง, ๒๔๕๘.

แมวคราว (ชิต บุรทัต). "ดินน้ผู้วาสนาน้อย," เรื่องอ่านเล่นชนิดจับใจ
จับใจ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศรีกรุง, ๒๔๕๘. หน้า ๑๑๑-๑๒.

----- "ผิดอนน," เรื่องอ่านเล่นชนิดจับใจจับใจ. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ศรีกรุง, ๒๔๕๘. หน้า ๔๓-๑๓๐.

แม่อนงค์ (มาลัย ชูพินิจ). เกิดเป็นหญิง. พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา,
๒๕๐๔.

ยศ วัชรเสถียร. การประพันธ์และนั้ประพันธ์ของไทย. พระนคร :
แพรวพิทยา, ๒๕๐๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. ราชานามหนังสือพิมพ์ข่าวซึ่งออกเป็นระยะในประเทศไทย
สยาม. พระนคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๔๗๒.

วิทย์ ศิวะศรียานนท์. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. แก้ไข
เพิ่มเติม. พระนคร : สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย,
๒๕๐๗.

ศ.ร. ม.จ. หญิง สุขศรีสมร เกษมศรี (ผู้แปล). เตลมา อนุสรณ์แห่ง
ความรัก. พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๐๗.

ศรีดำเกิง (นามแฝง). ทหารพระราม ๖. พระนคร : โรงพิมพ์เทพศิริมิตร,
๒๔๗๔.

ศรีบุรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์). มารมณุษย์. พระนคร : โรงพิมพ์อักษรนิติ,
๒๔๗๐.

-----. ลูกผู้ชาย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. พระนคร : ผดุงศึกษา, ๒๕๐๐.

-----. โลกสันนิวาส. พิมพ์ครั้งที่ ๒. พระนคร : ผดุงศึกษา, ๒๕๑๑.

----- สงครามชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๖. พระนคร : ผดุงศึกษา, ๒๕๐๘.
ศรีวัชราและสุจินดา (นามแฝง). น้ำใจนายเรือโท. พระนคร : โรงพิมพ์
ศรีสกุล, ๒๔๖๗.

สันต์ เทวรักษ์ (สันต์ ท. โกมลบุตร). บันไดแห่งความรัก. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๐๔.

สารานุกรมประพันธ์, หลวง. กำเนิดเซอร์ลอร์ดโฮล์มส์. พระนคร : โรงพิมพ์
หนังสือพิมพ์ไทย, ๒๔๗๓.

สุจินดา (นามแฝง). เกาะน้อยกลางสมุทร. พระนคร : โรงพิมพ์บรรณ-
วิธานการ, ๒๔๖๗.

แสงทอง (หลวงบุญมานพพานิชย์). ภาษาและหนังสือ. พระนคร : โอเดียน
สตอร์, ๒๕๐๔.

----- รวมเรื่องคุณอีก. พระนคร : โรงพิมพ์เดลิแมต์, ๒๔๗๗.

รวีแอร์, หลุยส์. พ่อแดง. แปลจาก Polh Dang, โดย สันต์ ท. โกมลบุตร.
พระนคร : เสริมวิทยบรรณาการ, ๒๕๑๐.

อากาศดำเกิง รพีพัฒน์, ม.จ. ผิวเหลืองผิวขาว. พิมพ์ครั้งที่ ๗. พระนคร :
แพรวพิทยา, ๒๕๑๔.

----- วิมานทะเลาย. พิมพ์ครั้งที่ ๕. พระนคร : แพรวพิทยา, ๒๕๐๒.

วารสาร

(กุหลาบ สายประดิษฐ์). "เชิญรู้จักกับเรา," สุภาพบุรุษ, ๑ (มิถุนายน,
๒๔๗๑), ๗.

เกษมสันต์โสภาค, พระองค์เจ้า. "คำนำ," คุรุณโณวาท, ๑ (กรกฎาคม,
จ.ศ. ๑๒๓๖ (พ.ศ. ๒๔๑๗), (๑).

- ครูเทพ (เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี). “การทดลองของศาสตราจารย์,” ไทย
 เขษม, ๑ (มกราคม, ๒๔๖๓), ๑๓๒๘-๔๕.
- “คำแถลงการณ์,” ไทยเขษม, ๑ (เมษายน, ๒๔๖๓). ๒.
- “คำนำ,” ดุสิตสมิต, ๑ (ธันวาคม, ๒๔๖๑), ๖.
- “คำนำ,” สารานุกรม, ๑ (กุมภาพันธ์, ๒๔๖๘), ๗-๘.
- เกษศ (นามแฝง). “หลักของการประพันธ์,” ไทยเขษม, ๘ (มีนาคม,
 ๒๔๓๔), ๑๓๑๓.
- จ. โรจนพันธ์ (นามแฝง). “กำไลอุบาทว์,” ไทยเขษม, ๑ (ธันวาคม,
 ๒๔๖๓), ๑๐๑๑.
- เจือ สตะเวทิน. “สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ากับภาษาและหนังสือ,” ภาษาและ
 หนังสือ, ๕ (พฤศจิกายน, ๒๕๑๕), ๒.
- “แจ้งความ,” ศัพท์ไทย, ๑ (กันยายน, ๒๔๖๔), ไม่มีเลขหน้า.
- ชัย เรื่องศิลป์. “ดิฉันขอลา,” ศัพท์ไทย, ๒ (กุมภาพันธ์, ๒๔๖๖), ๑๑๕๐.
- ชาวคณะเก่าผู้หนึ่ง (นามแฝง). “หมายเหตุประจำเดือน,” ศรีกรุง,
 ๔ (พฤษภาคม, ๒๔๖๖), ๑๑๒๖-๓๑.
- ดอกไม้สด (ม.ล. หุยิง บุษผา นิมมานเหมินทร์). “ศัตรูของเจ้าหล่อน,”
 ไทยเขษม, ๓ (มิถุนายน, ๒๔๓๒), ๒๓๕.
- คำรกราชานุกาพ, สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์. “เรื่องประหลาดลึกลับ,” โดยกรมหมื่น
 คำรกราชานุกาพ. วชิรญาณวิเศษ, ๘ แผ่น ๖ (๑ ธันวาคม,
 ๖.ศ. ๑๑๒ (พ.ศ. ๒๔๓๖), ๖๗-๗๑.

ถลกวีทยา, ๑ (พฤษภาคม, ๒๔๔๓), (๑).

ทวี่บัญญัติ, ๑ (เมษายน, ๒๔๔๓), (๑).

ไทยเขมม, ๑ (พฤษภาคม, ๒๔๖๓), (๑).

ไทยเอื้อ, ๑ (ตุลาคม, ๒๔๕๖), (๑).

ธรรมศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา. “คำนำ,” ถลกวีทยา, ๑ (กรกฎาคม, ร.ศ. ๑๑๕ (พ.ศ. ๒๔๔๓), (๑).

นราธิปประพันธ์พงศ์, กรมพระ. “ยังใจฉันทึ่งเป็นอิสาวทม์ทัก,” โดยกรม-
หมนนราธิปประพันธ์พงศ์. วชิรญาณวิเศษ, ๕ แผ่น ๑, ๒, ๓
(๒, ๖, ๕ พฤษภาคม, ร.ศ. ๑๑๒ (พ.ศ. ๒๔๓๖), ๕-๑๐,
๑๕-๒๑, ๓๑-๓.

นวนาค (ขุน ประภาวิวัฒน์). “คุยกันถึงนักประพันธ์รุ่นเก่า,” ภาษาและ
หนังสือ, ๔ (พฤษภาคม, ๒๕๐๖), ๑๑๘.

นาคเรธ (อ้วน นาคเรธรพ). “วาสนาน่าสง,” มหาวิทยาลััย, ๑ (พฤษภาคม,
๒๔๖๖), ๒๘.

นายแก้ว - นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว). “นิทาน
ทองอิน,” ทวี่บัญญัติ, ๑ (เมษายน, ๒๔๔๓), ๒๑.

นายบำเรอ (นามแฝง). “หลังฉกนักประพันธ์อินเตอร์วิวกรุเทพ,” สุภาพ-
บุรุษ, ๑ (มีนาคม, ๒๔๓๒), ๑๕๖๕.

บางขุนพรหม (หลวงรัชฎการโกศล). “หมายเหตุประจำเดือน,” ศรีกรุง,
๔ (เมษายน, ๒๔๖๐), ๑๐๒๔-๕.

บุหร่ง (สด กรุมโรหิต). “เพลิงธรรมชาติ,” สุภาพบุรุษ, ๒ (กรกฎาคม,
๒๔๓๕), ๓๕๕.

ป. บุรณศิลป์ (นามแฝง). “ความรักคือกระแสน้ำไหล,” สารานุกรม,
๒ (สิงหาคม, ๒๔๗๐), ๒๓๑๐.

ประทุมพร วัชรเสถียร. “วรรณกรรมการเมือง,” ภาษาและหนังสือ,
๔ (ตุลาคม, ๒๔๑๕), ๑๑๑-๓.

ผดุง (นามแฝง), “คำนำ,” ผดุงวิทยา, ๑ (มีนาคม, ๒๔๕๕), (๑).

พ. เนตรรังษี (พัฒน์ เนตรรังษี). “สถาปมมนุษย์,” เสนาศึกษาและแผ่วิทยาศาสตร์, ๑๒ (พฤษภาคม, ๒๔๗๑), ๗๗๒.

พันธุงาม (ม.จ. พงศ์รจนา รุจิรัชย์). “เกาะกาฬ,” เริงรมย์, ๑ (ธันวาคม, ๒๔๖๕), ๕๓๕.

พิชิตปรีชากร, กรมหลวง. “เรื่องสนุคนั้น,” โดยกรมหมื่นพิชิตปรีชากร.
วชิรญาณวิเศษ, ๑ แผ่น ๒๘ (พฤศจิกายน, จ.ศ. ๑๒๔๘ (พ.ศ.
๒๔๒๕), ๓๒๓-๕.

พิมพ์วัลย์ (นามแฝง). “พูดกับนักประพันธ์,” นารีนาถ, ๑ (ตุลาคม, ๒๔๕๔),
๓๗-๘.

(มังกุณเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ). “แจ้งความ,” ทวีปัญญา,
๑ (เมษายน, ๒๔๔๗), ๗๖-๗.

เมื่อนงค์ (มาลัย ชูพินิจ). “สี่กอนงค์,” เสนาศึกษาและแผ่วิทยาศาสตร์,
๑๐ (ธันวาคม, ๒๔๖๕), ๒๐๓๓.

ยศ วัชรเสถียร. “การเขียนนวนิยายของนักประพันธ์ในปัจจุบัน” สังคม
ศาสตร์ปริทัศน์, ๑ (มกราคม, ๒๕๑๒), ๑๑๔-b.

เริงรมย์, ๑ (พฤศจิกายน, ๒๔๖๕).

ลัทธิวิทยา, ๑ (กรกฎาคม, ๒๔๔๓).

วชิรญาณ, ๑ (ตุลาคม, ร.ศ. ๑๑๓, พ.ศ. ๒๔๓๗).

วชิรญาณวิเศษ, ๑ แผ่น ๑ (พฤษภาคม, จ.ศ. ๑๒๕๗, พ.ศ. ๒๔๓๘).

วิชา (นามแฝง). “อันควาที่,” ไทยเขมม, ๖ (สิงหาคม, ๒๔๓๒),

๕๒๕-๓๐.

ศรีกรุง, ๑ (กันยายน, ๒๔๕๖).

ศัพท์ไทย, ๑ (กันยายน, ๒๔๖๔).

ศิวะศรียานนท์ (พระวรเวทย์พิศิษฐ์). “หมายเหตุเบ็ดเตล็ด,” เรืองรมย์,

๑ (พฤษภาคม, ๒๔๓๐). ๒๐๕๘-๘.

-----, “หมายเหตุเบ็ดเตล็ด.” เสนาสึกษาและแผ่วิทยาศาสตร์,

๑๖ (มกราคม, ๒๔๓๑), ๑๕๓.

Allen, Walter Ernest. *Writers on Writing*. (Boston: Writer Inc., 1948.)

Hight, Gilbert. *People Place and Books*. (New York: Oxford University Press, 1953).

Komroff, Manuel. *How to Write a Novel*. (Boston: Writer Inc., 1950)

Shaw, Henry. *Dictionary of Literary Terms*. New York: McGraw-Hill (c 1972).

Shipley, Joseph (ed.). *Dictionary of World Literary Terms*. (Boston: Writer Inc., 1970).

รายชื่อหนังสือโครงการตำรา ฯ ที่ตีพิมพ์แล้ว

การวัดในการจัดงานบุคคล (สวัสดิ์ สุคนธรังษี)	ราคา ๔๕ บาท
ทฤษฎีสื่อสารมวลชน (เกษม ศิริสัมพันธ์ แปล)	ราคา ๒๐ บาท
ประวัติศาสตร์ยุโรป (ค.ศ. ๑๔๙๑ - ๑๗๘๙) (นันทา โชติกะพะณะ นีออน สนิทวงศ์ แปล)	ราคา ๔๕ บาท
ปรัชญา (วิทย์ วิศทเวทย์ แปล)	ราคา ๒๐ บาท
ปรัชญาการเมือง (ส. ศิวรักษ์ แปล)	ราคา ๓๕ บาท
ปรัชญากรีก (ปรีชา ช่างขวัญยืน แปล)	ราคา ๒๕ บาท
ภูมิศาสตร์ประเทศไทย (สวาท เสนาณรงค์)	ราคา ๕๐ บาท
วิเคราะห์สุวรรณภูมิไทย (ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ)	ราคา ๔๐ บาท
วิธีเชิงปริมาณสำหรับฝ่ายจัดการ (เอกชัย ชัยประเสริฐสิทธิ แปล)	ราคา ๔๕ บาท

วิธีการศึกษาสังคมมนุษย์กับตัวแบบสำหรับ

ศึกษาสังคมไทย

ราคา ๑๘ บาท

(สนิท สมักรการ)

เศรษฐศาสตร์มหภาค เล่ม ๑ - ๒ เล่ม ๑

ราคา ๓๕ บาท

เล่ม ๒

ราคา ๒๐ บาท

(สุพันธ์ โตสุนทร แปล)

เอกสารการเมืองการปกครองของไทย

พ.ศ. ๒๔๑๗ - ๒๔๗๗

(ชัยอนันต์ สมุทวณิช จัดดिया กรรมสูตรรวบรวม)

ปกแข็ง ราคา ๑๐๐ บาท

ปกอ่อน ราคา ๗๐ บาท

รักเมืองไทย (รวมบทความ) เล่ม ๑

ราคา ๑๑๐ บาท

เล่ม ๒

ราคา ๖๐ บาท

ครูเทพ : ชีวิตและงาน

ราคา ๑๕ บาท

(ชลธิรา กลัดอยู่ บรรณาธิการ)

น.ม.ส. : ชีวิตและงาน

ราคา ๑๕ บาท

(สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร บรรณาธิการ)

ลักษณะการเมือง	ราคา ๕๖ บาท
(สุเทพ อัครากร แปล)	
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เล่ม ๑	ราคา ๕๓ บาท
(เพชร สุมิตร แปล)	
จักรวรรดินิยมญี่ปุ่น	ราคา ๓๒ บาท
(เสน่ห์ จามริก แปล)	
ยูโทเปีย	ราคา ๑๕ บาท
(สมบัติ จันทรวงศ์ แปล)	

หนังสือลำดับต่อไปของโครงการตำรา ฯ

๑. ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ
จิตร ภูมิศักดิ์
๒. ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่
พรรณิ สรุงบุญมี ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข แแปล
๓. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เล่ม ๒
ศรีสุข ทวีธาประสิทธิ์ แแปล
๔. ประวัติศาสตร์พม่า
เพ็ชรี สมิตร แแปล
๕. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เล่ม ๑
ค. จี. ฮอลล์ เขียน
๖. ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ (ฉบับภาษาอังกฤษ)
ดิเรก ชัยนาม
๗. จิตวิทยาองค์การ
สร้อยตระกูล อรรถมานะ แแปล
๘. ทฤษฎีการเมืองตะวันตก
สมบัติ จันทรวงศ์ แแปล
๙. บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย
พรภิรมย์ เขียมธรรม